

T.C.

TÜRK ALMAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**TRAFİK (KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ
SORUMLULUK) SİGORTASINDA**

AŞKIN ZARAR VE İSPATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

208103016

Elif SEVEN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. Efe DİRENİSA

İSTANBUL, Temmuz 2023

TEŞEKKÜR

Türk Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı kapsamında yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusunu “Trafik Sigortalarında Aşkın Zararın İspatı” oluşturmaktadır. Çalışmamızın multidisipliner bir konu olması sebebi ile benim için zorlu ancak bir o kadar da öğretici olan bu tez sürecimde yardım ve desteğini benden esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

Tezin yazılması aşamasından bitimine kadar ki tüm süreçte, mesai saatleri ve dışında vaktini ayırıp bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, çalışmamla sabır ve titizlikle ilgilenen, üzerimde tartışılmaz emeği olan tez danışmanım olmayı kabul ederek beni onurlandıran çalışma etiğine hayranlık duyduğum sayın ve saygıdeğer hocam Doç. Dr. Efe DIRENİSA'ya akademik hayatıma gösterdiği özveri için ne kadar teşekkür etsem yetersiz kalacaktır.

Yetişmemde büyük emek ve desteği olan, hukuk fakültesinde öğrenci olmamla başlayarak meslek hayatımın her anında sorduğum tüm soruları sabırla cevaplayarak bana yol gösteren, engin hukuki bilgisini her daim aktarmaya çalışan, duayen hukukçu değerli hocam ve amcam Prof. Dr. Muhammet ÖZEKES'e, bana hayatımın her alanında gösterdiği maddi manevi destek için teşekkürü bir borç bilirim.

Sorduğum herhangi bir soruyu ilgili ile dinleyip cevap veren ve bana her fırsatta desteği ve inancını gösteren Arş. Gör. Dr. Beyza Akkanat ve Arş. Gör. Hilal Öksüzoğlu'na çok teşekkür ederim.

Her zaman hayallerime, hedeflerime ve bana inanan, eğitimime her şeyden çok değer veren, tüm eğitim- öğretim ve iş hayatım boyunca desteğini ve sevgisini her an hissettiğim, üzerimde emeği en çok olan insan canım annem Melek SEVEN'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Yüksek lisans tez çalışmamı, yadsınamaz akademik başarıları ve mesleğine gösterdiği özveri sebebi ile akademisyen olma yoluna girmeme vesile olmakla kalmayıp

hayatının her yönü ile bana rol model olan ve hayatımın her anında olduğu gibi bu süreçte de maddi, manevi desteğini bir gün bile esirgemeyen, mesleğimi icra etmem de bana ışık tutan hem doktrin hem de uygulama bakımından çok tartışmalı olan tez konumu seçmemde ilham olan, tüm başarılarımın esas mimarı, kızı olmaktan gurur ve onur duyduğum, duayen hukukçu canım babam Prof. Dr. Vural SEVEN'e ithaf ediyorum.

Elif SEVEN

ÖZET

TRAFİK (KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK) SİGORTASINDA AŞKIN ZARAR ve İSPATI

Bu çalışmada, öncelikle sigortacının trafik (karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortasının temel özellikleri), sözleşmenin tarafları ve yükümlülükleri incelenmiş, sonra aşkın zarar kavramı ve aşkın zarar tazminatının şartları, aşkın zarar kapsamına giren kalemler ve aşkın zarar tazminatının belirlenmesine ilişkin esaslar incelenmiştir. Akabinde sigortacının trafik sigortasında temerrüde düşmesi sebebi ile oluşan aşkın zarar tazminatı ve bu tazminatın ispat yöntemi hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur.

Yapılan çalışmalar sonucunda, sigorta tazminatını ödemekte temerrüde düşen sigortacıya karşı şartları olduğu takdirde HMK m. 110 ile haksız fiilden kaynaklanan sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü ile borca aykırılıktan doğan aşkın zarar tazminatının aynı dava dilekçesinde ileri sürülebileceği belirtilmiştir. Trafik sigortaları bakımından sigorta sözleşmesinin amacına ve objektif iyiniyet kuralına aykırı davranıp sigorta tazminatını ödemeyi geciktiren sigortacının zarar görenin yargılama giderlerinden doğan aşkın zararını da tazmin edilebileceği ifade edilmiştir. TBK m. 122/2 hükmünde ifade edilmek istenen durumun yetki tasarrufu ilkesinin istisnasını teşkil eden bir durum olduğu ve aşkın zarar tazminatının soyut yöntem ile ispat edilmesinin yeterli olduğu da bu çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Son olarak alacaklının alacağı sigorta tazminatı ile aşkın zarar tazminatı toplamı sigorta bedelini aştığı takdirde sigortacının sigorta bedeli ile sorumlu olduğunu ve sigorta bedelini aşan meblağ ile sorumlu olmayacağını savunma olarak ileri sürmesinin, aşkın zarar tazminatının kaynağının sigorta sözleşmesi değil borca aykırılık olması sebebi ile geçersiz olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta Hukuku, Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, Borçlar Hukuku, Aşkın Zarar Tazminatı.

SUMMARY

Prior to examining the concept of excessive loss, the conditions of excessive loss compensation, the items included in the scope of excessive loss, and the principles of determining the excessive loss compensation. First, the parties to the contract, and their obligations to the insurer's traffic (main elements of the highways' compulsory liability insurance), were examined. Following that, projections were developed on the excessive loss compensation rate due to the insurer's failure to provide traffic insurance and the means of proving this reimbursement.

Depending on the studies carried out, referring to HMK m. With 110 in the event that the requirements against the insurer who fails to pay the insurance compensation are satisfied, the claim for excessive loss can be made as part of a separate litigation or the need to pay the insurance indemnity resulting from the tortious act and the excessive loss compensation can be submitted in the same petition owing to the violation of the debt. With regard to traffic insurance, it is stated that the insurer may also be held accountable for the excessive loss of the subject person's legal expenses if they fail to pay the insurance compensation by going against the intent of the insurance contract and the objective of the good faith rule. This study has shown that the condition meant to be described in TBK m 122/2 is an exception to the rule of authority disposition and that it is sufficient to demonstrate excessive loss compensation by a method that is abstract. Finally, it has been determined that if the sum of the insurance indemnity and excessive loss indemnity exceeds the insurance cost, the insurer's claim that he is only responsible up to the insurance amount and that he will not be liable for the amount exceeding that will be invalid because the source of the excessive loss compensation is not the insurance contract, but the breach of the debt.

Key words: Insurance Law, Insurance, Breach of Debt, Indemnity, Excessive Loss

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	II
ÖZET	IV
SUMMARY	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	XI
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	2
1. TRAFİK SİGORTASININ KAPSAMI VE İŞLEYİŞİ.....	2
1.1. GENEL OLARAK	2
1.2. TRAFİK SİGORTALARI KAVRAMI ve TRAFİK SİGORTALARININ HUKUKİ NİTELİĞİ.....	3
1.3. TRAFİK SİGORTASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ	7
1.4. TRAFİK SİGORTALARINDA RİZİKO	10
1.4.1. Rizikonun Taşıt Yönünden Sınırlandırılması.....	11
1.4.2. Rizikonun Gerçekleşme Alanı Bakımından Sınırlandırılması... ..	12
1.4.3. Rizikonun Zarar Gören Kişi Bakımından Sınırlandırılması	14
1.5. TRAFİK SİGORTASINDA ZARAR	16
1.5.1. Maddî Zararlar.....	16

1.5.2. Bedensel Bütünlüğün Kısmen veya Tamamen Kaybedilmesinden Doğan Zararlar.....	16
1.5.3. Ölüm Sebebi ile Doğan Zararlar.....	16
BÖLÜM 2	17
2. TRAFİK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	17
2.1. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI	17
2.1.1. Sigortacı.....	17
2.1.2. Sigorta Ettiren	18
2.1.3. Sigortalı	22
2.2. TRAFİK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	23
2.2.1. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri.....	24
2.2.2. Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri	35
BÖLÜM 3	48
3. AŞKIN ZARAR KAVRAMI	48
3.1. AŞKIN ZARAR KAVRAMININ TANIMI	48
3.2. AŞKIN ZARAR KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ	51
3.3. GÜNCEL KANUNİ DÜZENLEME.....	56
3.4. AŞKIN ZARARIN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	57

3.5. AŞKIN ZARAR TAZMİNATININ KAPSAMI	62
3.6. AŞKIN ZARARIN BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ.....	65
3.6.1. İfaya Eklenen Ceza Koşulu ve Aşkın Zarar	65
3.6.2. Gecikme Tazminatı ve Aşkın Zarar	70
3.6.3. İcra İnkâr Tazminatı.....	71
BÖLÜM 4	75
4. AŞKIN ZARAR TAZMİNATI TALEBİNİN ŞARTLARI	75
4.1. MADDİ HUKUKA İLİŞKİN ŞARTLAR	75
4.1.1. Genel Olarak.....	75
4.1.2. Para Borcunda Temerrüde Düşülmüş Olması	77
4.1.3. Para Borcu Alacaklısının Temerrüt Faiziyle Karşılanmayan Bir Zararın Bulunması.....	86
4.1.4. Borçlunun Temerrüdü ile Aşkın Zarar Arasında Uygun İliyet Bağı Bulunması.....	105
4.1.5. Borçlunun Temerrüde Düşmekte Kusursuz Olduğunu Kanıtlayamaması.....	108
4.1.6. Alacaklının Zararı ve Miktarını İspatlama Zorunluluğu	114
4.2. USUL HUKUKU YÖNÜNDEN ŞARTLAR.....	116
4.2.1. Muacceliyet ve Dava Şartı Yönünden İnceleme	116
4.2.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	121

4.2.3. Tazminat Taleplerinde Zamanaşımı	125
BÖLÜM 5	128
5. AŞKIN ZARAR KAPSAMINA GİREN KALEMLER.....	128
5.1. GENEL OLARAK	128
5.2. FİİLİ ZARARLAR	129
5.2.1. Alacağın Elde Edilebilmesi İçin Yapılan Masraflar	129
5.2.2. Borçlunun Temerrüdünün, Alacaklının Taraf Olduğu Başka Bir Hukukî İlişkiyi Olumsuz Etkilemesi Sebebiyle Oluşan Zararlar	134
5.2.3. Zamanında Ödenmemiş Olan Paranın İkamesi İçin Yapılan Masraflar.....	136
5.2.4. Yabancı Para Borçlarında Meydana Gelen Kur Farkı	139
5.2.5. Paranın Alım Gücünün Azalması	143
5.3. YOKSUN KALINAN KAR.....	145
5.4. YARGILAMANIN GECİKMESİ SEBEBİYLE OLUŞAN AŞKIN ZARAR.....	150
BÖLÜM 6	153
6. AŞKIN ZARAR TAZMİNATININ TALEP EDİLMESİ VE TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR.....	153
6.1. TAZMİNATIN TALEP EDİLMESİ BAKIMINDAN	153
6.2. TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİ	154
6.2.1. Zarar Miktarının Belirlenmesi.....	154

6.2.2. Zarar Miktarının Hesaplanma Anı	155
6.3. TBK m. 122/2 HÜKMÜNÜN ANLAMI VE FONKSİYONU	156
6.4. TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİ	161
6.5. TAZMİNAT BİÇİMİNİN BELİRLENMESİ	164
BÖLÜM 7	165
7. AŞKIN ZARARIN İSPATI	165
7.1. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER.....	165
7.1.1 Somut Yöntem	165
7.1.2. Soyut Yöntem.....	168
7.2. YARGI KARARLARI.....	173
7.2.1. Anayasa Mahkemesi'nin 21.12.2017 tarihli ve 2014/2267 Başvuru Numaralı Kararından Önce Yargıtay'ın İçtihadı	173
7.2.2. Anayasa Mahkemesi'nin 21.12.2017 Tarihli ve 2014/2267 Başvuru Numaralı Kararı.....	176
7.2.3. Anayasa Mahkemesi Kararından Sonraki Yargıtay Kararları	178
7.2.4. Değerlendirme	182
7.3. TRAFİK SİGORTALARI ile AŞKIN ZARAR İLİŞKİSİ	185
SONUÇ.....	189
KAYNAKÇA	195

KISALTMALAR

AÜHDF:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM:	Anayasa Mahkemesi
a.g.e.:	Adı Geçen Eser
b.:	Bent
B.B.:	Bireysel Başvuru
BATİDER:	Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi
BAM:	Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.:	Bakınız
B.No:	Başvuru No
çev.:	çeviren
der.:	derleyen
DÜHFD:	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.:	Esas
f.:	Fıkra
GSÜHFD:	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD.:	Hukuk Dairesi

HGK:	Hukuk Genel Kurulu
HMK:	Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İKÜHFD:	İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFME:	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İTİCUSBE:	İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
K.:	Karar
KTK:	2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
KZMSS:	Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
KZMSSGŞ:	Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
m.:	Madde
MÜHFHAD:	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi
s.:	Sayfa
ss.:	Sayfalar Arasında
SK:	5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
T.:	Tarih
TAAD:	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB:	Türkiye Barolar Birliği
TBK:	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TD:	Ticaret Dairesi

TEFE:	Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TFE:	Ticari Faaliyet Beklenti Endeksi
TFÜ:	Toplam Faktör Üretkenliği
TİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜFE:	Tüketici Fiyat Endeksi
TMK:	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TL:	Türk Lirası
TTK:	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
ÜFE:	Üretici Fiyat Endeksi
YÜHFD:	Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
vd.:	Ve devamı
Y.:	Yıl

GİRİŞ

Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2022 yılı sonu itibari ile trafiğe kayıtlı 26 milyon 482 bin 847 adet motorlu kara taşıtı vardır. Trafik İstatistik Bülteni'nin verilerine göre sadece 2022 yılında 485 bin trafik kazası meydana gelmiştir. Görüldüğü üzere, ülkemizde her geçen gün nüfus yoğunluğuna bağlı olarak karayollarında kullanılan araç yoğunluğunun artması ile doğru orantılı olarak trafik kazaları da artmaktadır. Trafik kazaları hem kazaya sebebiyet veren hem de kaza nedeni ile mağdur olan kişiler açısından büyük sorunlar yaratmaktadır. Öyle ki, kanun koyucu üçüncü kişilerin uğradığı mal ve can kayıplarından doğan zararları güvence altına almak maksadı ile trafik sigortası yaptırılması motorlu araçlar için zorunlu tutulmuştur. Hukukî niteliği itibari ile trafik sigortası sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Tarafların birbirlerine karşı yasal olarak birçok yükümlülüğü bulunmaktadır, lakin bunlardan en önemlisi, sigorta ettirenin prim ödeme borcu ile sigortacının prim karşılığında sözleşme süresi içerisinde rizikoyu taşıma ve riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatını ödeme borcudur. Sigortacı, sigorta tazminatını ifa etme borcunu ihlal ettiği takdirde buna bağlanan hukukî sonuçlar: temerrüt faizi ve aşkın zarardır. Çalışmamızda, birinci bölümde trafik sigortasının kapsamını ve işleyişini, ikinci ve üçüncü bölümde sırası ile aşkın zarar kavramını ve aşkın zararın tazmin edilmesinin şartlarını, dördüncü bölümde aşkın zarar kapsamına giren zarar kalemlerini ve son olarak beşinci bölümde trafik sigortalarında aşkın zararın ispatını işleyerek, trafik sigortaları ile sigorta tazminatını ödeme borcunda temerrüde düşülmesinin bir sonucu olan aşkın zarar ilişkisini ele almaya çalışacağız.

BÖLÜM I

1. TRAFİK SİGORTASININ KAPSAMI ve İŞLEYİŞİ

1.1. GENEL OLARAK

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "*Sigorta Hukuku*" başlıklı altıncı kitabında sigorta sözleşmelerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Sigorta sözleşmesinin tanımı 1401/1'de "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir*" şeklinde yapılmıştır. Bu hükümden iki sonuç çıkarılmaktadır. Birincisi, sigorta ettirenin prim ödemesi karşılığında rizikonun gerçekleşmesi halinde sigortacıdan zararın tazminini talep etme hakkı veren sözleşmeler olarak sigorta sözleşmesi tanımlanabilir. İkincisi, görüldüğü üzere sigorta sözleşmeleri zarar ve can sigortaları olarak iki ayrı başlık altında toplanmıştır. TTK m. 1401/1'in ilk bölümü "*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi...*" zarar sigortalarını, TTK m. 1401/1 ikinci kısmı "*...bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir*" can sigortalarını tanımlamaktadır. Zarar sigortaları, kişinin sigorta sözleşmesinde belirlenen bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda malvarlığında meydana gelen zararın sözleşmede belirtildiği şekilde sigorta bedeli ile sınırlı olarak tazmin edilmesi amacı taşıyan sigortalar olarak tanımlanmaktadır.¹ Mal/aktif sigortası (TTK m. 1453 vd.) ve

---

¹ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, **Sigorta Hukuku**, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 7, İnci Deniz Kaner, **Sigorta Hukuku**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 37, Hacı Kara, **Sigorta Hukuku**, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 46, Emine Yazıcıoğlu, Zehra Şeker Ögüz, **Sigorta Hukuku**, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 84, Samim Ünan, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 1, Mertol Can, **Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı I**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.13, Huriye Kubilay, **Uygulamalı Özel**

sorumluluk/pasif sigortası (TTK m. 1473 vd.) olarak zarar sigortaları kendi içinde ikiye ayrılmaktadır.² Mal sigortalarında sigortalının mal ya da malvarlığının aktifinde oluşan azalma veya artma imkânının ortadan kalkmasını önlemek amaçlanır, sorumluluk sigortalarında ise malvarlığının pasifinde meydana gelen artışın önlenmesi amaçlanmaktadır.³

Sorumluluk sigortaları ile ilgili genel hükümlere TTK m. 1473- 1482 arasında, zorunlu sorumluluk sigortalarına ilişkin genel hükümlere ise TTK m. 1473- 1482 arasında yer verilmiştir. Sorumluluk sigortalarının konusu ve kapsamı TTK m. 1473'te “(1) Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigortası süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminatı öder. (2) Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetimde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.” şeklinde hükme bağlanmıştır.

1.2. TRAFİK SİGORTALARI KAVRAMI ve TRAFİK SİGORTALARININ HUKUKİ NİTELİĞİ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanun'unun “Zorunlu Sorumluluk Sigortaları” başlığı altında m. 1483 vd. hükümleri ile ve özel bir kanun niteliğinde olan 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanun'unun “Hukukî Sorumluluk ve Sigorta” başlıklı sekizinci kısmında m. 91-111 arasında Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk

---

Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2003, s.3, Mustafa Çeker, **6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku**, Karahan Kitabevi, Adana, 2017, s.2, Zelal Kaya, “Trafik Sigortası Kapsamında Sigortacının Tazminat Ödeme Yükümlülüğü”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021, s. 61, Rauf Karasu, **Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında, Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 21.

² Kaya, a.g.e., s. 61.

³ Kaya, a.g.e., s. 61.

Sigortası (Trafik Sigortası)⁴ düzenlenmiştir. Aynı zamanda Sigorta Kanunu m. 13-14'te trafik sigortalarına ilişkin hükümler yer almaktadır. Trafik sigortası konusunda özel hüküm bulunmadığı takdirde, ilk olarak Türk Ticaret Kanunu'ndaki sorumluluk sigortasına ilişkin hükümler, eğer burada da hüküm yok ise mal sigortasına ilişkin hükümler uygulama alanı bulur.⁵

Kanunen yapılması zorunlu tutulan Trafik Sigortası, karayollarında araç işletenin motorlu bir aracı işletmesi sırasında üçüncü kişilerin yaralanmasına, ölmesine ya da maddî bir zararın meydana gelmesine sebebiyet veren bir durumun gerçekleşmesi hâlinde onun mali ve hukukî sorumluluğunu belli limitler doğrultusunda üçüncü kişilere karşı güvence altına alan bir sigortadır.⁶ Trafik Sigortası, bir diğer adı ile Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası, adından da anlaşılacağı üzere, üçüncü kişilere verdiği bedensel ve maddî zararlar için araç işletenin malî ve hukukî sorumluluğunu güvence altına alması nedeni ile bir sorumluluk sigortasıdır ve daha büyük bir başlık altında incelendiğinde zarar sigortası niteliği taşımaktadır.⁷

Trafik sigortalarında sigortacı, araç işletenin üçüncü kişilere verdiği bedensel ve maddî zararlardan doğacak malî ve hukukî sorumluluğunu üçüncü kişilere karşı güvence altına aldığından, bu noktada araç işletenin sorumluluğunun hukukî niteliğine değinilmelidir. Türk hukukunda sorumluluk türleri bakımından asıl olan kusur sorumluluğudur, ancak istisnaî hallerde kusursuz sorumluluk ilkesi benimsenmiştir. Sorumluluk sigortalarında ise ana kural olarak kusursuz sorumluluk ilkesi kabul edilmiş ve karayolunda motorlu aracın işletilmesi sonucunda zarar gören üçüncü kişiler, trafik sigortası bakımından benimsemiş olan kusursuz sorumluluk ilkesine göre korunmaktadır.⁸ Kusursuz sorumluluk halinde kişinin zarara sebebiyet veren fiillerinde

---

⁴ Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası bundan sonra trafik sigortası olarak anılacaktır.

⁵ Ayşe Havutçu, Emre Gökyayla, **Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukukî Sorumluluk**, 1. Bası, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1999, s. 144, Sönmez, **a.g.e.**, s. 18.

⁶ Karasu, **a.g.e.**, s. 21, Artar, **a.g.e.**, s. 68.

⁷ Karasu, **a.g.e.**, s. 21, Artar, **a.g.e.**, s. 68, Işıl Ulaş, **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, Turhan Kitabevi Ankara, 2002, s. 876, Kaya, **a.g.e.**, s. 62.

⁸ Erhan Adal, "Motorlu Taşıt Kazalarına Karşı Mecburi Sorumluluk Sigortası", **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 30, S. 3-4, ss. 861-896, 1964, s. 862, Işıl Ulaş, **5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları**, 1. Bası, Turhan Kitabevi, 2012, s. 926, Mehmet Furkan Sönmez, "Karayolları Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Teminat Kapsamı Dışında Kalan Haller", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler

hiçbir kusuru olmasa dahi, zarar sebebi ile meydana gelen zararların tazmininden sorumlu tutulur.⁹ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda kusursuz sorumluluk halleri ise tek tek sayılmıştır. Bunlar: Hakkaniyet sorumluluğu, özen sorumluluğu ve tehlike sorumluluğudur.

Karayolları Trafik Kanunu m. 85/1 hükmünde “*Bir motorlu aracın işletilmesi, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar*” şeklinde düzenlenen araç işletenin sorumluluğunu ise kusursuz sorumluluğun ağırlaştırılmış hali olan, kusurdan bağımsız ve en ağır kusursuz sorumluluk türü olan tehlike sorumluluğu olarak benimsenmiştir.¹⁰¹¹ Adından da anlaşılacağı üzere tehlike sorumluluğunun dayandığı temel ilke tehlike ilkesidir ki, tehlike esasına dayanan kusursuz sorumluluğun doğabilmesi için tehlikenin varlığı ve tehlike ile meydana gelen zarar arasında illiyet bağının bulunması yeterlidir.¹² Tehlikeli bir faaliyet içerisindeyken başkasına zarar veren kişi bu zararın meydana gelmesinde hiç kusuru olmasa da sorumlu olur.¹³ Trafik sigortaları bakımından aracın işletilmesi ile zarar arasında illiyet bağının bulunması, sorumluluğun doğması için yeterlidir, araç işletenin kusursuz olması, araçta bozukluk bulunmaması veya işletenin gerekli özeni göstererek tüm önlemleri almış olması

Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2019, s. 15, Ayça Akkayan Yıldırım, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, **İUHFM**, Cilt 20, Sayı 1, ss. 203-220, 2012, s. 203.

⁹ Yıldırım, **a.g.e.**, s. 203.

¹⁰ Ahmet M. Kılıçoğlu, **Sorumluluk Hukuku, Sözleşme Dışı Sorumluluk Cilt 1**, 1. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s. 1, Korkusuz, **a.g.e.**, s. 89, Yıldırım, **a.g.e.**, s. 205, Nezahat Şengün, “Motorlu Araç İşletenlerin Hukukî Sorumluluğu”, Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2021, s. 12, Havutçuoğlu, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 29.

¹¹ “...hem işleten hem de sigortacının sorumluluğu, hukukî niteliği itibariyle tehlike sorumluluğuna ilişkin bulunduğundan, uyumsuzluğun bu çerçevede ele alınıp, çözümlenmesi gerekmektedir.” (Yargıtay HGK, T. 14.03.2019, E. 2017/17-1089, K. 2019/294), (Lexpera)

¹² M. Halit Korkusuz, “Tehlike Sorumluluğunun Hukukumuzdaki Yeri”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 15-16, Sayı 22-23-24-25, ss. 89- 99, 2010-2011, s. 89, Sönmez, **a.g.e.**, s. 16.

¹³ Cengiz Koçhisarlıoğlu, **Objektif Sorumluluğun Genel Teorisi**, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, ss. 175-305, 1984, s. 183, Ahmet Sivri, “Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Araç İşletenin Hukukî Sorumluluğu”, **İKÜHFD**, Cilt 15, Sayı 2, ss. 585- 634, 2016, s. 593, Şaban Kayıhan, “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçılarının Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvuruları Durumuna İlişkin Hukukî Düşünceler”, **MÜHFHAD**, Cilt 22, Sayı 1, ss. 251-263, 2016, 259.

sorumluluğunu kaldırmaz.¹⁴ Motorlu araç işleten her türlü tedbiri aldığı ya da her türlü tedbiri alsa dahi zararın doğmasını engelleyemeyeceğini ispat etse bile sorumluluktan kurtulamaz.¹⁵ Kanun koyucu tehlike sorumluluğu hallerinde motorlu aracı işletene kurtuluş kanıtı getirme imkanı vermemiştir ki motorlu aracı işleten kusuru olmasa dahi karayollarında üçüncü kişilere verdiği bedensel ve maddî zararları tazmin etmek zorundadır.¹⁶

Karayolları Trafik Kanunu, motorlu araç işletenin sorumluluğunu ana kural olarak tehlike sorumluluğu olarak düzenlemiştir, lakin bazı hallerde örneğin kusur sorumluluğuna ve olağan kusursuz sorumluluğuna da yer verilmiştir.¹⁷ KTK m. 85/3 *“İşletilme halinde olmayan bir motorlu aracın sebep olduğu trafik kazasından dolayı işletenin sorumlu tutulabilmesi için, zarar görenin, kazanın oluşumunda işleten veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere ilişkin bir kusurun varlığını veya araçtaki bozukluğun kazaya sebep olduğunu ispat etmesi gerekir.”* hükmü ile belirtildiği üzere tehlike sorumluluğu yerine kusur sorumluluğu aranmıştır.

KTK m. 111/1 hükmüyle *“Bu Kanunla öngörülen hukukî sorumluluğu kaldıran veya daraltan anlaşmalar geçersizdir.”* belirtildiği üzere motorlu araç işleten veya araç işleten işletmenin sahibi tehlike sorumluluğunu kaldıran ya da daraltan sorumsuzluk anlaşmaları geçersiz olacaktır ki hâkimin de bunu re’sen dikkate alması gerekmektedir.¹⁸

KTK m. 86’da motorlu araç işletenin üçüncü kişinin zararlarını tazmin etme sorumluluğundan kurtulma halleri *“İşleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Sorumluluktan kurtulamayan işleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kazanın oluşunda zarar görenin kusurunun bulunduğunu ispat*

---

¹⁴ Karasu, a.g.e., s. 22, Kayıhan, **Hukukî Düşünceler**, s. 259.

¹⁵ Karasu, a.g.e., s. 22, Sönmez, a.g.e., s. 16.

¹⁶ Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 926, Sönmez, a.g.e., s. 17.

¹⁷ Karasu, a.g.e., s. 22.

¹⁸ Karasu, a.g.e., s. 22, Sönmez, a.g.e., s. 16.

ederse, hâkim, durum ve şartlara göre tazminat miktarını indirebilir.” şeklinde belirtilmiştir. Hükümden anlaşılacağı üzere, işletenin sorumluluktan kurtulması için işletenin veya işletenin fiillerinden sorumlu olduğu kişinin kusurunun bulunmaması, araçtaki bir bozukluğun kazaya sebebiyet vermiş veya etkilemiş olmaması, işleten ile meydana gelen zarar arasındaki illiyet bağının kesilmiş olması ve zarar görenin kusuru sebebi ile kazanın meydana gelmesi gerekmektedir.¹⁹

Belirtmelidir ki, sigorta ettirenin trafik sigortası yaptırmaması ile üçüncü kişilere karşı verdiği zararlardan dolayı hukuken sorumluluğu ortadan kalkmaz. Sigorta ettiren, trafik sigortası yaptırarak kendi fiilleri sonucu ile meydana gelen riziko sonucu mal varlığındaki eksilmeleri sadece güvence altına alınmış olur ve sigortacı, sigorta bedeli ile sınırlı olarak sigorta ettirenin üçüncü kişilere uğrattığı zararı tazmin eder.²⁰ Bu durum sigortacıyı sorumlu hale getirmez, sigortacı ancak sigorta poliçesinde belirtilmiş tutar kadar sorumlu olacaktır ki eğer zarar bu tutarı aşan miktarda ise araç işletenin sorumluluğu söz konusudur.²¹ Eğer üçüncü kişinin zararı sigorta bedeli ile tamamen karşılanmaz ise zarar gören Türk Borçlar Kanunu’nun haksız fiil hükümlerine her zaman başvurabilir.²²

1.3.TRAFİK SİGORTASININ TEMEL ÖZELLİKLERİ

Trafik sigortasının, bir diğer adı ile Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının, en önemli ve en temel özelliği isminden de anlaşılabilceği üzere ilgili kanunlar gereği bu sigortanın yapılmasının zorunlu kılınmasıdır.²³ TTK m. 1483’ de *“Sigortacılar, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamazlar.”* şeklinde

---

¹⁹ Sönmez, **a.g.e.**, s. 19, Hüseyin Ateş, “Motorlu Araç İşletenin Sorumluluktan Kurtulması”, **TBB Dergisi**, Cilt 1, Sayı 100, ss. 343-362, 2012, s. 345, Azim Öncü, “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Bakımından Sigortacının Sorumlu Olduğu Tazminatın Kapsamı” **Fides Hukuk Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, ss. 47-81, 2018, s. 60.

²⁰ Sönmez, **a.g.e.**, s. 18, Aslan Düzgün, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı”, **BATİDER**, Cilt 29, Sayı 3, ss. 189- 216, 2013, s. 190.

²¹ Sönmez, **a.g.e.**, s. 20.

²² Kayıhan, **Hukukî Düşünceler**, s. 259, Sönmez, **a.g.e.**, s. 18.

²³ Karasu, **a.g.e.**, s. 22, Çeker, **a.g.e.**, s. 268.

belirtildiği üzere sigortacılar faaliyet gösterdikleri dallar içerisinde bulunan zorunlu sigortaları yapmak mecburiyetindedirler. Nitekim, benzer bir hüküm Sigorta Kanunu m. 13/1’de “*Bakanlar Kurulu, kamu yararı açısından gerekli gördüğü hallerde zorunlu sigortalar ihdas edebilir. Sigorta şirketleri, 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b) bendi ile üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla faaliyet gösterdiği sigorta branşlarının kapsamında bulunan zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamaz.*” şeklinde belirtilmiştir. Trafik sigortaları açısından, KTK m. 101’de belirtildiği üzere Türkiye’de kaza sigortası dalında faaliyet göstermeye yetkili olan sigorta şirketleri zorunlu mali sorumluluk sigortası yapmakla yükümlüdürler. Motorlu araç işletenin araçları kullanımını sebebi ile trafik sigortasını yapma zorunluluğu da KTK m. 91 ile belirtilmiştir. KTK m. 91’de işletenin, KTK’nın 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak amacı ile malî sorumluluk sigortası yaptırmasının zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır.

Trafik sigortası da bir tür zarar sigortası olduğundan, sigorta sözleşmesinde belirlenen bir rizikonun gerçekleşmesi sonucu üçüncü bir kişinin can veya malvarlığında meydana gelen zararı sözleşmede öngörüldüğü şekilde sigorta bedeli ile sınırlı olarak tazmin edilmesine yönelik bir sigortadır.²⁴ Buna sigorta bedelinde limitle bağlılık kuralı denmektedir. Ancak trafik sigortalarında diğer zarar sigortalarından farklı olarak sigorta süresi dahilinde birbirinden ayrı zamanlarda meydana gelen her zarar için poliçede gösterilen sorumluluk limitleri her biri için ayrı ayrı geçerli olacaktır.²⁵ TTK m. 1459’da zarar sigortaları için zenginleşme yasağı ilkesinin uygulanacağı “*Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder.*” hükmü ile ifade edilmektedir, ki bu ilkenin sonucu olarak TTK m. 1467’de belirtilmiş çifte sigorta zarar sigortaları için uygulama alanı bulamayacaktır.

Trafik sigortası, iki amacı aynı anda barındırmaktadır: sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlar sebebi ile sigorta ettirenin malvarlığındaki eksilmeyi önlemeye ve sigorta ettirenin fiilinden zarar gören üçüncü kişilerin zararlarının tazmin edilmesine yönelik bir sigortadır. Trafik sigortaları, sigorta ettiren ile onun eylemlerinden

---

²⁴ Sönmez, a.g.e., s. 15.

²⁵ Karasu, a.g.e., s. 23.

zarar gören üçüncü kişilerin menfaatlerini dengelemesi özelliği ile *sui generis* bir sorumluluk sigortası türüdür.²⁶ KTK m. 95/1’de “*Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez*” şeklinde belirtildiği üzere, zarar görenin, sigorta tazminatından sigorta sözleşmesi ve ilgili kanun hükümlerinden doğan tazminat yükümlülüğünü kaldıran veya miktarını azaltan sebepler nedeniyle zarar görene sigorta tazminatını ödememek ya da azaltılan miktarda ödemek gibi davranışlarda bulunamayacağı hükme bağlanmıştır. KTK’daki bu hüküm daha önce sadece trafik sigortaları için öngörülürken, 6102 sayılı TTK ile tüm zorunlu sorumluluk sigortaları için m. 1484/1 ile öngörülmüştür. Bu hükümde, sigortalıya karşı ifa borcunu tamamen veya kısmen yerine getirmiş olsa da sigortacının sigorta bedelini tazmin borcu zarar görene karşı zorunlu sigorta miktarına kadar devam edeceği belirtilmiştir. Lakin ile sigortacının sigorta ettirene rücu etme hakkı TTK m. 95/2’de “*Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir.*” şeklinde belirtilmiştir.²⁷

Kanun koyucu, sorumluluk sigortalarına özel bir düzenleme getirmiş, TTK m. 1478 “*Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir*” hükmü ile, zarar görenin sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini doğrudan sigortacıdan isteyebilmesine olanak sağlamıştır.²⁸ Zarar görenin doğrudan sigortacıya başvurması zararını bir an önce telafi edebilmesi amacıyla getirilmiştir ve aynı zamanda zarar veren konumundaki sigortalıyı da rahatlatmaktadır.²⁹

---

²⁶ Erhan Adal, **a.g.e.**, s. 862, Karasu, **a.g.e.**, s. 22, Sönmez, **a.g.e.**, s. 15.

²⁷ Erdem Kırkbeşoğlu, **Risk Yönetimi ve Sigortacılık**, 1. Bası, Gazi Kitapevi, Ankara, 2014, s. 539.

²⁸ Adal, **a.g.e.**, s. 863, Ömer Ekmekçi, Muhammet Özeker, Murat Atalı, Vural Seven, **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk**, 1. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2019, s. 390, Elif Beyza Akkanat Öztürk, “Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, TAAD, Cilt 11, Sayı 42, ss. 471-497, 2010, s. 475.

²⁹ “Söz konusu madde ile zarar gören üçüncü kişinin doğrudan doğruya sigortacıya talep karşı talep ve dava hakkı düzenlenmiştir. 6762 sayılı Kanununun 1310 uncu maddesinde sadece yangın dolayısıyla sorumluluk sigortaları ile ilgili olarak doğrudan doğruya dava hakkı düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu Kanun dışında da, özellikle zorunlu sorumluluk sigortalarında, doğrudan doğruya talep ve dava hakkı kanunlarla (Karayolları Trafik Kanununda ve Borçlar Kanununda olduğu gibi) ya da genel şartlarla kabul

Benzer bir düzenleme, Karayolları Trafik Kanunu m. 97’de “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması halinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.” şeklinde açıkça düzenlenmiştir. Böylelikle trafik sigortalarında sigorta ettirenin zarar verdiği kişinin, sigorta sözleşmesinin bir tarafı olmamasına rağmen bu sigortadan yararlanması mümkün kılınmış ve sigortacıya doğrudan doğruya başvurarak zararlarını giderme hakkı tanınmıştır.³⁰ Ancak belirtmekte fayda vardır ki, zarar görenin doğrudan dava hakkı kanundan kaynaklanmaktadır, bu hak sebebi ile sigortanın üçüncü kişi lehine bir sözleşme niteliğine sahip olduğu sonucu çıkarılmamalıdır.³¹ Son olarak belirtilmelidir ki, sigortacı, sigorta ettirene karşı ileri sürebileceği def’î veya itirazları zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri süremez.³²

1.4. TRAFİK SİGORTALARINDA RİZİKO

Sigorta sözleşmeleri, sigortalının para ile ölçülebilir bir menfaatine zarar verebilecek, sigorta hukukunda “riziko” olarak adlandırılan tehlikelerin gerçekleşme olasılıklarına karşı yapılmaktadır. Tüm sigorta türlerinde olduğu gibi trafik sigortasının kendi yapısına özgü rizikosu bulunmaktadır ki, trafik sigortası ile güvence altına alınan

---

edilmiştir. Sorumluluk sigortalarında asıl amaç her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak mal varlığında meydana gelen azalmanın telafisi de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlanmak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır.” (Gereke TTK m. 1478), (Lexpera-İçtihat).

³⁰ Ecehan Aras Yeşilova, **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı** (TTK m. 1478), Yetkin Hukuk Yayınları, 1. Bası, Ankara, 2013, s. 1. vd, Öncü, **a.g.e.**, s. 52, Kerim Atamer, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, **BATİDER**, Cilt 27, Sayı 1, ss. 21-106, 2011, s. 56.

³¹ Ali Bozer, **Sigorta Hukuku Genel Hükümler- Bazı Sigorta Türleri**, 2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 131, Rayegan Kender, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **YÜHFD**, Cilt 13, Sayı 1, ss. 8-46, 2016, s. 11.

³² Karasu, **a.g.e.**, s. 24, Atamer, **a.g.e.**, s. 56, Sönmez, **a.g.e.**, s.21.

rizikolar karayolu üzerinde işletme halinde olan motorlu aracın neden olduğu ölüm, yaralanma ve maddî zararlarıdır.³³

1.4.1. Rizikonun Taşıtlar Yönünden Sınırlandırılması

KTK m. 85'te "*Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa... sorumlu olurlar*" hükmünden anlaşılacağı üzere trafik sigortası kapsamına giren araçlar motorlu araçlardır.³⁴

KTK'nın tanımlar ile ilgili 3. maddesinde motorlu aracın tanımına yer verilmemiştir. Lakin aynı maddede araç, "*Karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz ve özel amaçlı taşıtlar ile iş makineleri ve lastik tekerlekli traktörlerin genel adıdır.*" olarak tanımlanmış ve taşıtlar kavramının tanımı içerisinde motorlu ve motorsuz olarak ikili bir ayrım yapılmıştır. "*Karayolunda insan, hayvan ve yük taşımaya yarayan araçlardır. Bunlardan makine gücü ile yürütülenlere "motorlu taşıtlar" insan ve hayvan gücü ile yürütülenlere "motorsuz taşıtlar" denir.*" şeklinde taşıtlar tanımlanmıştır. Bu tanımlardan yola çıkarak motor gücü ile yürütülen tekerlek, paket, tırtıl, veya kızak üzerinde hakaret gücüne sahip olan ve karayollarında kullanılabilen araçlar motorlu araçlardır.³⁵ Öyle ki otomobil, kamyon, kamyonet, otobüs, minibüs, traktör, biçerdöver, silindir, tank, çekici, yol yapıcı araçlar, motosiklet gibi araçlar motorlu araçtır lakin bir yere bağlı olarak çalışan hareket özelliği olmayan vinç, bıçkı veya taş kırma gibi araçlar motorlu araç sayılmazlar.³⁶ Adından da anlaşıldığı üzere araç, hareket kabiliyetini motor gücünden almalıdır; gücünü insan, hayvan ya da rüzgardan alan araçlar motorlu araç kapsamına dahil değildir.³⁷

---

³³ Artar, **a.g.e.**, s. 77.

³⁴ Yılmaz, **a.g.e.**, s. 28, Ateş, **a.g.e.**, s. 51, Sönmez, **a.g.e.**, s.22, Karasu, **a.g.e.**, s.25.

³⁵ Bolat Bolatoğlu, **Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araçlar İşletenin Hukukî Sorumluluğu**, 1. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1988, s. 37, Sönmez, **a.g.e.**, s. 23, Karasu, **a.g.e.**, s.25.

³⁶ Bolatoğlu, **a.g.e.**, s. 37, Sönmez, **a.g.e.**, s. 23, Karasu, **a.g.e.**, s.25, Demet Çeliktaş, **2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununda İşletenin Hukukî Sorumluluğu**, 1. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1987, s. 34.

³⁷ Bolatoğlu, **a.g.e.**, s. 37, Karasu, **a.g.e.**, s. 25, Sönmez, **a.g.e.**, s. 22.

Motorlu bisikletler KTK m. 3'te "Azami hızı saatte 45 kilometreyi, içten yanmalı motorlu ise silindir hacmi 50 santimetreküpü, elektrik motorlu ise azami sürekli nominal güç çıkışı 4 kilovattı geçmeyen iki veya üç tekerlekli taşıtlar ile aynı özelliklere sahip net ağırlığı 350 kilogramı aşmayan dört tekerlekli motorlu taşıtlardır..." şeklinde ifade edilmiş olsa da motorlu bisikletlerin büyük bir tehlike arz etmemesi sebebi ile KTK m. 103'da "Motorsuz taşıtlar ile motorlu bisiklet sürücülerinin hukukî sorumluluğu genel hükümlere tabidir." denilmiştir.³⁸ KTK m.3/1'de romörkler "Motorlu araçla çekilen insan veya yük taşımak için imal edilmiş motorsuz taşıttır." şeklinde ifade edildiği üzere motorsuz araç olarak tanımlanmış olmasına rağmen KTK m. 102 uyarınca trafik sigortaları kapsamına alınmıştır.³⁹ Römorklar tek başlarına trafik sigortası kapsamı içine alınmamıştır ancak römorkların vermiş olduğu zararlar römorku çeken çekicinin trafik sigortası kapsamında sigorta güvencesi kapsamına alınmıştır.⁴⁰

KTK m. 85/1' de "Bir motorlu aracın işletilmesi..." şeklinde belirtildiği üzere motorlu aracın trafik sigortası kapsamında olması için işletilme halinde olması gerekmektedir. Bu araçlar için KTK m. 85/3' de "İşletilme halinde olmayan bir motorlu aracın sebep olduğu trafik kazasından dolayı işletenin sorumlu tutulabilmesi için, zarar görenin, kazanın oluşumunda işleten veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere ilişkin bir kusurun varlığını veya araçtaki bozukluğun kazaya sebep olduğunu ispat etmesi gerekir." şeklinde belirtildiği şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir.⁴¹

1.4.2. Rizikonun Gerçekleşme Alanı Bakımından Sınırlandırılması

Bir rizikodan doğan zararın trafik sigortası kapsamına girebilmesi için o rizikonun motorlu araç tarafından karayollarında ya da kanun ile karayolları sayılacağı belirtilmiş yerlerde gerçekleşmiş olması gerekir.⁴² Zira KTK' nın 1. maddesinde bu kanunun amacının, karayollarında, can ve mal güvenliği yönünden trafik düzenini sağlamak ve

---

³⁸ Karasu, a.g.e., s. 25, Ateş, a.g.e., s. 51, Sönmez, a.g.e., s. 23.

³⁹ Karasu, a.g.e., s.26, Sönmez, a.g.e., s. 24.

⁴⁰ Karasu, a.g.e., s.25, Sönmez, a.g.e., s. 24, Çeliktaş, a.g.e., s. 35.

⁴¹ Hüseyin Ateş, İşletme Halince Olmayan Motorlu Aracın Verdiği Zararlardan Doğan Sorumluluk", **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, ss. 419-427, 2012, s. 420, Karasu, a.g.e., s.26, Sönmez, a.g.e., s. 24.

⁴² Artar, a.g.e., s. 77, Karasu, a.g.e., s.26, Sönmez, a.g.e., s. 24.

trafik güvenliğini ilgilendiren tüm konularda alınacak önlemleri belirlemek olduğu belirtilmiştir.

KTK m.2’de, Karayolları Trafik Kanunu “*karayollarında uygulanır*” denilmiştir. Maddenin devamında, karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlar ile park, bahçe, park yeri, garaj, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu taşıt trafiği için faydalanılan yerler ile erişme kontrollü karayolunda ve para ödenerek yararlanılan karayollarının kamuya açık kesimlerinde ve belirli bir karayolunun bağlantısını sağlayan deniz, göl ve akarsular üzerinde kamu hizmeti gören araçların, karayolu araçlarına ayrılan kısımlarında da KTK’nın uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

KTK m. 2 hükmünden anlaşılacağı üzere, trafik sigortası kapsamında motorlu aracın karayolu ya da karayolu sayılan yerler dışında rizikonun gerçekleşmesi ile oluşabilecek zararlardan sigortacı sorumlu değildir.⁴³

Yargıtay daha önce tarlada veya boş bir arazide meydana gelen kazaların trafik sigortasının teminatı kapsamında olduğuna dair kararlar vermiştir.⁴⁴ Ancak Yargıtay daha sonra karayolları ile bağlantılı olma koşulu gerçekleştiği takdirde tarla veya boş arazide gerçekleşen kazaların da trafik sigortası teminat kapsamında olduğu görüşünü benimsemiştir.⁴⁵

---

⁴³ Artar, a.g.e., s. 77, Karasu, a.g.e., s.26, Sönmez, a.g.e., s. 24, Hasan Tahsin Gökcan, Seydi Kaymaz, **Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukukî Sorumluluk Tazminat – Sigorta – Rücu Davaları ve Trafik Suçları**, 1. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001, s. 236.

⁴⁴ Yargıtay 10. HD., T. 14.03.1995, E. 1995/145, K. 1995/2596, (Kazancı), Yargıtay 10 HD., Y. 24.06.2003, E. 2003/4771, K. 2003/5264, (Kazancı).

⁴⁵ “... 2.Sulh Ceza raporu ve tüm dosya kapsamına göre; davacının ailesi ile birlikte kaldığı evin ... ana yolu üzerinde olup davacının evin yaklaşık 80 metre arkasında bulunan çevresi duvarla örülü bahçenin içerisinde sulama yaptığı sırada, dava dışı traktör sürücüsünün traktörü ile başka bir tarladan tarım aletlerini getirdikten sonra kendi tarlasına girerek tarım aletlerini indirdiği sırada davacının önünde oturduğu bahçe duvarına traktörüne takılı pulluk tabir edilen aletle çarpması ve duvarın yıkılması sonucu davacının duvarın altında kalması şeklinde kazanın meydana geldiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla davaya konu trafik kazasının meydana geldiği yerin 2918 sayılı yasanın 2. maddesi gereğince karayolu bağlantısı olduğundan, meydana gelen zararın teminat kapsamında olduğunun kabulü gerekir. H.G.K.’nın kararı da bu yöndedir. Bu durumda rizikonun teminat kapsamında olduğu kabul edilerek, taraf delilleri toplanarak sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi doğru görülmemiştir.” (Yargıtay 17. HD. T. 05.11.2018, E. 2016/91, K. 2018/10041), (Lexpera)“...Davalı vekili, davaya konu kazanın ormanlık alan içindeki ağaç kesimi sırasında gerçekleştiğini, kaza karayolunda gerçekleşmediğinden zararın teminat dışı olduğunu, kabul anlamına gelmemek kaydıyla olay iş kazası olduğu için ... tarafından yapılan rücuya tabi ödemelerin tazminattan düşülmesi gerektiğini belirterek başvurunun reddini savunmuştur. Davalı vekilinin temyiz talebi yönünden ise; dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, Sigorta İtiraz Hakem Heyeti kararının

1.4.3. Rizikonun Zarar Gören Kişi Bakımından Sınırlandırılması

Kural olarak motorlu aracın karayolunda ve karayolu sayılan yerlerde rizikonun gerçekleşmesi sebebi ile zarar gören herkes trafik sigortasından faydalanabilir.⁴⁶ Lakin trafik sigortasının esas amacı motorlu araç işletenin karayolunda rizikonun gerçekleşmesi sebebi ile verdiği zararları güvence altına almak olduğu için, KTK ve Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.6. (c) hükmünde motorlu aracı işletenin veya işleten sayılanların fiilleri sebebi ile kendilerinde meydana gelen bedensel ve maddî zararlar trafik sigortası güvencesinin kapsamı dışında bırakılmıştır.⁴⁷ KTK m. 85/1’de “Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar.” şeklinde ifade edildiği üzere, aracın işleteninin ya da aracı kullananın sorumluluğu sigorta sözleşmesi ile güvence altına alınmış olduğundan, bu kişiler zarar gören üçüncü kişiler olmadıkları için uğradıkları zararlar trafik sigortası kapsamında değerlendirilmez.⁴⁸ KTK m. 92’de zorunlu malî sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar b bendinde “İşletenin; eşinin, usul ve fîruunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler,” şeklinde belirtilmiştir. Kanun koyucu sigortalının yakınlarını sayarak bahsi geçen yakınların maddî zararlarının trafik sigortaları kapsamında değerlendirilmeyeceği belirtilmiştir; lakin sigortalının kardeşlerini bu kapsamın içine dahil etmemiştir.⁴⁹ Ancak sigorta ettirenin kardeşlerinin mallarına gelen

---

gereğesinde, dayanılan delillerin tartışılıp değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına; 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 2. ve 3. maddeleri gereği, davaya konu olayın karayoluna bağlantısı olan orman kesim sahası içinde gerçekleştiği gözetildiğinde, zararın ... teminatı kapsamında olduğunun kabulünde bir usulsüzlük bulunmamasına; davaya konu olay tarihinde 59 yaşında ve emekli olan davacı desteğinin, orman köylülerinin kendi aralarında kurdukları kooperatif üyeliğine dayalı biçimde kesim faaliyetini yürütürken gerçekleşen kazada öldüğü, desteğin bir hizmet ilişkisine dayalı olarak iş görmediği ve olayın iş kazası olmadığı, iş kazası nedeniyle yapılmış bir ödemenin bulunmayacağı dikkate alındığında, bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.” (Yargıtay 17. HD. T. 19.11.2018, E.2018/539, K. 2018/10892), (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 17. HD. T. 11.06.2015, E. 2014/2977, K. 2015/8600, (Lexpera)

⁴⁶ Artar, a.g.e., s. 78, Karasu, a.g.e., s.27, Sönmez, a.g.e., s. 26.

⁴⁷ Artar, a.g.e., s. 77, Karasu, a.g.e., s.27, Sönmez, a.g.e., s. 26.

⁴⁸ Karasu, a.g.e., s.37, Sönmez, a.g.e., s. 60.

⁴⁹ Ateş, a.g.e., s. 54, Artar, a.g.e., s. 78.

zararların trafik sigortası kapsamında tazmin edilebilmesi için sigorta ettiren ve kardeşinin birlikte yaşamıyor olması gerekmektedir.⁵⁰ Madde metninden anlaşılacağı üzere bahsi geçen kişilerin sadece maddî zararlarının trafik sigortası kapsamının dışında bırakılacağı belirtilmiştir. Öyle ki bu kişilerin uğramış olduğu bedensel zararlar “*zorunlu malî sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar*” başlıklı maddede sayılmaması sebebi ile bu kişilerin uğramış olduğu bedensel zararlar trafik sigortası kapsamı içerisinde değerlendirilecektir.⁵¹

KTK m. 85 uyarınca motorlu aracı işleten ve işleten gibi sayılanlar, karayolunda motorlu aracın işletilmesi sırasında üçüncü kişinin ölümüne ya da yaralanmasına veya maddî bir zarara uğramasına neden olursa bu zararlardan sorumludur. Trafik sigortası kapsamında üçüncü kişi, sigortacı ile sigorta ettiren arasında akdedilmiş sözleşmenin bir tarafı olmayan ve karayolunda motorlu aracın işletilmesi sırasında meydana gelen riziko sebebi ile zarar gören kişidir.⁵² Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında Destekten Yoksun Kalma Teminatı A.5inci maddenin (ç) bendinde, “*Üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla ölenin desteğinden yoksun kalanların destek zararlarını karşılamak üzere bu genel şart ekinde yer alan esaslara göre belirlenecek tazminattır.*” şeklinde ifade edildiği üzere destekten yoksun kalma tazminatının sigorta teminatı kapsamında değerlendirilebilmesinin şartı üçüncü kişinin ölmesidir.⁵³ Öyle ki, motorlu araç işletenin vefatı sebebi ile desteğinden yoksun kalanların talepleri trafik sigortası kapsamında değerlendirilemez.⁵⁴

---

⁵⁰ Ateş, **a.g.e.**, s. 54, Artar, **a.g.e.**, s. 78.

⁵¹ Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 951, Sönmez, **a.g.e.**, s. 61.

⁵² Işıl Ulaş, “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı Teminat Türleri ve Özellikleri Destek Teminatı”, **BATİDER**, Cilt 31, Sayı 2, s.s. 5-36, 2015, s. 29, Karasu, **a.g.e.**, s.39, Sönmez, **a.g.e.**, s. 63.

⁵³ “*Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları A.3. maddesine ve A.5. maddesinin (ç) bendine göre ancak üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla oluşan destek zararları, destekten yoksun kalma (ölüm) teminatı kapsamındadır. Bunun sonucu olarak, sigortacının destek zararlarından sorumlu olması için, motorlu aracın işletilmesi sırasında ölen kişinin mutlaka üçüncü bir kişi olması gerekir. Açıklanan bu maddî ve hukuksal olgulara göre somut olayda ise işletenin eylemlerinden sorumlu olduğu sürücü murisin (destek) üçüncü kişi olarak kabulü mümkün değildir. ....doğru olmamış bozmayı gerektirmiştir.*” (Yargıtay 17. HD. T. 04.03.2019, E. 2016/15390, K. 2019/235, Kazancı).

⁵⁴ Sönmez, **a.g.e.**, s. 63.

1.5. TRAFİK SİGORTASINDA ZARAR

1.5.1. Maddî Zararlar

Sigorta ettirenin/sigortalının karayolunda motorlu aracı işletmesi sonucunda meydana gelen riziko ile üçüncü kişilerin malvarlığında hasar meydana gelmiş ise bu hasarlar sigortacının tarafından tazmin edilir. Trafik sigortası kapsamında aracı işletenin üçüncü bir kişiye zarar vermesi neticesinde oluşan maddî zararlar sigorta ile güvence altına alındığı için aracın tamamen kullanılamaz hale gelmesi ya da araçta kısmî hasarın meydana gelmesi ile sigortacının sorumluluğu doğar. Trafik sigortası, üçüncü kişinin uğradığı araç hasarı, araçta meydana gelen değer kayıpları, sigortacı aleyhine açtığı davaların masrafını tazmin etmektedir.

1.5.2. Bedensel Bütünlüğün Kısmen veya Tamamen Kaybedilmesinden Doğan Zararlar

Karayolunda motorlu aracın kazaya sebep olması durumunda bedensel zarara uğrayan üçüncü kişi bedensel bütünlüğünü kısmen ya da tamamen kaybetmesi durumunda oluşan zararlar trafik sigortası kapsamında tazmin edilir. Riziko gerçekleştiği hâllerde zarar gören kişi tedavi giderlerini, geçici iş görmemezlik nedeni ile iş ve kazanç kaybını, eğer kalıcı sakatlık meydana geldiyse, bu sebepten doğan iş ve kazanç kaybı ve ekonomik geleceğin sarsılması sebebi ile doğan kayıplarını sigortacıdan teminat limitleri ve belirlenen koşullar dahilinde talep edebilir.

1.5.3. Ölüm Sebebi ile Doğan Zararlar

Karayolunda motorlu aracın kazasının ile üçüncü kişinin ölümüne neden olduğu hallerde kusuruyla orantılı olarak istenebilecek maddî tazminat kapsamındaki kalemler:

- Ölenin desteğinden yoksun kalma tazminatı;
- Ölüm anına kadar yapılan hastane ve tedavi giderleri;
- Ölüm adına kadar yaşanmış gelir kayıpları;
- Cenaze ve defin giderleri;
- Aracın maddî giderleridir.

BÖLÜM 2

2. TRAFİK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI ve YÜKÜMLÜLÜKLERİ

2.1. SİGORTA SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

KTK m. 91'e göre motorlu araç işletenlerin KTK m. 85/1'e de bahsi geçen sorumluluklarının tazmin edilmesini sağlamak amacı ile trafik sigortası yaptırmaları zorunlu tutulmuştur. KTK m. 101'de Türkiye'de kaza sigortası alanında çalışmaya yetkili sigorta şirketlerinin kamu düzeni amacı ile sözleşme serbestisi ilkesine bir sınırlama getirilerek trafik sigortası yapmaları zorunlu tutulmuştur.⁵⁵ Trafik sigortaları da diğer sözleşmeler gibi TBK m.1'de belirtildiği üzere sözleşmenin taraflarının karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamaları ile kurulur ve bu trafik sigortası sözleşmesi sigorta poliçesi denilen bir belgeye bağlanır.⁵⁶

2.1.1. Sigortacı

Sigorta sözleşmesinin bir tarafı, sigortacıdır. Sigortacı, yetkili makamlarda ruhsat alarak sigortacılık faaliyetinde bulunan ve sigortalının maruz kalabileceği riske prim karşılığında güvence veren risk taşıyıcısıdır.

Sigortacılık Kanunu'na göre sigorta sözleşmesi yapabilecek kuruluşların 3. maddede "*Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemez.*" şeklinde belirtildiği üzere hukukî olarak anonim şirket

---

⁵⁵ Ulaş, **a.g.e.**, s. 730, Makhtabar Kadyrova, "Türk ve Kazak Hukukunda Motorlu Taşıt Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s.6, Karasu, **a.g.e.**, s. 41.

⁵⁶ Kadyrova, **a.g.e.**, s.6, Artar, **a.g.e.**, s. 80.

veya kooperatif olarak yapılmış olması gerekir.⁵⁷ Ancak buradan her anonim şirketin ve kooperatifin sigorta sözleşmesi yapabileceği sonucu çıkarılmamalıdır. Bir anonim şirketin veya kooperatifin sigortacı sıfatıyla sigortacılık faaliyetlerini yerine getirilebilmesi, ancak kanunlar ile öngörülmuş bazı şartları yerine getirmesi ile mümkün olmaktadır. Hemen yukarıda anılan maddenin devamında belirtildiği üzere sigortacılık faaliyetinde bulunacak bahsi geçen kuruluşlar sigortacılık işlemleri ve bunlarla direkt bağlantılı işler dışında başka işler ile iştigal etmeleri mümkün değildir.⁵⁸ Sigortacılık faaliyetini yerine getirmek isteyen kişilerin bahsi geçen şartları oluştuktan sonra SK m.5'te “*Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, faaliyete geçebilmek için, faaliyet göstermek istedikleri her bir sigorta branşında Müsteşarlıktan ruhsat almak zorundadır*” şeklinde ifade edildiği üzere Hazine Müsteşarlığı'ndan ruhsat almaları gerekmektedir. SK m. 34'te, SK m.3'e aykırı olarak ruhsatsız faaliyet gösteren işyerlerinin Bakanın talebi üzerine geçici olarak kapatılacağı, SK m.35'te ruhsat almaksızın sigorta sözleşmesi yapan kuruluşlara idarî para cezası uygulanacağı hükme bağlanmıştır.⁵⁹

Trafik sigortaları KTK m. 101'de “*Bu Kanunda öngörülen zorunlu mali sorumluluk sigortası Türkiye’de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılır. Bu sigorta şirketleri zorunlu mali sorumluluk sigortasını yapmakla yükümlüdürler.*” hükmü ile ifade edildiği üzere kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili kuruluşlar tarafından yapılmaktadır.⁶⁰

2.1.2. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinin bir tarafında sigortacı yer alırken, diğer tarafında sigorta ettiren yer alır.⁶¹ Sigorta ettiren ile sigortalı birbirinden farklı kavramlardır, sigorta ettiren

---

⁵⁷ Karasu, **a.g.e.**, s. 41 Yazıcıoğlu, Ögüz, **a.g.e.**, s. 87.

⁵⁸ Emine Yazıcıoğlu, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı), **Prof. D.r Rona Serozan’a Armağan**, Cilt 2, Sayı 1, ss. 1813,1852, 2010, s. 1813 vd.

⁵⁹ Karasu, **a.g.e.**, s. 41.

⁶⁰ Kadyrova, **a.g.e.**, s. 21, Sabih Arkan, “Yeni Karayolları Trafik Kanunu’nun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3-4, ss. 255-291, 1983, s. 258.

⁶¹ Karasu, **a.g.e.**, s. 42, Artar, **a.g.e.**, s. 81, Kadyrova, **a.g.e.**, s. 7, Sönmez, **a.g.e.**, s. 27.

ile sigortalı aynı kişi olabileceği gibi farklı kişiler de olabilir.⁶² Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesi akdederek kendisi ya da bir başkası için sigorta himayesi tesis eden ve sigorta sözleşmesinden doğan tüm yükümlülükleri yerine getirmekle yükümlü olan kimsedir.⁶³ Sigortalı ise sigorta sözleşmesi ile menfaatleri güvence altına alınan kimsedir. Sigorta ettiren başkasına hesabına sigortada olduğu gibi bir başka kimsenin menfaatini sigorta ettirebilir, bu halde sigorta tazminatını alacak kişi menfaat sahibi olan kişi olacaktır.⁶⁴

Menfaat, sigorta sözleşmesinin temel yapı taşıdır. TTK m. 1408 uyarınca sigorta sözleşmesinin akdedildiği anda menfaatin olmadığı hallerde sigorta sözleşmesi geçersizdir, sigorta sözleşmesi akdedildiği anda var olan menfaatin sözleşmenin süresi içinde ortadan kalması durumunda ise, menfaatin ortadan kalktığı an itibariyle sigorta sözleşmesi geçersiz olur.⁶⁵

6085 sayılı KTK' nın malî sorumluluk sigortasına ilişkin 51. maddesinde sadece aracın sahibinin sigorta sözleşmesi akdedebileceği öngörülmüşken, 2918 sayılı KTK'nın 91. maddesinde menfaat kavramı dikkate alınarak ve uygulamaya da uygun olarak, sigorta ettirenin sadece araç sahibinin değil, o aracın işleteninin de olabileceği ifade edilmiştir.⁶⁶ İşleten kavramı, kapsamı itibariyle araç sahibinden daha geniş bir kavramdır. İşletenin belirlenmesinde şekli ve maddî olarak iki ayrı kriter öngörülmüştür. Şekli anlamda işleten motorlu aracın trafik tescil sisteminde maliki olarak görülen kişi ya da kişilerdir.⁶⁷ Öğretide ve Yargıtay kararlarında hakim olan maddî kritere göre işleten araç üzerinde ekonomik yarar sağlayan ya da fiilî egemenlik ilişkisi bulunan kişidir.⁶⁸ Bir başka ifadeyle, motorlu aracı kendi adına işleten, motorlu araçtan yararlanan, aracın

---

⁶² Karasu, **a.g.e.**, s. 42, Artar, **a.g.e.**, s. 81, Kadyrova, **a.g.e.**, s. 7, Sönmez, **a.g.e.**, s. 27, Rayegan Kender, **Türkiye Hukusi Sigorta Hukuku**, 16. Bası On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 215, Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, 1. Basım, Beta Basım, İstanbul, 1987, s. 72.

⁶³ Karasu, **a.g.e.**, s. 42, Artar, **a.g.e.**, s. 81, Kadyrova, **a.g.e.**, s. 7, Sönmez, **a.g.e.**, s. 27.

⁶⁴ Şaban Kayıhan, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, 1. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 50, Çeker, **a.g.e.**, s. 65.

⁶⁵ Karasu, **a.g.e.**, s. 42, Sönmez, **a.g.e.**, s. 27, Kender, **a.g.e.**, s. 233, Tamer Bozkurt, **Sigorta Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 43.

⁶⁶ Karasu, **a.g.e.**, s. 42.

⁶⁷ Karasu, **a.g.e.**, s. 43, Ulaş, **a.g.e.**, s. 882, Sönmez, **a.g.e.**, s. 28, Egun Özsunay, Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak "İşleten" Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar, **BATIDER**, Cilt 6, Sayı 1, ss. 83-110, 1971, s. 88.

⁶⁸ Karasu, **a.g.e.**, s. 43, Ulaş, **a.g.e.**, s. 882, Sönmez, **a.g.e.**, s. 28, Hamdi Yılmaz, **Karayolları Trafik Kanununa Göre Zararın Paylaştırılması**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1995, s. 50.

giderlerini karşılayan, araç ve aracın işletilmesinde kullanılan personel üzerinde doğrudan doğruya tasarruf etme ve emir yetkine sahip olan, ayrıca donanım ve kullanım konularında karar verme yetkisine sahip olan kişidir.⁶⁹

KTK m. 3’ de işleten ve işleten gibi sorumlu olanlar “*Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiilî tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır.*” şeklinde maddî kriterle göre belirtilmiştir. Anılan hükümden de anlaşılacağı üzere araç sahibi ve kiracı gibi şahıslar karine olarak işleten sayılır, başkasının araç üzerinde ekonomik yararı ve fiilî egemenlik ilişkisi ispatlanır ise ilgili kişi işleten sayılacaktır.⁷⁰ Görüldüğü üzere, şekli kriter ancak maddî anlamda işletenin belirlenmediği haller için geçerlidir.⁷¹ Yargıtay da maddî kriteri benimseyerek motorlu aracın neden olduğu tehlikeli neticeleri kabul ederek aracın masraflarını üstlenen, araçtan fayda sağlayan ve araç üzerinde fiilî tasarrufu bulunan kimseyi işleten kabul etmiştir.⁷²

Görüldüğü üzere KTK m. 3’te ilk cümlede sınırlı sayma yolu ile işleten belirtilmiş, işleten sayılan kişilerde maddenin ikinci cümlesinde belli özelliklere sahip olan kişiler olarak öngörülmüştür. KTK m. 104’te “*Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım – satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı; işleten gibi sorumlu tutulur.*” ve KTK m. 107’de “*Bir motorlu aracı çalan veya gasbenden kimse işleten gibi sorumlu tutulur.*” şeklinde belirtildiği üzere KTK m. 3 dışında da bazı kimselerin işleten gibi sorumlu olacağı belirtilmiştir.

---

⁶⁹ Fikret Eren, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları”, **AÜHFD**, Cilt 32, Sayı 1, ss. 159-212, 1987, s. 176, Bolatoğlu, **a.g.e.**, s.59, Karasu, **a.g.e.**, s. 43, Ergun Özsunay, “Trafik Hukuku Bakımından Sorumlu Şahsın Tespitinde Maddî Sistem”, **İÜHFİM**, Cilt 35, Sayı 1-4, ss. 553-564, 1970, s. 558, Kadyrova, **a.g.e.**, s. 7, Çetin Aşçıoğlu, **Trafik Kazalarında Hukukî Sorumluluk ve Tazminat Davaları**, Ankara, 1989, s. 17.

⁷⁰ Havutçu, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 40, Karasu, **a.g.e.**, s. 43, Bolatoğlu, **a.g.e.**, s. 37, Şengün, **a.g.e.**, s. 23.

⁷¹ Hamdi Yılmaz, Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuksal Sorumluluğu, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 52, Karasu, **a.g.e.**, s. 43.

⁷² Yargıtay, 17. HD. T.26.12.2019, E. 2018/594, K. 2019/12532 (Lexpera).

Anlaşılabacağı üzere, sigorta ettiren sıfatını haiz işletenler, karine olarak işleten sayılanlar (şekli anlamda işletenler), gerçek işletenler (maddî anlamda işletenler)⁷³ ve farazi işletenler (işleten gibi sorumlu olanlar)⁷⁴ şeklinde üçlü bir ayrıma tabi tutulabilir.

Şekli anlamda işletenler; KTK m.3'te belirtildiği üzere, araç sahibi, aracı mülkiyeti muhafaza kaydıyla satın alan kişi, aracın uzun süreli kiracısı, aracı uzun süreli ariyet ve rehin alan kişilerdir. Maddede “*ariyet veya rehini gibi hallerde*” denildiği üzere maddede açıkça sayılan durumlara benzer durumlarda da işleten sıfatını haiz olunabileceği belirtilmiştir.⁷⁵

Maddî anlamda işletenler motorlu araç üzerinde ekonomik ve fiilî egemenlik ilişkisi olan kişilerdir.⁷⁶ Öyle ki kişinin gerçek işleten sıfatını kazanması için motorlu araç ile ekonomik ilişkisi ve motorlu araç üzerinde fiilî egemenliğinin aynı anda bulunması gerekmektedir.⁷⁷ Kişinin motorlu araç üzerinde ekonomik ilişki kurmasından aracın işletmesinden bağış veya yardım amacı taşımaksızın uzun bir süre yararlanan ve bu doğrultu da kişinin araçla ilgili giderleri karşılması anlaşılması gerekmektedir. Örneğin, aracın bakım, donatım, onarım ve işletme giderlerinin, benzin veya benzeri yakıt giderlerinin, garaj veya benzeri giderlerini karşılayan kişilerin motorlu araç ile ekonomik bir ilişki kurduğundan söz edilebilir.⁷⁸

Bir motorlu aracı kendi adına kullanmak ve kullanma sırasında masraflarına katlanmak geçici veya bir seferlik olmamalıdır. Fiilî hakimiyetten anlaşılması gereken bir seferlik değil devamlı, uzun süreli ve genel nitelikte bir tahsis amacı taşınması iradesi ve aracın hangi kişinin emir ve kumandası altına verileceği hususunda karar verme iradesidir.⁷⁹ Motorlu aracın üzerinde kişinin fiilî hakimiyeti varsa aracın ne zaman trafiğe

---

⁷³ Eren, Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları, s. 178, Karasu, a.g.e., s. 43, Sönmez, a.g.e., s. 29.

⁷⁴ Eren, Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları, s. 178, Karasu, a.g.e., s. 43, Sönmez, a.g.e., s. 29, Çeliktaş, a.g.e., s. 58.

⁷⁵ Karasu, a.g.e., s. 43.

⁷⁶ Karasu, a.g.e., s. 46, Yılmaz, a.g.e., s. 62, Sönmez, a.g.e., s. 29.

⁷⁷ Bolatoğlu, a.g.e., s. 61, Yılmaz, a.g.e., s. 64, Karasu, a.g.e., s. 46, Sönmez, a.g.e., s. 29.

⁷⁸ Eren, Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları, s. 177, Karasu, a.g.e., s. 46.

⁷⁹ Eren, Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları, s. 178, Karasu, a.g.e., s. 46.

çıkartılacağı ne zaman trafikte çekileceği kim tarafından hangi amaçla kullanılacağı, aracın donatılması, muhafazası, bakım ve gözetiminin nasıl yapılacağı hususları bu kişinin iradesindedir.⁸⁰ Kişinin motorlu araç üzerindeki fiilî hakimiyetinin uzun sayılamayacak bir dönem kesilmesi, farzı misal aracın beş günlüğüne kiraya verilmesi işleten sıfatını etkilemeyecektir.⁸¹ Belirtmelidir ki, birden fazla kişi aynı motorlu araç üzerinde ekonomik ve fiilî hakimiyet ilişkisi kurmuş olabilir ve bu kişiler birlikte işleten sıfatını kazanacaklardır.⁸² Örneğin araç giderlerini ortak olarak karşılayan ve araçtan yararlanan karı- koca aracın kimin adına kayıtlı olmasının bir önemi olmadan birlikte işleten sayılacaktır.⁸³

Son olarak KTK bazı kişileri işleten olmadıkları halde işleten gibi sorumlu tutmuştur. Bu kişilere farazî işleten denilmektedir. Farazî işletenler, KTK m. 104'e göre motorlu araçla ilgili meslekî faaliyette bulunanlar, KTK m. 105'e göre yarış düzenleyicileri, KTK m. 107'e göre motorlu aracı çalan veya gasp eden kişiler ve aracın bağlı olduğu teşebbüs sahibi de işleten gibi sorumlu tutulur.

2.1.3. Sigortalı

Sigortalı trafik sigortası sözleşmesinin bir tarafı veya prim borçlusu olmamakla birlikte, sigorta sözleşmesi ile kendisini himaye sağlanan, sözleşmeden doğan koruma borcundan yararlanan üçüncü kişidir. Sigortalı ile sigorta ettiren aynı kişi olabileceği gibi ayrı kişiler olmaları da mümkündür. Öyle ki, sigorta ettiren her zaman sözleşmeyi kendi nam ve hesabına yapmak zorunda değildir. Sigorta ettiren bazen kendisine ait olan bir menfaati değil de üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta ettirebilir. Bu durumlarda sigorta sözleşmesinin başkası lehine yapıldığı kabul edilir.

Trafik sigortası sözleşmesinde aracı işleten, karayollarında aracın kullanımı sırasında üçüncü kişilere karşı verdiği zararlar sebebi ile hukukî ve malî sorumluluğunu güvence altına aldığı için hem sigorta ettiren hem de sigortalı olmaktadır. Öyle ki trafik

---

⁸⁰ Eren, Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları, s. 178, Karasu, a.g.e., s. 46.

⁸¹ Karasu, a.g.e., s. 46.

⁸² Karasu, a.g.e., s. 46, Yılmaz, a.g.e., s. 66.

⁸³ Karasu, a.g.e., s. 46, Yılmaz, a.g.e., s. 66.

sigortalarna sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir ve aynı zamanda sigortalının sorumlulukları sigortacıya aktararak üçüncü şahısların zararlarına karşı korunan kişidir.⁸⁴

2.2. TRAFİK SİGORTASI SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Trafik sigortasının düzenlenmesi ile sigorta sözleşmesi sigorta ettiren ve sigortacıya birtakım yükümlülükler yüklemektedir. Trafik sigortasının sigortacıya yüklediği yükümlülükler;

- Sigorta Poliçesi Düzenlemek,
- Rizikoyu Taşıma Yükümlülüğü,
- Gider ve Masrafları Karşılama,
- Sigorta Tazminatını Ödeme,
- Aydınlatma Yükümlülüğü,
- Tazminatı Ödeme Borcudur.

Trafik sigortası sebebi ile sigorta ettirenin sahip olduğu yükümlülükler ise;

- Prim Ödeme Borcu,
- Beyan Yükümlülüğü,
- Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü,
- Zararı Önleme Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü,
- Hasar Konusu Yerde ve Malda Değişiklik Yapmama Yükümlülüğüdür.

---

⁸⁴ Artar, a.g.e., s. 82.

2.2.1. Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri

2.2.1.1. Sigorta Poliçesi Düzenleme ve Sigorta Ettirene Verme Yükümlülüğü

KTK'da sigorta poliçesi verme yükümlülüğüne ilişkin bir düzenleme bulunmaması sebebi ile TTK hükümlerine başvurulmalıdır. TTK'nın sistematığına göre önce taraflar arasında trafik sigortası sözleşmesi kurulmalı, sonrasında sigortacı sigorta poliçesini düzenleyerek, sigorta ettirene sigorta poliçesini ulaştırmalıdır.⁸⁵ Sigortacı poliçeyi sigorta ettirene ulaştırmadan, sigorta ettirenin prim ödeme borcu doğmayacağı için sigortacının da himaye sağlama yükümlülüğü başlamaz.⁸⁶ TTK m. 1424/1 hükmünde sigortacının sigorta poliçesini düzenleme ve sigorta ettirene verme yükümlülüğünü *“sigortacı: sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmesinin yapılmasından itibaren yirmi dört saat, diğer hallerde on beş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlüdür”* şeklinde düzenlenmiştir. Maddenin devamında sigortacının poliçenin geç verilmesinden doğan zarardan sorumlu tutulacağı belirtilmiştir. TTK m. 1424/2'de sigorta ettiren poliçesini kaybettiği takdirde gideri kendisine ait olmak üzere yeni bir poliçe verilmesini isteyebileceği belirtilmiştir.

Sigortacı poliçeyi sigorta ettirene ulaştırmadan sigorta ettirenin prim ödeme borcu muaccel olmaz. Sigorta ettiren prim ödemediği için de sigortacının sorumluluğunu başlamayacaktır. Ancak sigorta poliçesinin verilmemesi sigortacının sözleşme ilişkisinden doğan bir borcu olduğu için, bu borcu hiç veya gereği gibi yerine getirmemesi sebebi ile sorumluluğuna yol açacaktır. Mesela, sözleşmenin akdedildiği tarihin üzerinden 15 gün geçmiş ancak sigortacı poliçeyi sigorta ettirene vermemiş, sigorta ettiren de prim ödeme borcunu yerine getirmemiş ve bu süre içerisinde riziko gerçekleşmiş ise artık sigortacı poliçenin geç verilmesi sebebi ile doğan zarar olarak sigorta ettiren zamanında prim ödeseydi sigorta teminatı kapsamında sigorta ettirenin elde edeceği tutarı ödemek ile sorumlu olacaktır.⁸⁷ Lakin sigorta ettiren prim ödeme borcunu

---

⁸⁵ Kayıhan, **Prim Ödeme**, s. 69.

⁸⁶ Bozkurt, **a.g.e.**, s. 109, Ünan, **a.g.e.**, s. 245, Sönmez, **a.g.e.**, s. 38.

⁸⁷ Karasu, **a.g.e.**, s. 72.

muaccel olmadığı halde ödemesi de mümkündür. Prim ödendiği takdirde sigortacının sorumluluğu poliçe verilsin veya verilmesin doğmuş olacaktır.

Trafik sigortası sözleşmesinin geçerli olması için belirli bir şekil şartı öngörülmemektedir; öyle ki taraflar trafik sigortası sözleşmesi için poliçe düzenlememiş olabilir.⁸⁸ Zira sigorta poliçesi sigorta priminin ödendiğine dair bir belge değildir, kural olarak sigortacının makbuz alması gerekmektedir ki, zorunlu sigortalarda istisnaî olarak poliçe makbuz hükmündedir. Sigorta sözleşmesinin geçerliliği şekle tabi olmadığı için sigorta sözleşmesi için eğer sigortacı poliçe düzenlemez ise veya poliçeyi sigorta ettirene ulaştırmaz ise sözleşmenin ispatı TTK m. 1424/3'e göre genel hükümlere göre ispat edilecektir. Sigortacının sorumluluğunun başlangıcının belirlenebilmesi açısından primin ödendiğinin ispatı önemlidir. Sigortacının poliçe düzenlemediği veya sigorta ettirene verilmediği durumlarda sigorta ettirenin elinde prim makbuzu ya da prim borcunun ödendiğini gösteren belgeler var ise veya taraflar arasında sigorta sözleşmesinin akdedildiğine ilişkin yazışmalar bulunuyor ise ya da sigortacının kayıtları trafik sigortası sözleşmesinin yapıldığını belirtiyor ise sigorta sözleşmesinin yapıldığı kanıtlanmış olması mümkündür.

TTK m. 1425 hükmünde sigorta poliçesinin içeriği düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında poliçenin tarafların haklarını, temerrüdünü, genel ve eğer özel şartları içeriyor ise özel şartları içermesi gerektiğini ve poliçenin rahat ve kolay okunacak biçimde düzenleneceği belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında poliçe ve zeyilname içeriğinin karşılaştırılan hükümlerden farklı olmasının sonuçları *“Poliçenin ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnameden veya karşılaştırılan hükümlerden farklıysa, anılan belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersizdir”* şeklinde düzenlenmiştir. Maddenin üçüncü fıkrasında *“Kanunlarda aksine hüküm bulunmadıkça, genel şartlarda sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın lehine olan bir değişiklik hemen ve doğrudan uygulanır. Ancak bu değişiklik ek prim alınmasını gerektiriyorsa, sigortacı değişiklikten sekiz gün içinde prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının sekiz gün içinde kabul*

---

⁸⁸ Karasu, a.g.e., s. 71, Sönmez, a.g.e., s. 38, Ulaş, **5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları**, s. 972.

edilmemesi halinde sözleşme eski genel şartlarla devam eder.” şeklinde düzenleme ile genel şartlardaki değişikliğin mevcut sözleşmelere olan etkisi belirtilmiştir. Ancak Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatı B.1’deki özel hüküm uyarınca bu sigortalarda sigorta ettirenin ek prim ödemesine gerek kalmaksızın yeni teminat limiti uygulanacağı “Bu Tarife ve Talimat ile belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır. Sigorta şirketleri, düzenledikleri poliçelerin ön yüzüne “Sözleşme süresi içinde Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakan tarafından teminat tutarları artırıldığı takdirde, bu poliçede yazılı teminat tutarları, herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ve ek prim alınmaksızın yeni teminat tutarları üzerinden geçerli olur.” ibaresini yazmak zorundadır.” şeklinde belirtilmiştir.

2.2.1.2. Rizikoyu Taşıma Yükümlülüğü

Yukarıda belirttiğimiz ve TTK m. 1421’de belirtildiği üzere sigortacının sorumluluğu pirimin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlayacaktır. Ancak kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigortacının sorumluluğu sigortanın yapılması ile sorumlu olacaktır. Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü bazı istisnâî durumlarda da -geçmişe etkili sigortalarda- sözleşmenin yapıldığı tarihten önceki bir tarihte başlayabilir.⁸⁹ Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü sigorta sözleşmesinin süresi boyunca geçerlidir, bu sürenin başlangıç tarihi ile bitiş tarihinin sözleşmede yer alması gerekmektedir.⁹⁰ Sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğü riziko gerçekleşene kadarki süreçte durağan ancak rizikonun gerçekleşmesi ile dinamik duruma geçmektedir.⁹¹ Trafik sigortaları bakımından karayolu üzerinde işletme halinde olan motorlu aracın ölüm, yaralanma ve maddî zararın meydana gelmesi ile riziko dinamik duruma geçmiş olacaktır.

Belirtilmelidir ki, gerçekleşmiş bir riziko için kural olarak sigorta yapılamaz, aynı şekilde gerçekleşmesi mümkün olmayan bir riziko da sigorta ettirilemez. Lakin sigortacı ile sigorta ettiren sözleşmenin akdedildiği anda rizikonun gerçekleştiğini bilmiyor ise

---

⁸⁹ Karasu, a.g.e., s.72.

⁹⁰ Çeker, a.g.e., s. 77, Sönmez, a.g.e., s.35.

⁹¹ Karasu, a.g.e., s.72, Sönmez, a.g.e., s.35, Kender, a.g.e., s. 292.

sigorta sözleşmesi geçerli olacaktır.⁹² TTK m. 1458’de belirtildiği üzere rizikonun gerçekleştiği ya da gerçekleşme ihtimalinin kalmadığı hallerde sözleşmenin yapıldığı anda sigortacı ile sigorta ettiren bu durumdan haberdar ise ancak sigortalı bu durumu bilmiyor ise sözleşme geçerli olmaya devam edecektir. Zira rizikonun gerçekleştiği ya da gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalktığına sigorta ettiren veya sigortalı tarafından bilinip, sigortacı tarafından bilinmediği durumlarda, sigortacı sözleşme ile bağlı olmayacaktır; ancak sigorta ettirenin ödemesi gereken primin tamamını ödemesi gerekmektedir.

2.2.1.3. Aydınlatma Yükümlülüğü

Sigortacıya danışmanlık hizmeti verme, bilgilendirme, uyarma gibi yükümlülükler yüklenirken, sigortacıya danışılması gerektiğinde sigorta ettiren tarafından bilgilendirilme gibi haklar tanınmıştır.⁹³ Bu nedenle sigorta sözleşmesinin görüşülme safhasında ve sözleşmenin kurulması sonrasında sigortacı da sigorta ettiren karşılıklı olarak çıkarlarını korumak ve menfaatlerini dengede tutmak için dürüstlük kurallarına göre kendilerinden beklenen özeni göstermek zorundadır. Bu yönde, TTK m. 1423 ile kanun koyucu sigortacıya dürüstlük kuralının da bir gereği olan aydınlatma yükümlülüğü getirmiştir. TTK m. 1423/1’de “*Sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce, gerekli inceleme süresi de tanımak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini sigorta ettirene yazılı olarak bildirir. Ayrıca, poliçeden bağımsız olarak sözleşme süresince sigorta ilişkisi bakımında önemli sayılabilecek olayları ve gelişmeleri sigortalıya yazılı olarak açıklar*” şeklinde aydınlatma yükümlülüğünün sözleşme öncesindeki ve sözleşme yapıldıktan sonraki kapsamı düzenlenmiştir.

SK m. 11/3 ile ifade edildiği üzere, sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından hem sözleşmenin kurulması hem de sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren, lehtar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususların yönetmelikle

---

⁹² Kender, a.g.e., s. 293.

⁹³ Ünan, a.g.e., s. 186, Karasu, a.g.e., s. 75, Sönmez, a.g.e., s. 37.

düzenleneceği belirtilmiştir. Hem TTK m. 1423/1 hem de Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin (SSBİY) madde 5/1’de belirtildiği üzere aydınlatma yükümlülüğü sigortacıya aittir ve aynı yönetmeliğin 6. maddesinde de sigorta acentelerinin de bu yükümlülüğü yerine getirmekle zorunlu olduğu belirtilmiştir. Ancak belirtilmelidir ki acentenin hatalı bilgilendirmesi sebebi ile doğan sorumluluktan sigortacı kaçamayacaktır.⁹⁴ Bahsedilen hükümlerde bahsi geçmemesinden anlaşılacağı üzere sigorta brokerlerin aydınlatma yükümlülüğü bulunmamaktadır.⁹⁵ Bilgilendirilmesi gereken kişinin sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettiren olduğu da maddeden anlaşılmaktadır ki; lehtar ve sigortalılar kural olarak sadece talep ettikleri takdirde bilgilendirileceklerdir.⁹⁶

Sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigortacının yerine getirmesi gereken aydınlatma yükümlülüğünün kapsamı “*gerekli inceleme süresi de tanımak şartıyla kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri, sigortalının haklarını, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülüklerini*” denilerek çok geniş tutulmuştur. Bildirmenin açık ve anlaşılır olması ve kural olarak yazılı ve Türkçe dilinde yapılması gerekmektedir. TTK m. 1423/1’de “*sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce*” ibaresinden anlaşılacağı üzere sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü en geç sigorta sözleşmesi kurulması için icaba uygun kabul iradesini açıklamasına kadar yerine getirmiş olması gerekmektedir. Sigorta sözleşmesi öncesindeki bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında en önemli bilgi “sigorta genel şartları” hakkındaki bilgilerdir; çünkü sigorta genel şartları ile taraflar arasındaki ilişki şekillenmektedir.⁹⁷ Öyle ki TBK m. 21/1 hükmü ile belirtildiği üzere taraflardan birinin menfaatine aykırı genel işlem koşullarının sözleşme kapsamına dahil edilebilmesi için sözleşmenin yapılması sırasında düzenleyenin karşı tarafa bu koşulların varlığı hakkında açıkça bilgi vermesine ve bu bilgilerin içeriğini öğrenme imkanı sağlamasına ve karşı tarafın bahsi geçen koşulları kabul etmesi gerekmektedir. Zira aksi halde, genel işlem şartları yazılmamış sayılacaktır. Sigorta sözleşmesi öncesi aydınlatma yükümlülüğü

---

⁹⁴ Karasu, a.g.e., s. 75, Sönmez, a.g.e., s. 37.

⁹⁵ Evrim Akgün, “Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü”, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, s. 28.

⁹⁶ Karasu, a.g.e., s. 75.

⁹⁷ Karasu, a.g.e., s. 76.

SSBİY madde 8/1’de belirtilen sigorta sözleşmesinin kurulması öncesi müzakere safhasında sözleşmeye taraf olmak isteyen kişilere bilgilendirme formu vermesi ile yerine getirilmektedir.⁹⁸

TTK m. 1423/2’de belirtildiği üzere, sigortacı aydınlatma açıklaması vermez ise sigorta ettiren sözleşmenin yapılmasından ancak on dört gün içinde itiraz etmez ise sözleşme poliçede yazılı şartlar ile yapılmış olacaktır.⁹⁹ Bu on dört günlük itiraz süresinin ne zaman başlayacağı hükümde belirtilmediği için sürenin sözleşmenin kurulduğu an itibari ile başlayacağı kabul edilmektedir. Bahsi geçen hükümde itirazdan ne anlaşılması gerektiği ve bu itiraz ile hangi sonucun meydana geleceği belirtilmemiştir; ancak kanaatimizce TTK m. 1423/2’da belirtilen itiraz hakkı ile sigorta ettirene aydınlatma metninin süresinde verilmemesi halinde sözleşmeyi geçmişe etkili olarak kaldırma hakkı tanınmıştır. Aydınlatma açıklamasının verildiği alacaklı ispat edecektir.¹⁰⁰

SSBİY m.7’de “Sigorta sözleşmesinin kurulması ve devamı sırasında; bilgilendirme yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilmemiş veya sigortacı hakkında yanıltıcı bilgi verilmiş veya Bilgilendirme Metninde yer alan bilgiler gerçeğe aykırı şekilde düzenlenmiş ve bu hallerden herhangi biri sigorta ettirenin kararına etki olmuş ise sigorta ettiren sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi varsa uğradığı zararın tazmini de talep edebilir” şeklinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesinin sonucu düzenlenmiştir. Görülmektedir ki, TTK m. 1423/2 ile SSBİY m.7 arasında yaptırım farkı vardır, lakin kanaatimizce ve Yargıtay’ın uygulamasına göre de TTK m. 1423/2’ye öncelik verilmesi gerekmektedir ki, normlar hiyerarşisine göre TTK’nın uygulanması yerinde olacaktır.

Belirtmekte fayda vardır ki, aydınlatma yükümlülüğünün ihlali durumunda sigorta ettiren TTK m.1423/2 hükmünün yanı sıra TBK çerçevesinde sözleşme öncesi

---

⁹⁸ Karasu, **a.g.e.**, s. 76.

⁹⁹ “...6102 sayılı TTK 1423/2 maddesinde düzenlendiği şekilde, aydınlatma açıklamasının verilmemesi halinde sigorta ettirenin 14 gün içinde itiraz edebileceği, edilmemesi halinde sözleşmenin poliçede yazılan şartlarla yapılmış olduğunun kabulü gerekecektir. Davacı tarafından sözleşmeye yasal süresi içinde herhangi bir itirazda bulunulmamış olup, bu durumda itiraz hakem heyetince sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davrandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, hüküm davalı yararına bozulması gerekmiştir...” (11. HD., T. 16.06.2021, E. 2020/6094, K. 2021/5119 (Lexpera).

¹⁰⁰ Sönmez, **a.g.e.**, s. 36.

bilgilendirme yükümlülüğünün ihlali durumunda “*culpa in contrahendo*”ya dayalı olarak eğer bir zarar meydana geldi ise tazminat da talep etmesi mümkün olacaktır.¹⁰¹

2.2.1.4. Giderleri Ödeme Borcu

Trafik sigortalarının amacı üçüncü kişilerin kazadan önceki duruma yeniden kavuşturulması olduğu için tazminatın ya da bedel ödeme borcunun kapsamının tam olarak belirlenebilmesi amacı ile yapılan makul giderler poliçedeki sigorta bedelinden fazla olsa da sigortacının ödemesi gereken tazminat tutarına dahil edilmelidir. Çünkü üçüncü kişilerin malvarlığını gördükleri doğrudan zararın sebep ve miktarının belirlenmesi sebebi ile yapılan masraflar da olumsuz etkilemektedir.¹⁰² TTK m. 1426 hükmü ile sigortacının sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsa bile ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm TTK m. 1452/3 hükmü uyarınca nispi emredici niteliktedir ki, taraflar kendi aralarında anlaşarak giderlerin sigorta ettiren tarafından karşılanacağı ile kararlaştırılamaz.¹⁰³

Öncelikle TTK m. 1426/1 kapsamına ekspertiz ücreti gider kalemi olarak girecektir. SK m. 22/19’da sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişilerin serbestçe eksper tayin etme hakkı belirtilmiştir. SK m. 2’de sigorta eksperinin “*Sigorta konusu risklerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkan kayıp ve hasarların miktarını, nedenlerini ve niteliklerini belirleyen ve mutabakatlı kıymet tespiti, ön ekspertiz ve hasar gözetimi gibi işleri mutad meslek olarak yapan tarafsız ve bağımsız kişiyi*” şeklinde ifade edilmesinden anlaşılacağı üzere ekspertiz, zarar sigortalarında rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle, meydana gelen zararların, sebep ve tutarların belirlenmesi için uzman tarafından yapılan incelenmedir.

TTK m. 1426/1 hükmüne ekspertiz ücreti dışında tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderler de dahildir. Mesela zarar sigortalarında zararın sebebi tespiti için yapılan masraflar da hükümde belirtildiği

---

¹⁰¹ Karasu, a.g.e., s. 77.

¹⁰² Karasu, a.g.e., s. 80.

¹⁰³ Sönmez, a.g.e., s. 39.

üzere makul olmak şartıyla sigortacı tarafından ödenmek zorundadır. Bir başka örnek vermek gerekirse tazminatın miktarının belirlenmesi için yapılan laboratuvar giderleri, teknik raporlar, gerektiğinde tıbbî ve hukukî değerlendirmeler için ödenen ücretler de sigortacı tarafından ödenecektir.¹⁰⁴

Ekspertiz ücreti bazen delil tespiti ile karşılaştırılmakta ve bir yargılama gideri olarak algılanmaktadır.¹⁰⁵ Lakin TTK m. 1426/1 hükmünde ekspertiz ücretinin sigortacı tarafından ödeneceği açıkça anlaşılacağı üzere ekspertiz ücreti giderler hasar bedeline eklenmesi gereken bir gider kalemi olarak kabul edilmelidir. Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti kararlarında da ekspertiz ücretinin hasar bedeline eklenmesi gereken bir gider olduğu ifade edilmektedir.¹⁰⁶

2.2.1.5. Tazminat Ödeme Borcu

Sigortacının en önemli yükümlülüğü sigorta ettirenin prim ödeme borcunun karşılığı olan tazminat ödeme borcudur.¹⁰⁷ Bu yükümlülük ZMSSGŞ A.3 klozunda *“poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında, üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet vermiş olmasından dolayı, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalıya düşen hukukî sorumluluk çerçevesinde bu Genel Şartlarda içeriği belirlenmiş tazminatlara ilişkin talepleri, kaza tarihi itibarıyla geçerli zorunlu sigorta limitleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür.”* şeklinde ifade edilmiştir.

---

¹⁰⁴ Karasu, **a.g.e.**, s. 83, Sönmez, **a.g.e.**, s. 39.

¹⁰⁵ “Davacı Alman plakalı olup davacı vekili Almanya’da BUSK Klaus Wichman Morolu Taşıt Bilirliği bürosu tarafından Euro üzerinden tespit edilen hasar ile ekspertiz ücretinin haksız fiil tarihindeki TL cinsinden karşılığı olan toplam 7.216, 54 TL’nin temerrüt tarihinden işleyecek faizi ile tahsilini talep etmiştir. Hükme esas alman bilirkişi raporunda, davacı arasında 3.199, 58 Euro tutarında hasar 450, 62 Euro tutarında ekspertiz masrafı olduğu, bunların haksız fiil tarihindeki TL cinsinden karşılığını 6, 179, 66 TL hasar ve 869,94 TL ekspertiz masrafına isabet ettiği bildirilmiştir. Bu durumda ekspertiz masrafı, yargılama giderlerinden olup yargılama giderlerine eklenerek karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hasar bedeline ilave edilip toplamı üzerinden faize hükmedilmesi doğru değil bozma sebebi ise de bu yöndeki yanılmanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden HUMK’nun 438/7. maddesi uyarınca hükmün düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.” (Yargıtay 17. HD., T. 01.12.2011, E. 2010/11161 K. 2011/11504), (Lexpera).

¹⁰⁶ 27.04. 2016 tarihli, 2016/902 sayılı Sigorta Tahkim İtiraz Hakem Heyeti Kararı.

¹⁰⁷ Bozkurt, **a.g.e.**, s. 110, Karasu, **a.g.e.**, s. 84, Sönmez, **a.g.e.**, s. 40.

KTK m. 99’da “*Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar*” şeklinde ifade edildiği üzere trafik sigortası kapsamında sigortacı tazminat ödeme borcunu kaza veya zarara ilişkin tespit tutanağı ve bilirkişi raporunun sigorta şirketine ulaştırıldığı tarihten itibaren 8 işgünü içinde hak sahiplerine ödeyecektir.¹⁰⁸

Daha önce de bahsedildiği üzere trafik sigortası ile sigorta ettirenin üçüncü kişilere verilen zararın gidermek amaçlandığı için sigorta tazminatı zarar gören üçüncü kişiye yapılacaktır. Zarar gören üçüncü kişilerin sigortalıya başvurmadan TTK m. 1478 ve KTK m. 97 uyarınca doğrudan dava ve talep hakkını kullanarak sigortacıdan tazminat talebinde bulunabilirler. Sigortacının da sigortalıya başvurmadan tazminat talebinde bulunan üçüncü kişiler ile doğrudan doğruya temas ederek anlaşma hakkı mevcuttur.¹⁰⁹ Ancak KZMSSGŞ B.2 uyarınca sigorta ettiren sigortacının yazılı izni olmadıkça zarar görene herhangi bir tazminat ödemesinde bulunamaz, sigortalı da herhangi bir tazminat talebini kısmen ya da tamamen kabule yetkili değildir.¹¹⁰

a. Trafik Sigortalarında Sigortacının Tazminatı Ödeme Borcuna Uygulanacak Temel İlkeler

aa. Sınırlı Sorumluluk İlkesi

Trafik sigortası kapsamında işletenin motorlu araç işletirken karayolunda üçüncü kişilere verdiği zararlar sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinde belirtilen limitle kadar karşılanacaktır.¹¹¹ Sigortacıya zarar gören üçüncü kişiler tarafından dava açıldığı halde

---

¹⁰⁸ Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 1907, Sönmez, a.g.e., s. 40.

¹⁰⁹ Karasu, a.g.e., s. 84.

¹¹⁰ Karasu, a.g.e., s. 84.

¹¹¹ Kayıhan, **Hukukî Düşünceler**, s. 254, “...Zorunlu mali sorumluluk sigortası poliçesi münderecatına göre, davalı sigortacının azami sorumluluğu kişi başına 5000 lira olduğu dikkate alınmada yazılı olduğu şekilde bir kişinin ölümü ile sonuçlanan olay nedeniyle onun mirasçıları olan davacıları için ayrı ayrı 5000’er lira tazminata hükmedilmek suretiyle limitin üzerine çıkmış olması isabetsiz görülmüştür...” (Yargıtay 2. HD., T. 15.01.1980, E. 1980/106, K. 1980/104(Lexpera).

esas alınması gereken limit miktarı hâkim tarafından re'sen tespit edilmelidir.¹¹² KTK m. 93/1 ile trafik sigortalarında sigortacının sorumlu olduğu miktarların asgarî tutarlarının Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlıkça tespit edilip Resmî Gazetede yayımlanacağı belirtilmiştir. Sigortacının sorumlu olduğu asgarî miktar Bakanlıkça tespit edilerek her yıl için ayrıca ilan edilir.¹¹³ Trafik sigortası belirtildiği üzere kanunen yapılması zorunlu tutulmuş bir sigorta türüdür ve bu sigorta türünün sosyal fonksiyonu dikkate alınarak sigortacının sorumlu olacağı asgarî tutarı da tarafların iradesine bırakılmamıştır.¹¹⁴ KTK m. 93/2 ile tarife ve talimatlar tespit edilirken “...araç türleri; coğrafi bölge; sigorta süresi içinde herhangi bir hasar ödemesine neden olmayan işletenlerin primlerinin indirilmesi yoluyla ödüllendirilmesi, hasar ödemesine neden olan işletenlerin primlerinin yükseltilmesi yoluyla cezalandırılması ve gerekli görülen diğer hususlar...” dikkate alınacağı belirtilmiştir. Bakanlık bedene gelen zararlarda tedavi giderlerini kişi ve kaza başına ayrı ayrı, maddî zararlardan kaynaklanan tazminat talepleri ile ölümden kaynaklanan zararlar bakımından da kişi ve kaza başına olarak teminat teşkil eden tazminat taleplerini tespit edecektir.¹¹⁵ Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik m. 24'te “Bu Yönetmelik ile belirlenen teminat tutarları yürürlükteki bütün sigorta sözleşmelerine herhangi bir ek prim alınmaksızın uygulanır.” şeklinde ifade edildiği üzere sigorta sözleşmesi akdedildikten sonra sigorta teminatının arttırılması durumunda, arttırılan limitlerin trafik kazasının meydana geldiği tarihteki trafik sigortası sözleşmelerine de uygulanacağı belirtilmiştir.¹¹⁶

bb. Gerçek Zararın Tazmini İlkesi

Trafik sigortalarında geçerli olan gerçek zararın tazmini ilkesi sebebi ile motorlu aracın işletilmesi sırasında üçüncü kişilere verilen zararlardan dolayı sigortacı, sigorta poliçesinde belirlenen meblağın tamamı değil, üçüncü kişilerin uğradığı gerçek zarar

---

¹¹² Yargıtay 11. HD., T. 18.02.2002, E. 2001/9599, K. 2002/1370

¹¹³ Karasu, **a.g.e.**, s. 85, Sönmez, **a.g.e.**, s.41, 2023 yılı için Motorlu Araç İşletenler için 01.01.2023 Tarihinden İtibaren Uygulanacak Asgarî Sigorta Teminatları için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220517-3-1.pdf>.

¹¹⁴ Kadyrova, **a.g.e.**, s. 61, Ulaş, **a.g.e.**, s. 766, Karasu, **a.g.e.**, s. 85, Düzgün, **a.g.e.**, s. 185.

¹¹⁵ Karasu, **a.g.e.**, s. 85.

¹¹⁶ Yargıtay 11. HD., T. 03.02.2016, E. 1980/ 5079, K. 1980/4975.

miktarını ödemek ile yükümlüdür.¹¹⁷ Öyle ki, zarar görenin uğradığı zarardan fazlası sigortacının yükümlülüğü kapsamında olmadığı için ödenmeyecektir.¹¹⁸ Sigorta eksperince tespit edilen zararın miktarı hususunda taraflar uzlaşmaz ve yargıya intikal ederler ise hâkim bu konuda uzman bilirkişilere inceleme yaptırarak gerçek zararı tespit etmelidir.¹¹⁹ Eğer ki üçüncü kişilerin uğradığı zarar sigorta poliçesinde belirtilen limiti aşıyor ise, sigortacı bu fazla olan kısımdan sorumlu tutulamayacaktır.¹²⁰

cc. Garameten Zarar Giderim İlkesi

Motorlu aracın karayolunda işletilmesi sırasında meydana gelen kazada birden fazla kişinin zarara uğraması halinde zarara uğrayan kişilerin zararlarının ayrı ayrı tazmin edilmesi gerekmektedir. Eğer bu kişilerce uğranılan zararın miktarı sigorta bedelini aşıyor ise KTK m. 96/1’de “*Zarar görenlerin tazminat alacakları, sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta tutarından fazla ise, zarar görenlerden her birinin sigortacıya karşı yöneltebileceği tazminat talebi, sigorta tutarının tazminat alacakları toplamına olan oranına göre indirim tabii tutulur*” şeklinde belirtilen garameten bölüştürme olarak adlandırılan kural uygulanacaktır.¹²¹ Eğer ki garameten bölüştürme kuralı uygulandıktan sonra zarar görenlerin zararı karşılanmıyor ise bu kısım için araç işleten şahsen sorumlu olacaktır.¹²²

Yargıtay bazı kararlarında birden fazla zarar görenin olduğu durumlarda tüm zarar görenlerin başvurularının beklenmesi için iki yıllık zamanaşımı süresinin geçmesinin beklenmesi gerektiğini¹²³, bazı kararlarında ise başka başvuran olmadığının anlaşılmasından sonra tazminat ödenmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹²⁴ Kanaatimizce,

---

¹¹⁷ Karasu, a.g.e., s. 87, Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukukunda Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortası, s. 987, Kemal Şenoacak, “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, AÜHF, Cilt 58, Sayı 1, ss. 189-229, 2008, Kadyrova, a.g.e., s. 64.

¹¹⁸ Şenoacak, a.g.e., s. 195.

¹¹⁹ Kadyrova, a.g.e., s. 64.

¹²⁰ Karasu, a.g.e., s. 87, Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukukunda Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortası, s. 987, Sönmez, a.g.e., s.44, Kadyrova, a.g.e., s. 64, Gökcan, Kaymaz, a.g.e., s. 240, Atamer, a.g.e., s. 64.

¹²¹ Karasu, a.g.e., s. 85, Sönmez, a.g.e., s.43, Düzgün, a.g.e., s. 195.

¹²² Karasu, a.g.e., s. 85, Sönmez, a.g.e., s.43, Yargıtay 17. HD., T.01.10.2018, E. 2017/3157, K. 2018/8372.

¹²³ Yargıtay 11. HD., T. 12.06.1990, E. 1990/4081, K. 1990/4892.

¹²⁴ Yargıtay 19 HD., T. 05.02.1996, E. 1996/6601, K. 1996/937.

zamaşımının beklenmesi zarar görenlerin uzun süre sigorta tazminatına kavuşamamasına yol açarak mağdur etmektedir. Bu durumun önüne geçmek adına zarar görenlerden birinin ya da birkaçının sigortacıya başvurmaları ve tüm belgeleri teslim etmelerinden sonra sigortacının tutanaklarda isimleri belirtilmiş tüm zarar görenlere kendilerine başvurmaları için belirli bir süre tanınması daha hakkaniyetli olacaktır.¹²⁵

dd. Kusur Esası İlkesi

Öncelikle kusur esası ilkesinden anlaşılması gereken trafik kazasında aracı işletenin veya araç sürücüsünün değil, zarar görenin kusurudur.¹²⁶ Zira araç işletenin veya araç sürücüsünün kusurlu davranışları trafik sigortası ile teminat altındadır ki, sigortacının sigorta ettirene kusurlu davranışı sebebi ile rücu etme hakkı çok istisnâ bazı hallerde ancak mümkündür.¹²⁷

KTK m. 86/2’de kusur esası ilkesi “*Sorumluluktan kurtulamayan işleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kazanın oluşunda zarar görenin kusurunun bulunduğunu ispat ederse, hakim, durum ve şartlara göre tazminat miktarını indirebilir.*” şeklinde ifade edilmiştir. Belirtilmelidir ki, sigortacı da motorlu aracı işletenin sorumluluğunu üstlendiğine göre zarar görenin birlikte kusurunu ileri sürerek tazminat miktarının indirilmesini talep edebilecektir.¹²⁸ Zarar görenin kusuru sebebi ile yapılacak indirim zararın tamamından yapılacaktır. Son olarak belirtilmelidir ki, zarar görenin kusuru bakımından ispat yükü sigortacıdadır.¹²⁹

2.2.2. Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri

Sigorta sözleşmesi her iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğu için sigortacının yükümlülükleri olduğu gibi sigorta ettirenin kanundan, KZSMSSGŞ’den ve sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülükleri bulunmaktadır.

---

¹²⁵ Karasu, **a.g.e.**, s. 86.

¹²⁶ Karasu, **a.g.e.**, s. 87, Sönmez, **a.g.e.**, s.44.

¹²⁷ Karasu, **a.g.e.**, s. 87.

¹²⁸ Karasu, **a.g.e.**, s. 87, Kadyrova, **a.g.e.**, s. 66.

¹²⁹ Karasu, **a.g.e.**, s. 87, Ulaş, 5684 Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 992, Sönmez, **a.g.e.**, s. 45.

2.2.2.1. Sigorta Primi Ödeme Borcu

Sigorta primi ödeme borcu sigorta ettirenin en önemli yükümlülüğüdür. Sigorta primi veya bir diğer adı ile sigorta ücreti, sigorta ettiren tarafından sigortacıya bir kez ya da taksit ile ödenen, sigorta edilen rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının ödeyeceği tazminatın karşılığını teşkil eden bir paradır.¹³⁰ Sigorta sözleşmesinin akdedilmiş olması ile sigortacının sorumluluğu başlamaz, TTK m. 1421/1 uyarınca sigortacının sorumluluğu aksine bir sözleşme olmadığı takdirde sigorta priminin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlayacaktır.¹³¹ Sigorta ettiren prim ödeme borcunu yerine getirerek rizikoyu sigortacıya devretmiş olacaktır.¹³² Sigorta sözleşmesi dönemler halinde yapılabilir, bu hallerde bir dönemin sona ermesi halinde ikinci dönem sigortacının sorumluluğunu bu dönemin priminin ya da ilk taksinin ödenmesi ile başlar.¹³³

Tarafların TTK m. 1458 hükmü uyarınca sigorta sözleşmesini geçmişe etkili olarak akdetmeleri mümkündür. Bu durumda tarafların anlaşmalarına gerek kalmaksızın sigortacı ilk primi tahsil etmeden önce teminatın başlamasını kabul etmiş sayılacaktır. Prim borcu sözleşmeden doğarken, geçmişe etkili sigortanın amacı sözleşmeden önceki bir zaman dilimi sigorta güvencesi altına almaktır.¹³⁴ Lakin tarafların poliçenin düzenlenmesinden önceki bir tarihte prim borcu ödeneceğini karşılaştırmaları mümkün değildir.¹³⁵

Trafik sigortası için kanun koyucu prim ödeme borcuna ilişkin KTK'da özel bir düzenlemeye yer vermiştir. KTK m. 91/2'ye göre sigorta ettiren prim peşin olarak ödeme yapmak zorundadır; lakin hükmün devamında Bakanlığın primlerin taksitler halinde ödenmesini kararlaştırmaya yetkili olduğu belirtilmiştir.¹³⁶ Bakanlık da Karayolları

---

¹³⁰ Karasu, **a.g.e.**, s. 50, Kender, **a.g.e.**, s. 103, Çeker, **a.g.e.**, s. 103, Sönmez, **a.g.e.**, s. 45, Kayıhan, **Prim Ödeme**, s. 71.

¹³¹ Ulaş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 963, Karasu, **a.g.e.**, s. 50, Ulaş, **a.g.e.**, s. 84, Yargıtay 11. HD., T. 25.03.2010, E. 2008/12378, K. 2010/3360.

¹³² Çeker, **a.g.e.**, s.101, Sönmez, **a.g.e.**, s. 45.

¹³³ Ulaş, **a.g.e.**, s. 84, Karasu, **a.g.e.**, s. 51.

¹³⁴ Karasu, **a.g.e.**, s. 52.

¹³⁵ Arseven, **a.g.e.**, s. 22, İrem Aral Erdeklioğlu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, **İTİCUSBD**, Cilt 11, Sayı 22, s. 203 vd., 2012, s. 213.

¹³⁶ Ulaş, **a.g.e.**, s. 84, Karasu, **a.g.e.**, s. 52, Sönmez, **a.g.e.**, s. 45.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları C.1’de “*“Sigorta ücretinin tamamı, sözleşme yapılır yapılmaz poliçenin teslimi karşılığında peşinen ödenir. Ancak taraflar, sigorta priminin en az dörtte biri poliçenin teslimi karşılığında peşin olmak koşuluyla, taksitler halinde ödenmesini kabul edebilirler. Bu takdirde sigortacı prim ödenmemesi sebebiyle sahip olduğu sözleşmenin feshi hakkından vazgeçmiş sayılır.”* şeklinde bu durumu düzenlemiştir. Sigortacı belirtilen şartlara uymaz ve primi daha uzun bir süre için taksitlendirir veya ilk taksiti peşin almadan poliçeyi düzenler ise bu sigorta ile güvence altına alınan üçüncü kişilere karşı bu konudaki defileri ileri süremeyecektir. KTK m. 95’de “*Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez.”* şeklinde de bu husus düzenlenmiştir.

Sigorta ettiren bu borç niteliğindeki prim borcu ödeme yükümlülüğü yerine getirmese, sigortacı bu borcun ifasını talep ve dava etme hakkına sahiptir. İlk taksiti veya tamamı bir defada ödenmesi gereken prim zamanında ödenmediği takdirde TTK m. 1434/2 hükmüyle sigortacıya sözleşmeden üç ay içinde cayma hakkı da tanınmıştır. Sigortacı prim alacağını muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava ya da takip yolu ile talep etmediği takdirde sözleşmeden caymış olur. Aynı hükmün devamında sigorta ettirenin ilk taksiti takip eden primlerden herhangi birini zamanında ödemediği durumlarda, sigortacının sigorta ettirene noter aracılığı ile ya da iadeli taahhütlü mektupla on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini aksi halde sürenin sonunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar etme hakkı tanınmıştır. Belirtilmelidir ki, sigorta ettirenin sigorta primini ödeme borcunda temerrüde düşmesi sebebiyle sigortacının TBK’da doğan diğer hakları saklıdır.¹³⁷

2.2.2.2. Beyan Yükümlülüğü

Sigorta ettiren sözleşmenin yapılmasında, sözleşme süresince ve riziko gerçekleştiğinde sigortacıya bildirimde bulunmakla yükümlü tutulmuştur. Her ne kadar

---

¹³⁷ Karasu, **a.g.e.**, s. 54, Kender, **a.g.e.**, s. 248.

kanun hükmünün başlığında ve öğretide, beyan “yükümlülüğü” ifadesine yer verilmiş olsa da bu “yükümlülük” hukukî niteliği itibariyle sigorta ettirene yüklenmiş bir külfettir.

Sigorta ettirenin sözleşmenin yapılması sırasındaki beyan külfeti, TTK m. 1435’te şu şekilde ifade edilmiştir: “*Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.*” Benzeri bir hüküm de KZSMSSGŞ C.2 maddesinde yer almaktadır.

Sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesi açısından önem taşıyan riziko ile ilgili tüm konuları gereği gibi belirlemesi mümkün olmadığı için, sözleşme öncesi bildirim görevinin gereği gibi yerine getirilememesine yol açacaktır. Bu açıdan, üstleneceği riziko bakımından önem taşıyan hususları daha iyi bilmesi beklenen sigortacıya aktif rol vermek daha makul ve mantıklı olacağı için soru ya da liste yöntemi olarak adlandırılan bir yöntem kullanılmaktadır.¹³⁸ TTK m. 1436/1 ile belirtildiği üzere sigortacı, sigorta ettirene cevaplaması için bilgi formu ya da liste vermiş ise, sigorta sözleşmesi açısından önemli olan hususların bu listedekiler olduğu varsayılır ve sunulan bu listede yer alan sorular dışında kalan konulara ilişkin olarak sigorta ettirene beyan yükümlülüğü kapsamında başka bir sorumluluk yüklenemez. Sadece sigorta ettiren sigorta sözleşmesi açısından önemli bir hususu kötü niyetle saklamış olması halinde bu hüküm uygulanmayacaktır.¹³⁹ TTK m. 1436/2’de sigortacının liste dışında da öğrenmek istediği hususlar hakkında soru sorma hakkı tanınmıştır; ancak söz konusu soruların da yazılı ve açık olması gerekir. Hükmün devamında belirtildiği üzere sigorta ettiren bu soruları cevaplamaktan kaçınamaz.

TTK m. 1438’de sigorta ettiren tarafından bildirilmeyen veya yanlış bildirilen bir hususun ya da olgunun gerçek durumunun sigortacı tarafından biliniyor olması halinde sigortacı, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü ihlal edilmiş olduğunu ileri sürerek

---

¹³⁸ Karasu, **a.g.e.**, s. 545, Çeker, **a.g.e.**, s. 111, Sönmez, **a.g.e.**, s. 47.

¹³⁹ Kender, **Genel Şartlar**, s. 13, Karasu, **a.g.e.**, s. 55, Sönmez, **a.g.e.**, s. 46.

sözleşmeden cayamayacağı düzenlenmiştir. Bu hususta ispat yükü sigorta ettirene ait olacaktır.

Rizikonun gerçekleşmesinden önce sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş ya da yanlış bildirilmiş olması halinde TTK m. 1439/1’de ifade edildiği üzere sigortacı, TTK m. 1440’ta belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir.¹⁴⁰ Hükmün devamında istenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmediği takdirde sözleşmeden cayılmış kabul edileceği belirtilmekle birlikte sigorta ettirenin kusuru sonucu önemli olan bir husus öğrenilmemiş olması ile sigorta ettiren tarafından önemli sayılmamasının durumu değiştirmeyeceği belirtilmiştir.¹⁴¹ Caymanın şekli ve süresi TTK m. 1440’da şu şekilde ifade edilmiştir: “*Caymanın, sigorta ettirene bir beyanla yönetilmesi şarttır. Cayma on beş gün içinde sigorta ettirene bildirilir. Bu süre sigortacının bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmiş olduğunu öğrendiği tarihten itibaren başlar.*” TTK m.1441’de cayma hakkının kullanılması halinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünün ihlalinde kastı var ise, sigortacı rizikoyu taşıdığı süreye ait primlere hak kazanacağı belirtilmiştir. Belirmekte fayda vardır ki, sigortacı cayma hakkını TTK m. 1442’de belirtildiği üzere cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçilmemişse, caymaya yol açan ihlale sigortacı sebebiyet vermişse veya sigortacı, sorularından bazıları cevapsız bırakıldığı halde sözleşmeyi yapmışsa, cayma hakkı kullanılamaz.

Bahsedildiği üzere sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü sigorta sözleşmesi süresi içerisinde de devam etmektedir. KTK’da sözleşme süresi içinde sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü düzenlenmemiştir. KTK bu husus düzenlemediği için TTK hükümlerine başvurulması gerekmektedir. Ancak sadece KTK m. 94’te trafik sigortası akdedilmiş sigortalı aracın işleyenlerinin değişmesi halinde, aracı devreden kişinin 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir. Sigortacının sigorta

---

¹⁴⁰ Bozkurt, a.g.e., s. 132, Karasu, a.g.e., s. 55, Sönmez, a.g.e., s. 46.

¹⁴¹ Bozkurt, a.g.e., s. 132, Karasu, a.g.e., s. 55, Sönmez, a.g.e., s. 46, Gökcan, Kaymaz, a.g.e., s. 240, Çeker, a.g.e., s. 111.

sözleşmesinin kendisine tebliği tarihinden itibaren on beş gün içinde feshedebileceği belirtilmiştir.¹⁴²

TTK m. 1444' da bu yükümlülük “*Sigorta ettiren, sözleşmenin yapılmasından sonra, sigortacının izni olmadan rizikoyu veya mevcut durumu ağırlaştırarak tazminat tutarının artmasını etkileyici davranış ve işlemlerde bulunamaz. Sigorta ettiren veya onun izniyle başkası, rizikonun gerçekleşme ihtimalini artırıcı veya mevcut durumu ağırlaştırıcı işlemlerde bulunursa yahut sözleşme yapılırken açıkça riziko ağırlaşması olarak kabul edilmiş bulunan hususlardan biri gerçekleşirse derhâl; bu işlemler bilgisi dışında yapılmışsa, bu hususu öğrendiği tarihten itibaren en geç on gün içinde durumu sigortacıya bildirir.*” Rizikonun ağırlaştırılması kriteri için önemli olan hususlar: sigortacının sözleşmeyi kurup kurmaması ya da farklı koşullarla sözleşme yapma konusundaki kararını etkileyebilecek olan hususlardır. Rizikonun ağırlaştırılması, sübjektif ve objektif olmak üzere iki şekilde meydana gelebilir. Sübjektif riziko ağırlaşması, sigorta ettirenin kendisinin ya da yerine ikame ettiği kişilerin davranışları sonucunda rizikonun ağırlaşması anlamına gelmekte iken, objektif riziko ağırlaşması üçüncü bir şahısın fiilî ile veya hiç kimsenin fiilî olmadan rizikonun ağırlaşması olarak tanımlanmaktadır. TTK m. 1444/2 ile sigorta ettirene, sübjektif riziko ağırlaştırılması durumunda derhal, objektif riziko ağırlaştırılması durumunda ağırlaştırılmanın öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün içinde ihbar yükümlülüğü getirilmiştir.

TTK m. 1445'te bu yükümlülüğün ihlali halinde sigortacının hakları şu şekilde belirtilmiştir: “(1) *Sigortacı sözleşmenin süresi içinde, rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayların varlığını öğrendiği takdirde, bu tarihten itibaren bir ay içinde sözleşmeyi feshedebilir veya prim farkı isteyebilir. Farkın on gün içinde kabul edilmemesi halinde sözleşme feshedilmiş sayılır.* (2) *Değişikliklerin yapılmasından önceki duruma döndüğü takdirde fesih hakkı kullanılamaz.* (3) *Süresinde kullanılmayan fesih ve prim farkını isteme hakkı düşer.* (4) *Rizikonun artmasına, sigortacının menfaati ile ilişkili bir husus, sigortacının sorumlu olduğu bir olay veya insanî bir görevin yerine getirilmesi ve*

---

¹⁴² Ulaş, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'na Göre Uygulamalı Zarar Sigortalı Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, s. 966, Karasu, a.g.e., s. 55, Sönmez, a.g.e., s. 46.

hayat sigortalarında da sigortalının sağlık durumunda meydana gelen değişiklikler sebep olmuşsa, birinci ilâ üçüncü fıkra hükümleri uygulanmaz. (5) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta ettirenin ihmali belirlendiği ve değişikliklere ilişkin beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği saptandığı takdirde, söz konusu ihlal tazminat miktarına veya bedele ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre, tazminattan veya bedelden indirim yapılır. Sigorta ettirenin kastı hâlinde ise meydana gelen değişiklik ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacı sözleşmeyi feshedebilir; bu durumda sigorta tazminatı veya bedeli ödenmez. Bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder.(6) Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesinden önce, sigorta ettirenin beyan yükümlülüğünü kasıtlı olarak ihlal ettiğini öğrenince, birinci fıkraya göre sözleşmeyi feshetse bile, değişikliğin meydana geldiği sigorta dönemine ait prime hak kazanır.(7) Sigortacıya tanınan feshin bildirim süresi veya feshin hüküm ifade etmesi için verilen süre içinde, yapılan değişiklikle bağlantılı olarak rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, sigorta tazminatı veya bedeli ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oran dikkate alınarak hesaplanır.”

Riziko gerçekleşikten sonra sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü ise TTK m. 1446’da “(1) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir. (2) Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir. (3) Sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, ikinci fıkra hükümden yaralanamaz.” şeklinde ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere bu görevin gecikmeksizin yerine getirilmesi gerekmektedir; ancak eğer ki sigortacı rizikonun gerçekleştiğini kendisi öğrendiyse, görevin ihlaline dayanarak sigorta ettirene yaptırım uygulaması mümkün değildir. Bahsi geçen yükümlülüğün ihlali durumunda sigorta ettirene karşı yaptırım uygulanabilmesi için; ihlalin kusurlu olması ve sigortacının ödeme borcunun artmasına yol açmış olması şarttır. Sigorta ettirenin bu yükümlülüğünü ihlali halinde, sigortacının ödeme yükümlülüğünde indirime gidilir ve uygulanacak indirim de kusurun ağırlığı dikkate alınarak belirlenir.

2.2.2.3. Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü

Sigortacının bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü, TTK m. 1447/1'de “*Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür*” şeklinde düzenlenmiştir. Sigorta ettiren veya sigortalı, TTK m. 1447/1'de belirtilen yükümlülüğünü yerine getirmelidir ki, sigortacı riziko gerçekleştiği zaman sorumluluğunun doğup doğmadığını, eğer doğmuşsa sorumluluğunun kapsam ve sınırını tespit ve aynı zamanda ispat etme imkanına sahip olsun.¹⁴³

TTK m. 1447/1 hükmünde KZMSSGŞ B.1.1.c)'de benzer bir düzenleme bulunmaktadır. “*Sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak, ayrıca, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almak ile sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi hal ve şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını tespiti, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermekle yükümlüdür.*” KZMSSGŞ B.1.1.ç) uyarınca, “*Zarardan dolayı dava yolu ile veya başka yollarla bir tazminat talebi karşısında kaldığı veya aleyhine cezai kovuşturmayaya geçildiği hallerde, durumdan sigortacıyı derhal haberdar etmek ve tazminat talebine ve cezai kovuşturmayaya ilişkin olarak almış olduğu ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigortacıya vermek,*” zorundadır.

TKK m. 99/1'de “*Sigortacılar hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ile belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine*

---

¹⁴³ Karasu, a.g.e., s. 64.

iletteği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek zorundadırlar.” şeklinde belirtildiği üzere sigorta ettirenin sigorta tazminatını ödemesi için sigorta ettirenin “*zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ile belirlenen belgeleri*” sigortacıya ileterek bilgi verme yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekmektedir.

TTK m. 1447/2’de sigorta ettirenin bu yükümlülüğü ihlal etmesi sebebi ile ödenecek tutarın artması durumunda sigorta ettirenin kusurunun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılacağı hükme bağlanmıştır.¹⁴⁴ KZSMSSGŞ B.1.1 maddesinin ikinci fıkrasında da sigorta ettirenin bu yükümlülüğü ihlal etmesinin sonucu “*Belirtilen yükümlülüklerin ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, zarar görenlere bu sebeple yapılan ödeme ihlaldeki kusuru nispetinde sigortalıdan rücuen tahsil edilir.*” şeklinde ifade edilmiştir.

TTK m. 1479 ile sigorta ettirenin bilgi verme yükümlülüğüne benzer sigortacının zarar görenden bilgi alma hakkı şu şekilde belirtilmiştir: “*Sigortacı, zarara sebep olan olayın ve zarar miktarının belirlenmesi amacıyla, zarar görenden bilgi isteyebilir. Zarar gören, sağlanması ihtimali bulunan ve istenilmesi haklı görülebilecek ilgili tüm belgeleri sigortacıya vermek zorundadır. Zarar görenin bu zorunluluğa uymaması hâlinde, durumun zarar görene yazılı bildirilmiş olması kaydıyla, sigortacının sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlıdır.*”

2.2.2.4. Zararı Önleme Azaltma ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü

TTK m. 1448/1 de sigorta ettirenin zarar önleme, azaltma ve sigortacının rücu hakları koruma yükümlülüğü şu şekilde ifade edilmiştir: “*sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltması, aramasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkanlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır.*”

---

¹⁴⁴ Bozer, a.g.e., s. 111, Bozkurt, a.g.e., s. 139.

Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri halinde, sigorta ettiren, bu talimatlarda zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır". Hüküm ile belirtildiği üzere sigorta ettirenin zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü sigorta ettirenin görevi zararın olduğu halde değil, yüksek ihtimalle gerçekleşeceği zamanda başlamaktadır.¹⁴⁵ TTK m. 1448/1'e yakın bir düzenleme KZMSSGŞ B.1.1.b) bendinde "sigortalı değilmişçesine zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının poliçeden doğan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almak ve bu amaçla sigortacı tarafından verilen talimatlara uymakla" şeklinde yer almaktadır. Lakin, ayrıca KZMSSGŞ B.1.1.e) bendinde "maddi hasarlı trafik kazalarında motorlu aracı tutanak düzenlemek üzere güvenli bir yere çekmek" ve B.1.1.d) bendinde "sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa sigortalılardan her birine rizikonun gerçekleştiğini bildirmek" yükümlülükleri de sigorta ettirene yükletilmiştir.¹⁴⁶ TTK m. 1448'2'de bu yükümlülüğün ihlalinin sonucu, "Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır." şeklinde belirtilmiştir.

Belirtilmelidir ki TTK kapsamında trafik sigortaları için zarar gören kişilerin sigortacıya karşı zararı önleme ya da azaltma yükümlülüğü bulunmamaktadır; bu yükümlülük bir külfet olarak sadece sigorta ettirene yüklenmiştir.¹⁴⁷ Ancak TBK m. 52'de "zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasına etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hakim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırılabilir." şeklinde zarar görenin önleyici ve koruyucu tedbir alma yükümlülüğü öngörülmüştür.¹⁴⁸

Kanun koyucunun sigorta ettirene böyle bir görevi yüklemesinin amacı sigortalının "nasıl olsa sigorta sözleşmesi akdedildi, zararın artıp azalmasının bir önemi yok" diye düşünerek, ihmalkâr veya özensiz davranmasının önüne geçmektir.¹⁴⁹ Bu külfetin sigorta ettirene yüklenmemesi halinde sigorta ettiren zararı önlemek veya

---

¹⁴⁵ Kender, **a.g.e.**, s. 284.

¹⁴⁶ Kemal Şenoacak, "Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi", **AÜFHD**, Cilt 44, Sayı 11, 1-4, ss. 365 vd., 1995, s. 379.

¹⁴⁷ Şenoacak, **a.g.e.**, s. 379.

¹⁴⁸ Şenocak, **a.g.e.**, s. 379.

¹⁴⁹ Karasu, **a.g.e.**, s. 66, Sönmez, **a.g.e.**, s. 49.

azaltmak için hiçbir davranışta bulunma ihtiyacı hissetmeyecek ve bir girişimde bulunmayacaktır. Sigorta ettirene yüklenen bu külfet yerine getirmelidir ki, sigortacı gereksiz tazminatlar ödemesin. Ancak kanun koyucu bu külfet dâhilinde alınması gereken önlemleri somut olarak belirtmemiş, söz konusu külfetin kapsamının sınırını da çizmemiştir. Kanaatimizce, sigorta ettirenden yerine getirmesi beklenen bu külfetin kapsamı dürüstlük ilkesi doğrultusunda belirlenmelidir.¹⁵⁰ Şöyle ki sigorta ettirenden, beklenen riziko gerçekleştiğinde sigortasız iyiniyetli ve dürüst bir vatandaş gibi davranışlar sergilemesidir. Ancak her somut olay için durumun şartları ve somut olayın özelliklerine göre ayrıca sigorta ettirenden beklenecek zararı önleme veya azaltma külfetinin kapsamı belirlenecektir.¹⁵¹ Belirtilmelidir ki sigorta ettirenden kendisinin ya da başkasını tehlikeye altına alan önlemler alınması beklenmemektir, sigorta ettiren makul ve imkânlar dahilinde önlem almaktadır.¹⁵² Sigortacı, sigorta ettirenin faydasız kalan makul giderlerini TTK m. 1448/3 uyarınca sigorta tazminatından ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür.

Kural olarak, sigorta ettiren ya da sigortalı kendiliğinden bu yükümlülüğü yerine getirmelidir. Lakin sigortacı sigorta ettirene belli bir talimat vermiş ise, artık sigorta ettiren/sigortalı bu talimata uymak zorundadır; çünkü sigortacının tecrübesi ve bilgisi sigorta ettirene oranla daha fazladır.¹⁵³ Sigorta ettirenin sigortacının talimatına uymamasının sonucu TTK m. 1448/2’de belirtildiği üzere sigortacının ödemekle yükümlü olduğu tazminat miktarından indirim olacaktır.¹⁵⁴

Son olarak belirtmekte fayda vardır ki, TTK m. 1448/4’te belirtildiği üzere sigorta ettiren talep ettiği takdirde sigortacı, sigorta ettirenin/sigortalının giderlerini karşılaması amacı ile avans ödemesi yapmak zorundadır.

---

¹⁵⁰ Karasu, **a.g.e.**, s. 66, Sönmez, **a.g.e.**, s 49.

¹⁵¹ Karasu, **a.g.e.**, s. 66, Sönmez, **a.g.e.**, s 49.

¹⁵² Karasu, **a.g.e.**, s. 66.

¹⁵³ Çeker, **a.g.e.**, s. 123.

¹⁵⁴ Sönmez, **a.g.e.**, s 49.

2.2.2.5. Hasar Konusu Yerde ve Malda Değişiklik Yapmama Yükümlülüğü

Sigortacının hasarın sebebini ve/veya zarar miktarını tespit edebilmesi için riziko gerçekleştiğinde, sigorta konusu malın yerinin ya da kendisinin değiştirilmemesi önem arz etmektedir. Bu yönde TTK m. 1471’de “*Sigorta ettiren, hasarın saptanmasından önce, hasar konusu yerde ve malda, hasar sebebini veya zarar miktarının belirlenmesini güçleştirecek veya engelleyecek bir değişiklik yapamaz; meğerki bu değişiklik sigortacının onayı veya zararı azaltma amacı ile yapılmış olsun. Bu yükümlülüğün kusurlu ihlalinde, ihlal ile zarar arasında illiyet bulunması şartıyla, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim gidilir.*” şeklinde sigorta ettirenin hasar konusu yerde ve malda değişiklik yapmama yükümlülüğü öngörülmüştür.

KTK m. 81’de rizikonun trafik kazası şeklinde gerçekleştiği haller için araç sürücüleri açısından özel yükümlülükler öngörülmüştür. Maddede belirtildiği üzere bu yükümlülükler; “*a) Hareket halinde iseler trafik için ek bir tehlike yaratmayacak şekilde hemen durmak, kaza mahallinde trafik güvenliği için gereken tedbirleri almak, b) Kazada ölen, yaralanan veya maddî hasar var ise bu kaza trafiği, can ve mal güvenliğini etkilemiyorsa, sorumluluğun saptanmasında yararlı olacak kanıt ve izler dahil, kaza yerindeki durumu değiştirmemek, c) Kazaya karışan kişiler tarafından istendiği takdirde kimliğini, adresini, sürücü ve trafik belgesi ile sigorta poliçe tarih ve numarasını bildirmek ve göstermek, d) Kazayı; yetkili ve görevli memurlara bildirmek, bunlar gelinceye kadar veya bunların iznini almadan kaza yerinden ayrılmamak e) Sürücüsü, mal sahibi veya ilgili kişilerin bulunmadığı sırada araç, eşya veya yüklere zarar veren sürücüler, zarar verdikleri araç, eşya veya mülkün sahibini veya ilgili kişileri bulmak, ilgilileri bulamadıkları takdirde durumu tespit etmek ve zarar verilen şey üzerine yazılı bilgi bırakmak, ilgili zabıtaya en kısa zamanda bilgi vermek zorundadırlar.*”

Günümüzde trafiğin yoğunluğu sebebi ile trafik polisi gelene kadar araçların olduğu yeri muhafaza etmek trafiğin olağan akışını bozabilmektedir ve kazazedeleri ve kazaya karışmadığı halde kaza nedeniyle trafikte saatlerce beklemek zorunda kalan kişileri de zor durumda bırakmaktadır.¹⁵⁵ Bu nedenle KTK m. 81/2’de “*Yalnız maddi*

---

¹⁵⁵ Karasu, a.g.e., s. 68.

hasar meydana gelen kazalarda, kazaya dâhil kişilerin tümü, yetkili ve görevli kişinin gelmesine lüzum görmezlerse, bunu aralarında yazılı olarak saptamak suretiyle kaza yerinden ayrılabilirler.” şeklinde tarafların, maddî hasarlı trafik kazası tespit tutanağı hükmünde sayılacak tutanağı düzenleyip anlaşarak kaza yerinde ayrılacakları belirtilmiştir. Kural bu olmakla birlikte, Hazine Müsteşarlığının hazırladığı 2007/27 sayılı Genelge'nin 16. maddesi uyarınca tarafların dolduracağı maddî hasarlı trafik kazası tespit tutanağı yeterli görülmeyecektir ve taraflar trafik memurunun gelmesini beklemek zorunda kalacaklardır. Bahsi geçen hükme göre taraflar trafik memurunun gelmesini beklemek zorunda olduğu hâller şu şekilde sayılmıştır:

“Aşağıdaki hallerde trafik kazası tespit tutanağı trafik zabıtası tarafından düzenlenecektir.

a. Sürücü belgesiz motorlu araç kullanılıyorsa veya yetersiz sürücü belgesi ile motorlu araç kullanılıyorsa,

b. Sürücüde yaş küçüklüğü varsa,

c. Sürücüde alkol veya akıl sağlığı şüphesi varsa,

d. Kazaya karışan araçlardan birinin veya daha fazlasının kamu kurumlarına ait olması,

e. Kamu kurumlarına ait eşyada zarar meydana gelirse,

f. Trafik Kazasında sadece 3 üncü kişilere ait eşyalara zarar gelirse,

g. Kazaya karışan araçlardan birinin veya birkaçının trafik sigortasının bulunmaması,

h. Trafik kazası ölüm ve/veya bedeni zarar ile sonuçlanmışsa.”

Sigorta ettirenin/sigortalının hasarın konusu olduğu yerde ya da malda değişiklik yapma yasağını kusurlu bir şekilde ihlal etmesi halinde, TTK m. 1471/2 uyarınca ihlal ile zarar arasında illiyet bağı bulunması koşuluyla sigorta ettirenin/sigortalının kusurunun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.

BÖLÜM 3

3. AŞKIN ZARAR KAVRAMI

3.1. AŞKIN ZARAR KAVRAMININ TANIMI

Kişilerin veya kurumların uğradığı zararların, zarar meydana geldiği anda karşılanması hukukun temel ilkelerinden biridir; çünkü meydana geldiği anda karşılanamayan zararlar büyüyerek çoğalır ve devleşir.¹⁵⁶ Özellikle, para borçlarında, paranın sahip olduğu işlevsellik özelliği ve sayısız değerlendirme olanağı bulunması sebebiyle, alacaklının para borcunun vadesinde ödenmemesinden dolayı uğrayacağı zarar diğer edimlere göre çok daha fazladır.¹⁵⁷ Ancak her zararın meydana geldiği anda tazmin edilebilmesi olası değildir. Paranın farklı biçimlerde değerlendirilebilme özelliğini dikkate alan kanun koyucu vadesinde ödenmeyen para borçlarından doğan zararları telafi işlemine sahip bir kurum olarak faizi öngörmüştür.¹⁵⁸ Para borçlarının temerrüdünde, gecikme tazminatını karşılamak ve tazminatın taban limitini teşkil etmek üzere temerrüt faizi ödenmesini kabul etmiş ve temerrüt faizi hakkında özel düzenlemeler yaparak bir nevi temerrüt faizi kuralları getirmiştir.¹⁵⁹ Kanun koyucu, vadesinde ödenmeyen para borcundan doğan alacaklının zararının, temerrüt faizi ile karşılanacağını varsaymıştır.¹⁶⁰

---

¹⁵⁶ Şerafettin Şirin, **Hukukumuzda Faizi Aşan Munzam Zarar ve Faiz**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1996, s. 4.

¹⁵⁷ Şirin, a.g.e., s. 4, Hakan Albaş, **Paranın Değer Kaybından Doğan Zararın Tazmin Edilebilirliği**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 112, Nami Barlas, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar**, Kazancı Kitap Ticaret, İstanbul, 1992, s.187.

¹⁵⁸ Albaş, a.g.e., s. 112, Barlas, a.g.e., s. 187, Mehmet Akçaal, “Güncel İçtihatlar Işığında Munzam Zarar”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 12, S. 2, ss. 1069-1099, 2022, s. 1073.

¹⁵⁹ Murat Doğan, Gökhan Şahan, Atamulu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, 2019, s. 278, Kemal Oğuzman, Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt -1**, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 525, Haluk N. Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Beta, 2021, s.423, Andreas Furrer, Markus Müller- Chen, Bilgehan Çetiner, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 631, Barlas, a.g.e., s. 187.

¹⁶⁰ Mehmet İlarıslan, “Türk Borçlar Hukukunda Temerrüt Faizini ve Ceza Koşulunu Aşan Zarar”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, s. 64, Hayri Domaniç, **Faizle Karşılanmayan Zararın Giderilmesini Sağlayan BK md. 105 ve Diğer Hükümler**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 64 Oğuzman, Öz, a.g.e., s. 526, Barlas, a.g.e., s. 187.

Bu durumdan, para borcunda temerrüde düşen borçluların, alacaklının zararını sadece temerrüt faizi ile tazmin edeceği, başka bir tazminat ödemesi gerekmeyeceği gibi bir sonuç çıkarılabilir.¹⁶¹ Ancak bu yönde bir kabul, sistemin temerrüt faizi miktarının çok düşük kaldığı durumlarda, borçluyu borcunu ödemek yerine yargılama sürecinin uzun sürmesinden istifade ederek parasını daha avantajlı şekilde değerlendirebilmeye itmek anlamına gelecektir.¹⁶² Aynı zamanda borçlunun, para borcu olmayan borçları hakkında TBK m. 118 ile gecikme tazminatı ödeme yükümlü olduğu öngörülmüş olmasına karşın, sırf borcun bir para borcu olması nedeniyle benzer durumda olan alacaklının tüm zararını tazmin edemeyecek olması hakkaniyete aykırı bir durum yaratır.¹⁶³ Bu düşüncelerin önüne geçmek adına, kanun koyucu, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi sonucu alacaklının malvarlığında oluşacak zararların tazminini temerrüt faizi ile sınırlandırmamış, temerrüt faizini aşan zararların giderilmesi amacıyla ayrıca bir düzenleme getirmiştir.¹⁶⁴ Temerrüt faizi alacaklının kanunen var farz edilen zararını tazmin için kanunun kabul ettiği götürü şeklinde gecikme tazminatı işlevi görse de kanun koyucu, alacaklının temerrütten doğan zararının temerrüt faizinden fazla olması durumunda, alacaklının bu aşan zararının tazminini talep etme hakkını ve bu zararın nasıl giderileceği de özel bir madde ile düzenlemiştir.¹⁶⁵ Ancak temerrüt faizinde zararın varlığı ve miktarının ispat edilmesi gerekmezken, aşkın zarar talebi için zararın varlığı ve miktarının alacaklı tarafından ispat edilmesi öngörülmüştür.¹⁶⁶ Öyle ki, kanun koyucu borçluya kusursuzluğunu kanıtlayarak sorumluluktan kurtulabilme olanağı tanımıştır.¹⁶⁷

Kanunu koyucu TBK m. 122/f.1 de aşkın zararı “*Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür*” şeklinde düzenlemiştir. “*Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarar uğramış olursa...*” ibaresinden çıkarımla en basit tanımla

---

¹⁶¹ Albaş, **a.g.e.**, s.114, Barlas, **a.g.e.**, s. 188, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 64.

¹⁶² Albaş, **a.g.e.**, s.114; Barlas, **a.g.e.**, s. 188.

¹⁶³ Albaş, **a.g.e.**, s. 111; Ayrancı, **a.g.e.**, s. 120, Barlas, **a.g.e.**, s. 188.

¹⁶⁴ Albaş, **a.g.e.**, s.114, İlarıslan, **a.g.e.**, s.64, Hasan Ayrancı, **Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar (BK m.105)**, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s. 115, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1073.

¹⁶⁵ Doğan, Şahan ve Atamulu, **a.g.e.**, s. 278; Enfail Aydemir, **Yorum ve Çözümleriyle Aşkın Zarar, Sözleşmenin Uyarılması, Ceza Koşulu**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 46, Doruk Gönen, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 150.

¹⁶⁶ Mehmet Reis Koca, “Türk Hukukunda Munzam Zarar Uygulaması”, Kırkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırkkale, 2004, s. 49.

¹⁶⁷ Koca, **a.g.e.**, s.49.

aşkın zarar, alacaklının malvarlığında iradesi dışında meydana gelen temerrüt faizini aşan zararı ifade etmektedir.¹⁶⁸ Borçlunun, para borcunda temerrüde düşmesi sebebi ile borcunu faiziyle ifasına rağmen alacaklının karşılanamayan ilave zararını ifade etmek için aşkın zarar kavramı kullanılmaktadır.¹⁶⁹ Aynı yönde Yargıtay da kararlarında, aşkın zararı “*borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı alacaklının malvarlığının içinde bulunacağı ile borçlu temerrüdü sonucunda ortaya çıkan durum arasındaki fark*” olarak tanımlamaktadır.¹⁷⁰ Aşkın zarar, alacaklının kendisinin borçlu sıfatına sahip olduğu bir hukukî ilişkide bir taahhüdünü yerine getirememesinden dolayı, temerrüt faizini geçen bir tazminat ya da cezai şart ödemek veya borçlunun borcunu vadesinde

---

¹⁶⁸ “... munzam zarar sorumluluğu kusura dayanan temerrüdün hukuki bir sonucudur ve borçlunun zararının faizi aşan bölümüdür...” (Yargıtay 11.HD. 07.06.2007, E. 2007/2787 K.2007/8730), (Lexpera), Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 10. Bası, Yetkin Yayınları, 2021, s. 1252, Mustafa Alper Gümüş, **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri**, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 930, Saba Özmen, Türkan Aktaş, “Türk Hukuku Açısından Para Borçlarında Temerrüt Faizi Yanında Ceza Koşulu Talep Edilebileceğine İlişkin Yargıtay Kararlarının Eleştirisi”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 17, Sayı 1, s.39-54, 2018, s. 44, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 115, Mustafa Göktürk Yıldız, “Türk Borçlar Kanunu’nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2017, s. 68, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1073, Abdülkerim Yıldırım, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Monopol Yayınlar, Ankara, 2022, s. 284, Sinan Sami Akkurt, Kemal Erdoğan Hüseyin Tokat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 320, “*Munzam zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının malvarlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır. Diğer bir anlatımla, temerrüt faizini aşan ve kusur sorumluluğu kurallarına bağlı bir zarar şeklinde tanımlanabilir.*” (Yargıtay HGK, T. 09.12.2021, E. 2017/18-2800 K. 2021/1629), (Lexpera) “*munzam zarar, sorumluluğu kusura dayanan borçlu temerrüdünün hukuki bir sonucudur ve alacaklının zararının faizi aşan bölümüdür. Munzam zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır. Diğer bir anlatımla temerrüt faizini aşan ve kusur sorumluluğu kurallarına bağlı bir zarar şeklinde tanımlanabilir.*” (Yargıtay HGK, T. 13.6.2012, E. 2011/18-730, K. 2012/373(Lexpera).

¹⁶⁹ Nomer, **a.g.e.**, s.440, Ahmet M. Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2021, s. 899, Mehmet Ayan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2020, s.480, Aydemir, **a.g.e.**, s.46, Ali Naim İnan, Özge Yücel, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 4. Bası, Seçkin, Ankara, 2014, s. 623, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Mehmet Devran Kaymaz, “Faiz Kavramı ve Ticari İşlerde Faiz”, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2016, s. 64, Çetin Arslan, Mustafa Kırmızı, **Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar**, 3. Bası, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 654, Altan Fahri Gülerci, **Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 531, Kenan Tunçomağ, **Türk Borçlar Hukuku I. Cilt Genel Hükümler**, Sermet Matbaası, İstanbul, 1976, s. 550, Eren, **a.g.e.**, s. 1251, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 72, Hüseyin Altaş, “Munzam Zararda İspat Sorunu” **AÜHFİD**, Cilt 50, Sayı 1 2001, s. 12, Emin Zeytinoğlu, “Para Borçlarında Temerrüt Halinde Munzam Zarar”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 8, ss. 254- 263, 2005, s. 256, Şebnem Nebioğlu Öner, “Güncel Yargı Kararları Bağlamında Aşkın Zarar”, **TBB Dergisi**, Sayı 165, ss. 106- 135, 2023, s. 107.

¹⁷⁰ Yargıtay 13. HD. T. 19.10.2004, E. 2004/5998 K. 2004/14915 (Lexpera), Yargıtay HGK T. 14.02.2001, E. 2000/18-1843 K. 2001/150 (Lexpera), Yargıtay HGK T. 13.06.2012 E. 2011/18-730 K. 2012/373 (Lexpera), Yargıtay HGK, T. 28.11.2012, E. 2012/11-418 K. 2012/874 (Lexpera), Yargıtay 15. HD. T. 15.03.2021 E. 2020/967 K. 2021/859 (Lexpera).

ödememesi sebebiyle alacaklının elde edeceği kârdan mahrum kalması gibi farklı sebeplerden kaynaklanması mümkündür.¹⁷¹

3.2. AŞKIN ZARAR KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ

Roma Hukukunda, Justinyen Pandektlerinin Harmojenine'nin kaleme aldığı bir metinde satım sözleşmesinde semen borçlusunu olan tarafın, edimin ifade temerrüde düşmesi halinde, sadece faiz ödeme yükümlülüğünden bahsedilmiştir.¹⁷² Bahsi geçen metinde vadesinde para alacağını tahsil edemeyen alacaklı, temerrüt gerçekleşmemiş olsaydı elde edebileceği kazançlar ve faizi aşan fiilî zararı borçludan tazmin edemiyordu.¹⁷³ Ancak daha sonra alacaklının vadesinde para alacağını tahsil edememesi sebebi ile uğradığı zararları tazmin edebilmesi ilkesi bazı kanun koyucular tarafından kabul edilmiştir.¹⁷⁴

1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu'nun henüz yürürlüğe girmeden, mahkemeler aşkın zararın genel hükümlere göre tazmin edilmesi yönünde kararlar vermişlerdir.¹⁷⁵ Bahsi geçen eski İsviçre Borçlar Kanununun 121. maddesinde temerrüt faizinden fazla zararın tazmin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹⁷⁶ 1911 yılında yürürlüğe giren İsviçre Borçlar Kanunu, 1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu'nunda yapılan bir birtakım değişiklikler dışında neredeyse aynısıdır, eski kanunun içeriğinde esaslı değişikliklere yer verilmemiştir.¹⁷⁷ Aynı yönde, 1911 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu madde 106, 1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu m. 121'e paralellik göstermektedir.¹⁷⁸ Bu iki kanun maddesi arasındaki fark, ispat yükü bakımındandır. Şöyle ki, 1881 tarihli eski İsviçre Borçlar Kanunu'nda temerrüt faizini aşan zararın tazmin edilebilmesi için alacaklının borçlunun kusurunu ispat etmesi gerekmektedir. Ancak, 1911 tarihli yeni İsviçre Borçlar Kanunu'nda ispat yükü yer değiştirmiş, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını

---

¹⁷¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 115, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137.

¹⁷² Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s. 51.

¹⁷³ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁷⁴ Öcal, **a.g.e.**, s. 144, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁷⁵ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁷⁶ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁷⁷ Norman Hampson, "İsviçre Borçlar Kanunu/OR 2020'ye İlişkin Eleştirel Düşünceler", çev. Ümmühan Kaya, **YBHD**, Cilt 2, Sayı 2, ss. 189-197, 2017, s. 190.

¹⁷⁸ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

ispat etmedikçe bu zararı gidermekle yükümlü tutulmuştur.¹⁷⁹ Bu durum, bahsi geçen kanunun 106. maddesinde belirtilmiş ve aynı maddeye ikinci bir fıkra eklenmiştir.¹⁸⁰

Türk hukukunda, İsviçre Borçlar Kanunu'nun 121. maddesinin aynen çevrilmesi suretiyle, 818 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 105. maddesi yürürlüğe konulmuştur.¹⁸¹ 818 Sayılı Borçlar Kanun'unun 105. maddesi aşkın zararlarla ilgili olarak aşağıda belirtilen hükmü içermekteydi:

“Alacaklının duçar olduğu zarar geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette borçlu kendisine hiçbir kusur isnat edilmeyeceğini ispat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir.

Bu munzam zarar derhal takdir olunabilir ise hâkim, esasa dair karar verirken bu zararın miktarını dahi tayin edebilir.”

Bahsi geçen madde, “Borçlunun Ödenmemesinin Neticeleri” faslında “Borçlunun Temerrüdü” ve “Munzam Zarar” kenar başlığı altında söz konusu edilmiştir.¹⁸² Borçlar Kanunu m. 105 hükmü, borçlu temerrüdünün genel hükümlerindedir, ancak kanun koyucu bu hükmü sadece para borçlarını düzenlendiğinden dolayı bu hüküm için özel hüküm denilebilir.¹⁸³

818 sayılı Borçlar Kanunu m. 105, aslında, borçlu temerrüdü sebebi ile oluşan zararların tazmin edileceğini belirten genel nitelikli bir hüküm olan m. 102 bir tekrarı gibidir.¹⁸⁴

818 sayılı Borçlar Kanunu m. 102, “Mütemerrit olan borçlu borcun tehhürle ifasından dolayı zarar ve ziyade tediyesine mecbur olduğu gibi kazara vukua gelecek zarardan da mesuldür.

---

¹⁷⁹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁸⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁸¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s.52.

¹⁸² Ayrancı, **a.g.e.**, s. 119.

¹⁸³ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s. 53.

¹⁸⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 113, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s. 53.

Borçlu, kendisi tarafından bir guna kusur olmaksızın tehhürde bulunmuş olduğunu veya borç vakti zamanıyla ifa edilmiş olsa bile kazanın alacaklının zararına olarak tediye olunacak şeye isabet edeceğini ispat ederek bu mesuliyetten kurtulabilir” şeklinde borçlunun temerrüde düşmesinin genel sonuçlarını düzenlemiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunu “*Borçlunun Mesuliyeti*” başlıklı, “*Umumiyet İtibariyle*” kenar başlıklı 96. maddesi de borçlu kusursuzluğunu ispat etmediği alacaklının hakkını kısmen veya tamamen alamadığı durumlar için borçlunun alacaklının sebepten doğan zararını karşılamakla mesul olduğu belirtilmiştir. Bahsi geçen madde, “*Alacaklı hakkını kısmen veya tamamen istifa edemediği takdirde borçlu kendisine hiçbir kusurun isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bundan mütevellit zararı tazmine mecburdur*” şeklinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu bu iki madde ile aşkın zararı düzenleyen m. 105 ile uygunluk kurmak istemiştir. Öyle ki, aşkın zararın tazmininde, m. 105’in yeterli açıklık getirmediği durumlar için genel hükümleri düzenleyen bu maddelere başvurulabilir.¹⁸⁵

Bahsi geçilen maddelere bakıldığı üzere, kanun koyucu tarafından Borçlar Kanunu m. 105 aşkın zararı düzenleyen maddeye yer vermeseydi de alacaklı temerrüt faizini aşan aşkın zararı belirtilen maddelere dayanılarak talep edilebilecekti.¹⁸⁶ Aynı esasın, tekrardan Borçlar Kanunu m. 105 ile tekrar edilmesinin sebebinin merak edilmesi doğaldır.

Borçlar Kanunu’nun sistematığı yanlış anlaşılmaya meal vermektedir. Bahsi geçen Borçlar Kanunu m. 102 genel bir hükümdür ve mütemerrit borçlunun tüm zararlardan sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır.¹⁸⁷ 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 103 ile de para borcunun temerrüdüne ilişkin sonuçlar özel olarak düzenlenmiş, bu düzenleme ile temerrüt faizi öngörülmüştür.¹⁸⁸ Kanun koyucunun 103. madde hükmü ile amacı temerrüde düşen borçlunun, alacaklıya borçlunun kusurlu olup olmadığını veya uğradığı

---

¹⁸⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 113, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s. 53.

¹⁸⁶ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 118, Koca, **a.g.e.**, s. 54.

¹⁸⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 114.

¹⁸⁸ 818 sayılı Borçlar Kanunu madde 103 “(1) Bir miktar paranın tediyesinden temerrüt eden borçlu mukavele ile daha az bir faiz tayin edilmiş olsa bile geçmiş günler için senevi yüzde dokuz hesabıyla faiz tediyesine mecburdur. (2) Akitte doğrudan doğruya veya taksite raptedilmiş komisyon şeklinde yüzde dokuzdan ziyade bir faiz şart edilmiş ise bu faiz de temerrüt eden borçludan istenebilir.”

zararın miktarını ispat külfeti yüklemeyen, maktu bir tazminatın derhal ve kolay bir usulle temin etmesini sağlamaktadır.¹⁸⁹ Kanunun bu düzenleme tarzı madde 105'in yokluğunda madde 103'ün genel kurala bir istisna getirildiği şeklinde anlaşılabilir. Aşkın zarar maddesinin yokluğu, para borcunda temerrüde düşen borçluların tazminat olarak sadece temerrüt faizi ödeyeceği, başka tazminat ödemesi gerekmeyeceği tarzında bir düşünceye sebebiyet verebilir veya bu anlamda bir tartışmanın doğmasına neden olabilirdi.¹⁹⁰ Bu düzenlemeyle kanun koyucu tereddütte meal vermeden alacaklıya temerrüt faizini aşan zararlarını kolaylıkla temin etmesini sağlamıştır.¹⁹¹ Böylelikle, 818 sayılı Borçlar Kanununun 103. maddesi ile alacağını vadesinde tahsil alamayan alacaklıya, zararın miktarına veya borçlunun kusuruna bakılmaksızın, maktu bir tazminat hakkına bir diğer adlandırma ile temerrüt faizine başvurabilecektir.¹⁹² Alacaklı bu maddede bahsi geçen temerrüt faizini aşan zararlarının tazminini madde 105 hükmüne başvurarak borçludan talep edebilecektir.¹⁹³

Aynı zamanda borçluyu keyfi olarak para borcunda temerrüde düşmekten caydırmak ya da para borcunda temerrüde düşmesi halinde de bunun sonucuna katlanmasına sağlanmak amacıyla, kanunî temerrüt faizi oranı belirlenmiştir.¹⁹⁴ Aşkın zarar ise borçlunun para borcunu vadesinde ifa etmemesi sebebiyle, faizin, alacaklının gecikmeden dolayı uğradığı zarar için yeterli olmadığı hallerde söz konusu olur.¹⁹⁵ Bu durum özellikle ifada temerrüt tarihinden para borcunun tahsil tarihine kadar geçen zamanda, para değerinde meydana gelen değer kaybının temerrüt faizinden fazla olması halinde meydana gelir.¹⁹⁶ Zira borçlu borcunu zamanında ifa ederse, alacaklı tahsil ettiği parayı paradaki değer kaybından etkilenmeden kullanabilir ve böylelikle zarar meydana gelmez.¹⁹⁷ Aşkın zarar, özellikle enflasyonun yaşandığı ülkeler bakımından daha büyük bir öneme sahiptir; çünkü enflasyonun mevcut olmadığı ülkelerde temerrüt faizi, alacaklının borçlu tarafından vadesinde ödenmeyen para borcu sebebiyle uğradığı

---

¹⁸⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 114, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 120, Koca, **a.g.e.**, s. 54.

¹⁹⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 114.

¹⁹¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 114, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 120, Koca, **a.g.e.**, s. 54.

¹⁹² Albaş, **a.g.e.**, s. 114, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 120, Koca, **a.g.e.**, s. 54.

¹⁹³ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 120, Koca, **a.g.e.**, s. 55.

¹⁹⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 120, Koca, **a.g.e.**, s. 55.

¹⁹⁵ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707, Öner, **a.g.e.**, s. 112.

¹⁹⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707.

¹⁹⁷ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707.

zararları karşılar.¹⁹⁸ Ancak, ülkemizde 1970'lerden bu yana her geçen gün artan enflasyona karşı temerrüt faizi alacaklının gecikmiş ifa nedeniyle gerçek zararları karşılayamamaktadır.¹⁹⁹ Hatta temerrüt faizi oranları, ülkemizde zaman içerisinde ortaya çıkan yüksek enflasyon gerçeğiyle enflasyonun altında kalmıştır ve bu durum BK m. 103'ü borçlu lehine bir hüküm haline getirmiştir.²⁰⁰ Öyle ki, 3095 sayılı kanun ile Bakanlar Kuruluna verilen faiz oranlarını arttırma yetkisi ülkemizdeki değişen ekonomik parametrelere uygun olarak kullanılmamış ve bu durumun sonucu olarak Borçlar Kanunu m. 103'ten beklenen fayda da görülememiştir.²⁰¹ Hiçbir kusuru bulunmayan para borcu alacaklısının kullanma ve yararlanma alanı sınırsız olan paradan belli bir süre yoksun kalmasının oluşturduğu zararın tazmin edilmesi gerekirken, bu zararın enflasyon oranının dahi altında kalan temerrüt faizi ile karşılanamaması alacaklıyı zor durumda bırakmıştır.²⁰² Mesela, borçlu borcunu zamanında ödememeyi tercih ederek borçlu olduğu parayı %33 faiz getirecek şekilde bankada vadeli mevduat hesabına yatırabilir. Alacaklı alacağına kavuşmak için mahkemeye başvurmuş ve bu davada 5 sene sonra mahkeme kararı kesinleşmiş olsun. Borçlu, %9 yasal ya da %10.5 ticari faiz ile alacaklıya parasını geri ödediğinde para borcunda temerrüde düşerek kendisine büyük bir ekonomik avantaj kazandırmış olacaktır.²⁰³ Hatta bu durumdan faydalanmak isteyen borçlular kasıtlı olarak borçlarını vadesinde ödememektedirler ve ödemeyi olabildiğince uzatmaya çalışmaktadırlar. Aşkın zarara ilişkin düzenlemenin fiilen uygulanması, para borçlarında temerrüde düşen borçluyu gözetken bir düzenin yarattığı adalet ve hakkaniyet duygularını zedeleyecek durumlar yarattığı sebebiyle gündeme gelmiştir. Günümüzde enflasyon oranı ülkemizde iki haneli sayılardayken (%48)²⁰⁴, bu durumun alacaklı aleyhine kullanılmasının önüne geçilmeli ve yüksek enflasyon ve istikrarsız bir ekonomiye sahip

---

¹⁹⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707, Öner, **a.g.e.**, s. 112.

¹⁹⁹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707.

²⁰⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 121, Koca, **a.g.e.**, s. 55.

²⁰¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 121, Koca, **a.g.e.**, s. 55.

²⁰² Koca, **a.g.e.**, s. 55.

²⁰³ Koca, **a.g.e.**, s. 56.

²⁰⁴ "2023 yılı Nisan ayında TÜFE yüzde 2,39 oranında artmıştır. Nisan ayındaki artışla birlikte yıllık enflasyon bir önceki aya kıyasla 6,82 puan azalarak yüzde 43,68 düzeyinde gerçekleşmiştir." Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı web sitesi <https://www.sbb.gov.tr/enflasyon/#:~:text=Nisan%20ayındaki%20artışla%20birlikte%20yıllık,1%2C06%20puan%20olarak%20gerçekleşmiştir>

olan ülkemizde aşkın zarar maddesinin en iyi ve en verimli şekilde işletilmesi gerekmektedir.²⁰⁵

3.3. GÜNCEL KANUNİ DÜZENLEME

11.01.2011 kabul tarihli 04.02.2011 tarihinde Resmî Gazetede yayınlanmış 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girerek aynı gün 818 sayılı Borçlar Kanunu yürürlükten kaldırmıştır. Hali hazırda yürürlükte olan 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Borçların İfa Edilememesinin Sonuçları" ile ilgili ikinci ayırında yer alan 122. "Aşkın zarar" başlıklı maddesi, "(1) *Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.*(2) *Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarında da hükmeder*" şeklinde düzenlenmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunu m. 105 başlığı "*Munzam zarar*" ibaresinden "*Aşkın zarar*" olarak değiştirilmesinin yanı sıra, "... *derhal takdir olunabilirse*" ibaresi, "... *görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine*" şeklinde değiştirilmesinin dışında yeni kanunda madde içerisinde bir başka değişikliğe yer verilmemiştir.²⁰⁶

Barlas, maddenin başlığının "*munzam zarar*" ibaresinin "*aşkın zarar*" ibaresi ile değiştirilmesinin yerinde olduğunu belirtmiştir.²⁰⁷ *Barlas*, munzam zarar yerine "*temerrüt faizi ile karşılanamayan zarar*" veya "*aşkın zarar*" kavramlarının kullanılmasının daha uygun olduğu görüşündedir.²⁰⁸ "*Munzam*", eklenmiş, katılmış, ek anlamına gelmektedir; ancak zarar munzam değil, tazminat munzamdır.²⁰⁹ Şöyle ki; alacaklının, borçlunun borcunu zamanında ödememesi sebebi ile uğradığı zarar esasen bir bütündür ve bu zarar temerrüt faizi ile giderilmeye çalışılır.²¹⁰ Ancak, temerrüt faizin

---

²⁰⁵ Koca, **a.g.e.**, s.56.

²⁰⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 190, Ş. Deren Gündüz, **Olumlu Zarar**, 1. Bası, On İki Levha, İstanbul, s. 160.

²⁰⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 190, Gündüz, **a.g.e.**, s. 160.

²⁰⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 112.

²⁰⁹ Gündüz, **a.g.e.**, s. 160, Barlas, **a.g.e.**, s. 190.

²¹⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 116, Albaş, **a.g.e.**, s. 112.

uygulanmasından sonra tazminat miktarını aşan bir zararın ortaya çıkması mümkündür.²¹¹ Bu gibi durumlarda, ek, bir diğer deyişle, munzam bir tazminatın devreye girmesi gerekmektedir.²¹²

“... derhal takdir olunabilirse” ibaresi, “... görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine” şeklinde değiştirilmesi aşkın zarar uygulamasına uygun olarak hâkimin bu konuda ayrıca ve özel bir araştırma ihtiyacı duymadan alacaklının zarar miktarını belirleyebileceği durumlarda, alacaklının yani davacının talebi üzerine aynı dava içerisinde söz konusu zarar miktarına hükmedebileceğini belirtmiştir.

3.4. AŞKIN ZARARIN HUKUKİ NİTELİĞİ

TBK m. 122’de özel olarak düzenlenen aşkın zararı, borçlunun temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olması durumunda, alacaklının malvarlığında oluşacak durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan durum arasında fark olarak tanımlamak mümkündür.²¹³ Ancak kanun koyucu, aşkın zararı özel olarak düzenlemesine karşı, zararın türü, niteliği ve özellikleri konusunda açıklama yapmamıştır.²¹⁴

Hem 818 sayılı Borçlar Kanunu hem de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda para borcu sözleşmeden veya kanundan doğan bir borç ilişkisinden kaynaklanabilir.²¹⁵ Aşkın zarar, borcun kaynağından bağımsız olarak, para borçlarında temerrüt faizinin karşılamadığı bütün zararlar için gündeme gelebilir.²¹⁶ Öyle ki, bağışlamadan veya ahlakî

---

²¹¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 190, Gündüz, **a.g.e.**, s.160.

²¹² Gümüş, **a.g.e.**, s. 930; Gönen, **a.g.e.**, s. 151, Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,3**, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 527, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 534.

²¹³ Andreas Furrer, Markus Muller- Chen, Bilgehan Çetiner, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 631, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 528, Albaş, **a.g.e.**, s. 111.

²¹⁴ Şirin, **a.g.e.**, s. 4.

²¹⁵ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, 902.

²¹⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, 902; Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s.5, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1074, Altaş, **a.g.e.**, s.122, Arslan ve Kırmızı, **a.g.e.**, s.655, Domaniç, **a.g.e.**, s. 64, Hatice Esra Saltoğlu Arap, **Tam İki Tarafa Borç Yüklenen Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdü**, , 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 62, Koca, **a.g.e.**, s.56, Ayrancı, **a.g.e.**, s.121, Gökhan Önderi, “Para Borçlarında Borçlu Temerrüdü Halinde Alacaklının Munzam Zararının Tazminini İsteyebilmesi Konusundaki Yargıtay Uygulaması”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 87, Sayı 2, s. 274-300, s. 275, Yargıtay 13. H.D. T. 16.05.2002 E. 2001/10695 K. 2002/5690.

bir vazifeden doğan para borcundan dolayı da aşkın zarar doğması mümkündür.²¹⁷ Borçlunun ifada temerrüde düştüğü borcun kaynağına göre, alacaklının talep ettiği aşkın zararın kaynağı da değişecektir.²¹⁸ Örneğin, borçlunun borcu sözleşmeden doğan bir borç ilişkisi sebebi ile doğduysa, aşkın zarar sözleşmeye aykırılık ile ilgili hükümlere tabi olacaktır.²¹⁹ Aynı şekilde, borçlunun borcu sebepsiz zenginleşmeden doğan bir borç ise, aşkın zarar, sebepsiz zenginleşmeyle ilgili, haksız fiilden doğduysa, aşkın zarar için haksız fiil ile ilgili hükümlere başvurulacaktır.²²⁰ Ancak, borcun kaynağının ne olduğu fark etmeksizin aşkın zarar tazminatına ilişkin TBK m. 122 hükmü uygulanacaktır.²²¹ Aşkın zarar borcunun hukukî nedeni, borçlunun borcunu ödemede temerrüde düşmesi ile oluşan hukuka aykırılıktır.²²²

Yukarı da ifade edildiği üzere, kanun koyucu aşkın zararın hangi zarar kapsamında değerlendirileceğini belirtmemiştir. Yargıtay bazı kararlarında aşkın zararı olumsuz zarar²²³, bazı kararlarında olumlu zarar²²⁴ olarak değerlendirmiştir. Aynı şekilde,

---

²¹⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s.121.

²¹⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, 902.

²¹⁹ Domaniç, **a.g.e.**, s. 113.

²²⁰ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 902, Domaniç, **a.g.e.**, s. 113.

²²¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 902, Domaniç, **a.g.e.**, s. 113, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s.5, Altaş, **a.g.e.**, s.122, Arslan ve Kırmızı, **a.g.e.**, s.655, Domaniç, **a.g.e.**, s. 64.

²²² “Munzam zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının malvarlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır. Diğer bir anlatımla, temerrüt faizini aşan ve kusur sorumluluğu kurallarına bağlı bir zarar şeklinde tanımlanabilir. BK'nun 105. maddesi, kaynağı ne olursa olsun, temerrüt faiz yürütülebilir nitelikte olmak koşuluyla bütün para borçlarında uygulanma olanağına sahiptir. Borcun dayanağı haksız fiil, sözleşme, nedensiz zenginleşme, kanun veya vekâletsiz işgörme olabilir. Bu bağlamda belirtilmelidir ki, munzam zarar borcunun hukuki sebebi, asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılıktır.” (Yargıtay HGK, T. 28.11.2012, E. 2012/11-418, K. 2012/874), (Lexpera), Yargıtay 15. HD 25.04.2018 E. 2017/2736, K. 2018/1742, (Lexpera), Şirin, **a.g.e.**, s. 5.

²²³ Yargıtay 15. HD. T. 5.03.1987, E. 1987/3503, K. 1987/537 (Bkz. Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 902).

²²⁴ Yargıtay 13. HD. T. 02.06.2002, E. 2002/1310, K. 2002/6636, Yargıtay 13. HD. 13.2.1987, E. 1996/9985, K.997/810 (Bkz. Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 902), Yargıtay 11.HD. 2.4.1981 E. 1981/1100 K. 1981/1453,(Kazancı),Yargıtay HGK, T. 28.11.2012, E. 2011/418, K. 2011/874, (Kazancı), Yargıtay 13. HD. T. 13.02.1987 E. 1996/9985 K. 1997/810, “Geç ifadan ileri gelmişse, zarar müspet zarardır ve alacaklının bu kapsamdaki faizi aşan masrafları istenebilir. Örneğin, borçlunun temerrüdü sebebiyle alacaklının temerrüt faizinden daha yüksek faizli bir borcu ödeyememiş olması veya daha yüksek faizle bankadan borç para almak zorunda kalması ve yahut üçüncü şahıslara karşı temerrüde düşmesi sonunda uğradığı kayıpların olması sebepleriyle munzam zararlarının gerçekleştiği ve borçlu temerrüdü ile bu zararlar arasında uygun illiyet bağının bulunduğu yasal delillerle ve somut olarak alacaklı tarafından kanıtlanmış olması durumunda borçlu, sorumlu tutulabilir.”(Yargıtay 15. HD, T. 14.1.2015, E. 2014/1682, K. 2015/93),(Lexpera),“Görülüyor ki munzam zarar, borcun hiç veya kararlaştırılan sürede ifa edilmemesinden doğmaktadır. Bu özelliğinden dolayı da munzam zarar müspet zarardır.” (Yargıtay 14. HD, T. 7.10.2008, E. 2008/10043, K. 2008/11109), (Lexpera).

öğretide aşkın zararın hangi zarar türüne dahil olduğu ile ilgili görüş birliği yoktur.²²⁵ Öyle ki, aşkın zararın zarar kapsamında değil, ek bir tazminat olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunan öğretide bir görüş de vardır. Bu görüş dayanağını, “zararın bütünlüğü” ilkesinden alır. Alacaklının tek ve bölünemez bir zararı olduğunu ve temerrüt faizinin bu zararı karşılayamadığı durumlarda ortaya çıkan aşkın zarar kurumunun bu sebeple ek bir tazminat olduğunu ileri sürmektedirler.²²⁶

Öğretide bazı yazarlar, aşkın zararı olumlu zarar olarak nitelendirmektedir.²²⁷ Alacaklının borcun ifasından sağlayacağı menfaat, ifa menfaatidir; ancak ifa etmeme sebebiyle bu menfaatin elde edilememiş olmasından doğan zarar olumlu zarar olarak ifade edilir.²²⁸ Bir başka ifadeyle, borçlu borcunu vadesi geldiğinde yerine getirmiş olsaydı alacaklının malvarlığının bulunmuş olacağı durumla, borcu vadesinde yerine getirmemiş olması sebebiyle oluşan durum arasındaki fark olumlu zarardır, bu sebeple aşkın zarar da olumlu zarar olarak nitelendirilmelidir.²²⁹ Belirtilmelidir ki; ifa menfaatinden, sadece edimin yerine getirilmesi menfaati değil, edimin sözleşmeye uygun şekilde yerine getirilmesi menfaati ve ifa için öngörülen zamanda yerine getirilmesindeki menfaati de anlaşılmalıdır.²³⁰ Ancak olumlu zarar, sadece sözleşme ilişkisinden kaynaklanan sorumluluklarda karşımıza çıkan bir kavramdır.²³¹ Aşkın zarar

---

²²⁵ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 902; Albaş, **a.g.e.**, s.117.

²²⁶ Akar Öçal, “Munzam Zarar”, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, ss.144-158, 1967, s. 148.

²²⁷ Vedat Buz, “Yargıtay Kararları Açısından Munzam Zarar-Tartışmalar Kısmı”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XV, Bildiriler- Tartışmalar, (5 Haziran 1998)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1999, s. 35, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Mahmut Tevfik Evren, **Faiz Hukuku**, Net Matbaacılık İstanbul, 1987, s. 130, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 116, Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s.1258, Gündüz, **a.g.e.**, s.162, Koca, **a.g.e.**, s. 76, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1076 George Balis, “Para Borçlarının Ödenmesindeki Gecikmeden Doğan Zarar ve Ziyarı”, (çev. Öcal Akar), **EİTİAD**, Cilt 1, Sayı 1, s.163-169, 1965, s. 168, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 941, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 376.

²²⁸ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 855, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, 1266; Gündüz, **a.g.e.**, s. 25.

²²⁹ Gündüz, **a.g.e.**, s. 25, Aynı yönde Yargıtay Kararları için bkz. “Yasada geçmiş günler faizini aşan zararın türü ve niteliği konusunda bir açıklık yoksa da, buradaki zararın hukukumuzdaki müspet zarar tanımlamasıyla eşdeğer olduğu kuşkusuzdur. Buna göre, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsa idi, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda oluşan durum arasındaki fark; temerrüt faizi ile karşılanamayan zarar olarak tanımlanabilir. Böyle bir zarar, her somut olayın özelliğinden kaynaklanabilir.” (Yargıtay 13. HD, T. 15.1.2013 E. 2012/3415, K. 2013/460), (Lexpera) Yargıtay HGK T. 19.06.1996 E. 1996/5-144 K. 1996/503, (Lexpera) Yargıtay 13. HD. T. 10.05.2010 E. 2010/28 K. 2010/6526, (Lexpera).

²³⁰ Gündüz, **a.g.e.**, s. 25.

²³¹ Gündüz, **a.g.e.**, s. 25.

tazminatının kaynağı sözleşme, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme olabilir.²³² Bu görüşü savunanlar, borcun kaynağına bakılmaması gerektiğini, borcun kaynağının sözleşme ilişkisi, haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme olmasının önemli olmadığını, bu noktada para borcunda temerrüde düşülmesi halinde temerrüt faizi ve zararın temerrüt faizini aştığı durumlarda talep edilebilecek aşkın zararın olumlu zarar kalemlerinden biri olduğunu ileri sürmektedirler.²³³ Çünkü; aşkın zarar ile karşılanmak istenen, aynen ifa talebinin yanında olarak aynen ifanın gereği gibi yapılmasına olan menfaattir.²³⁴ Olumlu zararın, alacaklının malvarlığının, borçlu borcunu zamanında yerine getirmiş olsaydı bulanacağı durumu ifade ettiği göz önünde bulundurulduğunda, para borcunun yerine getirilmemesinin, alacaklının malvarlığında artış ihtimaline engel oluşturmaktadır.²³⁵ Aynı sebeple, olumlu zarar kapsamında yoksun kalınan karın da aşkın zarar olarak talep edilebilmesi de mümkündür.²³⁶ Bu görüşe aksi yönde, ifa edileceğine güvenilen bir para borcunun ifa edilmemesinden kaynaklanan bir zarar olması nedeniyle aşkın zararın olumsuz zarar türünden bir zarar olduğunu belirten kararlar da mevcuttur.²³⁷

Öğretideki bir diğer görüş ise, aşkın zararı, olumlu veya olumsuz zarar türlerinden biri olarak nitelendirmek gibi bir zorunluluğun bulunmadığını, somut olayın özelliklerine göre zararın olumlu ya da olumsuz zarar olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir.²³⁸ Temerrüt faiz ile karşılanamayan zarara yol açan alacağın sebebi sözleşme ilişkisi ise ve koşulları varsa, alacaklı temerrüt faizi ile karşılanamayan zararını olumlu zarar olarak talep edecektir.²³⁹ Ancak para borcunun kaynağı haksız fiil olabilir, bu noktada temerrüt faiziyle karşılanamayan zarar, fiilî zarar ve yoksun kalınan kâr olarak

---

²³² Bkz. İkinci Bölüm I. D.

²³³ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 923, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1258, Evren, **a.g.e.**, s. 130, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 116, Gündüz, **a.g.e.**, s. 162, “Yasada geçmiş günler faizini aşan zararın türü ve niteliği konusunda bir açıklık yoksa da, buradaki zararın hukukumuzdaki müspet zarar tanımlamasıyla eşdeğer olduğu kuşkusuzdur.” (Yargıtay 13. HD T. 03.05.2010 E. 2009/14780 K. 2010/6034), (Lexpera).

²³⁴ Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 923, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1258, Evren, **a.g.e.**, s. 130.

²³⁵ Gündüz, **a.g.e.**, s. 162, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 117, Koca, **a.g.e.**, s. 76, Dominç, **a.g.e.**, s. 67.

²³⁶ Gündüz, **a.g.e.**, s. 162.

²³⁷ “...BK.nun 105.maddesi uyarınca, borçlu, temerrütte kendisine hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe, borcun geç ifa edilmesinden dolayı, alacaklının menfi zarar kapsamındaki geçmiş günler faizini aşan zararını tazmin ile sorumludur.” (Yargıtay HGK, T. 08.05.2002 E. 2001/15-1147 K. 2002/364 (Lexpera).

²³⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 903, Albaş, **a.g.e.**, s.117, Gündüz, **a.g.e.**, s. 162, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 65, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 655, Domaniç, **a.g.e.**, s.64, Öner, **a.g.e.**, s. 114.

²³⁹ Albaş, **a.g.e.**, s.117.

da karşımıza çıkabilir.²⁴⁰ Aşkın zararı niteliği, bazı durumlarda temerrüt faizi ile karşılanamayan olumlu zararın tazmini şeklinde, bazı durumlarda ise, temerrüt faizini aşan fiilî zararın ya da yoksun kalınan kârın karşılanması şeklinde olabilir.²⁴¹ Böylelikle, aşkın zararın hukukî niteliği para borcunun kaynağı dikkate alınarak belirlenecektir veya aşkın zararın temerrüt faizi ile karşılanamayan zararın tazminini öngören kendine özgü bir tazminat türü olduğunu kabul etmek gerekecektir.²⁴² Böylelikle, kaynağının ne olduğu fark etmeksizin, aşkın zarar, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi ile ortaya çıkan borca aykırı davranış sebebi ile alacaklının temerrüt nedeniyle uğradığı ve temerrüt faiziyle karşılanmayan zararın giderilmesi amacı ile düzenlenmiş özel bir tazminat türüdür.²⁴³ Kanaatimizce, belirtilen son hal hukukî nitelik olarak kurumun amacı ile daha çok örtüşmektedir.

Aşkın zararın doğrudan zarar olduğunu söylemek mümkündür.²⁴⁴ Doğrudan zarar, hukuka aykırı fiile maruz kalan kişinin araya başka bir sebep girmeden aynı hukuka aykırı fiil sebebi ile uğradığı zararlardır.²⁴⁵ Haksız fiil ya da borca aykırı davranış sebebiyle ortaya çıkan ve araya başka bir nedenin girmesiyle uğranılan zarar ise dolaylı zarardır.²⁴⁶ Tanımlardan anlaşılacağı üzere doğrudan ve dolaylı zarar ayrımı nedensellik bağı ile ilgilidir. Borçlunun temerrüde düşmesi ile nedensellik bağı içerisinde olan zararlar tüm zararlar tazmin edilir.²⁴⁷ Öyle ki, aşkın zararın şartlarından biri de borçlu temerrüdü ile aşkın zarar arasında uygun nedensellik bağı bulunmasıdır.²⁴⁸

Aşkın zararı tazmin yükümlülüğü, borçlunun temerrüde düşmesi ile oluşmaya başlar ve borcun ifasına kadar artarak devam eder.²⁴⁹ Aşkın zarar asıl borçtan bağımsız, yeni bir borçtur.²⁵⁰ Yargıtay da aşkın zararı aynı yönde, “*asıl borç ve temerrüt faizi*

---

²⁴⁰ Albaş, **a.g.e.**, s.117.

²⁴¹ Albaş, **a.g.e.**, s.117, Gündüz, **a.g.e.**, s. 162.

²⁴² Albaş, **a.g.e.**, s.117,Gündüz, **a.g.e.**, s. 162.

²⁴³ Albaş, **a.g.e.**, s.117.

²⁴⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 117.

²⁴⁵ Eren, **a.g.e.**, s. 553.

²⁴⁶ Eren, **a.g.e.**, s. 553.

²⁴⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 117.

²⁴⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 124, Şirin, **a.g.e.**, s. 9.

²⁴⁹ Gizem Kılıç Öztürk, “**Türk Borçlar Hukuku Bakımından Borçlunun Temerrüdü**”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2015, s. 94.

²⁵⁰ Yargıtay 11. HD. T. 29.04.2019 E. 2018/1512 K. 2019/320, (Lexpera), Yargıtay 15. HD. T. 04.03.2019 E. 2018/1494 K. 2019/932 (Lexpera).

yükümlülüğünden tamamen farklı temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni borç” şeklinde nitelendirmiştir.²⁵¹ Alacaklının asıl alacağı temerrüt faiziyle birlikte tahsiline yönelik açtığı davada ya da icra takibinde aşkın zararının tazmini hakkını saklı tutmasa da aşkın zararını ayrı, bağımsız bir dava ile zamanaşımı süresi içerisinde talep edebilir.²⁵²

Tarafların, borçlunun temerrüde düşmesi sebebi ile meydana gelene temerrüt faizi ile karşılanamayan bir zarar meydana geldiği takdirde tarafın sorumlu olmayacağına dair anlaşmaları mümkündür. Bunun nedeni, aşkın zararı düzenleyen TBK m. 122 hükmünün, hukukî nitelik olarak düzenleyici bir hüküm olması, emredici bir hüküm olmamasıdır.²⁵³

3.5. AŞKIN ZARAR TAZMİNATININ KAPSAMI

Borçlunun temerrüdü sonucu alacaklının uğradığı bütün zararlar aşkın zarar kapsamında değerlendirilemez, sadece alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan zararı aşkın zararın konusunu oluşturur.²⁵⁴ Daha önce de belirtildiği üzere, aşkın zarar kaynağı fark etmeksizin sadece para borçlarında söz konusu olmaktadır.²⁵⁵ Aşkın zarar borçlunun temerrüde düştüğü andan borçlunun borcu fiilî ödeme tarihine kadarki süreçte gerçekleşen zararı kapsamaktadır.²⁵⁶

TBK m. 122 çerçevesinde giderilecek zararın temerrüt ile meydana gelen zarardır, dikkat edilmelidir ki, ifa etmeme yüzünden doğan zararın tazmini değildir.²⁵⁷ Edim geç

---

²⁵¹ Öztürk, **a.g.e.**, s. 94; “*Borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü (BK.md.105), asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar geçen zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur. Munzam zarar, bu hukukî niteliği ve karakteri itibarıyla, asıl alacak ve faizleri yönünden icra takibinde bulunulması veya dava açılmasıyla sona ermeyeceği gibi, icra takibi veya dava açılması sırasında asıl alacak ve temerrüt faizi yanında talep edilmemiş olması halinde dahi takip veya davanın konusuna dahil bir borç olarak da kabul edilemez. Hal böyle olunca, asıl alacağın faizi ile birlikte tahsiline yönelik icra takibinde veya davada munzam zarar hakkının saklı tutulduğunu gösteren bir ihtirazi kayıt dermeyerine da gerek bulunmamaktadır. Ayrı bir dava ile zamanaşımı süresi içinde her zaman istenmesi mümkündür.*” (Yargıtay HGK, T. 13.6.2012, E. 2011/18-730, K. 2012/373), Yargıtay 11. HD., T. 20.04.2009, E. 2018/1512, K. 2019/3201, (karararama.gov.tr.)

²⁵² İlarıslan, **a.g.e.**, s. 67, Eren, **a.g.e.**, s. 1254, Barlas, **a.g.e.**, s. 187, Yıldız, **a.g.e.**, s. 151.

²⁵³ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 67, Eren, **a.g.e.**, s. 1254.

²⁵⁴ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 902, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 529, Koca, **a.g.e.**, s. 56.

²⁵⁵ Koca, **a.g.e.**, s.56, Öner, **a.g.e.**, s. 113.

²⁵⁶ İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 623, Koca, **a.g.e.**, s.56.

²⁵⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 189, Gündüz, **a.g.e.**, s. 161.

de olsa ifa edildiği için artık ifa menfaati kalmamıştır, lakin ifa gerçekleştirilmemişse, ifayı talep hakkı halen alacaklının malvarlığına dahil olduğundan, alacaklının malvarlığında bir eksilme meydana geldiğinden söz edilemez.²⁵⁸ Temerrütten doğan zararın tazmini ile güdülen amaç, alacaklının ifaya olan menfaati değildir, ifa için öngörülen zamana olan menfaati karşılamaktır.²⁵⁹

Aşkın zarar ile karşılanması gereken zarar, maddî zarardır.²⁶⁰ Aşkın zarar manevi zararları kapsamaz.²⁶¹ *Ayrancı*, manevi zararın para borcunun ödenmesinde temerrüde düşülmesi nedeniyle doğsa bile aşkın zarara konu olmayacağını çünkü Türk Borçlar Kanunu'nun aşkın zararı düzenleyen m. 122'nin sadece malvarlığına ilişkin zararı gidermek amacıyla öngörüldüğünü savunmaktadır.²⁶²

Kılıçoğlu, TBK m. 122 hükmünün ne sözünden ne de özünden sadece malvarlığına ilişkin zararları gidermek için konulduğu sonucunun çıkarılamayacağını, söz konusu düzenleme kapsamında temerrüt faizinin karşılamadığı her türlü zararın aşkın zarar olarak talep edilebileceğini öngördüğünü belirtmiştir.²⁶³ Nitekim, *Kılıçoğlu*, manevi zararların maddî zararlardan farklı olarak kısımlara ayrılmasının mümkün olmadığını ve bu sebeple temerrüt faiziyle karşılanmayan kısmından ya da faizle karşılanmadığı için daha fazla manevi zararın doğduğundan söz edilebilmesinin mümkün olmaması sebebi ile TBK m.122'nin aşkın zararı kapsamadığı görüşündedir.²⁶⁴

Aksi yönde, *Domaniç* 27.06.1974 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan bir içtihadı birleştirme kararında “zarar sözcüğü hukukça maddî ve manevi olan her türlü zararı

---

²⁵⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 189, Gündüz, **a.g.e.**, s. 161.

²⁵⁹ Barlas, **a.g.e.**, s. 189, Gündüz, **a.g.e.**, s. 161.

²⁶⁰ Mahmut Bilgen, **İlmi ve Kazai İçtihatlar Işığında Faiz Hukuku ve Munzam Zarar**, 1. Bası, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2001, s.295, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.902, Aslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s.655, Ayrancı, **a.g.e.**, s.121.

²⁶¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 190, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 117, Koca, **a.g.e.**, s. 59, Öner, **a.g.e.**, s. 114.

²⁶² Ayrancı, **a.g.e.**, s. 122.

²⁶³ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.901, Koca, **a.g.e.**, s. 59.

²⁶⁴ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.902, Ahmet M. Kılıçoğlu, **Yargıtay Kararları Açısından Munzam Zarar**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler Tartışmalar XV, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 1998, s.6, Aslan ve Kırmızı, **a.g.e.**, s.655.

kapsar” şeklindeki içtihadı dayanarak, TBK m. 122’de belirtilen zarar kavramının hem maddî hem de manevî zararları kapsadığını ileri sürmektedir.²⁶⁵

Kanaatimizce, *Albaş*’ın da belirttiği üzere, alacaklının gecikme sebebiyle manevî zarara uğraması halinde bunun giderilmesini isteyip isteyememesi ile bu isteğin dayanağının TBK m. 122 olup olmaması birbiriyle aynı hususlar değildir.²⁶⁶ Temerrüt sebebi ile manevî zarara uğrayan kişilerin, manevî zararlarının karşılanması için TBK m. 58’deki şartların varlığı aranmaktadır.²⁶⁷ Alacaklı, manevî zararını belirtilen hükme dayanarak isteyebilecektir, bu noktada uygulanacak hüküm TBK m. 122 değil, TBK m. 58 olacaktır.²⁶⁸

Aşkın zarar, fiilî zarar ve yoksun kalınan kâr şeklinde ortaya çıkabilir.²⁶⁹ Aşkın zarar kapsamına giren zarar kalemlerinden birisi, öncelikle alacaklının alacağını elde etme amacı ile yaptığı masraflardır.²⁷⁰ Bunlar: İhtarda bulunmak, dava açmak, icra takibi başlatmak gibi girişimler sonucu oluşan masraflardır.²⁷¹ Borçlunun temerrüdünün alacaklının taraf olduğu başka bir hukukî ilişkiyi olumsuz etkilemesi sebebi ile oluşan zararlar, aşkın zararın kapsamına girmektedir. Alacaklının kendi alacaklısına vadesi gelmiş olmasına rağmen ifa edilmeyen borç nedeniyle cezai şart ya da daha yüksek oranda bir temerrüt faizi ödemek zorunda kalması bu duruma örnek gösterilebilir.²⁷² Aşkın zarar kapsamına, ödenmeyen alacağı ikame için yapılan masraflar, yoksun kalınan kâr-kazanç kaybı²⁷³, yabancı para borçlarında kur farkı ve para değerinin düşmesinden doğan zararlar

---

²⁶⁵ Domaniç, **a.g.e.**, s. 85, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 65.

²⁶⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 177.

²⁶⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 190.

²⁶⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 190.

²⁶⁹ Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Koca, **a.g.e.**, s. 76.

²⁷⁰ “Mirasçılardan ... tarafından bu dosyaya kısmi ödeme yapılmıştır. Bu durumda davacılar işbu davada da kredi borcu olmadığını ileri sürdüklerine, dava dışı bankaya kredi borcu olmasına rağmen borçlarını ödemeyip avukat tutarak masrafa kendileri sebebiyet verdiklerinden ve munzam zararın yasadaki tarifine göre tutulan vekile ödenen para davacının munzam zararını oluşturmayacağından ve davacı da munzam zararı bu şekilde somutlaştırdığından davanın reddine karar vermek gerekirken bilirkişi raporuna itibarla yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 17. HD, E. 2014/4761, K. 2016/9021, T. 17.10.2016), (Lexpera).

²⁷¹ Kaymaz, **a.g.e.**, s. 65.

²⁷² Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Refet Özdemir, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Yargıtay Yayınları No: 19, Ankara, 1987, s. 243, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 65.

²⁷³ “... Diğer bir anlatımla olumlu zarar, sözleşmenin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesinden doğan zarardır. Kuşkusuz kâr mahrumiyetini de içine alır.”, Yargıtay 6. HD, E. 2014/10944, K. 2015/11481, T. 28.12.2015. “Kâr kaybı, kardan mahrum kalma karşılığı meydana gelen zarardır ... Kâr kaybı zararının

da girmektedir.²⁷⁴ İleriki bölümlerde aşkın zarar kapsamına giren kalemler ve aşkın zarar tazminatının belirlenmesine ilişkin esaslara detaylıca yer verileceği için bu noktada yapacağımız açıklamalara atıfta bulunmakla yetiniyoruz.²⁷⁵

3.6. AŞKIN ZARARIN BENZER KAVRAMLARDAN AYIRT EDİLMESİ

Bu bölümde konumuzun merkezini oluşturan aşkın zarar kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için konunun özünü kaybetmemek adına detaya girilmeden benzer kavramların tanımlarına yer verilerek, aşkın zarar ile aralarındaki benzerlik ve farklılıklar üzerinde durulacaktır.

3.6.1. İfaya Eklenen Ceza Koşulu ve Aşkın Zarar

Türk Borçlar Kanununun 179 ve 182. Maddeleri arasında ceza koşulu düzenlenmiş olmasına rağmen ceza koşulunun tanımına yer verilmemiştir.²⁷⁶ Ceza koşulu, öğretinin, yasal düzenleme ve Yargıtay kararlarından anlaşılacak üzere, geçerli bir hukukî ilişkiye dayalı borcun, hiç veya gereği ifa edilmemesi veya belirtilen zamanda ya da yerde ifa edilmemesi hallerinde borçlunun alacaklıya ödemeyi üstlendiği malî değeri bulunan fer'i nitelikte bir edimdir.²⁷⁷ Ceza koşulu, bir tür geciktirici koşula bağlı “*asıl borca dayanan*

---

müspet zarar kapsamında bulunduğu şüphesizdir.” (Yargıtay HGK, E. 2004/13-208, K. 2004/211, T. 7.4.2004), (Lexpera).

²⁷⁴ Helvacı, **Faiz**, s. 87, Kartal, **a.g.e.**, s. 12 vd, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s. 12, Altaş, **a.g.e.**, s. 124, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 257- 258, Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 923, Pierre Tercier, Pascal Pichonnaz, H. Murat Develioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 408, Koca, **a.g.e.**, s. 76.

²⁷⁵ Bkz. Dördüncü Bölüm Aşkın Zarar Tazminatı Kapsamına Giren Kalemler ve Aşkın Zarar Tazminatının Tazminine İlişkin Esaslar

²⁷⁶ Savaş Korkmaz, “İfaya Eklenen Ceza Koşulu”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018 s. 4, Kaymaz, **a.g.e.**, s.67, Zeynep Şeyma Ceylan, **Para Borçlarının İfasında Faiz**, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 78, Erol Cansel, Çağlar Özel, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 714.

²⁷⁷ Korkmaz, **a.g.e.**, s.4, Eren, **a.g.e.**, s.1337, Kenan Tunçomağ, **Türk Hukukunda Cezai Şart**, İstanbul Hukuk Fakültesi Yayınları Baha Matbaası, İstanbul, 1963, s.6, Hüseyin Hatemi, Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s.399, Nomer, **a.g.e.**, s.528. Hüseyin Ekinci, **Doktrin ve Uygulamada Cezai Şart**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 26, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 341, Mehmet Helvacı, **Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı**, 1. Bası, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2000, s.90, Seda Öktem Çevik, “Ceza Koşulu - Bağlanma Parası- Cayma Parası”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, C. III, Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri - Borç İlişkilerinde Özel**

fer'i nitelikli bir edim" borcudur ve asıl borca ilişkin ilave bir anlaşma niteliğindedir.²⁷⁸

Ceza koşulu asıl bir borcun varlığına ve bu borca aykırı davranış sonucu oraya çıkmasına bağlıdır ve asıl borcun gereği gibi ifa edilmesine hizmet eder, bu anlamda ceza koşulu *fer'i* bir edimdir.²⁷⁹ Burada bahsi geçen anlaşmadan anlaşılması gereken ise, borçlu sözleşmeye aykırı davrandığı takdirde, alacaklıya ödemeyi taahhüt ettiği ceza konusundaki anlaşmadır.²⁸⁰

Durumlar- Taraf Değişiklikleri - TBK Değerlendirmeleri ve İrdelemeleri , 26-27 Mayıs 2012, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, ss. 97-112, 2014, s. 97, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, a.g.e., s.428, Cansel, Özel, a.g.e., 2017, s. 714, Yasemin Kabaklıoğlu Arslanyürek, **Ceza Koşulu - Özellikle Zarar ve Tazminatla İlişkisi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 9, Kadir Berk Kapancı, "Götürü Tazminat Anlaşması ve Bunun Ceza Koşulundan Ayırt Edilmesi", **Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, ss.655-683,2013, s. 656, Özmen, Aktaş, a.g.e., s.40, Hüseyin Can Aksoy, "Ceza Koşulunun Borçlunun Borca Aykırı Davranıştaki Kusuru ile İlişkisi Nedir?", MÜHF-HAD, Cilt, 24, Sayı 2, s.999-1018, 2018, s.1000, Kadir Berk Kapancı, "Dönme Cezası (TBK m. 179 f.3) ve Cayma Parası (TBK m. 178) Kavramları Arasında Kısa Bir Karşılaştırma", **MÜHF - HAD**, Cilt 22, Sayı 2, ss. 247 - 270,2016, s. 251, Abuzer Kendigelen, "Cezai Şart/ Faiz" **Hukuk, Mütalalar, Cilt VIII: 2006**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, ss.344-357, 2011, s. 354, Mehmet Erdem, "m. 179- Ceza Koşulu", **İstanbul Şerhi, Cilt 2,3** (Madde 83-206), Editör: Turgut Öz, Faruk Acar, Emre Gökyayla, H. Murat Develioğlu, Vedat Kitapçılık, 1. Bası, İstanbul, 2019, s. 2281, Ceylan, a.g.e., s.78, Tunçomağ, **Cezai Şart**, s. 30, Gökhan Dirican, **Eser Sözleşmelerinde Temerrüde Dayalı Cezai Şart ve Yargıtay Uygulaması**, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007, s. 16, Elce Tutar, "Cezai Şartın Hukukî Niteliğini Açıklayan Görüşlerin Dönme Cezası Bakımından Değerlendirilmesi ve Dönme Cezasının Benzer Kurumlardan Farkı", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 12, Sayı 125, ss. 29-41, 2017, s. 32-33, Aynı yöndeki Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay HKGK, T. 17.02.1971, E. 1971/1505, K. 1971/85, "Geçerli bir borcun yerine getirilmemesi veya eksik yerine getirilmesi, ya da belli bir yerde, belli bir zamanda yerine getirilmemesi durumunda borçlunun ödemesi gereken ve malca değeri olup, bir hukukî işlem ile belli edilen götürü bir edimdir." (Yargıtay HGK, T. 17.02.1971, E. 1505/1971, K. 85/197), (Lexperta). "... sözleşmenin tarafları, haklarını kuvvetlendirmek amacıyla asıl alacağın yanında bir takım teminatlar elde etmeye çalışırlar. Bu anlamda cezai şart; rehin, kefalet gibi alacaklılara güvence sağlayan ve gün geçtikçe uygulamayı yaygınlaşan bir kurumdur. Cezai şart, zararın tazmin edilmesinden daha ziyade sözleşmeden doğan borcun ifasını sağlama amacı güder. Borcun ihlal edilmesi halinde ise alacaklı bir zarara uğradığını veya zararın kapsamını ispatlamak zorunda kalmadan tazminat elde etme imkanına sahip olur." (Yargıtay HGK, T. 16.03.2016, E.2014/13-1012, K. 2016/3128), (Lexpera), "...cezai şartın amacı, borçluya borca uygun davranmaya sevk etmektir. Cezai şart, asıl alacağı kuvvetlendirme amacı güder." Yargıtay 19. HD. T. 01.10.2017, E. 2015/17632, K. 2016/9261), (Lexpera).**

²⁷⁸ Cansel, Özel, a.g.e., s.715, Burcu Yağcıoğlu, **Türk ve İsviçre Hukukunda Ceza Koşulu (Cezai Şart)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 36-37, Ahmet Tamer, Tacirler Bakımından Cezai Şart (Ceza Koşulu), **TAAD**, Cilt 4, Sayı 14, s.731-770, 2013, s.735, Eren, a.g.e., s.1337, Nomer, a.g.e., s.528, Hatemi, Gökyayla, a.g.e., s. 347, İnan, Yücel, a.g.e., s. 564, Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 15 HD. T. 07.02.197, E. 1977/4, K.1997/254 (Kazancı). "Sözleşme geçersiz bulunduğundan akdin *fer'i* niteliğindeki cezanın da hukuken geçersizliği mahkemece gözden uzak tutulmuştur...", Yargıtay 11. HD., T. 10.10.2019, E. 2018/1385, K. 2019/6408 (Kazancı).

²⁷⁹ Kaymaz, a.g.e., s. 68; "Ceza koşulunun kendisi başlı başına bir borcun konusu değildir. Ceza koşulu, daima ifası gereken bir asıl borcun varlığını arar. Zira ceza koşulu, borçlunun borca uygun davranmasını temin eden bir tür güvencedir." (Yargıtay, 11 HD., T. 24.10.2019, E. 2018/1016, K. 2019/6713)

²⁸⁰ Köksal Kocağa, **Türk Özel Hukukunda Cezai Şart**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s.39.

Ceza koşulu, seçimlik ceza koşulu²⁸¹ ve ifaya eklenen ceza koşulu²⁸² ve ifayı engelleyen ceza koşulu olmak üzere üçe ayrılmaktadır. İfaya eklenen ceza koşulu, TBK m. 179/2 hükmünde şu şekilde düzenlenmiştir: “*Ceza, borcun belirlenen zaman veya yerde ifa edilmemesi durumu için kararlaştırılmışsa alacaklı, hakkından açıkça feragat etmiş veya ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş olmadıkça, asıl borçla birlikte cezanın ifasını da isteyebilir.*” TBK m. 179/2’de belirtildiği üzere borçlu borcunu belirlenen yerde ya da zamanda ifa etmemişse ve alacaklı gerek ifayı çekincesiz olarak kabul etmiş gerek de ceza koşulu isteme hakkından feragat etmiş olmadıkça asıl borcun yanı sıra ceza koşulunun ifasını da talep edebilir. ²⁸³ Bu durumda, ifaya eklenen ceza koşulunda koşul gerçekleşirse, alacaklı hem ifayı hem de cezayı talep eder.²⁸⁴ Bu anlamda aşkın zarar ile

---

²⁸¹ Seçimlik cezai şart örneklerine ilişkin Yargıtay Kararları için bkz. “Taraflar arasındaki 01.01. 2000 tarihli satış sözleşmesinin “cezai şart başlıklı bölümünün 2. maddesinde “satıcı 01.06.2001 tarihinde hiçbir ihtara gerek kalmadan 6 nolu dairenin satışını yaparak dairenin tapusuna alıcıya geçirmedeği takdirde sözleşme fesholmuş kabul edilecektir. Alıcıya 10.000 DM’i cezai şartı kayıtsız şartsız ödeyecektir. Ayrıca peşin aldığı 10.000 DM. iade edecektir.” Hükmünü kararlaştırmışlardır. Bu hükümdeki cezai BK. 158/1. Maddesinde öngörülen seçimlik ceza olup.” (Yargıtay 13. HD., T. 29.04.2004, E. 2003/17643, K. 2004/6339), (Lexpera), “Taraflar arasındaki sözleşmenin 15. Maddesinde, karşılıklı olarak yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda 40 milyar TL tazminat ödenmesi kararlaştırılmıştır. Sözleşmenin bu hükmü Borçlar Yasası’nın 158/1. Maddesinde düzenlenen seçimlik ceza niteliğindedir.” (Yargıtay 15. HD. T. 06.02.2008, E. 2007/5130, K. 2008/977), (Lexpera). “Yanlar arasındaki 21.05.1993 tarihli sözleşmenin “taahhüdün yerine getirilmemesi başlıklı 19. Maddesinde “kooperatif işbu sözleşme ve eklerinden doğan keyfiyetlerine yerine getirmediğinde, inşaatı hiç yapmadığında, yarım bıraktığında veya sözleşme hükümlerine uymadığına yer sahiplerine 5.000.000 TL cezai şart ödemeyi kabul ve taahhüt eder” hükmü yazılıdır. Görülüyor ki, bu maddede belirlenen ceza, BK’nun 158/1. maddesinde düzenlenen seçimlik cezadır.” (Yargıtay 15.HD., T. 04.12.2017, E. 2017/2402, K. 2017/4258), (Lexpera).

²⁸² İfaya eklenen ceza koşulu örneklerine ilişkin Yargıtay Kararları için bkz. “Yanlar arasında imzalanan 16.03.1997 tarihli sözleşmenin 3. Maddesinde aynen “P... AŞ. Taahhüdünü belirtilen tarihte yerine getirmediği takdirde 30.000 DM ödemeyi ve bu rakamdan asıl alacağımızın hariç olduğunu kabul eder” hükmüne yer verilmiştir. Sözleşmedeki bu hükmün BK’nun 158/1 maddesindeki seçimlik ceza olmayış 158/2 maddesindeki ifaya ekli bir ceza niteliğindedir. Bu nedenle de ifayla birlikte cezanın talep edilmesi mümkündür.” (Yargıtay 15. HD. T. 26.05.1999, E.1999/774, K. 1999/2125), (Lexpera), “Taraflar arasında düzenlenen sözleşmeler ihtilafsız olup; bu sözleşmelerde yapılacak imalatlar için bitim tarihi belirlenmiş, davalı yani yüklenicinin iş programına uymadığı takdirde geciken her gün için iş sahibine günlük 1.000TL/gün ceza ödeyeceği kabul edilmiştir. Bu ceza niteliği itibarı ile BK’nın 158/2 maddesinde düzenlenen ifaya ekli cezadır.” (Yargıtay 15. HD. T. 02.05. 2013, E. 2012/4511, K. 2013/2861), (Lexpera), “Taraflar arasında 11.04.2002 tarihinde akdedilen Düzenleme Şeklinde Tadilar Sözleşmesinin 5. Maddesinde aynen “30.8.2002 tarihinde (mücbir sebepler hariç) A bloktaki asansör çalışacak, geçici iskan raporu alınacak, çatı izolasyonu yapılacak, önce sözleşmedeki bütün şartlar yerine getirilecek, çevre düzenlemesi yapılacak kalorifer yanacak vaziyette olacak, kat mülkiyetine geçilecek, inşaat görünümünden çıkarılacaktır. Aksi halde kooperatif, arsa sahiplerine 30.000.000.000 TL tazminat ödemekle yükümlüdür.” hükmüne yer verilmiştir. Sözleşmede yer alan bu ceza seçimlik ceza olmayıp, ifaya eklenen ceza niteliğindedir. BK m. 158/2 maddesinde göre taraflar akdin muayyen zamanda veya meşrut mahalde icra edilmemesi halinde tediye olunmak üzere ceza ödenmesi kararlaştırmışsa, ifaya eklenen cezai şart söz konusudur.” (Yargıtay 15. HD. T. 28.10.2004, E. 2004/1465, K. 2004/1465), (Lexpera).

²⁸³ Korkmaz, a.g.e., s. 5.

²⁸⁴ Korkmaz, a.g.e., s. 5.

kariştirilmesi mümkündür, ancak ifaya eklenen cezai koşul ile aşkın zarar tazminatı arasında farklar bulunmaktadır.

Öncelikle, iki kavramın amaçları farklıdır. İfaya eklenen cezai koşulun amacı sözleşmeden doğan borcun ifasını sağlamaktır. Bununla birlikte aşkın zararın amacı para borcunun ifa edilmemesi dolayısıyla temerrüt faiziyle karşılanamayan malvarlığı zararlarını gidermektir.²⁸⁵ Üzerinde durulacağı üzere, aşkın zarar sadece para borçlarında söz konusu olurken, cezai koşulun verme, yapma, yapmama gibi her türlü edim konusu için öngörülebilmesi mümkündür.²⁸⁶

Ceza koşuluna ilişkin olarak tarafların bu yönde örtüşen, karşılıklı irade beyanına ihtiyaç vardır, taraflar ceza koşulunun varlığını ve miktarını sözleşme ile kendileri belirlerler.²⁸⁷ Aşkın zararın varlığı için karşılıklı uygun irade beyanlarına ihtiyaç yoktur, sözleşmede belirtilmesine de gerek yoktur. Somut olayda şartları mevcut olduğu sürece alacaklı aşkın zararın tazminini talep edebilir. Aşkın zararın miktarı, alacaklının borçlunun temerrüdü sebebiyle temerrüt faiziyle karşılanamayan malvarlığındaki eksilmenin miktarı esas alınarak belirlenir. Bu nedenle borçlu henüz temerrüde düşmeden veya temerrüdün devam ettiği süre tespit edilmeden aşkın zararın miktarının önceden belirlenebilmesi mümkün değildir. Öte yandan ceza koşulunun miktarını taraflar sözleşme ilişkisinde önceden belirler. Denilebilir ki, ceza koşulu maktu bir karaktere, aşkın zarar nispi karaktere sahiptir.²⁸⁸

Cezai koşul ile aşkın zarar arasındaki bir diğer fark talep edilebilme şartları bakımındandır. İfaya eklenen ceza koşulunu oluşturan şartlar gerçekleşmişse, alacaklının borca aykırı davranış sebebiyle hiçbir zarar doğmasa dahi ceza koşulunu talep etme hakkı bakidir.²⁸⁹ Bu durum TBK m. 180/1'de "*Alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, kararlaştırılan cezanın ifası gerekir.*" şeklinde düzenlenmesinden açıkça

---

²⁸⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 114.

²⁸⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 114.

²⁸⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 115.

²⁸⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 115.

²⁸⁹ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s.358, Tunçomağ, **Cezai Şart**, s. 120, Hasan Ozanoğlu, "İstisna ve Özellikle İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Eseri Teslim Zamanında Gecikmesine Bağlıanan İfaya Eklenen Cezaya Koşulu Kayıtları", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1-2, S.60- 118,1999, s. 42, Necip Bilge, **Cezai Şart**, 1. Bası, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1957, s. 119, Korkmaz, **a.g.e.**, s.71, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.786.

anlaşılmaktadır.²⁹⁰ Bu durumun doğal bir sonucu olarak alacaklının ceza koşulu talep edebilmesi için zararın varlığını ve kapsamını kanıtlamasına gerek duyulmayacaktır.²⁹¹ Nitekim taraflar sözleşmede borca aykırılıktan doğması muhtemel zararları önceden tespit ettikleri varsayılacaktır, başka zararın varlığını veya zararın kapsamını kanıtlamaya gerek kalmayacaktır.²⁹² Ancak, aşkın zarar talep edilebilmesi için alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan zararının olması ve alacaklının bu zararın borçlu temerrüdü sebebi ile gerçekleştiğini ispat etmesi gerekmektedir.²⁹³

Ceza koşulu alacağının muaccel olması için borçlunun temerrüde düşmesi şart değildir, asıl borcun muaccel olması ve asıl borcun ihlal edilmesi yeterli iken aşkın zarar alacağının muaccel olabilmesi için borçlunun temerrüde düşmesi şarttır.²⁹⁴

Aynı zamanda aşkın zarar talep edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olması şart olarak aranmaktadır.²⁹⁵ Ceza koşulunun talep edilebilmesinin borçlunun kusuruna bağlı olup olmayacağı tartışmalı bir konudur; ancak bizim de katıldığımız görüşe göre ceza koşulunun talep edilebilmesi için borçlunun kusurlu şekilde borca aykırı davranmış olması gerekmektedir.²⁹⁶ Aşkın zarar için de, ceza koşulu için de borçlunun kusurunun şart olarak arandığı belirtilmelidir.²⁹⁷ Son olarak belirtilmelidir ki, alacaklı ifaya eklenen cezai koşuldan fazla bir zarara uğramışsa, cezai şartı aşan miktarı TBK m. 180/2'de "*Alacaklının uğradığı zarar kararlaştırılan ceza tutarını aşıyorsa*

---

²⁹⁰ Korkmaz, **a.g.e.**, s.71.

²⁹¹ Yıldız, **a.g.e.**, s. 149.

²⁹² Korkmaz, **a.g.e.**, s.71, Uğur Yıldırım, Cezai Şart, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 386, Nomer, **a.g.e.**, s. 538, Köksal Kocaağa, İnşaat Sözleşmesinde İş Zamanında Teslim Etmeyen Yüklenicinin Ödemesi Kararlaştırılan Meblağ Cezai Şart Mı Yoksa Götürü Tazminat Mıdır? **TBB Dergisi**, Sayı 74, ss.149-157, 2008, s. 153.

²⁹³ Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 367, Furrer, Muller – Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 638, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 528, Eren, **a.g.e.**, s. 1253, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 655, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 535, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137

²⁹⁴ Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 401, İlarlan, **a.g.e.**, s. 134.

²⁹⁵ İlarlan, **a.g.e.**, s. 134, Korkmaz, **a.g.e.**, s.71, Kocaağa, **a.g.e.**, s. 130, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s.347, Zeynep Damla Taşkın, Borçlunun Kusurunun Ceza Koşulu Anlaşması Üzerindeki Etkisi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 26, Sayı 2, ss. 1305- 1348, 2020, s. 1313

²⁹⁶ Hüseyin Ekinci, "Cezai Şart İlişkisinde Kusur Sorunu", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 2, Sayı 8, ss. 21-28, 2007, s. 22, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 383, Bilge, **a.g.e.**, s. 108-109, İlarlan, **a.g.e.**, s. 134, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 786, Bu yönde bkz. "*inşaat sözleşmesinin yapıldığı sırada yürürlükte bulunan imar planının ....r sayılı kesinleşmiş ilamıyla iptal edildiği... bu durumda yükleniciye atfi kabil bir kusurun yüklenemeyeceği, yeni bir imar planının da hazırlanma durumunun bulunduğu gözetilmeden cezai şart hükmedilemeyeceğine...*" (Yargıtay 23. HD, T. 20.6.2016, E. 2015/14 K. 2016/3738), (Lexpera). Ceza koşulunun kusurdan bağımsız olduğuna yönelik görüş için bkz. Aksoy, **a.g.e.**, s. 1003 vd., Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 551, Cansel, Özel, **a.g.e.**, s. 726, Eren, **a.g.e.**, s. 1337-1338.

²⁹⁷ İlarlan, **a.g.e.**, s. 133, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 68.

alacaklı, borçlunun kusuru bulunduğunu ispat etmedikçe aşan miktarı isteyemez” hükmü doğrultusunda talep edebilir.²⁹⁸ Ancak, alacaklının temerrüt sebebiyle uğradığı zararın cezai şarttan fazla olduğunu ve borçlunun temerrüde düşmekte kusurunun bulunduğunu ispat etmesi gerekecektir.²⁹⁹ Bu durumda, temerrüt faizi ve ifaya eklenen ceza koşulunun birbirlerine yakın amaçlara hizmet etmeleri sebebi ile, öngörülen ceza miktarı aşkın zarar tazminatından indirilmelidir.³⁰⁰ Lakin, işlemiş temerrüt faizi ve ifaya eklenen ceza koşulundan hangisi daha yüksek ise aşkın zarar tazminatından o indirilmelidir.³⁰¹

3.6.2. Gecikme Tazminatı ve Aşkın Zarar

Temerrüdün genel sonuçları TBK m. 118’de “*Temerrüde düşen borçlu, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür”* şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere borçlu, borcunu vadesinde ifa etmemesi sebebiyle alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür. Karşılıklı iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde kanun koyucu alacaklının bu zararını giderebilmesi için seçimlik haklar öngörmüştür. Bu seçimlik haklar, aynen ifayla birlikte gecikme tazminatı, gecikmiş borcun aynen ifasından vazgeçerek borcun ifa edilmemesi nedeniyle oraya çıkan zararın tazmininin talep edilmesi veya sözleşmeden dönerek olumsuz zarar tazmininin talep edilmesidir.³⁰² Öyle ki, gecikme tazminatı talep hakkı, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, alacaklının borçluya borcunu ifa etmesi için yaptığı ihtarın semeresiz kalmasıyla birlikte alacaklının sahip olduğu seçimlik haklardan biridir.³⁰³ Alacaklı kanunda öngörülen bu seçimlik hakkı kullanmak suretiyle, borçludan borcun ifası ile borçlunun borcu vadesinde ifa etmemesinden kaynaklı gecikme nedeniyle uğradığı zararın karşılamasını isteyebilir.³⁰⁴

---

²⁹⁸ Tunçomağ, **Cezai Şart**, s. 122, Eren, **a.g.e.**, s. 1338, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.1000, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 133, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 68.

²⁹⁹ Yıldız, **a.g.e.**, s. 149, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 68.

³⁰⁰ Yıldız, **a.g.e.**, s. 149, Barlas, **a.g.e.**, s. 223.

³⁰¹ Yıldız, **a.g.e.**, s. 149.

³⁰² Derya Ateş, **Temerrüde Düşen Borçlunun Aynen İfadan Vazgeçme Hakkı ile Seçim Hakkı**”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 12, Sayı 1, ss. 58-84, 2022, s. 69.

³⁰³ Albaş, **a.g.e.**, s. 115, Ateş, **a.g.e.**, s. 69, Eren, **a.g.e.**, s. 1126, Oğuzman, **Öz**, **a.g.e.**, s. 486, Arap, **a.g.e.**, s. 51.

³⁰⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 115.

Aşkın zararın tazmini de, gecikme tazminatı da alacaklının borçlu temerrüdü sebebiyle uğradığı zararı giderme amacını taşımaktadır.³⁰⁵ Her iki zarar türü de genel hükümlere tabi tazminatlardır.³⁰⁶ Alacaklının her iki tazminatı talep edebilmesi için de borçlunun temerrüde düşmüş olması, borçlu temerrüdü sebebiyle alacaklının zarara uğraması, borçlunun temerrüde düşmekte kusurunun bulunması ve son olarak alacaklının zararı ile borçlunun temerrüde düşmesi arasında illiyet bağının olması gerekmektedir. Lakin, aşkın zarar tazminatının talep edilebilmesi için alacaklının borçlu temerrüdü sebebiyle oluşan zararının temerrüt faizi ile karşılanamamış miktarda olması gerekmektedir. Gecikme tazminatı, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde kural olarak karakteristik edim borçlunun vadesinde ifa etmemesi sebebiyle söz konusu olur. Halbuki aşkın zarar tazminatı belirtildiği üzere sadece para borçlarında söz konusu olmaktadır. Gecikme tazminatı para dışındaki edimler için uygulama alanı bulacaktır. Belirtilmelidir ki, gecikme tazminatı sadece sözleşmeden doğan borçlar için söz konusu olabilirken, aşkın zarar her türlü borç kaynağı bakımından uygulama alanı bulacaktır.³⁰⁷

3.6.3. İcra İnkâr Tazminatı

İcra inkar tazminatı, borçlunun kendisine karşı yapılan icra takibine haksız yere itiraz etmesi halinde alacaklı lehine yasa gereği hükmedilen bir çeşit yaptırımdır.³⁰⁸ Öyle ki, alacaklının takip konusu yaptığı alacağının, mevcut olmasına rağmen, borçlunun haksız yere itirazda bulunması sebebiyle alacaklıya borçlu tarafından takibe konan alacağın yüzde yirmisinden az olmamak üzere, ödenmesi gereken tazminatı ifade eder.³⁰⁹ İcra inkâr tazminatına hükmedilebilmesi için gereken şartlar³¹⁰:takibin para alacağına

³⁰⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 115.

³⁰⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 115.

³⁰⁷ Albaş, **a.g.e.**, s.116, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 71, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 486, Arap, **a.g.e.**, s. 51.

³⁰⁸ Beran Bahadır Akyürek, **İcra ve İflas Hukukunda Borç İnkâr Tazminatı**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 24, İlhan E. Postacıoğlu, **İcra İnkâr Tazminatı**, **BATİDER**, Cilt 11, Sayı 4, ss. 951-970, 1978, s. 951-952, Mehmet Akif Tutumlu, **İcra İnkâr Tazminatı ile Kötü Niyet Tazminatı Ne Zaman Talep Edilmelidir?**, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 14, Sayı 154, s. 1268-1272, 2019, s. 1268, İbrahim Aşık, Yakup Oruç, Ozan Tok, Ömer Faruk Saçar, **İcra ve İflas Hukuku**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 115.

³⁰⁹ Akyürek, **a.g.e.**, s. 24

³¹⁰ Konca, **a.g.e.**, s. 159, Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.112, Ömer Ulukapı, **İcra ve İflas Hukuku**, Mimoza Basım, Konya, 1. Bası, 2015, s. 120, İbrahim Aşık, Yakup Oruç, Ozan Tok, Faruk Saçar, **İcra ve İflas Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1. Bası, 2022, s. 125, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, **İcra ve İflas Hukuku**, 8. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 256, Şanal Görgün, Levent Börü, Mehmet Kodakoğlu, **İcra ve İflas Hukuku**, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 3. Bası, 2022, s. 98,

ilişkin geçerli ilamsız icra takibi yapılması, borçlu yasal itiraz süresi içerisinde ödeme emrine itirazda bulunmalıdır ve itiraz haksız olmalıdır, itirazın haksız sayılabilmesi için alacağın likit olması da gerekmektedir, alacaklı süresi içerisinde mahkemeye başvurmuş olması ve son olarak alacaklının icra inkar tazminatını talep etmesidir.³¹¹

İcra inkâr tazminatı, İcra İflas Kanun'un da tek bir kanun maddesi altında düzenlenmemiştir; ancak İİK'nın çeşitli hükümlerinde icra inkar tazminatı ödeme yükümlülüğüne yer verilmiştir.³¹² İcra inkâr tazminatına hükmedilebilecek bir durum olan itirazın iptali davası; *"itirazın iptali"* kenar başlıklı İcra İflas Kanunu m. 67/2'de *"Bu davada borçlunun itirazının haksızlığına karar verilirse borçlu; takibinde haksız ve kötü niyetli görülürse alacaklı; diğer tarafın talebi üzerine iki tarafın durumuna, davanın ve hükmolunan şeyin tahammülüne göre, red veya hükmolunan meblağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere, uygun bir tazminatla mahkum edilir."* şeklinde düzenlenmiştir. Bir diğer icra inkâr tazminatına hükmedilebilecek husus ise İİK m. 68/7'de düzenlenen itirazın kesin olarak kaldırılmasıdır.³¹³ Bu husus İİK m. 68/7'de şu şekilde düzenlenmiştir: *"İtirazın kaldırılması talebinin esasa ilişkin nedenlerle kabulü hâlinde borçlu, talebin aynı nedenlerle reddi hâlinde ise alacaklı, diğer tarafın talebi üzerine yüzde yirmiden aşağı olmamak üzere tazminata mahkûm edilir. Borçlu, menfi tespit ve istirdat davası açarsa, yahut alacaklı genel mahkemede dava açarsa, hükmolunan tazminatın tahsili dava sonuna kadar tehir olunur ve dava lehine sonuçlanan taraf için, daha önce hükmedilmiş olan tazminat kalkar."* İİK m. 89/II'de üçüncü kişinin haciz ihbarnamesine itirazı sebebi ile tazminat tecziye davasında icra inkar tazminatı düzenlenirken, İİK m. 169a/ VI'de ise kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte borçlu borcu itiraz etmiş ve itirazın reddi ve alacaklının da talep etmiş olması halinde, borçlu aleyhine takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak üzere tazminata

---

Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2. Bası, 2018, s. 124, Mehmet Kamil Yıldırım, Nevhis Deren Yıldırım, **İcra ve İflas Hukuku**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 6. Bası, 2015, s. 90, Ömer Ulukapı, **İcra ve İflas Hukuku**, Mimoza Yayıncılık, Konya, 1. Bası, 2015, s. 272.

³¹¹ "...Borçlu tarafından hesap edilebilir nitelikte olan alacaklar likit sayılır..." (Yargıtay HGK T. 14.07.2010, E. 2010/19-376, K. 2010/397), (Lexpera).

³¹² Nesibe Kurt Konca, **Medeni Usul Hukukunda Tarafların Doğruyu Söyleme Yükümlülüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Bası, 2016, s. 159

³¹³ Timuçin Muşul, **İcra ve İflas Hukuku Bilgisi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 3. Bası, 2008, s. 164, Ulukapı, **a.g.e.**, s. 121.

hükmedileceği belirtilmiştir. İİK m. 72/4'te menfi tespit davalarında, dava alacaklı lehine sonuçlandığı, esastan reddedildiği, durumlarda alacaklı bu konuda bir talepte bulunmasa dahi mahkeme alacağın %20'sinden az olmayacak şekilde icra inkar tazminatına hükmedeceği belirtilmiştir.³¹⁴ Menfi tespit davasının borçlu lehine sonuçlandığı haller ise İİK m.72/5'te “*Borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötü niyetli olduğu anlaşılırsa, talebi üzerine, borçlunun dava sebebi ile uğradığı zararın da alacaklıdan tahsiline karar verilir. Takdir edilecek zarar, haksızlığı anlaşılan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden aşağı olamaz*” şeklinde ifade edilen şartlar gerçekleştiği takdirde icra inkar tazminatına hükmedileceği belirtilmiştir.³¹⁵

Aşkın zarar tazminatı ile icra inkâr tazminatı farklı müesseselerdir. Öncelikle, her şeyden önce icra inkâr tazminatının kaynağı İcra İflas Kanunu'dur, aşkın zarar tazminatı sözleşme ilişkisi, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanabilmektedir.³¹⁶ İki müessese amaçları bakımından da farklıdır. İcra inkâr tazminatı, yapılan ilamsız icra takibinde haksız yere itirazların önüne geçmek, ilamsız icranın daha etkili olması için üretilmiş bir tedbir maiyetindedir.³¹⁷ Denilebilir ki, inkâr tazminatı ceza karakterlidir

---

³¹⁴ Ulukapı, **a.g.e.**, s. 271, Baki Kuru, **İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1. Bası, 2003, s. 167.

³¹⁵ “...İİK 72/5 maddesi icra tabikinden sonra açılan menfi tespit savasının kabulü halinde derhal takibin duracağını ilamin kesinleşmesi üzerine de, ayrıca hükme hacet kalmadan icranın kısmen veya tamamen eski hale iadesini amirdir. Somut olayda da, menfi tespit davasının ve istirdat isteminin kabulüyle icra takibi derhal durmuştur. Davacı lehine verilen menfi tespit hükmü olmasaydı, borcun ödenmesine, aracın iadesine rağmen, davalı alacaklı hala icra takibini sürdürdüğünden takip devam ediyor olacaktı. İİK'nın 72/5.maddesinde “borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötüniyetli olması halinde talep üzerine borçlu lehine kötüniyet tazminatı verileceği belirtilmiştir. Maddede icra takip tarihinde haksız ve kötüniyetli olmaktan bahsedilmemiş, “menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin haksız ve kötüniyetli olması” denmiştir. İcra takibi bir bütündür, takip sadece takip talebi ve taklip talep tarihi itibarıyla değerlendirilemez. Davacı aleyhindeki takip, davalının haksız ve kötüniyetli olarak takibe devamıyla, davacıyı menfi tespit davası açmaya zorlamıştır. Ayrıca İİK'nun bu maddesinde, “borçlunu dava sebebiyle uğradığı zararın alacaklıdan tahsiline karar verilir” demekle, tazminatın alacaklının haksız ve kötüniyetli takibe devam sebebiyle açılmaya zorlanan dava sebebiyle hükmedilecek bir tazminat olduğu da anlaşılmaktadır. İİK'nun 72. Maddesinde düzenlenen kötüniyet tazminatı ile İİK'nın 67. maddesinde düzenlenen kötüniyet tazminatı birbirinden farklılık arz etmektedir. İİK'nın 67. maddesinde düzenlenen itirazın iptali davası, borçlunun takibe itirazı üzerine alacaklı tarafından açıldığından, davanın reddi halinde, takip tarihi itibarıyla haksızlık ve kötüniyet durumları değerlendirilmektedir. İİK'nın 67. Maddesinde “takibinde haksız ve kötüniyetli görülürse” denmiştir. Menfi tespit davasındaki borçlu duruma göre değerlendirmek mümkün değildir. Bu nedenlerle, davacı lehine kötüniyet tazminatına hükmedilmesine dair yerel mahkeme kararı yerindedir. Belirtilen gerekçelerle yerel mahkemenin direnme kararının usul ve yasaya uygun olduğu ve tazminatın miktarına dair hususların incelenmek üzere dosyanın Özel Daire'ye gönderilmesi gerektiği görüşünde olduğumuzdan, sayın çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.” (HGK, T. 27.06.2012, E. 2012/119, K. 2012/402) (Karşı Oy) bkz. Ulukapı, **a.g.e.**, s. 120.

³¹⁶ Kaymaz, **a.g.e.**, s. 71.

³¹⁷ Albaş, **a.g.e.**, s.116, Domaniç, **a.g.e.**, s.34-35, Aşık, Oruç, Tok, Saçar, **a.g.e.**, s. 125.

ancak aşkın zarar tazminatı, zararı giderim amacını güder.³¹⁸ Aralarındaki en belirgin farklardan biri de icra inkâr tazminatının borçlar hukuku anlamında bir tazminat olmamasıdır ki hükmedilebilmesi için alacaklının bir zarar uğraması gerekmemektedir.³¹⁹ Lakin aşkın zarar tazminatı için alacaklının zararı şart olarak aranmaktadır. Bununla beraber, alacaklının icra inkâr tazminatı talep etmesi için herhangi bir delil gösterme zorunluluğu yoktur zira bir sebep dahi belirtme zorunluluğu yoktur.³²⁰ İcra inkâr tazminatı asıl alacaktan bağımsız olarak talep edilemez, itirazın iptal davasında alacaklının icra inkâr tazminatı talebini açıkça ileri sürmesi gerekir.³²¹ Ancak, aşkın zarar talep edebilmek için asıl alacak için açılan davada, alacaklının ayrıca aşkın zarar talep etmesi gerekmemektedir öyle ki, aşkın zarar ayrıca bir dava ile talep edilebilmektedir.³²² Her iki kavram arasındaki bir diğer fark belirlenme biçimleri hakkındadır. İcra inkâr tazminatının asgari miktarı kanunda belirlidir, hâkim bu asgari orandan aşağı bir tazminata hükmedemez. Ancak aşkın zarar tazminatı, alacaklının borçlu temerrüdü sebebi ile uğradığı sadece temerrüt faiziyle karşılanmayan zarar tazminatı olmasından sebep ile değişkenlik göstermektedir ve kanunda aşkın zarar tazminatı için asgari bir oran belirtilmemiştir.³²³ Talep şartları bakımından incelemek gerekirse, icra inkâr tazminatına hükmedilebilmesi için zarar, kusur, illiyet bağı gibi şartların varlığı ya da alacaklı tarafından ispat edilmesi aranmamaktadır. Ancak alacaklının aşkın zarar tazminatı talep edebilmesi için, zararını, borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olduğunu, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi ile zarar arasında illiyet bağıını ispat etmesi gerekmektedir.³²⁴

---

³¹⁸ Albaş, **a.g.e.**, s.116, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 71.

³¹⁹ Aşık, Oruç, Tok, Saçar, **a.g.e.**, s. 125.

³²⁰ Aşık, Oruç, Tok, Saçar, **a.g.e.**, s. 125.

³²¹ Albaş, **a.g.e.**, s.116, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 71, Akyürek, **a.g.e.**, s. 25.

³²² Albaş, **a.g.e.**, s.116, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 71.

³²³ Albaş, **a.g.e.**, s.116, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 71.

³²⁴ Albaş, **a.g.e.**, s.116, Akyürek, **a.g.e.**, s. 25.

BÖLÜM 4

4. AŞKIN ZARAR TAZMİNATI TALEBİNİN ŞARTLARI

4.1. MADDİ HUKUKA İLİŞKİN ŞARTLAR

4.1.1. Genel Olarak

Aşkın zararın şartları TBK m. 122 f. 1’de şu şekilde belirtilmiştir; “*Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.*” Öyle ki, borçlu kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan zararını gidermekle yükümlüdür.³²⁵ Ancak aşkın zararın talep edilebilmesi şartları sadece TBK m. 122 hükmüne göre değil, TBK m. 120-121 hükümleriyle bir arada değerlendirilmelidir.³²⁶ Aşkın zarar tazminatının talep edilebilmesi için, borçlunun para borcunda temerrüde düşmüş olması ve temerrüt faizi ile karşılanamayan bir zararın meydana gelmesi gerekmektedir.³²⁷ Bu demektir ki; aşkın zarar sorumluluğunun doğmasının ön şartı para borcunda borçlunun temerrüde düşmüş olmasıdır.³²⁸ İkincil olarak, aşkın zarar talep edilebilmesi için para borcunda temerrüde düşen borçlunun temerrüt faizi ödemesi gerekmektedir.³²⁹ Aşkın zarar alacaklının para borcunda temerrüt sebebi ile uğradığı zararlar temerrüt faizi miktarı arasındaki farktır, bu demektir ki alacaklı ancak temerrüt faizinin karşılayamaya yetmediği zararlar için aşkın zarar talep edebilir.³³⁰ Alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan zararını ve zararın

---

³²⁵ Ayan, **a.g.e.**, s. 479, Doğan, Şahan, Atamulu, **a.g.e.**, s. 278, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 623, Şaban Kayıhan, Mustafa Ünlütepe, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Seçkin, Ankara, 2018, s. 366.

³²⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 123.

³²⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 123, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 367, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137.

³²⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 123, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 367, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137, Aydemir, **a.g.e.**, s. 50.

³²⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 123, Aydemir, **a.g.e.**, s. 50.

³³⁰ Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 528, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 256, Ceylan, **a.g.e.**, s.73, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 623, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930.

miktarını da ispatlaması gerekmektedir.³³¹ Son olarak, borçlunun temerrüde düşmesi ile aşkın zarar arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır ve borçlu temerrüde düşmekte kusursuz olduğunu ispat etmemiş olmalıdır.³³² Burada önemle altının çizilmesi gerekir ki, buradaki kusur, borçlunun temerrüde düşmedeki kusurdur, borçlunun alacaklının aşkın zarara uğramasına yol açmaktaki kusuru değildir.³³³ Özetle, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayan bir zararının olması, temerrüt ile alacaklının zararının arasında uygun illiyet bağının bulunması ve borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması aşkın zararın talep edilebilmesi için gerçekleşmesi gereken şartlardır.³³⁴ Bu şartların gerçekleştiğini alacaklı ispatlamalıdır.³³⁵

336

---

³³¹ İrfan Baştuğ, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstiklal Matbaası, İzmir, 1977, s. 277, Oğuzman- Öz, **a.g.e.**, s. 511, Eren, **a.g.e.**, s. 1253, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 705, Altaş, **a.g.e.**, s. 122, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 623, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137.

³³² Doğan, Şahan, Atamulu, **a.g.e.**, s. 278, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 259, Baştuğ, **a.g.e.**, s. 277, Nomer, **a.g.e.**, s. 440, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s.300, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Gönen, **a.g.e.**, s. 151, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 368, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 528, Eren, **a.g.e.**, s. 1254.

³³³ Gönen, **a.g.e.**, s. 151, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.536. Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. “*Munzam zarar sorumluluğu, kusur sorumluluğuna dayanmakta olup, buradaki kusur borçlunun temerrüde düşmekteki kusurudur.*” Yargıtay HGK, T. 13.6.2012, E. 2011/18-730, K. 2012/373 (Kazancı). “*Munzam zarardan kaynaklanan tazminat borcunun doğması için aranan kusur, borçlunun temerrüde düşmesindeki kusurudur. Zararın doğmasına yol açan bir kusur ilişkisi aranmaz ve tartışılmaz.*” (Yargıtay 15. HD, T. 14.1.2015, E. 2014/1682, K. 2015/93), (Kazancı).

³³⁴ Bilal Kartal, “Faizi Aşan Zarar (Munzam Zarar) – BK’nun 105. Maddesiyle İlgili Kararlar”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu – XII, Bildiriler – Tartışmalar**, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1995, ss. 5-35, s.10, Albaş, **a.g.e.**, s. 90, Zetinoğlu, **a.g.e.**, s. 123 vd., Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 904, Altaş, **a.g.e.**, s. 122 vd., Ahmet Kılıçoğlu, “Yargıtay Kararları Açısından Munzam Zarar”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XV, Bildiriler- Tartışmalar**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1999, s.3-51, s. 8 vd; Helvacı, **a.g.e.**, s.86, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Gönen, **a.g.e.**, s. 15, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 367, Furrer, Muller – Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 638, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 528, Eren, **a.g.e.**, s. 1253, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 655, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 535, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137.

³³⁵ Gönen, **a.g.e.**, s. 151, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 535, Eren, **a.g.e.**, s. 1253.

³³⁶ “Munzam zarar alacaklısı, öncelikle temerrüde uğrayan asıl alacağının varlığını, bu alacağın geç veya hiç ifa edilmemesinden dolayı temerrüt faizi ile karşılanmayan zararını, zarar ile borçlu temerrütü arasındaki uygun illiyet bağını ispat etmekle yükümlüdür.”, (Yargıtay 17. HD, T. 12.3.2019, E. 2017/3637, K. 2019/2805, (Lexpera)

4.1.2. Para Borcunda Temerrüde Düşülmüş Olması

4.1.2.1. Bir Para Borcunun Bulunması

Aşkın zarar, borçlunun para borcunun bulunması ve bu borcu ödemede temerrüde düşmesi ve temerrüdün zararı aştığı durumlarda söz konusu olur.³³⁷ Anlaşılacağı üzere, borçlunun temerrüde düştüğü borcun para borcu olması dışındaki hallerde aşkın zarar kurumuna başvurulması mümkün değildir.³³⁸ Aşkın zarar müessesesi sadece para borçları için uygulama alanı bulacaktır; çünkü aşkın zarar tazminatının talep edilebilmesi için temerrüt faizi ile karşılanmayan bir zararın varlığı, borçlunun temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünün doğması için de bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşmüş olması gerekmektedir.³³⁹

TBK' da para kavramı ve para borcu kavramının tanımına yer verilmemiştir.³⁴⁰ Para kavramı hem somut hem de soyut olarak iki farklı anlamı bir arada barındıran bir kavramdır.³⁴¹ Şöyle ki; somut olarak para, devlet veya devletin yetkilendirdiği bir organ tarafından tedavüle çıkarılan, devlet tarafından zorunlu bir tedavül vasfı tanınan ve alışveriş hayatında mübadele aracı olarak kullanılan, kâğıt veya madeni para olmak üzere ikiye ayrılan sembolleri ifade eder.³⁴² Soyut olarak ise para, her türlü mal ve hizmet

---

³³⁷ Altaş, **a.g.e.** s. 122, Öçal, **Munzam Zarar**, s. 149, Koca, **a.g.e.**, s. 65, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1074, Aydemir, **a.g.e.**, s. 50.

³³⁸ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 67, Öçal, **Munzam Zarar**, s. 149, Kartal, **a.g.e.**, s.10.

³³⁹ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 67, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 655, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 535.

³⁴⁰ Burada sadece para kavramının Borçlar Hukuku anlamında tanımı yapılmaktadır. Ekonomik anlamda tanımı için bkz. Orhan Hançerlioğlu, **Ekonomi Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, 5. Bası, İstanbul, 1993, Sadun Aren, **100 Soruda Para ve Para Politikası**, 1. Bası, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1991, Erdal M. Ünsal, **İktisada Giriş**, BB101 Yayınları, Ankara, 2016, s. 587-588, Fuat Sekmen, **Para Teorisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, Enver Alper Güvel, **Makroekonomi-1**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 200-201, Abdullah Durmuş, "Fıkhi Açından Günümüz Para Mübadelesi İşlemleri", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, Zeynel Dinler, **Mikro Ekonomi**, 1. Bası, Ekin Kitabevi, Bursa, 2013.

³⁴¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1101, Albaş, **a.g.e.**, s. 20.

³⁴² Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 82, Barlas, **a.g.e.**, s. 6, Serkan Ayan, "TBK m. 99", **İstanbul Şerhi, Cilt 2,3, (Madde 83-206)**, Ed: Turgut Öz, Faruk Acar, K. Emre Gökyayla, H. Murat Develioğlu, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 1393, Albaş, **a.g.e.**, s. 26, Cem Baygın, Yabancı Para Üzerinden Borçlanmalar ve Hukukî Sonuçları, Kazancı Kitap, İstanbul, 1997, s.8, Mustafa Aykonu, "Yabancı Para Borçlarında Munzam Zarar", **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV, Bildiriler - Tartışmalar, (4-5 Nisan 1997)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 141-165, 1997 s. 143, Mukaddes Korkmaz Sürer, "Uluslararası Para Hukuku", **İÜMÖHB**, Cilt 25, Sayı 1-2, ss. 213-228 2005, s.214, Osman Günver, "Çağımızda Hukuksal Açından Para Kavramı", **BATİDER**, Cilt 33, Sayı 2, ss. 143- 176, 2017, s. 144, Feride Demirbaş, **Kısmi İfa**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 204, İsmail Doğanay, **Ticari Alım Satım Akdi ve Nevileri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2003, s. 253, Turgut Turhan,

edimleri için bir değer ölçüsü, piyasada dolaşan bir değişim ve zorunlu bir ödeme aracıdır.³⁴³ Bu iki kavram birlikte ele alındığı takdirde para, devlet veya devlet tarafından yetkilendirilmiş organca zorunlu tedavül vasfı tanınan ve tedavüle çıkarılan; mal ve hizmet edimleri için bir değer ölçüsü niteliğine haiz mübadele aracıdır.³⁴⁴ Hukukî anlamda, dar anlam ile kastedilen ülke parası (milli para), geniş anlamda para ile kastedilen ise ülke parası ile birlikte yabancı parayı da içeren bir kavramdır.³⁴⁵

Öğretide borç kavramı için de geniş ve dar anlamda borç ayrımı yapılmaktadır.³⁴⁶ Geniş anlamda borç, borç ilişkisini ifade ederken; dar anlamda borç, bir hukuki ilişki içerisinde bulunan borçlu tarafın ödemekle yükümlü olduğu parasal değeri veya yerine getirme taahhüdünde bulunduğu edimi ifade etmektedir.³⁴⁷ Bunun sebebi, birçok borç ilişkisinde borcun konusunun para olmasıdır.³⁴⁸ Trampa dahil olmamakla birlikte her iki tarafa borç yüklenen tipik sözleşme ilişkilerinden doğan borçların birçoğunda taraflardan birinin borcu para borcudur.³⁴⁹ Hukukumuzda mehaz İsviçre medeni hukukunun kabul ettiği nakden tazmin ilkesi benimsenmiştir ki haksız fiilden doğan ve borç aykırılıktan kaynaklanan zararlar aynen tazminin öngörüldüğü haller³⁵⁰

Milletlerarası Sözleşmelerde Yabancı Para Kayıtları, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1996, s.12.

³⁴³ Barlas, **a.g.e.**, s.6, Doğanay, **a.g.e.**, s. 253, Demirbaş, **a.g.e.**, s. 204, Albaş, **a.g.e.**, s. 26, Tunçomağ, **a.g.e.**, s.8, Hasan Ayrancı, “Para Borçlarında Temerrüt Faizi”, **HGD**, S. 5, ss. 100-105, 2006, s. 100 .

³⁴⁴ Ceylan, **a.g.e.**, s.7, Haluk N. Nomer, “Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarında BK. 118/1 Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği Problemi, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 57, Sayı 1-2, s.241-264, 1999, s. 241, Şevki Özbilen, Para'nın Kitabı, **Gazi Kitabevi**, Ankara, 2016, s.1, Mükerrrem Hiç, **Para Teorisi**, 1.Bası, Ar Yayın Dağıtım, İstanbul, 1975, s. 1-2.

³⁴⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 20, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 47, Ceylan, **a.g.e.**, s. 8, Günver, **a.g.e.**, s. 144.

³⁴⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.609, Ceylan, **a.g.e.**, s.13.

³⁴⁷ Cansel, Özel, **a.g.e.**, s. 39.

³⁴⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.609.

³⁴⁹ Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 82, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 291, Safa Reisoğlu, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 302, Rona Serozan, “Paranın Alım Gücünün Düşmesine Bağlı Kayıpların Karşılmasında Eşitsizlikler”, **İÜMHAD, Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan**, Cilt 20, ss. 41-48,1996, s. 41, Aslı Makaracı, “Para Borçlarının İfası (Ödeme)”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey'e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları C. I, Anılar- Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri - Borçların İfası - Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları, 24-25 Mart 2012**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, ss. 321-344, 2014, s. 321, Ceylan, **a.g.e.**, s. 13.

³⁵⁰ Aynen tazmin halleri için bkz. O. Gökhan Antalya, **Marmara Hukuk Yorumu- Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt V/1,2, Ed: O. Gökhan Antalya, Seçkin Yayıncılık, 2. Bası, Ankara, 2019, s. 592, Detaylı bilgi için bkz. Derya Ateş Borçlunun Temerrütünde Aynen İfa Kavramının Edimin Özellikleri Yönünde Değerlendirilmesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, ss. 447-61, 2022.

dışında tazmini nakden mümkün olmaktadır.³⁵¹³⁵² Eğer sebepsiz zenginleşmenin konusu para dışındaki başka bir malvarlığı değeriye ve bu malvarlığı değerinin aynen ifası mümkün değilse, zenginleşmenin değerinin para borcu olarak iadesi mümkün olacağı için zenginleşmenin konusu para borcu, sebepsiz zenginleşmenin konusu para ise bir tabi borcun konusu para borcu olacaktır.³⁵³ Bahsedildiği üzere, para borcu oldukça yaygın bir borç konusudur.

Para borcunu belirli veya belirlenebilir bir miktar para birimi ile ifade edilen değeri sağlama borcu olarak tanımlanmak mümkündür.³⁵⁴ Borçlunun, para borcundan kurtulabilmesi için borçlanılan para meblağının tam olarak ve gereği gibi ifa edilmiş olması gerekir.³⁵⁵ Verme, yapma ve yapmama edimleri ayrımında para borcu verme edimi başlığı altındadır. Borçlar hukuku anlamında, verme borcu niteliğine göre, çeşit (cins) borcu ve parça borcu olarak ayrılmaktadır. ³⁵⁶Piyasada temininin her zaman mümkün olması sebebiyle, borçlar hukuku anlamında para borcunun bir cins borcu³⁵⁷ olduğunu savunan yazarlar olmakla birlikte, para borcunun kendine özgür bir çeşit borcu olduğunu savunan görüşler³⁵⁸ ve bir değer borcu olması sebebiyle cins ve parça borcu

---

³⁵¹Serozan, **Paranın Alım Gücü**, s. 41, Rona Serozan, **Kocayusufpaşaoğlu/ Hatemi/ Serozan/ Arpacı Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, (İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme)**, Filiz Kitabevi, 7. Bası, İstanbul, 2016, s. 97, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.29, Baygın, **a.g.e.**, s. 13, Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 82, Reisoğlu, **a.g.e.**, s.302, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.609; Haksız fillerde nakden tazminin öncelikli olduğunu belirten görüşler için bkz. Başak Baysal, **Haksız Fiil Hukuku (BK m. 49 - 76)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 625, Kılıçoğlu, **Edim**, s. 944, Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 82, Antalya, **Cilt V/1, 2**, s. 237.

³⁵² Manevi zararda aynen tazmin mümkün değildir, tazminat borcunun konusu paradır bkz. Yargıtay HGK, E. 2018/1036, K. 2019/493, T. 30.04.2019, "... manevi zarar gören sosyal ve ruhi bakımlardan şahsiyetinden manevi kıymetler kaybederek fizikî ve moral sarsıntılara maruz kalmıştır. Bu nedenle maddî zararın aynen tazmini mümkün iken manevi zararın aynen tazmini mümkün değildir." (Yargıtay HGK, T. 30.04.2019 E. 2017/1394, K. 2019/494), (Lexpera).

³⁵³ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.609.

³⁵⁴ Nomer, **a.g.e.**, s. 342, Ahmet M. Kılıçoğlu, "Edim Dengesi", Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan, **Atılım Üniversitesi Yayınları**, Ankara, s. 943-964, 2020, s. 945, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.291, Helvacı, **a.g.e.**, s.45 Albaş, **a.g.e.**, s.36, Gülgün Anık, "Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme" **TBB Dergisi**, Sayı 59, 2008, s. 218 Zeytioğlu, **a.g.e.**, s. 254, Barlas, **a.g.e.**, s.10.

³⁵⁵ Zeytioğlu, **a.g.e.**, s. 254.

³⁵⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.609.

³⁵⁷ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 7, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 12, Serozan, **Genel Bölüm**, s. 79, Nomer, **a.g.e.**, s. 324, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 133, Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 84, Eren, **Borçlar Genel**, s. 997-998, Barlas, **a.g.e.**, s. 10, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s. 342, N. 1092, Helvacı, **Faiz**, s. 451.

³⁵⁸ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 7; Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 12, Serozan, **Genel Bölüm**, s. 79; Nomer, **a.g.e.**, s. 324, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 133, Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 84, Eren, **Borçlar Genel**, s. 997-998, Barlas, **a.g.e.**, s. 10, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s. 342, N. 1092, Helvacı, **Faiz**, s. 45, Baygın, **a.g.e.**, s. 13-14, Serozan, **Genel Bölüm**, s. 97: "para borcu pek cins bir cins borcudur"

olarak ayrılmasına gerek olmadığı³⁵⁹ şeklinde görüşler öğretide yer almaktadır.³⁶⁰ Kanaatimizce, paranın kendine özgür bir cins borcu olduğunun kabulü daha isabetlidir..

Maddî anlamda para bazı durumlarda parça, bazı durumlarda ise çeşit borcuna konu olabilmektedir. Parça borcuna konu olduğu hallerde para borcunun varlığından bahsedilemeyecektir.³⁶¹ Çünkü; borçlu, belirli veya belirlenebilir bir para meblağı ifade eden malî bir gücün alacaklıya aktarılması yükümlülüğü altındaysa para borcunun varlığından söz edilir.³⁶² Örneğin, X adlı bir ünlü bir kişi tarafından imzalanmış bir banknotun satış sözleşmesine konu olması durumunda artık söz konusu bu para banknotu parça borcunun konusunu oluşturur. Bu durumda para borcunun varlığından söz edilmesi mümkün değildir. Parça borcu olarak ifade edilen parada temerrüde düşülmesi durumunda da borçlunun karşılıksız veya sebepsiz olarak paradan yararlanması mümkün olmadığından, para borcuna ilişkin temerrüdün özel sonucu olan temerrüt faizinin burada uygulanması mümkün değildir.³⁶³ Sadece çeşit borcu olarak ifade edilen para borçlarında temerrüt faizi talep edilebilir, temerrüt faizini aşan durumlarda da şartlar oluştuğu takdirde aşkın zarar talep edilebilecektir.³⁶⁴ Örneğin, belirli seri numaralı paraların tesliminin borçlanılmasında ya da kapalı bir zarf içinde verilen paranın zamanında iade edilmemesi durumlarında temerrüt faizi işlemeyeceği için aşkın zarar da talep edilemeyecektir.³⁶⁵ Zira, temerrüt faizi sadece para borçlarında temerrüt halinde söz konusu olan özel bir sonuç olduğu için, munzam zarar da sadece para borcunda olabilir.³⁶⁶ Nitekim paranın parça borcu olarak ifade edilmesi durumlarında, alacaklı TBK m. 118'e göre gecikme tazminatı talep edebilir.³⁶⁷

Kanun koyucu aynı zamanda, paranın sınırsız bir kullanım ve yararlanma imkânının olduğundan hareket ederek ve alacaklının ifa edilmeyen para borcunda borçlunun temerrüde düşmesi nedeniyle uğradığı zararın çok geniş bir yelpazeye yayılabileceği

---

³⁵⁹ Nomer, **a.g.e.**, s. 324.

³⁶⁰ Helvacı, **a.g.e.**, s. 45, Barlas, **a.g.e.**, s. 10, Kırmızı, Arslan, **a.g.e.**, s. 9.

³⁶¹ Helvacı, **Faiz**, s.45, Baygın, **a.g.e.**, s. 15, Barlas, **a.g.e.**, s. 10.

³⁶² Helvacı, **Faiz**, s.45, Baygın, **a.g.e.**, s. 15, Barlas, **a.g.e.**, s. 10.

³⁶³ Koca, **a.g.e.**, s. 65.

³⁶⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123, Koca, **a.g.e.**, s. 65.

³⁶⁵ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123.

³⁶⁶ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123, Altaş, **a.g.e.**, s. 122.

³⁶⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123.

düşüncesiyle diğer borç konularından farklı olarak para borçlarına özgü olmak üzere, temerrüdün aşkın zarara yol açan sonuçlarını da hükme bağlamıştır.³⁶⁸

Para borcunun niteliği, örneğin yabancı ülke para borcunda temerrüde düşülmesi, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan bir zararının bulunmasına konusunda bir önem taşımayacaktır. Şayet şartları olduğu takdirde alacaklı, yabancı para borcundan doğan aşkın zararını da talep edebilecektir.³⁶⁹ Ancak borcun konusu altın, tahvil ve benzeri belli bir değeri temsil eden fonksiyonlara sahip olsalar dahi, para dışındaki edimler aşkın zararın şartını yerine getirmiş sayılmazlar.³⁷⁰ Borcun konusu paranın erteleyici şarta bağlanmış olmaması, zamanaşımına uğramış olmaması gerekmektedir.³⁷¹

4.1.2.2. Borçlunun Temerrüdü

Aşkın zararın talep edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşmüş olması aranmaktadır.³⁷² TBK m. 122/1'deki "*Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarar uğramış olursa...*" ibaresinden anlaşılacak üzere, aşkın zarardan bahsedilmesi için para borcunda borçlunun temerrüde düşmüş olması gerekmektedir ki, temerrüt faizi söz konusu olsun.³⁷³ Borçlu temerrüdünün para borçları bakımından iki sonucu vardır. Bunlar: Temerrüt faizi ve temerrüt faizi ile karşılanamayan aşkın zararın tazminidir.³⁷⁴ Borçlunun para borcunun ifasında temerrüde düşmüş olması zorunludur ve aşkın zararın tazminin talep edilebilmesi için ilk şarttır.³⁷⁵ Türk Borçlar Kanun'un sistematigi de bu anlayışa uygundur. Aşkın

---

³⁶⁸ Öztürk, **a.g.e.**, s.91-92.

³⁶⁹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123.

³⁷⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123.

³⁷¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 8-9, Altaş, **a.g.e.**, s. 122.

³⁷² Koca, **a.g.e.**, s. 66, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 377, Gümüş, **a.g.e.**, s. 930, Aydemir, **a.g.e.**, s. 50.

³⁷³ "...Davacının BK'nun 105. Maddesinde. Düzenlenen munzam zararın ödetilmesini isteyebilmesi için borçlunun alacaklının ihtarı ile temerrüde düşürülmesi gerekir. Bu konuda davacının ihtar tarihi 02.01.1978'dir. Bu durumda mahkeme bilirkişi aracılığı ile davalının kusuru ile ödemediği davacı alacağını 02.01.1978 gününden davanın açıldığı 11.04.1978 tarihine kadar geçen süre içinde bir işte kullanılması sonucu davacının yoksun kaldığı kazanç miktarını tespit etmesi ve yoksun kalman kazanç tutarı davalıdan alınmasında karar verilen temerrüt faizini geçtiği takdirde aradaki farkın davacıya ödenmesine karar verilmelidir..." (Yargıtay 15. HD. T. 11.04.1979, E. 1979/730, K. 1979/805), (Lexpera)

³⁷⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 124, Aydemir, **a.g.e.**, s. 50, Sümeyra Çetin, "Borçlu Temerrüdünün Sonuçları", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011, Öner, **a.g.e.**, s. 107.

³⁷⁵ "Borçlar Kanunu'nun 101. Maddesine göre, muaccel bir borcun borçlusu alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur. Ücret alacağı yönünden icra takibinden önce davalı temerrüde düşürülmemiştir. Temerrüt faizinin istenebilmesi için alacağın muaccel olması yeterli olmayıp, borçlunun temerrüde düşürülmüş olması da gerekir. Olayda davalının icra takibinden önce temerrüde düşürüldüğü kanıtlanmadığına göre,

zarar tazminatı, Türk Borçlar Kanun'unun “*Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları*” ile ilgili ikinci fasıldaki “*Borçlunun Temerrüdü*” kenar başlığı altında düzenlenmiştir.³⁷⁶ Belirtmekte yarar vardır ki; alacaklı temerrüdünden dolayı aşkın zarar talep edilebilmesi mümkün değildir.³⁷⁷ Bahsi geçtiği üzere, aşkın zararın “*borçlu temerrüdü*” başlığı altında düzenlenmesinden alacaklı temerrüdünde talep edilemeyeceği anlaşılabilir.³⁷⁸

Türk Borçlar Kanunu borçlu temerrüdünün tanımına yer vermemiştir; borçlunun borçlanılan ifası mümkün ve ifa zamanı gelmiş edimi borca aykırı olarak geç ifa etmesine borçlu temerrüdü denilmektedir.³⁷⁹ Borçlu temerrüdü, ifanın zamanına aykırılık olarak ifade edilebilir.³⁸⁰ Borçlunun temerrüdü TBK m. 117’ de; (1) *Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer. (2) Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır*” şeklinde hükme bağlanmıştır. Para borcunun kaynağının ne olduğundan bağımsız olarak, söz konusu borç ister sözleşme ilişkisinden ister haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden doğmuş olsun, temerrüt için bahsi geçen madde uygulanacaktır.³⁸¹

4.1.2.3. Borçlu Temerrüdünün Şartları

Borçlu temerrüdünün şartları: borcun muaccel olması³⁸², borçluya ihtar yapılmış olmasının arandığı hallerde ihtar³⁸³, borçlunun ödeme yükümlülüğünden kaçınma imkana

---

mahkemenin asıl alacağı icra takibine kadar işlemiş temerrüt faizine de ekleyerek hüküm vermesi yasaya aykırı olup bozma nedenidir.” (Yargıtay 13. HD, T. 20.09.1988, E. 1988/2468, K. 1988/4074), (Kazancı)

³⁷⁶ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 905, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 123.

³⁷⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 124.

³⁷⁸ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 124, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 146.

³⁷⁹ Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 146.

³⁸⁰ Ceylan, **a.g.e.**, s.98.

³⁸¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 905; Çetin, **a.g.e.**, s. 100, Öner, **a.g.e.**, s. 107.

³⁸² İlarıslan, **a.g.e.**, 51, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 215, Eren, **a.g.e.**, s. 1092.

³⁸³ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 100, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 214, Eren, **a.g.e.**, s. 1092, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 367, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 482, Lela Müjde Kurt, **Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 88, Anık, **a.g.e.**, s. 216, Murat Aydoğdu, Serkan Ayan, **Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukuku’nda Yer Alan Faizler ile İlgili Düzenlemeler**, Legal Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 265, Serkan Ayan, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü”,

sahip olmaması, edimin imkân dahilinde olması³⁸⁴ ve ödemenin alacaklının davranışından kaynaklanan bir sebepten ötürü yapılmamış olmamasıdır.³⁸⁵ Ancak, para borçlarında temerrüt için edimin imkân dahilinde olması şartı aranmamaktadır. Para borçlarında imkânsızlık söz konusu olamaz, borçlunun ekonomik durumundan bağımsız dünya üzerinde paranın tükenme ihtimali olmadığı için para borcunun imkansızlaşması mümkün değildir.³⁸⁶

Borçlu temerrüdünün birinci şartı borcun muaccel hale gelmesidir. TBK m. 117/1 hükmünün “*muaccel bir borcun...*” şeklinde başlamasından borçlu temerrüdünün ilk şartının borcun muacceliyeti olduğu anlaşılmaktadır.³⁸⁷ Türk Borçlar Kanunu’nda muacceliyetin tanımı yapılmamıştır. Fakat öğretilerde muacceliyet, borcun alacaklı tarafından talep ve dava edilebilecek durumda olmasını ifade eder.³⁸⁸ Bir diğer deyişle, borcun muaccel olması edimin ifası için öngörülmüş bulunan ifa zamanının vuku bulmasıdır, artık borcun muaccel olduğu an alacaklı edimi talep edebilecek, borçlu da buna karşılık edimi ifa etmekle yükümlü olacaktır.³⁸⁹ Borcun ne zaman muaccel olacağını tarafların kararlaştırmalarının önünde bir engel yoktur.³⁹⁰ Borcun ne zaman muaccel hale geleceğini taraflar kararlaştırmadıysa, borcun muacceliyeti hukukî ilişkinin özelliğine, hakkında kanunda yapılmış özel bir düzenlemeden, dürüstlük kuralından veya hukukî işlemin dayandığı işin mahiyetine göre belirlenebilir. Eğer bu durumlardan borcun ne zaman muaccel hale geleceği çıkartılamıyorsa, TBK m. 90 uygulanır ve borç doğduğu

---

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Özel Sayı, ss. 717- 793, 2010, s. 718; Belen, **a.g.e.**, s. 414, Anık, **a.g.e.**, s. 216, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 215, Mehmet Deniz Yener, **Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesinde Müteahhidin Temerrüdü ve Sonuçları**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2011, s. 8, Sendi Yakappur, **Borçlar Kanunu’na Göre Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Eseri Teslim Borcu ve Teslim Borcuna Aykırılıkları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 74, Turan Şahin, **Eser Sözleşmesinde Yüklenici Eseri Teslim Borcunu İfade Temerrüdü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 141.

³⁸⁴ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 912; Tunçomağ, **Borçlar Genel**, s. 903, Barlas, **a.g.e.**, s. 16, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s. 404, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 479, Cansel, Özel, **a.g.e.**, s. 287, Yıldız, **a.g.e.**, s. 68, Şahin, **a.g.e.**, s. 141, Yakappur, **a.g.e.**, s. 82, Yener, **a.g.e.**, s. 13.

³⁸⁵ İlarıslan, **a.g.e.**, 50.

³⁸⁶ Ceylan, **a.g.e.**, s.105, Yıldız, **a.g.e.**, s. 138.

³⁸⁷ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 51, Ayan, **a.g.e.**, s. 467, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 618, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 358, Gönen, **a.g.e.**, s. 147, Aynı yönde bkz. HGK, T. 24.02.2016, E. 2014/23-724, K. 2016, 168.

³⁸⁸ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 51, Ayan, **a.g.e.**, s. 467, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 618, Atamulu, **a.g.e.**, s. 90, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 100, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 215, Eren, **a.g.e.**, s. 1093, Yakappur, **a.g.e.**, s. 75, Yener, **a.g.e.**, s. 9-23, Şen, Kâmil, Şen, **a.g.e.**, s 483, Mahmut Kizir, **Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s. 70, Havutçu, **a.g.e.**, s. 24, Gülerci, **a.g.e.**, s. 517.

³⁸⁹ Şen, Kâmil, Şen, **a.g.e.**, s 484.

³⁹⁰ Atamulu, **a.g.e.**, s. 90, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 100, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 215, Eren, **a.g.e.**, s. 1093.

anda muaccel olur.³⁹¹ Zamanaşımının başlaması için borçlunun temerrüde düşmesi şart değildir, borç muaccel olduğu anda zamanaşımı işlemeye başlar.³⁹²

Borçlu temerrüdünün ikinci şartı, alacaklının ihtarının varlığına gerek duyulan temerrüt hallerinde, alacaklının ihtarındır. TBK m.117/f.1’de uyarınca borcun vadesinin gelmiş olması mümkün olması ancak borçlunun borcunu ifa etmemesi borçlunun temerrüde düşmesi için yeterli görülmemiş, vadesi gelmiş bir borcun borçlusunun alacaklının ya da alacaklının temsilcisinin ihtarı ile temerrüde düşeceği belirtilmiştir.³⁹³ Yukarı da belirttiğimiz üzere, borcun doğduğu anda muaccel olacağı TBK m. 90 ile hükme bağlanmıştır. Alacaklının borçluyu temerrüde düşürebilmesi için, taraflarca borcun ne zaman ifa edileceğinin kararlaştırılmadığı durumlarda, ihtarda bulunması gerekmektedir.³⁹⁴ Aksi halde borçlu, ifa zamanının belirli ya da belirlenebilir olmadığı hallerde ansızın borçlu temerrüdünün sonuçları ile karşı karşıya gelecektir.³⁹⁵ Kanun koyucu, ihtar şartını borçluyu bu gibi durumlardan korumak için getirmiştir.³⁹⁶ İhtar tek taraflı alacaklının talep iradesini belirten hukukî işlem benzeri bir irade açıklaması olarak tanımlanabilir.³⁹⁷ İhtar sözlü, yazılı ya da resmî şekilde yapılabilir ve herhangi bir şekle

---

³⁹¹ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 51, Şen, Kâmil, Şen, **a.g.e.**, s. 484, Atamulu, **a.g.e.**, s. 90, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 215, Eraslan Özkaya, **Özel Hukukumuzda Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 204, Şahin, **a.g.e.**, s. 162-163.

³⁹² İlarıslan, **a.g.e.**, s. 51, Kâmil, Şen, **a.g.e.**, s. 484, Havutçu, **a.g.e.**, s. 590, Özkaya, **a.g.e.**, s. 204, Yener, **a.g.e.**, s.9.

³⁹³ Nomer, **a.g.e.**, s.408, Serkan Ayan, **Borçlunun Temerrüdü**, s. 717-793, 2012, s. 717, Halil Akkanat, “İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü”, **Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan**, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 1-49, s.7 , Herdem Belen, “Borçlunun Temerrüdü”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları C. I, Anılar- Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri- Borçların İfası- Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları, 24-25 Mart 2012**, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, s. 412-442, 2014, s. 412, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 359, Gönen, **a.g.e.**, s. 147, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625.

³⁹⁴ Vedat Buz, **Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme**, 1. Bası, On İki Levha, İstanbul, 1998, s. 102, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 52, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 276, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 492, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 872, Havutçu, **a.g.e.**, s. 25, Gülerci, **a.g.e.**, s. 518, Eren, **a.g.e.**, s. 1237, Kızır, **a.g.e.**, s. 15-61, Yakuppur, **a.g.e.**, s. 77, Yener, **a.g.e.**, s. 13-32, Anık, **a.g.e.**, s. 216, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 216, Belen, **a.g.e.**, 412, Kurt, **a.g.e.**, s. 173, Velidedeoğlu, Özdemir, **a.g.e.**, s. 235.

³⁹⁵ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 52, Gönen, **a.g.e.**, s. 147, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625.

³⁹⁶ Şen, Kâmil, Şen, **a.g.e.**, s. 484, Atamulu, **a.g.e.**, s. 90, Barlas, **a.g.e.**, s. 34, Eren, **a.g.e.**, s.1093, Belen, **a.g.e.**, s. 412, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 216, Gülmelihat Doğan, “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, ss. 386-413, 2014, s. 382 vd., Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625.

³⁹⁷ Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 484, Buz, **a.g.e.**, s. 128, Barlas, **a.g.e.**, s. 36, Nomer, **a.g.e.**, s. 389, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 276, Gülerci, **a.g.e.**, s. 518, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 493, Ayan, **a.g.e.** s. 468, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 359, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625, Aynı yönde bkz. HGK, T. 24.02.2016, E. 2014/23-724, K. 2016/168.

tabi değildir.³⁹⁸ Alacaklının ya da alacaklının temsilcisinin temerrüt ihtarında hangi borcun ve borcun miktarının belirtilerek ifasını talep ettiğini belirtmesi yeterli olacaktır. İhtarda, ihtara uyulmamasının sonuçlarının neler olacağını belirtmesine gerek yoktur.³⁹⁹ Belirtilmelidir ki, ihtar borçluya ya da borçlunun ihtarı kabul etmeye yetkili temsilcisine de yapılabilir.⁴⁰⁰ İhtar borçluya ya da ihtarı kabul etmeye yetkili temsilcisine ulaştığı anda hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır ve borçlu temerrüde düşecektir.⁴⁰¹

TBK m. 117/2’ de “*Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlenmişse, bugünün geçmesiyle; haksız fiilden fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hallerde temerrüt için bildirim şarttır.*” şeklinde ifade edildiği üzere, ilk fıkrada belirtilen temerrüt şartı olan ihtarın varlığına gerek duyulmayan temerrüt halleri belirtilmiştir.⁴⁰²

TBK 117’de açıkça belirtilmese de borçlu temerrüdünün gerçekleşmesine engel hallerden birinin bulunmaması gerekmektedir. Bunlar: İfanın mümkün olması, borçlu tarafından edimin ifa edilmemesini haklı gösterecek herhangi bir def’i ileri sürülmemiş olması, alacaklı temerrüdünün bulunmamasıdır.⁴⁰³ Borçlunun temerrüde düşmesi için borçlunun kusurlu ya da kusursuz olması önemli değildir, yukarı da bahsi geçen şartlar gerçekleştiği takdirde borçlu temerrüde düşmüş olacaktır.⁴⁰⁴ Lakin, taraflar sözleşmeyle

---

³⁹⁸ Ayan, **a.g.e.**, s. 469, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 618, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 359, Gönen, **a.g.e.**, s. 147, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625, Bu durumun istisnası için bkz. 6102 sayılı Ticaret Kanununun 18/3 “*Tacirler arasında, diğer tarafı temerrüde düşürmeye, sözleşmeyi feshetme, sözleşmeden dönmeye ilişkin ihbarlar veya ihtarlar noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile yapılır.*”

³⁹⁹ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 52, Eren, **a.g.e.**, s. 1237, Kızır, **a.g.e.**, s. 76, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 493, Yıldız, **a.g.e.**, s. 13-14, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 618, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 484.

⁴⁰⁰ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 52.

⁴⁰¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1239, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 876, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 496, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 368, Yakuppur, **a.g.e.**, s. 77-78, Şahin, **a.g.e.**, 168-169, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 484.

⁴⁰² Eren, **a.g.e.**, s. 1239, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 876, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 496, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 53, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 277, Gülerci, **a.g.e.**, s. 519, Kızır, **a.g.e.**, s. 95, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 359, Gönen, **a.g.e.**, s. 148, Müller – Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 627. Borçlu temerrüdünün gerçekleşmesi için ihtara gerek duyulmayan haller hakkında detaylı bilgi için bkz. Nomer, **a.g.e.**, s. 291, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 875, İnan, Yücel, **a.g.e.**, s. 620.

⁴⁰³ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 53, Gönen, **a.g.e.**, s. 147.

⁴⁰⁴ Eren, **a.g.e.**, s. 1243, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 53, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 257, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 882, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 486.

borçlu temerrüdünün şartı olarak borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması şartının da aranmasını kararlaştırabilirler.⁴⁰⁵ Bu durumda borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olup olmaması alacaklının aşkın zarar talebinde bulunabilmesi için önem arz edecektir.⁴⁰⁶

Alacaklı eğer ki, temerrüde düşen borçluya ifa için ek süre verirse, borçlu borcunu bu ek süre içerisinde ifa ederse ya da bu süre içerisinde borcunu ifa etmez ancak usulüne uygun ifayı alacaklıya önerirse, borçlunun temerrüt durumu sona erecektir.⁴⁰⁷ Ancak temerrüt durumunun belirtilen herhangi bir sebepten dolayı son bulması, bu süreçte doğan hukukî sonuçları talep etme hakkını kendiliğinden ortadan kaldırmaz.⁴⁰⁸

4.1.3. Para Borcu Alacaklısının Temerrüt Faiziyle Karşılanmayan Bir Zararın Bulunması

4.1.3.1. Para Borcu Alacaklısının Bir Zarara Uğraması

TBK m. 122, alacaklının aşkın zararını “*temerrüt faizini aşan bir zarar*” olarak tanımlamıştır.⁴⁰⁹ Bahsi geçen hükümden anlaşıldığı üzere borçlunun aşkın zarardan sorumlu tutulabilmesi için somut bir zararın meydana gelmesi gerekmektedir.⁴¹⁰ Öyle ki, aşkın zarar tazminatının amacı alacaklının malvarlığını borçlunun para borcunda temerrüde hiç düşmediği halde alacağı duruma getirmek, alacaklının zararını telafi etmektir.⁴¹¹ Zarar, zarar gören şahsın malvarlığında kendi iradesi dışında zarar verici davranış sonucu meydana gelen azalma olarak tanımlanabilir.⁴¹² Daha önce bahsedildiği gibi, aşkın zarar sadece maddî zararları kapsamaktadır. Maddî zarar, malvarlığının aktifinin azalması veya pasifinin çoğalması olarak ya da malvarlığının aktifinin

---

⁴⁰⁵ Anık, **a.g.e.**, s. 216, Belen, **a.g.e.**, s. 414, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 214, Kizir, **a.g.e.**, s. 14, Şahin, **a.g.e.**, s. 182-183, Yapakkur, **a.g.e.**, s.74, Yener, **a.g.e.**, s. 10-37, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 486, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625.

⁴⁰⁶ Gönen, **a.g.e.**, s. 147, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 625.

⁴⁰⁷ Gönen, **a.g.e.**, s. 147.

⁴⁰⁸ Gönen, **a.g.e.**, s. 147.

⁴⁰⁹ Albaş, **a.g.e.**, s.111, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 903.

⁴¹⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 141, Koca, **a.g.e.**, s. 73, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1075, Aydemir, **a.g.e.**, s. 52.

⁴¹¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 141, Koca, **a.g.e.**, s. 73, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1075.

⁴¹² Ayrancı, **a.g.e.**, s. 141.

artmasının engellenmesi veya pasifinin azalmasının engellenmesi olarak ortaya çıkabilir.⁴¹³

Aşkın zarar tazminatının kapsamının tespitinde, tazminata esas alınacak zararın miktar için, gerçekleşmiş zarar ile gelecekte doğmasına kesin gözüyle bakılan zarar da dikkate alınır.⁴¹⁴ Gelecekte doğacak zarar ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağı bulunduğu sürece gelecekte doğacak zararlar da dikkate alınacaktır.⁴¹⁵ Hukuka aykırı bir fiil ile uygun illiyet bağı içerisinde ve zarar gören kişinin malvarlığında meydana gelen her zarar bir bütündür, zararın hüküm anında gerçekleşmiş olması gerekli değildir.⁴¹⁶ Aynı yönde, kanun koyucu TBK m. 122/f.2’de “*Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarında da hükmeder*” hükmü ile birlikte gelecekte meydana gelebilecek zararlara bir vurgu yapmak istemiştir.⁴¹⁷ Ancak belirtmekte fayda vardır ki, borçlunun temerrüdü nedeniyle temerrüt faiziyle giderilemeyen zararın bahsi geçen hükme ilave edilebilmesi için gerçekleşeceğine kesin gözüyle bakılabilir nitelikte olmalıdır.⁴¹⁸ Gelecekte doğacak zararın kesin olarak gerçekleşmesi beklenen ya da asgari olarak hayatın normal akışına göre gerçekleşme olasılığının objektif olarak yüksek olan bir zarar olması gerekmektedir.⁴¹⁹ Bahsi geçen özelliklerin yokluğu durumunda tazmin edilecek bir zararın varlığından söz etmek mümkün olmayacaktır.⁴²⁰

4.1.3.2. Para Borcu Alacaklısının Zararının Temerrüt Faizini Aşmış Olması

Aşkın zarar para borcunda temerrüt sebebi ile oluşan ve temerrüt faizinin karşılayamadığı zarardır.⁴²¹ Alacaklının aşkın zararının tazminini talep edebilmesi için TBK m.122 hükmüne göre, alacaklının uğradığı zararın temerrüt faizini aşması

---

⁴¹³ Albaş, **a.g.e.**, s.117, Barlas, **a.g.e.**, s. 188, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 142.

⁴¹⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 179, Aydemir, **a.g.e.**, s. 52.

⁴¹⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 179.

⁴¹⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 179.

⁴¹⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 179.

⁴¹⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 179.

⁴¹⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 179.

⁴²⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 179.

⁴²¹ Zeytinoglu, **a.g.e.**, s. 257, Barlas, **a.g.e.**, s. 188, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1075.

gerekmektedir.⁴²² ⁴²³ Alacaklının zararı temerrüt faizinden daha düşük ya da temerrüt faizine eşit olursa, aşkın zarardan söz edilemez.⁴²⁴ TBK m. 122 uyarınca giderilmesi gereken zarar, borçlu borcunu vadesinde ödeseydi, alacaklının malvarlığı ne durumda olacak idiyse, bu gerçekleşmemiş durum ile borçlunun temerrüdü sonucu ortaya çıkan mevcut durum arasındaki farkın temerrüt faizi tutarını aşan kısmıdır.⁴²⁵

Alacaklının bir başkasına temerrüt faizinden daha yüksek oranda bir temerrüt faizi ödemek zorunda kalmış olması, temerrüt faizini geçecek miktarda yabancı para alacağıının değerinin düşmüş olması gibi nedenler alacaklının zararının temerrüt faizinden fazla olmasına yol açabilir.⁴²⁶ Konusu para olan bir borç ilişkisinde, tarafların sözleşme süresince ödenmesi gereken akdi faiz kararlılıkları ve alacaklının akdi faizi aşan ve akdi faizle karşılanamayan zararının tazminini TBK m.122 hükmü ile talep edebilmesi mümkün değildir.⁴²⁷ Aşkın zararın oluşabilmesi için temerrüt faizinin aşan bir zararın olması gerekir, nitekim bahsi geçen durumda borçlu temerrüde düşmemiş, temerrüt faizi de işlemeye başlamamıştır ki temerrüt faizinden ve temerrüt faizini aşan bir zarardan bahsedilebilsin.⁴²⁸

Temerrüt faizi oranının sözleşme ile ya da kanun hükmüyle belirlenmiş olması aşkın zararın uygulama alanı açısından bir değişim yaratmayacaktır.⁴²⁹ Şöyle ki, borçlu ve alacaklının sözleşme ile temerrüt faizi oranını kendilerinin belirlemeleri alacaklının aşkın zarar talebini engelleyici bir husus değildir, alacaklının akdi temerrüt faizi oranını

---

⁴²² Barlas, **a.g.e.**, s. 189, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1076.

⁴²³ "... Kural olarak BK'nun 104 ve 105. Maddelerinin sözleşme dışı sorumluluk hallerinde de uygulanacağı kabul edilmelidir. BK'nun 104. Maddesinde belirtilen gecikme faizi, zarar koşuluna bağlı olmayan bir alacak niteliğindedir. Kuşkusuz alacaklı para borcunun vaktinde ifa edilmemesi yüzünden uğradığı müspet zarar, yasal gecikme faizinden daha fazla ise, aradaki farkın ödenmesini de borçludan isteyebilir. Borçlu da temerrüdün kusuruna dayanmadığını ispat ederek gecikme faizini aşan miktarını ödemekten kurtulabilir..." (Yargıtay 4. HD, T. 04.03.196, E. 1986/685, K. 1986/2012), (Lexpera)

⁴²⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 142, Öcal, **a.g.e.**, s.150, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 70, Barlas, **a.g.e.**, s. 190, Koca, **a.g.e.**, s.75, Şirin, **a.g.e.**, s. 66, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1076.

⁴²⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 189, Bu yönde bkz. Yargıtay 5. HD. T. 22.10.1996, E. 1996/13828, K. 1996/14754 (Kazancı) "Borçlar Kanunu'nun 105. Maddesi uyarınca alacaklının duçar olduğu zarar, geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette, borçlu kendisine hiçbir kusur isnat edilmeyeceğini ispat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir."

⁴²⁶ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 142.

⁴²⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 142.

⁴²⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 906, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 124.

⁴²⁹ Barlas, **a.g.e.**, s. 191.

aşan zararları için aşkın zarar müessesesine başvurması mümkündür.⁴³⁰ Örneğin, mahkemenin uygulanacak faiz oranını fahiş bulup indirmesi bile aşkın zarar müessesesine başvuru anlamında bir önem taşımaz.⁴³¹ Aynı şekilde, tarafların sözleşmede kanunî faiz oranından daha yüksek bir temerrüt faizi oranı kararlaştırmaları veya taraflarca kararlaştırılmış olan anapara faizi oranının kanunî faiz oranından daha yüksek olması sebebiyle temerrüt faizi oranı olarak da uygulanması aşkın zarar yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.⁴³² Bu noktada alacaklının aşkın zarar talep edebilmesi için gereken en önemli husus alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan zararının olması ve bunu ispatlamasıdır.⁴³³ Aşkın zararın ispatı ve kapsamı ile ilgili hususlarda TBK m. 114/II'de belirtilen atıf dolayısı ile haksız fiil hükümleri uygulanacaktır. Böylelikle, TBK m.50'de belirtildiği üzere, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi sebebiyle temerrüt faizinin karşılanmadığı zararların meydana geldiğini alacaklının ispat etmesi gerekmektedir.⁴³⁴ Buna karşın borçlu ise zararın hiç oluşmadığı ya da o miktarda olmadığına ilişkin karşı ispat hakkına sahiptir.⁴³⁵

Bu noktada aşkın zarar kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için para borçlarında temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünün çalışmanın boyutlarını aşmayacak şekilde incelenmesi gerektiği kanısındayız.

a. Temerrüt Faizi Ödeme Yükümlülüğü

Para borçlarında borçlu temerrüdünün en önemli sonucu, borçlunun temerrüt faizi ödeme yükümlülüğüdür ve bu borç asıl borca bağlı olan bir borç niteliği taşımaktadır.⁴³⁶ Temerrüt faizi para borcunun ödenmemesi sebebiyle temerrüde düşen borçlunun

---

⁴³⁰ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 70, Albaş, **a.g.e.**, s.178.

⁴³¹ Albaş, **a.g.e.**, s.179.

⁴³² Albaş, **a.g.e.**, s.179.

⁴³³ “Faiz alacağından farklı olarak da özellikle belirtmek gerekir ki alacaklının temerrüt faizi üzerinde bir zararı bulunması ve bu zararın somut biçimde alacaklı tarafından ispat edilmesi gerekir.” Yargıtay 14. HD, T. 7.10.2008, E. 2008/10043, K. 2008/11109, (Kazancı)

⁴³⁴ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 70, Arap, **a.g.e.**, s. 64, Altaş, **a.g.e.**, s. 122.

⁴³⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 191.

⁴³⁶ Albaş, **a.g.e.**, s.135, Kürşad Yağcı, “Anapara faizi ve temerrüt faizine üst sınır getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 hükümlerinin ticari faizler (TTK m.8 ve TTK m.9) bakımından uygulanabilirliği” **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 71, Sayı 2, ss. 421- 437, 2014, s. 426, Mustafa Serhat Şen, Mustafa Kâmil Şen, “Türk Borçlar Kanunu’da Faiz Hükümleri ve Sınırları (Ticari ve Tüketici İşlemi Olmayan İşlerde Faiz)”, **TAAD**, Cilt 9, Sayı 35, ss. 469- 516, 2018, s. 477, Aynı yönde bkz. HGK, T. 11.06.1997, E. 1997/11-278, K. 1997/529

alacaklıya ödemek zorunda olduğu faizdir.⁴³⁷ Temerrüt faizi sadece para borçları için söz konusudur; ancak bu demek değildir ki bu borç ilişkisi mutlaka bir ödünç sözleşmesinden kaynaklansın.⁴³⁸ Öyle ki para borcunun kaynağı ne olursa olsun ister sözleşme ilişkisi ister haksız fiil ister sebepsiz zenginleşme sonucu borçlu para borcunu ifade temerrüde düştüğünde temerrüt faizi ödemekle yükümlü olacaktır.⁴³⁹ Para borcunun doğduğu sözleşme tam iki tarafa borç yüklenen bir sözleşme de olabilir, bu durumda da temerrüdün para borçlarına ilişkin genel hükümleri aynen uygulama alanı bulabilecektir.⁴⁴⁰ Temerrüt faizi, kanun koyucu tarafından hükme para borçlarında gecikme tazminatını karşılamak ve tazminatın alt sınırını teşkil etmek amacıyla ihdas edilmiştir.⁴⁴¹ Bu noktada temerrüt faizinin işlevi ifade gecikme nedeniyle temerrüde düşen borçlunun bu temerrüt sebebiyle alacaklının çıkarları aleyhinde menfaat sağlamasını engellemektir.⁴⁴² Temerrüt faizi kanunî faizdir, temerrüt faizi ödeme borcu doğrudan kanundan kaynaklanan fer'î bir alacaktır.⁴⁴³ Sözleşmede temerrüt faizi öngörülmemiş olsa bile para borcunda temerrüde düşen borçlu, kanun gereği (TBK m.120, TTK m.10, TTK m. 1530/3) temerrüt faizi ödemek zorunda kalacaktır.⁴⁴⁴ Bu nedenle de temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü doğar doğmaz muaccel hale gelir.⁴⁴⁵ Bu yükümlülük, paranın cinsine göre, hesaplanmasına ilişkin oranlar birbirinden farklı olmasına rağmen her türlü para borçlarının temerrüdünde

---

⁴³⁷ Albaş, **a.g.e.**, s.138, Helvacı, **a.g.e.**, s.99, Nomer, **a.g.e.**, s. 423, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 364, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 299, Yargıtay temerrüt faizini şu şekilde tanımlamaktadır: “*Temerrüt faizi, borçlunun para borcunu zamanında ödememesi ve temerrüde düşmesi üzerine kanun gereği kendiliğinden işlemeye başlayan ve temerrüdün devamı süresince varlığını sürdüren, alacaklının zararın varlığını ve miktarını ve borçlunun kusurunu ispat zorunda kalmaksızın borçlunun ödediği ve miktarı yasalarla belirlenmiş asgari, maktu bir tazminattır.*” (Yargıtay 3. HD., T. 07.03.2017, E. 2017/3476, K. 2017/2604), (karararama.yargitay.gov.tr)

⁴³⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 901, Albaş, **a.g.e.**, s.138, Yıldız, **a.g.e.**, s. 106, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 486, Çetin, **a.g.e.**, s. 39, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1072, Öner, **a.g.e.**, s. 108.

⁴³⁹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 901, Albaş, **a.g.e.**, s.138, Yıldız, **a.g.e.**, s. 106, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 486, Kamu hukukundan doğan para borçlarında temerrüt faizi ile ilgili bkz. Barlas, **a.g.e.**, s.138.

⁴⁴⁰ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 698.

⁴⁴¹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 698, Arap, **a.g.e.**, s. 58, Kılıç Öztürk, **a.g.e.**, s. 94, Kaya Arslan, “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, **İHFM**, Cilt 54, Sayı 1, ss. 347- 366, 1994, s. 348.

⁴⁴² Ayşe Havutçu, Tam İki tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Olumlu Zararın Tazmini, **İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları** No:60, 1995, s. 38, Kılıç Öztürk, **a.g.e.**, s. 94, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 486.

⁴⁴³ Havutçu, **a.g.e.**, s. 38.

⁴⁴⁴ Barlas, **a.g.e.**, s.125, Özmen, Aktaş, **a.g.e.**, s. 42, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s.930, Nomer, **a.g.e.**, s. 403, Ayrancı, **Temerrüt Faizi**, s. 102, Abdülkerim Yıldırım, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Monopol Yayınları, Ankara,2019, s. 284, Belen, **a.g.e.**, s. 418, Antalya, **Cilt V/1 3**, s. 514, Ayrancı, **a.g.e.**, s.66, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 493, Öner, **a.g.e.**, s.109.

⁴⁴⁵ Nomer, **a.g.e.**, s. 270, Öztürk, **a.g.e.**, s. 93, Velidedeoğlu, **a.g.e.**, s. 240.

söz konusu olacaktır.⁴⁴⁶ Ancak belirtilmelidir ki alacaklı talep etmediği takdirde hâkim re'sen temerrüt faizi ödenmesine hükmedemez.⁴⁴⁷ Alacaklının ya asıl alacak ile ya da zamanaşımı süresi içerisinde bağımsız olarak temerrüt faizi talep etmiş olması gerekmektedir.⁴⁴⁸

Temerrüt faizinin oluşabilmesi için, vadesi gelmiş bir para borcunun ödenmemiş ve borçlunun şekil ve yöntemine göre temerrüde düşürülmüş olması gerekmektedir.⁴⁴⁹ Temerrüt faizinin öncelikli şartı, borcun para borcu niteliği taşıması gerektiğidir.⁴⁵⁰ Bu noktada bahsedilen teknik ve gerçek anlamda para borcudur.⁴⁵¹ Edimin değeri parasal olarak ifade edilse bile, para borcu dışındaki borçlarda temerrüt faizi bu edimler için uygulanma alanı bulamayacaktır.⁴⁵² Lakin, yabancı para borcu, altın, gümüş gibi emtia değer kaydı ya da endekse göre ayarlama kaydı ihtiva eden borçlar, borçlanılan para miktarının belirlenmesinde farklı yöntemler kullanılan para borçlarıdır.⁴⁵³ Borçlu olunan paranın niteliği de temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünü değiştirmez, her türlü para borçlarında temerrüdün şartları gerçekleştiği takdirde temerrüt faizinin doğması söz konusu olacaktır.⁴⁵⁴ Temerrüt faizinin ikinci şartı, borçlunun temerrüde düşmesidir.⁴⁵⁵ Ancak alacaklının temerrüt faizi talep edebilmesi için borçlunun ödemesi gereken zaman geldiği halde ödemeyi henüz yapmamış olması yeterli değildir; borçluyu temerrüde düşürmek için ihtarda bulunması gerekmektedir.⁴⁵⁶ Belirtilen iki şart gerçekleştiği

---

⁴⁴⁶ Albaş, **a.g.e.**, s.139.

⁴⁴⁷ Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s.930, Çiğdem Mine Yılmaz, **Mortgage Sisteminin Hukukî Niteliği ve Türk Hukuk Sistemindeki Yeri**, Yetkin, Ankara, 2012, s. 140, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 498, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s.930, Öztürk, **a.g.e.**, s. 94, Arap, **a.g.e.**, s. 58, Gündüz, **a.g.e.**, s. 158, Barlas, **a.g.e.**, s. 181, Aynı yönde bkz. "6100 sayılı HMK' nun 26. maddesindeki taleple bağlılık kuralı gereği, davaya konu edilen manevi tazminatlar için, dava ve islah dilekçesinde temerrüt faizi talebinde bulunmayan davacı taraf lehine hükmedilen manevi tazminatlar yönünden faize karar verilmeyişinde bir usulsüzlük bulunmamasına göre; davacılar vekilinin tüm temyiz itirazları ile davalı ... .. vekilinin aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir." (Yargıtay 17. HD, T. 17.12.2018, E. 2016/2574, K. 2018/12261),(Lexpera).

⁴⁴⁸ Öztürk, **a.g.e.**, s. 87, Eren, **a.g.e.**, s. 1246, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 60.

⁴⁴⁹ Albaş, **a.g.e.**, s.138, Barlas, **a.g.e.**, s.137, Yıldız, **a.g.e.**, s. 106.

⁴⁵⁰ Barlas, **a.g.e.**, s.139, Yıldız, **a.g.e.**, s. 104.

⁴⁵¹ Barlas, **a.g.e.**, s.137, Nomer, **Para Borcu Kavramı**, s. 242.

⁴⁵² Barlas, **a.g.e.**, s.13, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 58, Yıldız, **a.g.e.**, s. 104, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 486, Öztürk, **a.g.e.**, s. 85, Öner, **a.g.e.**, s. 108, Para borcu dışındaki borçlarda alacaklı temerrüt sebebi ile uğradığı zararı ispat edebildiği takdirde TBK m. 118 hükmüne dayanarak zararının tazminini talep edebilir; bkz. Eren, **a.g.e.**, s. 1224, Öztürk, **a.g.e.**, s. 84, Öner, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁵³ Nomer, **a.g.e.**, s. 392, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 238.

⁴⁵⁴ Albaş, **a.g.e.**, s.138.

⁴⁵⁵ Albaş, **a.g.e.**, s.138, Eren, **a.g.e.**, s. 1244, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 898.

⁴⁵⁶ Barlas, **a.g.e.**, s.140.

takdirde, temerrüt faizinin talep hakkı doğmuştur, başka bir şarta ihtiyaç duyulmamaktadır.

Temerrüt faizinin talep edilebilmesi için alacaklının zarara uğraması aranmaz, alacaklı zarara uğrasın ya da uğramasın temerrüt faizi talep edebilir.⁴⁵⁷ Kanun koyucu, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi ile alacaklının zararının doğduğu farz ederek alacaklıya böyle bir imkân tanımıştır.⁴⁵⁸ Öyle ki, kanun koyucu alacaklının zararı bakımından asgarî bir miktar belirlemiştir, alacaklının en az temerrüt faizi kadar bir zararı olduğunu belirtmiştir.⁴⁵⁹ Böylelikle alacaklı, zarara uğradığını, uğradığı zararın miktarını, zarar ile temerrüt faizi arasında illiyet bağının olup olmadığını da ispat etmek zorunda bırakılmamıştır.⁴⁶⁰⁴⁶¹ Borçlu, alacaklının para borcunda temerrüt sebebi ile hiçbir zararı meydana gelmediği veya faiz oranı kadar zarara uğramadığını ispatlarsa bile sorumluluktan kurtulamayacaktır.⁴⁶² Zira, borçlu böyle bir ispat faaliyetinde bulunup alacaklının zararının olmadığını ya da belirtilen miktarda olmadığını ispatladığı takdirde de hâkim temerrüt faizinin ödenmemesine veya belirtilen miktarda ödenmemesine karar veremeyecektir.⁴⁶³

Borçlunun temerrüde düşmesinde kusurlu olup olmamasının da bir önemi yoktur; kanun borçluya bir karşı ispat hakkı tanımamıştır, öyle ki borçlu kusursuz olduğunu ispat

---

⁴⁵⁷ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 493, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 930, Nomer, **a.g.e.**, s. 423, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s. 406, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 514, Hasan Ayrancı, “Para Borçlarında Temerrüt Faizi”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, Sayı 5, ss. 100-105, 2006, s. 100, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 71, Serozan, **Genel Bölüm**, § 17, s. 224, Barlas, **a.g.e.**, s.127-133 vd., Ayrancı, **a.g.e.**, s. 71, Belen, **a.g.e.**, s. 419, Yüce, **Faiz**, s. 545, Yıldırım, **a.g.e.**, s. 284, Özmen Aktaş, **a.g.e.**, s. 42, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s. 7, Yıldız, **a.g.e.**, s. 107, Gönen, **a.g.e.**, s. 150, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 238, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 478.

⁴⁵⁸ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 71, Belen, **a.g.e.**, s. 419, Yüce, **Faiz**, s. 545, Yıldırım, **a.g.e.**, s. 284, Özmen Aktaş, **a.g.e.**, s. 42, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s. 7, Murat Tümerdem, “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü ve Sonuçları”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2018, s. 166.

⁴⁵⁹ Barlas, **a.g.e.**, s.128, Gündüz, **a.g.e.**, s. 157, Yıldız, **a.g.e.**, s. 107, Öner, **a.g.e.**, s. 109, Öztürk, **a.g.e.**, s. 86.

⁴⁶⁰ Barlas, **a.g.e.**, s.133, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 493, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 930, Nomer, **a.g.e.**, s. 423, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s. 406, Antalya, **Cilt V/1, 3**, s. 514, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 71, Belen, **a.g.e.**, s. 419, Yüce, **Faiz**, s. 545, Özmen, Aktaş, **a.g.e.**, s.42, Gönen, **a.g.e.**, s. 150, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s. 7.

⁴⁶¹ Yargıtay, 12. HD., T. 06. 12.2016, E. 2016/6796, K. 2016/25000, (Lexpera).

⁴⁶² Eren, **a.g.e.**, s. 1244, Gündüz, **a.g.e.**, s. 158, Yıldız, **a.g.e.**, s. 108, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 898, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 59.

⁴⁶³ Gündüz, **a.g.e.**, s. 158, Yıldız, **a.g.e.**, s. 107, Çetin, **a.g.e.**, s. 37, Barlas, **a.g.e.**, s. 133, Öztürk, **a.g.e.**, s. 86, Öner, **a.g.e.**, s. 109.

ederek temerrüt faizini ödemekten kurtulamaz.⁴⁶⁴ Para borcunda temerrüde düşen borçlu, olağanüstü bir sebepten dolayı ifada gecikmiş olsa bile, temerrüt faizini ödemekten kaçamayacaktır.⁴⁶⁵ Denilebilir ki, para borcunda temerrüde düşen borçlunun temerrüt faizini ödememekten kurtulmasının yasal bir olanağı yoktur.⁴⁶⁶

Temerrüt süresi boyunca, alacaklının bir miktar parayı kullanarak ekonomik menfaat elde etmesi veya parayı değerlendirmesi borçlunun alacaklıya ödenmesi gereken bu bir miktar parayı alacaklıya ödemeyerek elinde bulundurduğu için engellenmiş olur.⁴⁶⁷ Kanun koyucu, bir miktar paradan bir süre mahrum kalan alacaklının uğradığı zararı aksi ispat edilemez bir zarar karinesi niteliğinde görmüştür ki temerrüt faizi ödeme borcunun doğması için borçlunun kusurunu ve zararın varlığını aranmamasını kural olarak düzenlemiştir.⁴⁶⁸ Bu karineye dayalı olarak kanun koyucu, alacaklı lehine bir

---

⁴⁶⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 127- 133, Havutçu, **a.g.e.**, s. 39, Nomer, **a.g.e.**, s. 404, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 930, Turgut Uygur, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Cilt 1, Seçkin Yayınları, 2012, s. 768, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 491- 493, Melek Bilgin Yüce, “Karşılaştırmalı Olarak 818 Sayılı Borçlar Kanunu ile 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Faiz Uygulaması”, **YÜHFD, Prof. Dr. Erhan Adal’a Armağan**, Cilt 8, Sayı 2, ss. 537- 554, 2012, s. 545, Antalya, **Cilt V/1,3**, s. 514, Tercier, Pichonnaz, Develioğlu, **a.g.e.**, s.406, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s.7, Belen, **a.g.e.**, s. 419, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **Temerrüt Faizi**, s.100, Yıldırım, **a.g.e.**, s. 284, Özmen, Aktaş, **a.g.e.**, s. 42, Necip Kocayusufpaşaoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan, Abdülkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, Yıldız, **a.g.e.**, s. 108, Gündüz, **a.g.e.**, s. 158, Albaş, **a.g.e.**, s.143, Nomer, **a.g.e.**, s. 405, Yıldız, **a.g.e.**, s. 106, Gönen, **a.g.e.**, s. 150, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 299, Şen, Kamil Şen, **a.g.e.**, s. 478, Mehmet Demir, **Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler**, Şeçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s.35, Şamil Demir, “Türk Borçlar Kanunu’nun Para Borçlarında Faize İlişkin Getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, s. 207-234, 2012, s. 218, Murat Aydoğdu, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz ile İlgili Düzenlemeler” **DEÜHFD**, Cilt 12, Sayı 1, s. 85- 136, s. 2011, s. 107, Gülşah Sinem Aydın, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Faiz İle İlgili Düzenlemeler Bakımından Getirilen Değişiklikler”, **İzmir Barosu Dergisi**, Cilt 1 Sayı 3, ss. 223-231, 2014, s.224, Öner, **a.g.e.**, s. 109, Tümerdem, **a.g.e.**, s. 167.

⁴⁶⁵ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977, s. 247, Barlas, **a.g.e.**, s.134; Furrer, Muller- Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 634, Nomer, **a.g.e.**, s. 405, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 478.

⁴⁶⁶ Şirin, **a.g.e.**, s.9, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 71, Barlas, **a.g.e.**, s.134 Serozan, **Genel Bölüm**, § 17, s. 225, Serozan, **Paranın Alım Gücü**, s. 44, Nomer, **a.g.e.**, s. 405, Yıldız, **a.g.e.**, s. 106, Çetin, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁶⁷ Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 299.

⁴⁶⁸ Furrer, Muller- Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 635, Baştuğ, **a.g.e.**, s.276, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 299, Velidedeoğlu, Özdemir, **a.g.e.**, s. 240, Oğuzman- Öz, **a.g.e.**, s.503, Çiğdem Mine Yılmaz, **a.g.e.**, s. 139, Özmen, Aktaş, **a.g.e.**, s. 45, Esra Bahar Kaya, “Sözleşmeye Aykırılıkta Kusur Karinesi”, **Sorumluluk Hukuku – Seminerler 2018**, Ed: Başak Baysal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 279-302, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 478, Ayşe Havutçu, **Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zararın Tazmini**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1. Bası, 1995, s. 39, Yargıtay’ın bu husustaki görüşü için bkz. “*Temerrüt faizi, borçlunun para borcunu zamanında ödememesi ve temerrüde düşmesi üzerine kanun gereği kendiliğinden işlemeye başlayan ve temerrüdün devamı süresince varlığını sürdüren, alacaklının zararının varlığını ve miktarını ve borçlunun kusurunu ispat zorunda kalmaksızın borçlunun ödediği ve miktarı yasalarla belirlenmiş asgari, maktu bir tazminattır.*” (Yargıtay 3. HD. T. 28.03.2017, E. 2017/3498, K. 2017/3968), (karararama.gov.tr.)

götürü tazminatı belirlemektedir.⁴⁶⁹ Bu karinenin dayanağı, paranın kullanım alanının genişliği, kolayca gelir getirebilme olanağının yüksek olması bir diğer değiş ile paranın likidite özelliğine sahip olması denilebilir.⁴⁷⁰ Zarara uğrayan alacaklının bir de zarar ve kusurunun ispatı ile uğraşma külfeti ile baş başa bırakılmamasıyla alacaklının yararını hukukten korunmak istenmiştir.⁴⁷¹ Aynı zamanda borçlu alacaklının parasını elinde bulundurarak bu süreç boyunca faiz elde edebilir, faiz elde etmese bile karşılıksız kredi sağlayan konumunda bulunmaktadır.⁴⁷² Bir yanda da kanun koyucu, bozulan bu menfaat dengesini tekrar sağlamak ve sebepsiz zenginleşen borçlunun bu zenginleşmesini iade etmesini sağlamak için temerrüt faizi kurumunu getirmiştir.⁴⁷³ Para borcunda temerrüde düşen borçlu için kusursuz olsa dahi temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü getirilmesinin bir diğer nedeni ise; bu yükümlülüğün borçlunun kendi borcundan başka, faiz diye adlandırılan bir miktar parayı daha ödemek istemeyeceği varsayımıyla borçluyu borcunu zamanında ödemeye sevk edeceği düşüncesidir.⁴⁷⁴ Özetle, alacaklının zararını ispat etmesine gerek olmadan para borcunda temerrüde düşen borçlu, temerrüt faizini temerrüde düşmekte kusurlu olup olmaması fark etmeksizin ödemek zorundadır.^{475 476}

Öğreti⁴⁷⁷ ve yargı kararlarında⁴⁷⁸ belirtildiği üzere temerrüt faizi, alacaklının temerrüt sebebiyle uğradığı varsayılan zararını faiz oranıyla gidermeyi amaçlayan,

---

⁴⁶⁹ İlarsan, **a.g.e.**, s. 60, Ayrancı, **a.g.e.**, 71, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 526, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s.478.

⁴⁷⁰ Albaş, **a.g.e.**, s.142.

⁴⁷¹ Özmen, Aktaş, **a.g.e.**, s.45.

⁴⁷² Albaş, **a.g.e.**, s.113.

⁴⁷³ Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 478.

⁴⁷⁴ Albaş, **a.g.e.**, s.113, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 478.

⁴⁷⁵ Ceylan, **a.g.e.**, s. 72, Nomer, **a.g.e.**, s. 42, Öner, **a.g.e.**, s. 108.

⁴⁷⁶ “Para borcunu yerine getirmeyen borçlu temerrüt (gecikme) faizi ödemek zorundadır... Fakat, temerrüt faizi niteliği gereği gerçek zarar karşılığı olmayabilir. Çünkü, temerrüt faizi alacaklı bir zarara uğramasa da ödenmesi zorunlu ek bir borçtur. Borçlu, alacaklının temerrüdü sebebiyle daha az bir zararı olduğunu ispat ederek faiz ödemekten kurtulamaz... Buna göre, borçlunun kusuru olup olmadığına ve alacaklının bir zarar görüp görmediğine bakılmadan, borçludan yukarıda sözü edilen temerrüt faizi (gecikme faizi) istenebilir. Ancak, temerrüt faizi para borcunu ödemede geciken borçlunun alacaklıya ödeyeceği en az miktardır.” (Yargıtay 14. HD, T. 7.10.2008, E. 2008/10043, K. 2008/11109), (Kazancı).

⁴⁷⁷ Öğretide temerrüt faizinin tazminat olmadığı yönünde görüşler de mevcuttur. Temerrüt faizinin oluşum şartlarından birinin zararın varlığı olmaması sebebi ile tazminat olmadığı görüşü için bkz. Yıldırım, **a.g.e.**, s. 284, alacaklının zararı ispatlama yükümlülüğünün bulunmaması ve borçlunun kusursuz olduğu haller de dahi ödemesi gereken bir para borcu doğduğu için temerrüt faizinin para borcunu ifade gecikmenin cezası olduğu yönünde bkz. Belen, **a.g.e.**, s. 419.

⁴⁷⁸ “... geçmiş günler faizinin ödenmesi için, borçlunun kusurlu olup olmadığı; alacaklının da bu geç ödemedi dolaylı bir kayba ya da zarara uğrayıp uğramadığı sonuca etkili değildir. Mevcut para borcunun geç ödenmesi, bu faizin ödenmesi için yeterli olup, bu hali ile gecikme faizi geç ödemedi kaynaklanan götürü bir tazminat olarak nitelendirilebilir.” (Yargıtay HGK, T. 19.6.1996, E. 1996/5-144, K. 1996/503), (Lexpera),

alacaklının zararını ve miktarını ispatlaması ve borçlunun kusuru şartlarından bağımsız götürü tazminat niteliğindedir.⁴⁷⁹ Ancak belirtmek gerekir ki, götürü tazminat anlaşması ile, temerrüt faizi arasında önemli farklar bulunmaktadır.⁴⁸⁰ Bunlardan en önemlisi, götürü tazminat anlaşmasında tarafların sözleşmeye aykırılık halinde doğacak zarara ilişkin tazminatı önceden belirlemesidir. Götürü tazminata hak kazanan taraf götürü tazminatı olarak önceden belirlenmiş miktardan fazlasını talep edemez; ancak temerrüt faizini aşan bir zararın varlığı halinde alacaklı tüm şartlar yerine geldiği takdirde aşkın zararının tazminin talep edebilir.⁴⁸¹

Türk Borçlar Kanun’unda temerrüt faizinin hangi andan itibaren işeyeceğine dair özel bir hüküm bulunmamaktadır. Lakin, temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü borçlunun para borcunda temerrüdünün bir sonucu olduğu için temerrüde düşen borçlunun temerrüde düştüğü andan itibaren temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı kabul edilmektedir.⁴⁸² Temerrüt faizi belirli vadeli sözleşmelerde ifa gününü sona erdiği tarihten, borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar şartının arandığı hallerde ihtarın borçluya vardığı tarihten, alacaklı tarafından ihtar çekilerek para borcunun ifası için bir süre verildiyse, tayin edilen sürenin son gününü takip eden günden itibaren işlemeye başlar.⁴⁸³ Kanun, haksız fiillerde temerrüt anı olarak haksız fiilin işlendiği tarih olarak kabul etmiştir, öyle ki temerrüt faizi

---

⁴⁷⁹ Barlas, **a.g.e.**, s.137, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 493, Antalya, **Cilt V/1 3**, s.527-528, Serozan, **Paranın Alım Gücü**, s. 44, Mehmet Erdem, “Tazminatın Götürü Olarak Belirlenmesi”, **Gazi Üniversitesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu**, Ankara, ss. 97-124, 2009 s. 99, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 101, Şafak Parlak Börü, “Götürü Tazminat Kavramına Bir Bakış”, **TBB Dergisi**, S.129, s. 195-228, 2017, s. 197, Özmen, Aktaş, **a.g.e.**, s.40.

⁴⁸⁰ Ceylan, **a.g.e.**, s. 107.

⁴⁸¹ Şefika Deren Gündüz, “Türk Hukuku Bakımından Götürü Tazminat Kavramının Gerekliliği”, **BUHFD**, Cilt 14, S. 179- 180, s. 1489-1510, 2019, s. 1491, Kapancı, “**Götürü Tazminat**”, s. 656, Canberk Değerliyurt, “Götürü Manevi Tazminat”, **Sorumluluk Hukuku- Seminerler 2018**, Ed: Başak Baysal, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 119- 160, s. 123, Börü, **a.g.e.**, s. 197, Öktem Çevik, **a.g.e.**, s.101, Yeşim M. Atamer, “Ceza Koşulu – Götürü Tazminat – Sorumsuzluk Anlaşması: Hangisi? Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Sözleşmelerin Yorumlanmasında bazı Tutamak Noktaları”, **Uluslararası İnşaat Sözleşmelerinde Gecikme ve Temerrüt Değişmeyen Bir Soruna Yeni Yaklaşımlar**, Ed: Yeşim M. Atamer, Ece Baş Süzel, Elliott Geisinger, İstanbul Uluslararası İnşaat Hukuku Konferansları- II, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 110, Erdem, **a.g.e.**, s. 98-99, Alacaklının götürü tazminatı karşılamadığı zararlar da aşkın zarar hükümlerine başvurulabileceği yönünde görüş için bkz. Parlak Börü, **a.g.e.**, s. 212.

⁴⁸² İlhan Helvacı, “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları Çerçevesinde Munzam Zararın İspatı”, **Medeni Hukuk Hocalarına Saygı Günleri**, Medeni Hukukta Güncel Sorunlar ve Önemli Gelişmeler Sempozyumu, 26-27 Haziran 2008, XII Levha, İstanbul, 2011, ss. 269- 273, s. 269, Helvacı, **a.g.e.**, s. 147, Yıldız, **a.g.e.**, s. 129, Nomer, **a.g.e.**, s. 190, Eren, **a.g.e.**, s.1101.

⁴⁸³ Velidedeoğlu, Özdemir, **a.g.e.**, s. 240, Eren, **a.g.e.**, s.1101, Öztürk, **a.g.e.**, s. 87, Gülerci, **a.g.e.**, s. 531, Barlas, **a.g.e.**, s. 173, İlarıslan, **a.g.e.**, s.60.

kural olarak haksız fiilin gerçekleştiği andan itibaren yürüyecektir.⁴⁸⁴ Faiz, irat borcu veya bağışlanan bir miktar paranın geri ödenmesinde temerrüde düşüldüğü takdirde, TBK m. 121 temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı ana ilişkin özel bir düzenleme getirerek, temerrüt faizinin alacaklının icra takibi başlattığı ya da dava açtığı tarihten itibaren işlemeye başlayacağını hükme bağlamıştır.⁴⁸⁵ TBK m. 121/2’de birinci fıkrada ön görülen temerrüdün başlama anına ilişkin özel düzenlemenin aksini kararlaştırabilecekleri, ancak yapılacak anlaşmanın cezai şart hükümlerine tabi olduğu belirtilmiştir.⁴⁸⁶ Temerrüt faizi, borcun ödendiği tarihe kadar işlemeye devam edecektir.⁴⁸⁷

Konumuzun içeriği gereği belirtilmelidir ki, trafik sigortası sözleşmelerinde sigortacının sigorta tazminatının ifasında borç muaccel olur olmaz sigortacı temerrüde düşmüş sayılacaktır ve muacceliyet anından itibaren sigorta tazminatını ödeme borcuna temerrüt faizi işlemeye başlayacaktır.⁴⁸⁸ Bu noktada trafik sigortaları için sigortacının ne zaman muaccel olduğunu belirlemek önem arz edecektir. TTK m. 1427/2 “*Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve herhâlde 1446’ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez*” ile sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ne zaman muaccel olacağı belirtilmiş, aynı maddenin 4. fıkrasında ise “*borç muaccel olunca, sigortacı ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer*” denilerek sigortacının sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünde hangi anda temerrüde düşeceği belirtilmiştir.

Sigorta şirketleri, KTK m. 99 uyarınca, “*Sigortacılar, hak sahibinin zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeleri, sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine ilettiği tarihten itibaren sekiz iş günü içinde zorunlu mali sorumluluk sigortası sınırları içinde kalan miktarları hak sahibine ödemek*

---

⁴⁸⁴ Nomer, **a.g.e.**, s.425.

⁴⁸⁵ Öztürk, **a.g.e.**, s. 87, İlarıslan, **a.g.e.**, s.60, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.509.

⁴⁸⁶ Gülerci, **a.g.e.**, s. 531, Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 509.

⁴⁸⁷ Nomer, **a.g.e.**, s.423, Bu durumun istisnası için bkz. İİK 143/IV.

⁴⁸⁸ Bozkurt, **a.g.e.**, s. 142.

zorundadırlar.” şeklinde ifade olunduğu üzere, zarar gören tarafından sigortacı trafik sigortasının rizikosunun kendisine zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ile belirlenen belgeleri ekleyerek yazılı başvuruda bulunduğu tarihten itibaren 8 iş günü içinde tazminatı ödemekle yükümlüdür. Bu süre sonunda sigortacı ödemeyi yapmadığı halde veya başvurudan sonra zarar görene herhangi bir cevap vermemesi halinde temerrüt durumu gerçekleşmiş olacaktır.⁴⁸⁹ Zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarıyla belirlenen belgeler başvuruda ekli değil ise, sigorta şirketi ödeme yapmak zorunda değildir; çünkü madde hükmünden anlaşılacağı üzere borcun muaccel hale gelmesi için alacaklının önceden bazı hazırlık yapması gerekmektedir.⁴⁹⁰ TTK ve KTK (TTK m. 1427, 1447, 1475/2, 1479 ve KTK m.99)’ da sigorta teminatı kapsamında bir rizikonun gerçekleşip gerçekleşmediği ve zarar tutarının belirlenebilmesi amacı ile belge sağlama külfeti öngörmüştür. Bahsi geçen hükümlerde belirtilen belge sağlama külfetine aykırılık halinde sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcu muaccel olmayacağı için temerrütten de bahsedilemeyecektir.⁴⁹¹ Sonuç olarak, hak sahibi, kaza veya zararın tespit edilebilmesi amacını taşıyan bu genel şartlar ekinde yer alan gerekli tüm belgeleri sigortacıya ilettiği tarihten itibaren sekiz iş gününün bitimiyle sigorta tazminatı talep edilebilir, dava edilebilir, tahkim ve takip yoluna gidebilir hale gelecektir.⁴⁹²

Dikkatle üzerinde durulması gerekmektedir ki, sigortacının trafik sigortasını tazmin yükümlülüğü kazanın meydana geldiği tarihte başlamamaktadır, sigortacıya bahsedildiği üzere usulüne uygun başvuruda bulunulmadan sigortacının sigorta bedelini ödeme borcu muaccel olmaması nedeni ile sigortacının temerrüdünden bahsedilemeyecektir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun m. 97’de yapılan değişiklik ile sigorta davalarında ve sigorta tahkim başvurularından sigortacı şirkete başvuru zorunluluğu şu şekilde getirilmiştir: “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde

---

⁴⁸⁹ Seven, a.g.e., s. 106.

⁴⁹⁰ Seven, a.g.e., s. 106.

⁴⁹¹ Seven, a.g.e., s. 106.

⁴⁹² Seven, a.g.e., s. 107.

başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.”

Dikkat edildiği üzere, KTK m. 99 uyarınca sigortacının hak sahibinin hükümde belirtilen belgeleri sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine iletildiği tarihten itibaren sekiz iş günü içerisinde tazminatı muaccel olacağı hakkındaki süre ile KTK m. 97’de belirtilen sigortacı sigortalının başvuru tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya sigortacı tarafından verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabileceği veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabileceği yönünde on beş günlük süre takriben aynı zaman dilimini kapsamaktadır. KTK m. 99’da başvurudan itibaren sekiz iş günü içerisinde tazminatın muaccel olacağı, KTK m. 97 de ise on beş -dikkat edilirse hükümde iş günü denilmemiş- gün içerisinde tazminatın talep ve dava edilebileceği belirtilmiştir ki, bu süreler hesaplandığında sürelerin bitiş günü takriben aynı güne denk gelmektedir. Bahsi geçen sürelerin geçmesine rağmen sigorta tazminatı ödenmemiş ise sigorta ettiren temerrüt faizi talep edebilmektedir.

Temerrüt faizi oranını belirlerken, adî işlem ve ticarî işlem olmak üzere ikili bir ayırım yapılmalıdır.⁴⁹³ Adî işlemler için, TBK m. 120/1 *“Uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa, faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir”* uyarınca, uygulanacak yıllık temerrüt faiz oranı, tarafların sözleşme ile kararlaştırmamaları halinde faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir.⁴⁹⁴ Temerrüt faizinin sabit bir oran olarak belirlenmemesinin sebebi kanun koyucunun ekonomik koşulların zaman içerisinde sıkça değiştiği olgusunu gözetmesidir.⁴⁹⁵ TBK m. 120/1, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve

---

⁴⁹³ Adî işlem ve ticarî işlem ayrımı hakkında detaylı bilgi için bkz. Mahmut Birsal, Ali Murat Sevi, “3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun Madde 4/A Hükümünün Uygulanma Alanı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Özel Sayı, s. 1029, 1070, 2009, s. 1036.

⁴⁹⁴ Sabih Arkan, **Ticarî İşletme Hukuku**, 28. Bası, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2015, s. 75, Oğuzman/Öz, **a.g.e.**, s. 509, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 28, Yıldız, **a.g.e.**, s. 114, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 493, Öner, **a.g.e.**, s. 110.

⁴⁹⁵ Kaymaz, **a.g.e.**, s. 28, 44, Anayasa Mahkemesi’nin 15.12.1998 tarihli, 1997/34 Esas, 1998/79 Karar sayılı kararı ile 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun madde 1 ve 2, Anayasa madde 2 ve 5’ aykırı bulunarak iptal edilmiştir. 4489 sayılı 15.12.1999 tarihli, Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile sabit oran sistemi bırakılmış ve 3095 sayılı

Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'a yollama yapmaktadır. 3095 sayılı Kanun m. 2 "*Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.*" hükmünden anlaşılacağı üzere, bir miktar paranın ödemesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşmeyle aksi kararlaştırılmadığı takdirde, geçmiş günler için 3095 sayılı Kanun'un 1 inci maddesinde belirtilen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.⁴⁹⁶ Temerrüt faizi oranı bahsi geçen maddede yıllık %12 olarak belirlenmiştir. 3095 sayılı Kanun'un 1'inci maddesinin 1'inci ve 2'nci fıkrası "*(1) Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır. (2) Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir.*" uyarınca verilen Cumhurbaşkanı Kararı doğrultusunda ticarî olmayan işlerde uygulanacak kanunî faiz oranı, %9'dur.⁴⁹⁷

3095 Sayılı Kanun m. 2/1 hükmünde belirtilen "... sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça..." lafından anlaşılacağı üzere tarafların sözleşme ile temerrüt faizi ödemeyeceğini kararlaştırmaları mümkündür.⁴⁹⁸ Lakin, belirtilmelidir ki, kanun koyucu bazı sözleşme tipleri için sınırlamalar öngörmüştür. TTK m. 1427/5 "*Sigortacının temerrüt faizi ödeme borcundan kurtulmasını öngören sözleşme hükümleri geçersizdir.*" bu sınırlamaların bir örneğidir. Bu sınırlama TTK m. 1427/5'in gerekçesinde şu şekilde ifade edilmiştir: "*Sigortacının sigorta ettirene göre daha güçlü bir konumda olduğu göz önünde bulundurularak tazminat ödeme borcunda sigortacının temerrüde düşmesi için sigortacıya ihtar gönderilmiş olması aranmamış ve sigortacıyı temerrüt faizi ödemekten kurtaran anlaşmaların geçersiz olduğu kabul edilmiştir.*"

3095 Sayılı Kanun m. 2/1 hükmünde belirtilen "*sözleşmede kararlaştırılmamışsa*" ibaresinden tarafların temerrüt faizi oranını kendi aralarında

---

Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun madde 1 ve 2 esnek faiz oranı sistemine göre tekrar düzenlenmiştir.

⁴⁹⁶ Oğuzman/Öz, a.g.e., s. 528, İnan/Yücel, a.g.e., s. 622, Arap, a.g.e., s. 59, Öztürk, a.g.e., s. 88, İlarlan, a.g.e., s. 58, Kılıçoğlu, a.g.e., s. 896, İlarlan, a.g.e., s. 61, Yağcı, a.g.e., s. 426, Arkan, a.g.e., s. 75, Yıldız, a.g.e., s.114, Nomer, a.g.e., 431, Kayıhan, Ünlütepe, a.g.e., s. 364, Şen, Kâmil Şen, a.g.e., s. 494, Aydoğdu, a.g.e., s. 107, Demir, a.g.e., s. 32, Şamil Demir, a.g.e., s. 220-221, Reisoğlu, a.g.e., s. 315-318.

⁴⁹⁷ <https://www.uab.gov.tr/uploads/pages/finansal-bilgiler/kanuni-ve-temerrut-faiz-oranlari-2023.pdf>

⁴⁹⁸ Yıldız, a.g.e., s. 108, İlarlan, a.g.e., s. 62, Yağcı, a.g.e., s. 426, Hatemi, Gökyayla, a.g.e., s. 299.

kararlaştırmalarının önünde bir engel olmadığı anlaşılmaktadır.⁴⁹⁹ Ancak, TBK m. 120/2'de “Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, *birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz.*” tarafların aralarında anlaşabileceği temerrüt faizi oranına Anayasanın 2. maddesinde vücut bulan sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, sosyal ve ekonomik nedenlerle güçsüz olan tarafı korumak amacıyla bu emredici nitelikteki üst sınır getirilmiştir.⁵⁰⁰ Tarafların bu üst sınırın üzerinde bir faiz oranı belirlemeleri durumunda, anlaşma ile faiz oranı olarak belirlenen en yüksek sınır üzerinden geçerli sayılan bir nevi kısmî hükümsüzlük yaptırımını uygulanacaktır.⁵⁰¹ Taraflar sözleşme ile kanunî faiz oranından daha düşük temerrüt faizi oranı kararlaştırırlarsa, kanunî faiz oranı somut olaya uygulanacaktır.⁵⁰² Tarafların temerrüt faizinin oranını kendi aralarında kararlaştırmalarının bir diğer sınırı TBK m. 28'de düzenlenmiş aşırı yararlanma hükmüdür. Taraflar arasında kararlaştırılan faiz oranının TBK anlamında aşırı yararlanmaya yol açarsa borçlu faiz oranının indirilmesi için hâkime başvurabilir.⁵⁰³ Belirtmekte fayda vardır ki; tarafların temerrüt faizi oranını kendi aralarında kararlaştırmaları alacaklının aşkın zarar talebinde bulunmasına engel olmamaktadır. Tarafların aralarında kararlaştırması ile belirlenen temerrüt faizi oranını aşan zarar aşkın zarar olarak değerlendirilecektir.⁵⁰⁴ Tarafların sözleşmede kanuni faiz oranından yüksek bir faiz kararlaştırmaları alacaklının aşkın zarar talebinden vazgeçtiği sonucunu doğurmayacaktır; çünkü TBK m. 122 ile belirtilmiş temerrüt faizi hem kanuni hem de akdi temerrüt faizini ifade etmektedir.⁵⁰⁵

Taraflar sözleşmede temerrüt faizi oranı belirlememiş ancak anapara faizi oranı belirlemişler ve belirledikleri anapara faizi, kanuni temerrüt faizinden daha yüksek ise, TBK m. 120/3 “*Akdi faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdi faiz oranı da birinci fıkrada belirtilen faiz oranından*

---

⁴⁹⁹ İlarıslan, **a.g.e.**, s. 62, Yağcı, **a.g.e.**, s. 426, Gönen, **a.g.e.**, s. 150.

⁵⁰⁰ Kaymaz, **a.g.e.**, s. 29, Yıldız, **a.g.e.**, s. 114, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 491, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 107-108, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 211, Öner, **a.g.e.**, s. 110.

⁵⁰¹ Nagehan Kırkbeşoğlu, " 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Getirilen Faiz Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme", **BATİDER**, C. 28, S. 4, 2012, ss. 145- 172, s. 147, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 299, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 635.

⁵⁰² Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 494, Arap, **a.g.e.**, s. 60, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 61, Yıldız, **a.g.e.**, s. 115.

⁵⁰³ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 619, Nomer, **a.g.e.**, s. 274, Arıslan, **a.g.e.**, s. 348, Kaya, **a.g.e.**, s. 357, Yağcı, **a.g.e.**, s. 426, Yıldız, **a.g.e.**, s. 116, Öner, **a.g.e.**, s. 110.

⁵⁰⁴ Öner, **a.g.e.**, s. 116.

⁵⁰⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 919, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 906, Keser, **a.g.e.**, s. 486, Öner, **a.g.e.**, s. 116.

fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdi faiz oranı geçerli olur” hükmü ile anapara faizi temerrüt faizi olarak da alacaklının talebine gerek olmadan uygulanmaktadır. ⁵⁰⁶ Lakin akdî faiz oranı kanunî faiz oranından düşük ise, borçlunun temerrüde düşmekten yarar sağlamasının önüne geçmek amacı ile kanunî faiz uygulanacaktır.⁵⁰⁷ 3095 sayılı Kanun m.2/3’te TBK m. 120/3 hükmüne paralel olarak “*Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz*” şeklinde bir düzenleme getirilmiştir.

Ticarî işlerde, TTK m.9 “*kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır*” hükmü ile 3095 sayılı Kanun’a atıf yapılmaktadır. Adî işlemler de olduğu gibi ticarî işlerde de 3095 sayılı Kanun m.2/1’e göre, “*Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.*” 3095 sayılı Kanun m.1, fıkra 1 de “*Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.*” şeklinde ifade edildiği üzere geçerli yıllık faiz oranı %12’dir. 3095 sayılı Kanun m.1 fıkra 2’de “*Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir.*” şeklinde ifade edildiği üzere Cumhurbaşkanı’na faiz oranını belli bir çerçeve içerisinde değiştirme yetkisi tanınmıştır. Cumhurbaşkanı Kararı doğrultusunda ticarî işlerde uygulanacak kanuni faiz oranı %15,75’tir. 3095 sayılı Kanun m.2/2’de “*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticarî işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.*” şeklinde belirtildiği üzere ile madde içinde belirtilen şartların varlığı halinde alacaklıya daha yüksek oranda temerrüt faizi talep etme imkânı tanınmıştır. 31.12.2022

---

⁵⁰⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 153, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 504, Öztürk, **a.g.e.**, s. 89, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 61, Yağcı, **a.g.e.**, s. 426, Yıldız, **a.g.e.**, s. 116, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 491.

⁵⁰⁷ Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 491, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 107-108, Demir, **a.g.e.**, s. 32, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 221, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 315-31.

tarihinden geçerli olmak üzere, “*Reeskont İşlemlerinde Uygulanacak İskonto Faiz Oranlarının Tespitine İlişkin Tebliğ*” ile avans işlemleri için uygulanacak faiz oranı %10,75 olarak belirlenmiştir.⁵⁰⁸ Belirtmekte fayda vardır ki, hâkim kendiliğinden söz konusu madde ile belirlenen oranı uygulamayacaktır, bahsi geçen hükmün uygulanması için alacaklının bu hükmün uygulanmasını talep etmesi gerekmektedir.⁵⁰⁹ Aynı maddenin devamında, avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranında beş puan veya daha çok farklı ise de yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olacağı belirtilmiştir.⁵¹⁰

TTK m. 8’de “*Ticari işlerde faiz oranı serbestçe belirlenir*” hükmünde geçen “*faiz oranı*” lafından hem ana para faizi hem de temerrüt faizi anlaşılmalıdır, böylelikle ticarî işlerde de tarafların faiz oranını serbestçe belirlenebileceği hükme bağlanmıştır.⁵¹¹ TBK m. 120’de adi işlerde uygulanabilecek üst sınır, TTK m. 9 hükmünün “*ticari işlerde; kanuni, anapara ile temerrüt faizi hakkında, ilgili mevzuat hükümleri uygulanır*” ifadesinin TBK’ya bir atıf olmaması her iki maddenin de özel hüküm niteliğinde olmaları gerekçesi ile ticarî işlerde uygulanmaması gerekmektedir.⁵¹² Lakin tarafların temerrüt faizini kendi aralarında belirleme özgürlüğünün sınırı kanunun emredici hükümleri, kamu düzeni, ahlak, kişilik hakları ve gabine ilişkin hükümler oluşturacaktır.⁵¹³ Taraflar

---

⁵⁰⁸ Eren, **a.g.e.**, s. 1005, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 494, Nomer, **a.g.e.**, s. 433, Arap, **a.g.e.**, s. 60, Öztürk, **a.g.e.**, s. 89, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 365, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 636.

⁵⁰⁹ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 494, Yıldız, **a.g.e.**, s. 117, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 365, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 636.

⁵¹⁰ “*Ticari işlerde 3095 sayılı Yasa'nın 2/2. maddesi gereğince avans faizi isteme hakkına sahip olan davacı, reeskont faizi talep etmiştir. Mahkemece, temerrüt tarihi olan 24.04.2009 tarihinden itibaren yasal oranda temerrüt faizine hükmedilmiştir. 3095 sayılı Yasa'da 2005 yılında yapılan değişiklik ile kaldırılan ve avans faizi oranından daha düşük seviyedeki reeskont faizi oranları Merkez Bankası'nca yayınlanmaya devam edilmektedir. Bu oran üzerinden istemde bulunulmuş olsa idi, mahkemece yasal faize hükmedilmesi, ancak 01.01.2000 tarihi ile 5335 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği 21.04.2005 tarihi arası bir tarihten faizin başlatılması gerekmesi halinde doğru yorum tarzı olup, 21.04.2005 tarihinden sonraki bir tarihten faiz başlatılmasının gerekmesi halinde davacının yasal faiz oranından daha yüksek, ancak, avans faizinden daha düşük olan bir oranda faiz talep etmesinde kendini daha düşük bir oran ile bağladığı için bir usulsüzlük bulunmamaktadır.*” (Yargıtay 23. HD, T. 13.02.2014, E. 2013/7374, K. 2014/1036), (Kazancı)

⁵¹¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1005, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 494, Arap, **a.g.e.**, s. 60, Öztürk, **a.g.e.**, s. 89, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 62, Yıldız, **a.g.e.**, s. 118, Öner, **a.g.e.**, s. 110.

⁵¹² Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 507, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 62, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 366, Aksi yönde görüş için Kırkbeşoğlu, **a.g.e.**, s. 159.

⁵¹³ Eren, **a.g.e.**, s. 1006, Öztürk, **a.g.e.**, s. 89, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.529 Yağcı, **a.g.e.**, s. 432, Yıldız, **a.g.e.**, s. 118, Aynı yönde bkz. Yargıtay HGK, T. 21.09.2005, E. 2005/11-459, K. 2005/480.

aralarında daha yüksek bir akdî faiz kararlaştırmaları durumunda, adî işlerde olduğu gibi temerrüt faizi için bu oran uygulanacaktır.

TTK'nın 1530'uncu maddesinde tarafların ticarî işletme olduğu, mal ve hizmet tedariki amacıyla yaptıkları tam iki tarafa borç yükleyen ve ticarî işletmelerden birine bedel ödemekle yükümlü olduğu sözleşmelerde geç ödemenin sonuçları düzenlenmiştir.⁵¹⁴ 02.01.2023 Tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemelerde Uygulanacak Temerrüt Faizi Oranı ve Alacağın Tahsili Masrafları İçin Talep Edilebilecek Asgari Giderim Tutarı Hakkında Tebliğ' de ifade edildiği üzere, TTK m. 1530/7 hükmü uyarınca mal ve hizmet tedarikinde alacaklıya yapılan geç ödemelere ilişkin temerrüt faizi oranı taraflar kendi aralarında belirlemedilerse veya belirledikleri halde hükmün geçersiz olduğu durumlarda uygulanacak faiz oranı yıllık %11,75, alacağın tahsili için yapılan masraflar sebebi ile talep edilebilecek asgari giderim tutarı 800.000 Türk Lirası olarak belirlenmiştir.⁵¹⁵ Alacaklının alacağı ticarî temerrüt faizi oranı işletilmesi yönünde bir talepte bulunması gerekmektedir, aksi halde hakim re'sen ticari temerrüt faizi oranı üzerinden faiz işletmesi hakkında karar veremeyecektir.⁵¹⁶

Yabancı para borcu, borçlanılan para biriminin ifa edilecek yerdeki para biriminden farklı bir para birimi olduğunda söz konusu olur.⁵¹⁷ Bahsi geçtiği üzere, yabancı para borçlarında da temerrüt faizi uygulanacaktır. 3095 sayılı Kanun m.4/a hükmünde, "*Sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır.*" şeklinde belirtildiği üzere, taraflar kendi aralarında daha yüksek bir akdî ya da gecikme faizi kararlaştırmazlarsa yabancı para borcunun faizinde, Devlet Bankalarının o yabancı para

---

⁵¹⁴ Arap, **a.g.e.**, s.60.

⁵¹⁵ 02 Ocak 2023 Tarih ve 31707 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Mal ve Hizmet Tedarikinde Geç Ödemelerde Uygulanacak Temerrüt Faizi Oranı ve Alacağın Tahsili Masrafları İçin Talep Edilebilecek Asgari Giderim Tutarı Hakkında Tebliğ

⁵¹⁶ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 529, Barlas, **a.g.e.**, s. 155, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 62, Arap, **a.g.e.**, s. 60.

⁵¹⁷ Serkan Ayan, "Yabancı Para Borçlarının İfası", **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, Prof. Dr. Aydın Zevkilere Armağan, Cilt 8, Özel Sayı, ss. 511- 517, 2014, s. 511- 512, Nomer, **a.g.e.**, 438.

ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranı uygulanır.⁵¹⁸ Lakin borçlanılan bir miktar yabancı para borcunun devlet bankalarınınca mevduat olarak kabul edilemeyen bir para borcu olması durumunda ne yapılması gerektiği hakkında bir hükme yer verilmemiştir.⁵¹⁹ TBK m. 99/2 “*Ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılması kararlaştırılmışsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla da ödenebilir*” hükmü ile ifade edildiği üzere, taraflar edimin ifasının mutlaka yabancı para birimiyle ödenmesi gerektiğini kararlaştırabilir, ancak bu şekilde aynen ödeme kaydının bulunmadığı durumlarda borçlu taraflarca kararlaştırılan yabancı para biriminin TL karşılığını ödeyerek de borcundan kurtulabilir.⁵²⁰

TBK m. 99/3’te “*Ülke parası dışında başka bir para birimiyle belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.*” ifade edildiği üzere, alacaklıya borçlu temerrüde düştüğünde üç tane seçim hakkı tanınmıştır. Öncelikle, taraflar yabancı para borcu olarak ödemenin gerçekleşeceğini kararlaştırıldıysa, alacaklı temerrüt tarihinden borçlunun fiilî ödeme tarihine kadar yabancı para borçlarına uygulanan faiz üzerinden temerrüt faizi talep edebilecektir.⁵²¹ Eğer alacaklı fiilî ödeme tarihindeki döviz kurunun TL karşılığında ödenmesini talep ederse, yabancı para birimine uygulanan faiz oranı temerrüt tarihinden başlayarak hesaplanacak ve fiilî ödeme günündeki efektif satış kuru üzerinden miktar TL’ye çevrilecektir.⁵²² Ancak alacaklı borcun vade tarihindeki TL karşılığını talep ettiği takdir

---

⁵¹⁸ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.530 Barlas, **a.g.e.**, s. 158, Kaya, **a.g.e.**, s. 360, Arap, **a.g.e.**, s.61, Öztürk, **a.g.e.**, s. 90, Helvacı, **a.g.e.**, s. 41, Nomer, **a.g.e.**, 438, Evrim Erişir, “Borçlar Kanunu m.83/3 ve Türk Borçlar Kanunu m. 99/3’e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağının Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili”, **DEÜHFD**, Cilt 12, Özel Sayı, s. ss.873- 893,2010, s. 884, İlhan Postacıoğlu, Sümer Altay, **İcra Hukuku Esasları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 163, Mustafa Aykonu, Yabancı Para Borçlarında Munzam Zarar Sorunu, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV**, Ankara, , ss. 143.vd., 1997, s. 150, Baygın, **a.g.e.**, s. 60, Yıldız, **a.g.e.**, s. 123, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 491, Aydoğdu, **a.g.e.**, s. 98, Müller- Chen, Furrer, Çetiner, **a.g.e.**, s. 636, Şamil Demir, **a.g.e.**, s. 226, 3905 sayılı Kanun m.4/a hükmünün uygulanmasının sadece adı işler ve alacaklının kanuni ticari temerrüt faizinin uygulanmasını talep etmediği hallerle sınırlı olması hakkında bkz. Birsal, Sevi, **a.g.e.**, s. 1044.

⁵¹⁹ Helvacı, **a.g.e.**, s.39-40, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 45, Yıldız, **a.g.e.**, s. 124, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 491.

⁵²⁰ Öztürk, **a.g.e.**, s. 90, Ayan, **a.g.e.**, s. 560, Şen, Kâmil Şen, **a.g.e.**, s. 491.

⁵²¹ Erişir, **a.g.e.**, s. 890, Kaymaz, **a.g.e.**, s. 46, Öztürk, **a.g.e.**, s.92.

⁵²² Öztürk, **a.g.e.**, s.92, Öztürk, **a.g.e.**, s.92, Ayan, **a.g.e.**, s. 560.

de temerrüt faizinin ne şekilde uygulanacağı konusunda farklı görüşler vardır. Bizim katıldığımız görüşe göre, alacaklı vade tarihindeki kur üzerinden alacağının hesaplanmasını seçse de yabancı para borcu olma niteliği değişmeyecektir. Öyle ki, 3095 sayılı Kanun m.4/a uyarınca temerrüt faizi hesaplanmalı, bulunan miktar vade tarihindeki kura göre TL'ye çevirmelidir.⁵²³

4.1.4. Borçlunun Temerrüdü ile Aşkın Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağı Bulunması

Somut olayda gerçekleşen sonucu, olayın normal akışına ve hayat tecrübelerine göre mahiyeti ve vasfı sebebiyle meydana gelmeye genel olarak elverişli olan ya da bu türden bir sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak arttırmış bulunan mecburî şartla söz konusu sonuç arasındaki bağa uygun illiyet bağı denir.⁵²⁴ Daha yalın bir anlatım ile, uygun illiyet bağı, gerçekleşen zararlar sorumluluğun bağlandığı olay veya davranış arasında bulunan sebep- sonuç ilişkisidir.⁵²⁵ Hukukî sorumluluk açısından, uygun illiyet bağının varlığı sorumluluğun aslî şartı ve tazminat hukukunun da temel ilkesidir.⁵²⁶ Günümüzde, genel kabule göre, uygun illiyet bağı teorisine göre, fail, fiille herhangi bir şekilde bağlantısı bulunan tüm zararları değil, sadece uygun illiyet bağı ile bağlı olan zararların tazmini ile yükümlü tutulabilir.⁵²⁷ Bu özelliği ile, uygun illiyet bağı hem hukukî sorumluluğu kurucu hem de sınırlayıcı niteliktedir.⁵²⁸ Sorumluluk doğuran olayın hukukî bir değeri ihlal etmesi sebebiyle doğan zarar ile fiil arasında uygun illiyet bağı bulunup bulunmadığı sorumluluğun tespitinde önem arz etmektedir.⁵²⁹

---

⁵²³ Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 515, Arap, **a.g.e.**, s. 61 Barlas, **a.g.e.**, s. 92, Öztürk, **a.g.e.**, s. 93, Yıldız, **a.g.e.**, s. 125. Karşıt görüş için bkz. Ayan, **a.g.e.**, s. 557, Alacaklının vade tarihindeki kur üzerinden hesaplama yapılmasını talep ettiği takdir de muacceliyet tarihinde yabancı para borcu artık TL'ye dönüşeceğinden ülke parasına uygulanan temerrüt faizi oranı dikkate alınmalıdır. Aynı yönde bkz. "Alacaklının, vade tarihindeki kur üzerinden ödeme yapılmasını istemesi halinde ise bu tarihten itibaren Türk Parası alacağına dönüşen alacağına 3095 sayılı Kanununun 2. Maddesine göre yasal faiz isteyebilir." (Yargıtay 12. HD. T. 23.09.2010, E. 2010/ 8268 K. 2010/20864), (Lexpera)

⁵²⁴ Fikret Eren, **Sorumluluk Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi**, 1. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975, s. 52, Albaş, **a.g.e.**, s.183, İlaraslan, **a.g.e.**, s.71, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 496, Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 573.

⁵²⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 183.

⁵²⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 183, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1078.

⁵²⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Albaş, **a.g.e.**, s. 184.

⁵²⁸ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 71, Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Ayrancı, **a.g.e.**, s.138.

⁵²⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Ayrancı, **a.g.e.**, s.138.

Hâkim tarafından genel hayat tecrübeleri ve olayların olağan akışı dikkate alınarak yapılan objektif değerlendirme sonucunda fiilin somut olayda bahsi geçen zararı meydana getirmeye elverişli olduğu kanısına varılabiliyorsa, fiil ile meydana gelen zarar arasında uygun illiyet bağı mevcut denilmektedir.⁵³⁰ İlliyet bağının varlığını araştırırken borçlunun herhangi birinin elde edebileceği kârdan mahrum kalması nedeniyle doğan zarar ile temerrüt arasında aranan ilişkinin bulunduğunu hâkim kabul etmelidir; çünkü en azından para alacağını elde edemeyen alacaklının parayı zamanında alsaydı vadeli mevduat hesabına yatıracağı varsayılmalıdır.⁵³¹

Aşkın zarar bakımından illiyet bağı, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan zararı ile borçlunun temerrüde düşmüş olması arasında aranacaktır.⁵³² Eğer ki, alacaklının uğradığı aşkın zarar ile borçlunun temerrüdü arasında herhangi bir illiyet bağı kurmak mümkün değil ise yahut aralarındaki illiyet bağı mantıkî illiyet bağı olarak nitelendirilebilse de uygun olarak nitelendirilemiyor ise borçlunun aşkın zarardan sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır.⁵³³ Alacaklının tazminatı temin edebilmesi için zarara temerrüdün neden olması gerekmektedir.⁵³⁴ Aşkın zarar bakımından somut olay özelinde hayat tecrübelerine ve olayın normal akışına göre ya da söz konusu zararın gerçekleşmesi ihtimalini objektif olarak arttırmış bulunan borçlu temerrüdünün böyle bir zararı gerçekleştirmeye elverişli olması halinde uygun illiyet bağının varlığı kabul edilecektir.⁵³⁵ Alacaklının yüksek faizli kredi alması veya alacaklının enflasyondan ya da kur kaybından dolayı bir zarara uğraması veya alacaklının yaptığı bazı masraflar ile borçlunun temerrüde düşmesi arasında uygun illiyet bağı kurulabiliyorsa, borçlu ortaya çıkan aşkın zarar tazminatından sorumludur. Örneğin, alacaklı borçlunun temerrüdü sebebiyle üçüncü kişiler ile aralarındaki sözleşme ilişkisinde kendi yükümlülüklerini

---

⁵³⁰ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 71, Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1078.

⁵³¹ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 71, Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Barlas, **a.g.e.**, s. 192.

⁵³² İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72, Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Aydemir, **a.g.e.**, s. 53, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Keser, **a.g.e.**, s. 488, Koca, **a.g.e.**, s. 76, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1158, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1078, Öner, **a.g.e.**, s. 118.

⁵³³ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72, Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Arap, **a.g.e.**, s.66, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 707, Altaş, **a.g.e.**, s. 123.

⁵³⁴ Bu ek zarar alacaklısı öncelikle temerrüde uğrayan asıl alacağın varlığını, bu alacağının geç ifa edilmesinden dolayı faizle karşılanmayan zararını ve miktarını zarar ile borçlu temerrüdü arasındaki uygun illiyet bağını ispat etmek durumundadır.” (Yargıtay 21. HD E. 2016/6419, K. 2017/6419, T. 21.11. 2017), (Kazancı)“

⁵³⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 184.

yerine getirememiş ve bu nedenle ceza koşulu ödemek zorunda kalmışsa borçlu temerrüdü ile alacaklının ceza koşulu ödemesi arasında uygun illiyet bağı vardır denilir.⁵³⁶ Lakin, temerrüt sebebi ile zarara uğradığını iddia eden alacaklının tasarruf edebileceği yeterli miktarda parası olmasına rağmen, borcunu ödemeyerek zararın doğmasına yol açmış ise illiyet bağının varlığından bahsedilemez.⁵³⁷

Alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan zararı ile borçlunun temerrüde düşmüş olması arasındaki uygun illiyet bağının varlığını alacaklının ispat etmesi gerekmektedir, nitekim uygun illiyet bağı alacaklı tarafından ispat edilemezse alacaklının aşkın zararının karşılanması mümkün olmayacaktır.⁵³⁸ Davacının, talebini dayandırdığı şartların gerçekleştiğini ispat etmesi yolundaki genel esas, aşkın zarar tazminat talepleri bakımından da uygulama alanı bulacaktır, bu noktada ispat yükü alacaklıya ait olacaktır.⁵³⁹ Bu noktada, aşkın zarar talebinde bulunan alacaklının somut olaydaki zarar ile fiil arasında uygun illiyet bağına yönelik bütün vakıaları ispat etmesi gerekmektedir.⁵⁴⁰ Uygun illiyet bağının varlığı her somut olay için ayrı ayrı öznel olarak değerlendirilmelidir.⁵⁴¹ Somut olayda ortaya çıkan zarar eğer fiilî zarar olarak nitelendirilen bir zarar ise, borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ortaya çıkan gerçek durum göz önünde bulundurularak ispat faaliyetinde bir değerlendirme yapılmalıdır.⁵⁴² Tabiatına uygun olarak, somut olayda ortaya çıkan zarar yoksun kalınan kar olarak nitelendiren bir zarar olduğu takdirde, borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ortaya çıkması beklenen farazî durum göz önünde alınarak ispat faaliyetinde bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.⁵⁴³ Özet ile, fiilî zararın tazmininde gerçek bir illiyet bağı aranırken yoksun kalınan karda farazî ya da ihtimali bir illiyet bağı aranmaktadır.⁵⁴⁴

---

⁵³⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Kartal, **a.g.e.**, s. 11 vd, Ayrancı, **a.g.e.**,s. 140.

⁵³⁷ Ayrancı, **a.g.e.**,s. 140.

⁵³⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Kartal, **a.g.e.**, s. 11 vd., Kırmızı ve Arslan, **a.g.e.**, s. 669, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72, Altaş, **a.g.e.**, s.123, Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Arap, **a.g.e.**, s.66, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 707, Ceylan, **a.g.e.**, s. 75, Mustafa Reşit Karahasan, **Sorumluluk Hukuku: Sözleşmeden Doğan Sorumluluk**, 1.Bası, Beta Yayıncılık, 2003, İstanbul, s. 383, 405-406, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 257, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1078.

⁵³⁹ Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Kartal, **a.g.e.**, s. 11 vd., Kırmızı ve Arslan, **a.g.e.**, s. 669, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72, Albaş, **a.g.e.**, s. 184.

⁵⁴⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 184, Barlas, **a.g.e.**, s. 192, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1078.

⁵⁴¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 185

⁵⁴² İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72

⁵⁴³ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72.

⁵⁴⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 139.

Bahsi geçtiği üzere, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan zararı ile borçlunun temerrüde düşmesi arasındaki uygun illiyet bağıını ispat yükü alacaklı da olsa dahi, borçlunun aşkın zararı tazmin yükümlülüğünden kurtulabilmek için ispat faaliyeti de yürütmesi mümkündür.⁵⁴⁵ Borçlu, kendisinin temerrüde düşmüş olması ile alacaklının aşkın zararı arasında uygun bir illiyet bağıının var olmadığını ya da temerrüde düşmüş olması ile alacaklının aşkın zararı arasındaki uygun illiyet bağıını kesen bir durumun mevcudiyetini ispatlayarak aşkın zarar tazminatını tazmin etmekten kurtulabilir.⁵⁴⁶ Ancak borçlu alternatif illiyetin genel kurallarına göre borçlu zararın başka bir borçlu nedeniyle meydana geldiğini ileri sürerek sorumluluktan kurtulamaz.⁵⁴⁷ Son olarak belirtmekte fayda vardır ki, kusuru ile temerrüde düşen borçlu umulmayan olaydan ve mücbir sebepten sorumlu tutulacaktır. Şöyle ki, borçlu temerrüde düştükten sonra ve temerrüt hali devam ederken umulmayan olay ya da mücbir sebep nedeniyle para borcunun değerinde azalma meydana geldiği takdirde borçlu hala alacaklının aşkın zararından sorumludur. Böyle bir durumda alacaklının zararı ile borçlunun temerrüdü arasındaki illiyet bağıını varlığını korumaktadır.⁵⁴⁸

4.1.5. Borçlunun Temerrüde Düşmekte Kusursuz Olduğunu Kanıtlayamaması

Aşkın zarar sorumluluğu kusur sorumluluğudur.⁵⁴⁹ Borçlunun, alacaklının temerrüt nedeniyle ortaya çıkan ve faiz ile karşılanmayan zararlardan sorumlu olabilmesi için, borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olması gerekmektedir.⁵⁵⁰ Aşkın zararı öngören TBK m. 122’de “...borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe...” ibaresinden anlaşılacağı üzere borçlunun kusurlu olması aşkın zararın talep edilebilmesinin şartıdır.⁵⁵¹ Bir başka deyiş ile ifade etmek gerekirse, alacaklının aşkın

---

⁵⁴⁵ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137.

⁵⁴⁶ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 72, Yıldız, **a.g.e.**, s. 137.

⁵⁴⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 139.

⁵⁴⁸ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 139.

⁵⁴⁹ Arap, **a.g.e.**, s. 64, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 706, Nomer, **a.g.e.**, s. 282, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 68, Koca, **a.g.e.**, s. 69.

⁵⁵⁰ Arap, **a.g.e.**, s. 64, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s.536, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 909, Nomer, **a.g.e.**, s.419, Eren, **a.g.e.**, s. 1108, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 283, Gülerci, **a.g.e.**, s. 532, Helvacı, Faiz, s. 86, Antalya, Cilt V/1 3, s. 528, Kartal, **a.g.e.**, s. 11, Kılıçoğlu, **Munzam Zarar**, s. 10, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 257, Ceylan, **a.g.e.**, s. 74, Ferit Saymen, Halid Elbir, **Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1966, s. 714, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 380, Öner, **a.g.e.**, s. 119.

⁵⁵¹ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 68, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Öztürk, **a.g.e.**, s. 95, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079.

zararın tazmin edebilmesi için borçlunun kusursuzluğunu ispat edememiş olması gerekmektedir.⁵⁵²

Burada aranacak kusur borçlunun temerrüde düşmesindeki kusurdur, alacaklının aşkın zararının doğmasına yol açan bir kusur aranmamaktadır.⁵⁵³

TBK m. 122’de kusur karinesi kuralı kabul edilmiştir.⁵⁵⁴ Alacaklı aşkın zararının tazminini talep edebilmek için borçlunun kusurunun bulunup bulunmadığını ispatlamak zorunda kalmayacaktır, kanunen borçlunun temerrüde düşmekte kusuru olduğu farz

---

⁵⁵² Yargıtay 12. HD, T. 22.11.1973, E. 10946/1973, K. 10325/1973 (Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 11.04.1979, E. 730/ 1973, K. 805/1979 (Kazancı), “6098 sayılı TBK’nın 122. maddesi (Mülga BK’nın 105.) maddesi uyarınca, alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür. Kanun koyucu para borcunun geç ödenmesi halinde bir zararın mevcut olduğunu kural olarak benimsemiş, bu zararın tazminini iki bölümde düşünmüştür. Birinci bölüm, ispat edilmeden tahsili talep edilebilecek zarar miktarı olup, bu zararın temerrüt faizi ile karşılanması kabul edilmiştir. Bunun dışında alacaklının herhangi bir karineden istifade etmek olanağı yasal olarak mevcut değildir. Bu nedenle, munzam zarar isteminde bulunan alacaklı öncelikle borçlunun borcunu geç ödemesi nedeniyle uğradığı zararın temerrüt faizi ile karşılanmadığını, temerrüt faizini aşan bir zarara uğradığını ispat etmelidir. Alacaklı, borçlunun ilk temerrüde düştüğü tarihten alacağını faizi ile birlikte tahsil ettiği tarihe kadar olan dönem için munzam zararını isteyebilecektir. Munzam zarar borcunun hukukî sebebi, asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılıktır. O nedenle, borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü (TBK md. 122), asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur. Munzam zarar sorumluluğu, kusur sorumluluğuna dayanır. TBK’nın 122. maddesi (Mülga BK’nın 105.) kusur karinesini benimsemiştir. Munzam zarardan kaynaklanan tazminat borcunun doğması için aranan kusur, borçlunun temerrüde düşmekteki kusurudur. Farklı bir anlatımla, burada zararın doğmasına yol açan bir kusur ilişkisi aranmaz ve tartışılmaz. Sorumluluk için borçlunun temerrüde düşmekteki kusurunun varlığı asıldır. Kural olarak munzam zarar alacaklısı, öncelikle temerrüde uğrayan asıl alacağının varlığını, bu alacağın geç veya hiç ifa edilmemesinden dolayı temerrüt faizi ile karşılanmayan zararını, zarar ile borçlu temerrüdü arasındaki uygun illiyet bağımlı ispat etmekle yükümlüdür. Alacaklı borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olduğunu ispatla yükümlü değildir. Borçlu ancak temerrüdündeki kusursuzluğunu kanıtlama koşuluyla sorumluluktan kurtulabilir. Bu itibarla, munzam zarar davalarında alacaklının (davacının) ispat yükümlülüğü çok sıkı kurallara bağlanmamalı, genel ispat yöntemlerinde olduğu gibi her olayın kendi yapısı ve özelliği içinde değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.” (Yargıtay 11 HD, T.29.04.2019, E. 2018/ 1512, K. 2019/3201), (Kazancı) “O halde, munzam zararın ödenmesi söz konusu olduğunda kusur, bir unsur olarak yer almaktadır. Kısacası, munzam zarar davasında davacı, zararın varlığını ve miktarını; davalı ise, borcun geç ödenmesinde kusurunun olmadığını kanıtlayacaktır.” (Yargıtay 18. HD, T. 14.12.2015 E. 2015/5164, K. 2015/18416), (Kazancı)

⁵⁵³ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 129, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 941, Uygur, **a.g.e.**, s.799, Öztürk, **a.g.e.**, s. 95, Oğuzman, Öz, **Cilt I**, s. 512, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079, Aynı yönde bkz. “...Munzam zarar sorumluluğu, kusur sorumluluğuna dayanır. BK’nın 105. maddesi kusur karinesini benimsemiştir. Munzam zarardan kaynaklanan tazminat borcunun doğması için aranan kusur, borçlunun temerrüde düşmekteki kusurdur. Farklı bir anlatımla, burada zararın doğmasına yol açan bir kusur ilişkisi aranmaz ve tartışılmaz. Sorumluluk için borçlunun temerrüde düşmekteki kusurunun varlığı asıldır...”, (Yargıtay 15. HD. 25.04. 2018, E.2018/1742, K.2018/ 1742), (Kazancı), Yargıtay 13. HD. T. 22.11. 2007, E. 1994,8904, K. 1994/10313 (Kazancı)

⁵⁵⁴ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 129, Albaş, **a.g.e.**, s. 192, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079.

edilmiştir.⁵⁵⁵ Buna karşı olarak alacaklının borçlunun temerrüde düşmesi sonucu temerrüt faizi ile karşılanmayan aşkın zararının bulunduğunu ispatlayacaktır.⁵⁵⁶ Bu duruma karşı, borçlu bahsi geçen hüküm gereğince alacaklının aşkın zarara uğramasında kusurlu olmadığını ispat ederek kusur karinesini çürütebilecektir.⁵⁵⁷ Kusur sorumluluğunda ispat yükünün zarar göre ait olması genel kural; ancak aşkın zarar tazmini yükümlüğünde genel kurala bir istisna getirilmiştir ve ispat yükü zarar görene değil zarar verene yüklenmiştir.⁵⁵⁸ Bunun sebebi, temerrüde düşen borçlunun kusurlu olup olmadığını alacaklının bilmesi mümkün olmaması nitekim bilse de ispatlamakta büyük güçlükler yaşayacak olmasıdır. ⁵⁵⁹ Kanun koyucunun ispat yükü dağılımını bu şekilde öngörmesi sözleşmelere güç ve güven kazandırmaktadır, nitekim böylelikle alacaklının borçlunun kusurlu olup olmadığını bilmesi gibi bir yükümlülüğünün bulunmadığını da belirtmiş olmaktadır.⁵⁶⁰ Belirtmekte fayda vardır ki, TBK m. 122'nin emredici değil, düzenleyici bir hüküm olması sebebiyle taraflar kanunî çerçevenin dışına çıkarak kusuru alacaklının ispat etmesini kararlaştırabilirler.⁵⁶¹

Bahsi geçtiği üzere alacaklı, borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olduğunu ispat etmekle mükellef değildir, eğer ki borçlu aşkın zarar tazmin yükümlülüğünden kurtulmak istiyorsa kusursuzluğunu ispat etmekle mükellef olacaktır.⁵⁶² TBK m. 122'de “...hiçbir kusurunun bulunmaması...” ibaresinden borçlunun ağır veya hafif kusurlu olmasının bir değişiklik yaratmayacağı çıkarılmaktadır.⁵⁶³ Bir diğer değiş ile, alacaklının aşkın zarar talep edebilmesi için borçlunun kusurunun derecesi bir fark yaratmayacaktır, kusurunun derecesi ne olursa olsun borçlu temerrüde düşmekte herhangi bir kusuru varsa alacaklının aşkın zararından sorumlu olacaktır.⁵⁶⁴ Aynı yönde Yargıtay, belirli bir para

---

⁵⁵⁵ Koca, **a.g.e.**, s. 69, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 129, Haluk Tandoğan, **Mesuliyet Hukuku**, Ajans Matbaası, Ankara, 1961 s. 421, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079.

⁵⁵⁶ Koca, **a.g.e.**, s. 69, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 129.

⁵⁵⁷ Koca, **a.g.e.**, s. 69, Arslanlı, **a.g.e.**, s. 434, Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 815, Yıldız, **a.g.e.**, s. 138.

⁵⁵⁸ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 69, Arap, **a.g.e.**, s. 64, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 706, Nomer, **a.g.e.**, s. 282, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 422.

⁵⁵⁹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 129.

⁵⁶⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 129, Tunçomağ, **a.g.e.**, s. 825, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 422, Saymen, Elbir, **a.g.e.**, s. 714.

⁵⁶¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1108, Öztürk, **a.g.e.**, s. 96, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 423, Yıldız, **a.g.e.**, s. 138.

⁵⁶² İlaraslan, **a.g.e.**, s. 68, Arap, **a.g.e.**, s. 64, Kırmızı, Arslan, **a.g.e.**, s. 662, Barlas, **a.g.e.**, s. 118, Baştuğ, **a.g.e.**, s. 277, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 423, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079.

⁵⁶³ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 68, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Albaş, **a.g.e.**, s. 191, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 257, Önderi, **a.g.e.**, s. 280.

⁵⁶⁴ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 68, Arap, **a.g.e.**, s. 65, Kırmızı, Arslan, **a.g.e.**, s. 662, Barlas, **a.g.e.**, s. 118, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Albaş, **a.g.e.**, s. 190.

borcunun alacaklı tarafından usulüne ve kanuna uygun şekilde borçludan talep edilmesine karşın borçlunun para borcunu kusurlu olarak ödenmemesi durumunda aşkın zarara hükmedilebileceğine karar vermiştir.⁵⁶⁵

Borçlunun kusurunun belirlenmesinde, normal bir zeka seviyesine sahip dürüst bir borçlu tipinin davranışı esas alınmalıdır.⁵⁶⁶ Bu model borçlu tipinin yapacağı davranışı yapan, ya da yapmayacağı tüm davranışlardan kaçınan borçlu kusursuz sayılacaktır.⁵⁶⁷ Tarafların kusuru ve özen borcunu tayin ve tespit etmelerine kanunî sınırlar içinde kalmak koşuluyla bir engel bulunmamaktadır.⁵⁶⁸ Taraflar arasında akdedilen sözleşmeyle ya da kanun hükmü ile açıkça borçlunun uyması gereken ve ihlali halinde kusur olarak nitelendirilen sebepler belirtilmemişse ya da sözleşmeden veya kanun hükmünden bu anlaşılamiyorsa, iyiniyete göre borçlunun kusuru değerlendirilir.⁵⁶⁹ Borçlunun kusurlu olup olmadığı objektif hukuk kurallarının sınırları içerisinde, borçlunun temerrüde düşme hususunda iyiniyetli olup olmadığına ve normal zekâ düzeyindeki bir insandan beklenen özeni gösterip göstermediğine bakılmalıdır.⁵⁷⁰ Para borcunda temerrüde düşen borçlu, temerrüde düşeceğini bilerek ve isteyerek borcunu ödememiş ise borçlunun kastından söz edilecektir.⁵⁷¹ Borçlunun gerekli özeni göstermemesi temerrüde sebebiyet vermişse borçlunun ihmalinden bahsedilecektir.⁵⁷² İhmal, ağır ve hafif olarak ikiye ayrılmaktadır; ağır ihmalde makul bir insanın davranışı ölçü alınırken, hafif ihmal için dikkat ve özen gösteren insan davranışı ölçüt olarak alınır.⁵⁷³ Hafif düzeyde kusurun varlığında bile borçlu kusurlu sayılır ve borçlu, alacaklının aşkın zararını tazmin etme sorumluluğundan kurtulamayacaktır.⁵⁷⁴

---

⁵⁶⁵ Yargıtay 18. HD., T. 12.03.1994, E. 1994/2060, K.1994/3571

⁵⁶⁶ Koca, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125.

⁵⁶⁷ Koca, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125.

⁵⁶⁸ Koca, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1241.

⁵⁶⁹ Koca, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125.

⁵⁷⁰ Koca, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125.

⁵⁷¹ Eren, **a.g.e.**, s. 1061, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 405, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 874, Keser, **a.g.e.**, s. 487.

⁵⁷² Keser, **a.g.e.**, s. 487

⁵⁷³ Eren, **a.g.e.**, s. 580, Koca, **a.g.e.**, s. 71, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125.

⁵⁷⁴ Eren, **a.g.e.**, s. 580, Keser, **a.g.e.**, s. 487.

Borçlu temerrüde düşmekte kusursuz olduğunu ispat etmek suretiyle alacaklının aşkın zararlarını tazmin yükümlülüğünden kurtulabilir.⁵⁷⁵ Aşkın zararı tazmin yükümlülüğünden kurtulmak için borçlu, temerrüde düşmesinde hiçbir kusurunun bulunmadığını her türlü delille ispat edebilir.⁵⁷⁶ Ancak para borcunun kendine özgü niteliği sebebiyle, borçlunun konusu para olan borçlarda temerrüde düşmekte kusursuz olduğunu ispat etmesi oldukça zordur.⁵⁷⁷ Örneklendirmek gerekirse, borçlunun fiilî ödeme güçsüzlüğü içinde bulunması ya da aciz hale düşmüş olması, TBK m. 122 hükmü açısından bir kusursuzluk hali teşkil etmemektedir.⁵⁷⁸ Çünkü; borçlunun ödeme güçlüğü içine düşmesinin nedeninin borçlunun ta kendisidir. Aynı zamanda paranın yokluğunun kabul edilebilecek bir mazeret de değildir.⁵⁷⁹ Borçlunun kusursuzluğunu ispat ettiği böylelikle aşkın zararı tazmin etme yükümlülüğünden kurtulabileceği durumlardan birine örnek olarak, para borcunu alacaklıya götüren kişinin, yolda bir kazaya uğraması verilebilir.⁵⁸⁰ Ancak para borcunu alacaklıya ödemeye giderken yolda bir kazaya uğrayan borçlu, kaza öncesi -temerrüde düşmeden önce- ödeme iradesini göstermelidir.⁵⁸¹ Borçlunun sebebiyet vermediği, elinde olmadan gelişen diğer mücbir sebepler de aynı sonucu doğuracaktır, yeter ki borçlu temerrüde düşmeden önce ödeme iradesi gösterebilir.⁵⁸² Borçlu, üzerine düşen tüm görevleri yerine getirerek ve iyiniyetli bir şekilde kendisi tarafından bilinmeyen noktaları aydınlatmak için gerekli ihtimam ve araştırmayı yaptığı halde alacaklının kimliğini öğrenememişse borçlu kusursuz sayılacağından, alacaklının aşkın zarar tazminatını tazmin etmekle sorumlu olmayacaktır. Borçlunun

---

⁵⁷⁵ Koca, **a.g.e.**, s. 69, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 69, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 368 “... *Borçlar Kanunu'nun 105. Maddesi, alacaklının duçar olduğu zararın 103. Maddede öngörülen geçmiş günler faizinden fazla olduğu takdirde bu zararı borçludan isteyebileceğini öngörmüştür. Ancak 103. Maddeye göre gecikme faizi ödenmesi için borçlunun kusurlu olmasına gerek olmamasına karşın, 105. Maddeye göre munzam zarar söz konusu olduğunda borçlu, temerrüde düşmeden, diğer bir deyimle istenen alacağı hemen ödenmemesinde bir kusuru bulunmadığını kanıtlandığı takdirde, zararı tazmin yükümlülüğünden kurtulabilir. O halde munzam zararın ödenmesi söz konusu olduğunda kusur, bir unsur olarak yer almaktadır...*” (Yargıtay 18. HD T. 25.01.2000 E. 1999/16084, K. 2000/782) (Lexpera) Benzer kararlar için bkz. Yargıtay 15. HD, T. 04.03.2019, E. 2018/1494, K. 2019/932, (Lexpera), Yargıtay 15. HD. T. 06.12.2018, E. 2018/3765, K. 2018/4907, (Lexpera), Yargıtay 15. HD, T. 25.04.2018, E. 2017/2736, K. 2018/1742, (Lexpera), Yargıtay HGK, T. 13.06.2012, E. 2011/18-370, K. 2012/373, (Lexpera), Yargıtay, 15. HD, T. 28.11.2018, E. 2018/3499, K. 2018/4739(Lexpera).

⁵⁷⁶ Koca, **a.g.e.**, s. 69, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 69.

⁵⁷⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 192, Barlas, **a.g.e.**, s. 194, Serozan, **Paranın Alım Gücü**, s. 45, Barlas, **a.g.e.**, s. 194.

⁵⁷⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 192, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 126.

⁵⁷⁹ Öçal, **a.g.e.**, s. 156.

⁵⁸⁰ Koca, **a.g.e.**, s. 70, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 69, Öçal, **a.g.e.**, s. 156; Kırmızı, Arslan, **a.g.e.**, s. 662.

⁵⁸¹ Koca, **a.g.e.**, s. 70, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 70, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 423.

⁵⁸² Koca, **a.g.e.**, s. 70, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 70, Albaş, **a.g.e.**, s. 191, Barlas, **a.g.e.**, s. 194.

kimliğini bildiği alacaklıya göndermiş olduğu para kendi kusuru olmaksızın alacaklıya geç ulaştıysa borçlu kendi kusurunun olmadığını ispat ettiği sürece aşkın zarar tazminatından sorumlu tutulamayacaktır.⁵⁸³ Borçlunun kusursuzluğuna dair örnekler çoğaltılabilir, kusursuz olarak temyiz kudretini kaybeden, maddî veya manevî cebir nedeniyle iradesi ortadan kalkan, üçüncü şahsın hilesi sebebiyle borcunu yerine getiremeyen borçlu da kusursuz sayılmaktadır.⁵⁸⁴ Alacaklının haber vermeden yerleşim yerini değiştirmesi durumunda da borçlunun kusursuzluğundan bahsedilecektir.⁵⁸⁵

Borçlunun yanlışlıkla alacaklı olduğunu sandığı üçüncü bir şahsa ödeme yapması sebebiyle asıl borçluya zamanında ödemedede bulunamaması halinde, üçüncü şahsın alacaklı ile aynı ad ve soyada sahip olduğu durumlarda bile, borçlu gereken dikkat ve özeni göstermemiş ise kusurlu sayılacaktır.⁵⁸⁶ Borçlunun borcun varlığı veya borcun miktarı hakkında bilgisiz olması ve bu bilgisizliğinin mazur görülebilecek bir sebebinin olduğunu ispat etmesi durumunda da borçlu aşkın zarar tazminatını tazmin etmekten kurtulabilir.⁵⁸⁷ Alacaklının mağduriyetine yol açmaması için borçlunun borcu veya borcun miktarını bilmemesinin mazeretinin haklı bir sebebe dayandığının objektif ve detaylı bir şekilde araştırılması gerekmektedir.⁵⁸⁸ Bu hal mirasçılarının murislerinin borçlarından sorumlu olmaları durumunda ya da temsil olunanlarda görülmektedir.⁵⁸⁹ Temsil olunan, temsilcinin irade beyanı hukuk alanına girdiği vaziyette, bu irade beyanını öğrenmediyse kusursuz sayılacaktır.⁵⁹⁰ Aynı zamanda alacaklının borçluya borcun ödenmesine dair yaptığı ihtardan bu şekilde haberdar olamayan kimse de kusursuz sayılacaktır.⁵⁹¹ Lakin, borçlu bizzat kendi iradesi ile borcu üstlendiyse haberdar olmaması ile ilgili iddiası dinlemeyecektir.⁵⁹² Borçlu yanında çalışan yardımcısının kusurlu davranışı sebebiyle temerrüde düştüğünü ileri sürerek aşkın zarardan kurtulamaz, TBK

---

⁵⁸³ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 70, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 126, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 1169.

⁵⁸⁴ Koca, **a.g.e.**, s. 70, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 130, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 670.

⁵⁸⁵ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 126.

⁵⁸⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 195, Albaş, **a.g.e.**, s. 192.

⁵⁸⁷ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Barlas, **a.g.e.**, s. 194, Albaş, **a.g.e.**, s. 191.

⁵⁸⁸ Koca, **a.g.e.**, s. 69.

⁵⁸⁹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Koca, **a.g.e.**, s. 70.

⁵⁹⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 125, Koca, **a.g.e.**, s. 70.

⁵⁹¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 126, Koca, **a.g.e.**, s. 70.

⁵⁹² Ayrancı, **a.g.e.**, s. 126, Koca, **a.g.e.**, s. 70.

m. 116 gereği borçlu yanında çalışan yardımcısının kusurlu davranışından sorumlu tutulacaktır.⁵⁹³

4.1.6. Alacaklının Zararı ve Miktarını İspatlama Zorunluluğu

Aşkın zarara uğradığını iddia eden alacaklı, aşkın zarara uğradığını ve uğradığı aşkın zararın miktarını kanıtlamakla yükümlüdür.⁵⁹⁴ TBK m. 50/1 “Zarar gören, zararını ve zarar verenin kusurunu ispat yükü altındadır” hükmü ile de aşkın zarara uğrayan alacaklının zararını ispat etmesi gerekliliği paralellik göstermektedir.⁵⁹⁵ Alacaklının tazmin talebinde bulunduğu aşkın zarar ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağının var olduğunu da alacaklının ortaya koyması gerekmektedir.⁵⁹⁶⁵⁹⁷ Belirtmekte fayda vardır ki, borçlu alacaklının ispat faaliyetine karşılık borçlu bu yönde bir zararın oluşmadığını veya alacaklının iddia ettiği miktardan daha az zararın meydana geldiğini ispat edebilir.⁵⁹⁸ Alacaklının uğradığı zararı ispat edebildiği ancak uğradığı zararın miktarını tam olarak ispat etmesi mümkün olmadığı hallerde hakim, TBK m. 50/2’ye göre olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler.⁵⁹⁹

Zarar miktarının belirlenmesinde iki yöntem kullanılmaktadır: somut ve soyut yöntem.⁶⁰⁰ Alacaklının aşkın zararın varlığını ve miktarını ispat faaliyetinde hangi yöntemin uygulanacağı kanun koyucu tarafından belirtilmemiştir.⁶⁰¹ Aşkın zararın ispatında hangi yöntemin uygulanacağı konusunda öğretide de görüş birliği yoktur.⁶⁰² Bazı yazarlar, somut ispat yöntemi savunarak aşkın zararın somut olarak ispat edilmesi gerektiğini iddia etmektedirler.⁶⁰³ Bu görüşe katılmayan yazarlar ise enflasyon ya da

---

⁵⁹³ Koca, **a.g.e.**, s. 72, Saymen, Elbir, **a.g.e.**, s. 717-718.

⁵⁹⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 191, Albaş, **a.g.e.**, s. 187, Eren, **a.g.e.**, s. 1108, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 500, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Baştuğ, **a.g.e.**, s. 277, Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 747, Zeyinoğlu, **a.g.e.**, s. 259, Arap, **a.g.e.**, s. 66, Furrer, Müller-Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 637.

⁵⁹⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 191, Albaş, **a.g.e.**, s. 187.

⁵⁹⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 191, Albaş, **a.g.e.**, s. 187, Eren, **a.g.e.**, s. 1108, Arap, **a.g.e.**, s. 66, Zeyinoğlu, **a.g.e.**, s. 259, Altaş, **a.g.e.**, s. 124.

⁵⁹⁷ Yargıtay 15. HD., T. 24.01.1994, E. 1994/5843, K. 1994/229 (Lexpera).

⁵⁹⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 187.

⁵⁹⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 187.

⁶⁰⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 187, Keser, **a.g.e.**, s. 488, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 73.

⁶⁰¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 187, Keser, **a.g.e.**, s. 488, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 73.

⁶⁰² Albaş, **a.g.e.**, s. 187, Keser, **a.g.e.**, s. 488, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 73.

⁶⁰³ Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Zeyinoğlu, **a.g.e.**, s.262, Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s. 367.

döviz kurlarındaki değişim gibi para alım gücündeki düşüş oranının temerrüt faiz oranından yüksek olması kendi başına aşkın zarar sebebi saymaktadırlar.⁶⁰⁴ Yargıtay kararları çoğunlukla ispat yöntemi olarak somut yöntemin uygulanması gerektiğini öngörmektedir, ancak Anayasa Mahkemesinin 21.12.2017 tarihli, 2014/ 2267 sayılı kararında soyut ispatın yeterli olduğu yönünde bir karar vermesi sebebiyle bazı Yargıtay Özel Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu da görüş ve içtihat değişikliğine gitmiştir.⁶⁰⁵

Belirtmekte fayda vardır ki, bir vakıanın mevcudiyetinin kabul edilip ilgili hukuk normundaki hukuki sonucun doğduğuna hükmedilebilmesi için hâkimde oluşması gereken kanaatin derecesine ispat ölçüsü denilmektedir.⁶⁰⁶ İspat ölçüsü tam ispat ve yaklaşık ispat olarak ikiye ayrılmaktadır. Tam ispat ölçüsünde bir vakıanın mevcudiyeti ve doğruluğu hakkında hâkimde oluşması gereken kanaatin kesinlik ya da kesinlik sınırında muhtemel görme derecesinde olmalıdır.⁶⁰⁷ Yaklaşık ispat ölçüsünde, hâkim vakıanın mevcut olma ihtimalini kesinlik derecesinde olmasa bile yüksek görüyorsa, söz konusu vakıayı ispatlanmış kabul eder.⁶⁰⁸ Dikkat etmek gerekir ki medeni usul hukuku bakımından bir vakıanın ispatı söz konusu ise kural olarak aranan ispat ölçüsü tam ispattır; yaklaşık ispat istisnai bir ispat türüdür.⁶⁰⁹ İspat ölçütünün tam ispattan yaklaşık ispata düşürülmesi sadece takdirli delillerle ispatın caiz olduğu bir diğer değiş ile kesin delillerle ispat zorunluluğunun söz konusu olduğu haller dışında geçerlilik kazanır.

---

⁶⁰⁴ Keser, **a.g.e.**, s. 488, Antalya, **V/1, 3**, s. 530, Barlas, **a.g.e.**, s. 210, Helvacı, **a.g.e.**, s.88, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 911, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 943.

⁶⁰⁵ Yargıtay 15. HD., T. 25.04.2018, E. 2017/2736, K. 2018/1742, (Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 04.03.2019, E. 2018/1494, K. 2019/932, Yargıtay 15. HD. T. 15.03.2021, E. 2020/967, K. 2021/859, (Kazancı), Yargıtay 15 HD. T. 28.11.2018, E. 2018/3499, K.2018/4739, (Kazancı), Yargıtay 15. HD., T. 06.12.2018, E. 2018/3765, K. 2018/4907, Yargıtay 15 HD. T. 25.04.2018, E. 2017/2736, K. 2018/1742, Yargıtay 11. HD., T. 27.06.2019, E. 2018/193, K. 2019/4929, (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 20.09.2018, E. 2016/12086, K. 2018/5488, (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 23.03.2011, E. 2020/3860, K. 2021/2759, (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 27.06.2019, E. 2018/193, K. 2019/4929, (Kazancı), Yargıtay 1. HD., T. 19.01.2022, E. 2020/1472, K. 2022/437, (Kazancı), Yargıtay 3. HD., T. 25.01.2021, E. 202075000, K. 2021/381, (Kazancı), Yargıtay 19. HD. T. 2.4.2019, E. 2018/1690, K. 2019/2185, (Kazancı), Yargıtay HGK, T. 09.12.2021, E. 2017/18-2800, K. 2021/1629.

⁶⁰⁶ Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 481, Sülha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt 1, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 792, Oğuz Atalay, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakaların İspatı**, 1. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001, s. 38, Hakan Albayrak, **Medeni Usul Hukukunda Yaklaşık İspat**, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 38, Ahmet Başözen, **Medeni Usul Hukukunda İlk Görünüş İspatı**, 1. Bası, Adalet Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 112.

⁶⁰⁷ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792, Başözen, **a.g.e.**, s. 113.

⁶⁰⁸ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792,

⁶⁰⁹ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792, Albayrak, **a.g.e.**, 126

Yaklaşık ispatın işlerlik kazandığı haller ivedilikle karar verilmesi veya delil ikamesinin çok zor olması sebebi ile kesin ispat aranmasının uygun olmadığı hallerdir. Hâkimin bir vakıanın ispatında yaklaşık ispat ölçüsü ile yetinilebilmesi için bunun bir kanun hükmüyle açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir.⁶¹⁰ Bu noktada aşkın zararın varlığının ve miktarının hesaplanmasında soyut yöntemin ispat yöntemi olarak kullanılması ispat ölçüsünün yaklaşık ispata düşürüleceği anlamını taşımadığı önemle belirtilmelidir.

4.2. USUL HUKUKU YÖNÜNDEN ŞARTLAR

4.2.1. Muacceliyet ve Dava Şartı Yönünden İnceleme

18.02.2022 tarihli, 2019/5 Esas, 2022/2 Karar sayılı Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararında (İBK) muaccel olmamış bir alacak için açılan davada esastan değil, usulden red kararı verilmesi gerektiğini, bu kararın sebebi olarak da müeccel bir alacağın dava edilmesinde hukukî yararın bulunmadığını belirtmesi nedeni ile muacceliyet kavramının aşkın zarar tazminatının usul hukuku şartları başlığı altında incelenmesini uygun bulmaktayız.

Öncelikle bahsi geçen İBK'nın gerekçesi incelendiğinde, davanın esasına ilişkin karar verilebilmesi için hukuken korunmaya değer bir menfaatten söz edilebiliyor olması gerektiği, nitekim dava hakkının kişilerin haklarını, hukuken korunan menfaatlerini gerçekleştirmek ya da koruma amacı ile yargı mercilerine başvurmasını sağlayan bir hak olduğu belirtilmiştir. Hukuken korunmaya değer bir menfaatin bulunmadığı, bu sebeple de dava açmakta hukukî yararın olmadığı hallerde HMK m. 114'te belirtilen dava şartlarından davacının dava açmakta hukukî yararının bulunmaması sebebi ile davanın esasına girilemeyeceği belirtilmiştir.

TBK m. 90 'da belirtilen "*İfa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukukî ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur*" hükmü ile borcun ne zaman muaccel olacağı belirtilmiştir. Ödenmesi gereken ve vadesi gelmiş olan

---

⁶¹⁰ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481.

borç muaccel olmuş, artık borçludan talep edilebilir veya dava edilebilir hale gelmiştir. İBK, muaccel olmamış bir alacak için dava açılmasını erken açılmış dava olarak nitelendirmiş, bu sebeple de davanın açılmasında HMK m. 114/1-h' de hükme bağlanmış dava şartları arasında sayılan hukukî yararın bulunmaması nedeni ile HMK m. 115/2 hükmü gereği davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bu yönde, çalışmamızın konusu gereği sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, aşkın zarar tazminatının talebine ilişkin zararın tespitinin ancak asıl alacağa ilişkin açılmış bir davada kararın kesinleşmesi sonrasında ya da öncesinde yapılacak tahsilatla ortaya çıkabileceği idda edilebilir. Hâkim/hakem önünde sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlık konusu yapılan zararlar yönünden asıl borç ilişkisine dair alacaklının alacağının varlığı ve miktarı tespit edilip hüküm altına alındıktan ve uyuşmazlığa konu olan alacak faiziyle tahsil edildikten sonra ancak bir aşkın zararın doğduğu ve muaccel hale geldiğinden söz edilebilir. Alacaklının asıl alacağa ilişkin açtığı davada aynı zamanda TBK m. 122/2'ye dayanarak aşkın zarar tazminatını talep etmesi durumunda; aşkın zarar tazminatının asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden bağımsız, temerrüt ile karşılanamayan, asıl borcun ifasına kadar zaman içerisinde miktarı artarak devam eden bir zarar türü olması ve asıl borç ilişkisine konu olan asıl alacağın henüz belirlenmemiş olması ya da bilirkişi raporu ile asıl borç ve aşkın zarar tazminatının hesaplanmasının aynı anda yapılmasının sağlıklı olmadığını ve gerçek zarara ulaşılmamasının da olanaklı olmadığı ileri sürülebilir.

Öyle ki, daha asıl alacağın varlığı ve miktarı belirlenememişken, ekonomik hesaplama faktörlerinin sabit kalan enstrümanlar olmaması nedeni ile alacaklının aşkın zararının temerrüt faizi ile karşılanamayacağı konusu da netlik kazanmamaktadır. Asıl alacağın varlığının ve miktarının belirlendiği ve aşkın zararın da bilirkişi raporu tarihine kadar belirlenebildiği varsayımında, ancak bilirkişi raporu tarihine kadar alacaklının aşkın zararının hesabı yapılmış olacak ve yargılamanın tamamlanması sonrasında borçlu tarafından hükmedilen tazminatın borçlu tarafından ödenmemesi ya da ödemekte gecikmesi sebebi ile tekrar aşkın zarar doğması söz konusu olabilme ihtimali üzerine alacaklının tekrar aynı talep ile yargı önüne gelmesi önünde bir çare olmayacaktır.

Aşkın zarar asıl alacağın tamamının tahsil edildiği tarihten itibaren zamanaşımının işlemeye başlayacağı yönündeki Yargıtay kararlarından⁶¹¹ yola çıkarak asıl alacağa yönelik taleple birlikte yapılan aşkın zarar talebinin muaccel olmayan ve muaccel olmadığı için zamanaşımı süresi de işlemeye başlamayan bir alacağa yönelik bir talep niteliğinde olduğu ifade edilebilir. Çünkü, alacak hakkı borç ilişkisi kurulduğu anda müaccel olur ancak borç muaccel olduğu anda talep edilebilir hale gelebilir. İfa günü gelmiş olan borç muaccel olmuştur ve muaccel olan borç artık alacaklısı tarafından talep ve dava edilebilir. Bu noktada aşkın zarar tazminatı, muaccel olmaması sebebi ile sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklarla ilgili görülen davada talep edilemeyecektir. Alacaklı ancak asıl alacak ve buna bağlı olan temerrüt faizine kavuştuktan sonra aşkın zarar tazminatını talep edilebilecektir. İBK’da belirtilen gerekçeye paralel olarak, sigorta sözleşmesinden doğan bir alacak talebiyle birlikte yapılan aşkın zarar tazminatı talebinin, muaccel olmayan bir alacak olması sebebi ile dava şartı olan HMK m. 114/1- ‘h de belirtilen hukuki yararın yokluğu nedeni ile reddedilmesi gerektiği belirtilebilir. Sonuç olarak alacaklı, aşkın zarar tazminatını asıl alacakla birlikte talep ettiği takdirde aşkın zarar tazminatının muaccel olmaması nedeni ile HMK m. 114/1’de belirtilen dava şartlarından davayı açmakta hukukî yarar bulunması şartını tamamlamamıştır.

Daha önce belirtildiği üzere para borcunun iki özel sonucu vardır, temerrüt faizi ve aşkın zarar tazminatı. Aşkın zararı tazmin yükümlülüğü, borçlunun temerrüde düşmesi doğan ve borcun ifasına kadar miktar olarak artarak devam eden bir borçtur. Aşkın zarar tazminatı, alacaklının asıl alacağın temerrüt faiziyle birlikte ödenmesine yönelik açılan davada veya başlatılan icra takibinde veya asıl alacaktan bağımsız ayrı bir dava ile zamanaşımı süresi içerisinde talep edebilir. Aşkın zarar, borcun kaynağından bağımsız olarak, para borçlarında temerrüt faizinin karşılamadığı bütün zararlar için gündeme gelebileceği de belirtilmiştir.

---

⁶¹¹ “TBK’nın 122 maddesinde düzenlenen aşkın zararda alacaklı asıl alacağın tamamının tahsil edildiği tarihten itibaren TBK’nın 146.maddesi gereğince genel zamanaşımı olan 10 yıllık süre içerisinde aşkın zarar talep edebilir. Somut olayda takip dosyalarında tespit edilen ödemelerden birinin 23.05.1995 tarihinden yapıldığı, dava tarihinin ise 17.05.2005 olduğu, bu nedenle 10 yıllık zamanaşımının geçmediği anlaşılmıştır. Mahkemece 10 yıllık zamanaşımının dolmamış olmasına rağmen zamanaşımının dolduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.” (Yargıtay 23. HD., T.23.01.2018, E. 2016/9487, K. 2018/161), (Lexpera).

Aşkın zararın doğabilmesi için öncelikle borçlunun temerrüde düşmesi ve temerrüt faizinin işlenmesi, alacaklının temerrüt faizi ile karşılanamayacak bir zarara uğraması ve bu zararın borçlunun temerrüdü ile uygun illiyet bağı içerisinde olması gerektiği belirtilmiştir.⁶¹² Öncelikle, sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunda ne zaman temerrüde düşeceğinin tespiti, aşkın zararın ne zaman meydana gelebileceği hususunu belirleme açısından önem arz etmektedir. Daha önce temerrüt faizini işlediğimiz bölümde açıkladığımız üzere sigortacı, KTK m. 97-99 uyarınca hak sahibi hükümde belirtilen belgeleri sigortacının merkez veya kuruluşlarından birine iletmediği tarihten itibaren sekiz iş günü içerisinde sigorta tazminatını ödemediği veya zarar görene hiç cevap vermediği anda sigortacı temerrüde düşmektedir ve temerrüt faizi işlemeye başlamaktadır.⁶¹³ Ancak sigorta ettiren, sigortacı temerrüde düştüğü anda derhal dava hakkını kullanmak zorunda değildir. Sigorta şirketlerinin, ancak Türk makamlarından alınacak izin ve ruhsat ile kurulabilen “*güven kuruluşları*” olması sebebi ile zarar gören kişinin, sigorta şirketinin ifayı zamanında, zamanında olmasa da en makul sürede yerine getireceği yönünde haklı bir beklentisi olması doğaldır. Nitekim hem aracı işletenin ve hem sigortacının tabi olduğu zamanaşımı KTK m. 109’da “*Motorlu araç kazalarında doğan maddî zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zarar ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar.*” hükmü ile belirtilmiştir. Zarar gören bu süre içerisinde dilediği zaman motorlu araç kazalarından doğan maddî zararlarının tazmini talep edebilecektir.

Zarar görenin sigortacı temerrüde düştükten sonra temerrüt faizi ile karşılanamayan, sigortacının temerrüde düşmesi ile illiyet bağı içerisinde olan bir zararı meydana gelmiş ise, artık zarar meydana geldiği için aşkın zararı muaccel olmuştur. Sigortacının, sigorta tazminatını ödeme borcunda temerrüde düşmesi sebebi ile zarar görenin temerrüt faizi ile karşılanmayan aşkın zararı borca aykırılıktan doğmaktadır.

TTK 1478’de “*Zarar gören, uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak*

---

⁶¹² Bkz. Üçüncü Bölüm I. A.

⁶¹³ Bkz. Üçüncü Bölüm I.A.2.b.

şartıyla, doğrudan sigortacıdan isteyebilir” hükmü ve KTK 97 “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunması gerekir. Sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar gören dava açabilir veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabilir.” hükmü ile sözleşmenin nisbiliği ilkesinin bir istisnası olarak zarar görenin sigortacı ile aralarında hiçbir hukukî ilişki bulunmamasına rağmen sigortacıya doğrudan başvurarak, sigorta tazminatını talep etme hakkı düzenlenmiştir. Zarar gören sigortacıya karşı dava açma hakkını sigortacının sigorta ettiren ile akdettiği sigorta sözleşmesinden değil, kanundan kaynaklı olarak elde etmektedir.⁶¹⁴ Bu noktada sigortacı ile zarar gören arasındaki KTK m.85’ten kaynaklanan borcun kaynağı haksız fiildir.

HMK m. 110’de “*Davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması şarttır.*” şeklinde ifade edildiği üzere kanun koyucu davacıya aynı davalıya karşı olan birden fazla asli talebini hükümde belirtilen şartlar gerçekleştiği takdirde aynı dava dilekçesinde ileri sürme imkânı tanımıştır. Zarar gören, sigortacıdan haksız fiilden kaynaklanan sigorta tazminatının ödemesine ilişkin talebiyle ile borca aykırılık sebebi ile doğan aşkın zarar talebini aynı yargılama çeşidi içinde yer alması ve taleplerin ortak yetkili mahkemenin olması sebebi ile aynı dava dilekçesinde ileri sürebilecektir.

Kanaatimizce, bu noktada sigorta sözleşmesinden doğan asıl borç ile talep edilen aşkın zararın ortaya çıkabilecek her durumda muaccel olmadığı gerekçesi ile her durumda usulden reddedileceği sonucu doğru değildir. Ayrıca da belirtilmelidir ki, her halde muacceliyet bir maddî hukuk meselesidir. Maddî hukuk alanları olarak örneğin borçlar hukuku, ticaret hukuku, iş hukuku gibi alanlarda kendine has özellikler gösterebilir. Nitekim konumuz gereği sigorta hukuku açısından kendine has özellikler gösterdiği

---

⁶¹⁴ Akkanat Öztürk, **a.g.e.**, s. 472.

yukarıda detaylıca bahsedilmiştir.⁶¹⁵ Her halde davanın esasına ilişkin herhangi bir incelemede bulunmaksızın, açılan davanın dava şartı yokluğu sebebi ile usulden reddedilmesi kanaatimizce yerinde değildir.

4.2.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

4.2.2.1. Görevli Mahkeme

Aşkın zararın tazminatı taleplerinde hangi mahkemelerin görevli mahkeme olacağı hususunda kanunda özel bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu nedenle aşkın zarar davalarında görevli mahkeme genel görev ve yetki kurallarına göre belirlenmektedir. HMK m. 2 “(1) *Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. (2) Bu Kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da görevlidir.*” hükmünden anlaşılacağı üzere aşkın zararın tazmini talepleri için Asliye Hukuk Mahkemesi görevli olacaktır.

a. Doğrudan Dava Açma Hakkında Görevli Mahkemenin Tespiti Sorunu

Zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu doğrudan talep hakkı dava yoluyla kullandığı hallerde, sigortacıya karşı açılacak davada görevli mahkemenin belirlenmesi gerekmektedir. Öğretide, zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu doğrudan talep hakkını dava yoluyla kullandığı durumlarda, doğrudan dava hakkının TTK m.4 uyarınca “a) *bu kanunda... öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır*” maddesinden yola çıkarak doğrudan dava hakkının Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiş olması nedeniyle, sigortacıya karşı açılan davada sigorta sözleşmesinin türünün önemi olmaksızın Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olduğu kabul eden bir görüş vardır.⁶¹⁶ Lakin kanaatimizce, TTK m. 1478 gereğince elde edilen doğrudan dava hakkına dayalı olarak açılan her davanın “a) *bu kanunda... öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve*

---

⁶¹⁵ Bkz. Birinci Bölüm, Borcun ne zaman muaccel olduğu ile ilgili farklılıklar için bkz. Üçüncü Bölüm 3.I. A. 2.b.

⁶¹⁶ Akkanat Öztürk, **a.g.e.**, s. 486.

*çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır” uyarınca ticarî dava olarak kabul edilmesi doğru bir yaklaşım değildir.*⁶¹⁷ TTK m. 1478, Türk Ticaret Kanunu’nun zarar görene verdiği hak bir açma hakkıdır lakin Türk Ticaret Kanunu bu davanın içeriğini düzenlememiştir. Kanaatimizce, TTK m. 1478 ile zarar gören ile sigortacı arasında hiçbir hukukî ilişki bulunmamasına rağmen zarar gören sigortacıya karşı dava açma hakkını sigortacı sigorta sözleşmesi ile değil kanun yolu ile elde etmektedir.⁶¹⁸ Bu nedenle, TTK m. 1478 gereğince doğrudan dava açma hakkının dava yoluyla kullanıldığı durumlarda görevli mahkeme, zarar gören ile zarar veren arasındaki hukukî ilişkiye göre belirlenmelidir. ⁶¹⁹ Zarar gören ile zarar veren arasındaki ilişkinin ticarî dava olup olmadığı ise TTK m.4/1’e göre belirlenecektir.⁶²⁰ Aynı yönde, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu’nun 22.03.1944 tarihli 1939/37 Esas, 1944/9 Karar sayılı kararında da bu husus “*Sigortacının, sigorta poliçesinden doğmayıp da yasadan aldığı bir yetkiye dayanmak suretiyle ve haksız eylem nedeniyle alacaklı yerine geçecek hareket ettiği davada Ticaret mahkemesine değil hukuk mahkemesine başvurması gerekir.*” şeklinde ifade edilmiştir.⁶²¹

Karayolları Trafik Kanunu’ndan kaynaklanan uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu kabul edilmelidir. Ancak, öğretide ileri sürülen bir görüşe paralel olarak⁶²², Yargıtay yeni tarihli bazı kararlarında ilgili uyuşmazlıkların sigorta sözleşmesinden kaynaklandığını ve sorumluluk sigortalarının Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlemesi ve zorunlu trafik sigortasının da sorumluluk sigortaları arasında yer alması sebebiyle KTK m. 97 ile doğrudan dava açma hakkının dava yolu ile kullanıldığı durumlarda Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olduğu yönünde kararlar vermektedir.⁶²³ Kanaatimizce bu görüş isabetli değildir; çünkü zorunlu mali sorumluluk sigortası TTK’da düzenlenmemiş, işletenin sorumluluğu, zorunlu mali

---

⁶¹⁷ Ekmekçi, Özekes, Atalı,Seven, **a.g.e.**, s. 39.

⁶¹⁸ Ekmekçi, Özekes, Atalı,Seven, **a.g.e.**, s. 391.

⁶¹⁹ Ekmekçi, Özekes, Atalı,Seven, **a.g.e.**, s. 391.

⁶²⁰ Ekmekçi, Özekes, Atalı,Seven, **a.g.e.**, s. 393.

⁶²¹ Yargıtay İBKG T. 22.03.1944, E. 1939/37, K. 1944/9 (Kazancı)

⁶²² Karasu, Rauf, “Sigorta Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk” Ankara Barosu tarafından 02.04.2019 tarihinde düzenlenen Sigorta Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Sempozyumunda sunulan tebliğ- <https://www.youtube.com/playlist?list=PL4jCA0s9Z5BAmvGqblNOSa8VATsfdN94V>, Akkanat Öztürk, **a.g.e.**, s. 487

⁶²³ Yarg. 17. HD., T. 10.7.2014, E. 2014/11559, K. 2014/11089, (Lexpera) Yarg. 17. HD., T. 19.12.2018, E. 2018/5947, K. 2018/12463, Yarg. 17. HD., T. 19.12.2018, E. 2018/2662, K. 2018/12461.

(trafik) sigortası, bu sigorta sözleşmesinin esasları, zarar görenini sigortacıya karşı sahip olduğu başvuru hakkı ve bu başvurunun tabii olduğu esaslar KTK m. 91 ve devamında düzenlenmiştir.⁶²⁴ Görüldüğü üzere, trafik sigortalarında zarar görenin sigortacıya karşı doğrudan dava açma hakkı Karayolları Trafik Kanunundan doğmaktadır, Türk Ticaret Kanunu'ndan değil. Bu sebeptendir ki, trafik sigortalarında zarar görenin sigortacıya karşı sigorta tazminatını talebini doğrudan dava açma yoluyla ileri sürmesi halinde görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir.

Belirtmekte fayda vardır ki; sigortacı aleyhine aşkın zarar tazminatı talebi, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan ve sigortacının sigorta tazminatını zamanında ödememesinden kaynaklanan bir tazminattır. Bu sebeptendir ki sigortacı aleyhine aşkın zarar tazminat talebi, SK m. 30/ 'de "*Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur*" şeklinde ifade edilen hükme aykırılık taşımamaktadır. Kanaatimizce sigorta ettiren/sigortalı sigortacı aleyhine aşkın zarar tazminat talebini Sigorta Tahkim Kurulu nezdinde de başvuru yaparak ileri sürebilmelidir.

4.2.2.2. Yetkili Mahkeme

Aşkın zararın tazmini taleplerinin hangi yetkili mahkemede ileri sürüleceği hususu da özel olarak HMK' da düzenlenmemiştir. Bu hususta aşkın zarar tazminat talebi için yetkili mahkeme, genel yetkili mahkemeleri düzenleyen HMK m. 6 "*(1) Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. (2) Yerleşim yeri, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre belirlenir.*" hükmü ile belirlenecektir.

Aşkın zarar bağımsız bir dava ile zamanaşımı süresi içinde talep edilebileceği gibi, asıl alacağın temerrüt faiziyle birlikte tahsiline yönelik açılan davada da istenebilir. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sebebiyle doğan uyuşmazlıklardan doğan dava ile aşkın zarar tazminatı talep edilecekse, yetkili mahkemeyi belirlemek için, HMK ve KTK

---

⁶²⁴ Akkanat Öztürk, a.g.e., s. 487.

ve Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına bakılması gerekmektedir. Öncelikle, HMK m.6 zorunlu mali sorumluluk sigortası sebebiyle doğan uyuşmazlıklardan doğan davada genel yetkili mahkemenin davalının yerleşim yeri olarak düzenlenmiştir. Sigorta sözleşmesinden doğan davalarda yetki HMK m. 15, maddenin 1. fıkrası da zarar sigortalarında yetkinin “*Zarar sigortalarından doğan davalar, sigorta, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınıra ilişkinse, malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkinse, rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir.*” şeklinde düzenlenmiştir. HMK m. 15 kesin yetki kuralı koymamakta, sadece davacı tarafa seçimlik hak tanımaktadır. HMK m. 16 “*Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir.*” hükmünde belirttiği üzere, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği ya da zarar görenini yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olduğu düzenlenmiştir.

KTk m 110’da motorlu araç kazalarından dolayı hukukî sorumluluğa ilişkin davaların yetkili olduğu mahkemeler şu şekilde belirtilmiştir: “*Motorlu araç kazalarından dolayı hukukî sorumluluğa ilişkin davalar, sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden birin- de açılabileceği gibi kazanın vuku bulduğu yer mahkemesinde de açılabilir.*”

Son olarak Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarına bakıldığında, C.7. maddesinde “*Sigortacının başvuru tarihinden itibaren en geç onbeş gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi kısmen veya tamamen karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde ya da tazminat tutarında anlaşma sağlanamadığı hallerde sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinde, kazanın meydana geldiği yer mahkemesinde ya da zarar görenin ikametgâhının bulunduğu yer mahkemesinde dava açılabileceği gibi uyuşmazlığın çözümü için Sigorta Tahkim Komisyonuna da başvurulabilir.*” şeklinde yetkili mahkemeler belirtilmiştir.

4.2.3. Tazminat Taleplerinde Zamanaşımı

Aşkın zarar tazminatına yönelik ayrı bir zamanaşımı süresi kanunumuzda düzenlenmemiştir.⁶²⁵ Aşkın zarar tazminatının tabi olduğu zamanaşımı süresinin ne olduğu ile ilgili öğretilerde farklı görüşler mevcuttur.⁶²⁶

Öğretilerdeki bir görüşe göre, borçlunun temerrüdünü oluşturduğu para borcunun kaynağına göre aşkın zarar tazminatının zamanaşımı süresi belirlenecektir.⁶²⁷ Bu görüşe göre, borçlunun temerrüde düştüğü para borcu sözleşme ilişkisinden kaynaklanıyorsa TBK m. 146- 147’de belirtilen genel zamanaşımı sürelerine göre, eğer haksız fiilden kaynaklanıyorsa TBK m. 72’de öngörülen zararın ve failin öğrenilmesinden itibaren iki yıl, haksız fiilin meydana gelmesinden itibaren ise on yıllık; eğer sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanıyor ise TBK m. 82’de öngörülen iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri, temerrüde düşülen para borcu için kanunda herhangi bir özel zamanaşımı süresinin bulunması durumunda, bu özel düzenlemede öngörülen zamanaşımı sürelerine tabi olacaktır.⁶²⁸ Zamanaşımının başlangıç anı da adı geçen para borcunun kaynağına göre belirlenecektir.⁶²⁹

Aşkın zarar tazminatının zamanaşımı süresinin haksız fiil zamanaşımı süresi olması gerektiği ileri süren bir görüşte mevcuttur. Çünkü; bu görüşe göre haksız fiil sebebi ile aşkın zarar tazminatının talebini doğmaktadır. Öyle ki aşkın zarar tazminat talebi alacaklının zararı öğrendiği veya bilmesi gerektiği andan itibaren başlayacak iki yıllık ve her halükârda aşkın zarar meydana geldiği tarihten itibaren on yıllık zamanaşımı süresine tabiidir.⁶³⁰

Bir diğer görüş, TBK m. 148/1 “*Zamanaşımı, alacağın muaccel olmasıyla işlemeye başlar*” hükmünden hareketle, zamanaşımının alacağın muaccel olması ile

---

⁶²⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 193, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 98.

⁶²⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 193, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 98.

⁶²⁷ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 922-923, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 98.

⁶²⁸ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 922-923, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 98.

⁶²⁹ Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 922-923.

⁶³⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 241, Kartal, **a.g.e.**, s. 514, Arap, **a.g.e.**, s. 71.

başlayacağını vurgulamıştır.⁶³¹ Hiç ifa etmemede olduğu gibi temerrüt zararlarının asıl alacağın tabi olduğu zamanaşımına tabi olması gerektiği belirtilmektedir, çünkü aşkın zarar tazminatı bu durumda asıl alacağın bir devamı niteliğini taşımaktadır.⁶³² Bu görüşü savunanlara göre, tazminat alacağı yeni bir alacak değildir, aksine asıl alacağın devamı niteliğindedir. Öyle ki, TBK m. 152 “*Asıl alacak zamanaşımına uğrayınca, ona bağlı faiz ve diğer alacaklar da zamanaşımına uğramış olur*” hükmünden yola çıkarak asıl alacak hakkında zamanaşımı sona erince ona bağlı faiz ve sair hakların da zamanaşımına uğrayacağı kabul edilmelidir.⁶³³

Bizim de katıldığımız bir başka görüşe, asıl borcu ifa etmemeden doğan zarar zamanaşımı ile aşkın zararı ifa etmemeden doğan zarar zamanaşımının aynı şekilde değerlendirilemeyeceği yönündedir, çünkü temerrütten doğan zarar asıl edimin bir devamı ya da onun yerine geçen bir değer değildir.⁶³⁴ Aşkın zarar tazminatı asıl alaktan bağımsız bir karaktere sahiptir, aşkın zararın tazminin talep edilmesi için asıl alacakta temerrüde düşülmesinin şart olması onun bağımsız karakterini zedelemeyecektir.⁶³⁵ Aşkın zarar temerrüt sebebiyle doğan, Türk Borçlar Kanunu’nda özel olarak düzenlenmiş, kendine ilişkin hukukî bir sebebe sahip, yeni ve bağımsız bir borçtur.⁶³⁶ Bu bağımsızlığı sebebi ile aşkın zarar, asıl borcun tabi olduğu zamanaşımı süresi değil, TBK m. 146 maddesindeki on yıllık genel zamanaşımına tabi tutulmalıdır.⁶³⁷

---

⁶³¹ Yargıtay 23. HD. T. 08.10.2019, E. 2016/5283, K. 2019/4089 (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 25.10.2018, E. 2016/14514 K. 2018/6671, (Kazancı).

⁶³² İlarıslan, **a.g.e.**, s. 78, Barlas, **a.g.e.**, s.186, Şirin, **a.g.e.**, s. 27, Arap, **a.g.e.**, s. 72, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1093.

⁶³³ Albaş, **a.g.e.**, s. 195, Barlas, **a.g.e.**, s.226, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 720, Arap, **a.g.e.**, s. 72, Yıldız, **a.g.e.**, s. 152.

⁶³⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 194, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240, Yıldız, **a.g.e.**, s. 152, Koca, **a.g.e.**, s. 128, Kartal, **a.g.e.**, s. 514, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1093.

⁶³⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 194, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240, Yıldız, **a.g.e.**, s. 152, Koca, **a.g.e.**, s. 129.

⁶³⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 194, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240, Yıldız, **a.g.e.**, s. 152.

⁶³⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 194, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240, Albaş, **a.g.e.**, s. 195, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 98, Yıldız, **a.g.e.**, s. 152, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240, Domaniç, **a.g.e.**, s.80, Barlas, **a.g.e.**, s. 226, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 262, Öztürk, **a.g.e.**, s. 94, Arap, **a.g.e.**, s. 71, Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 15. HD T. 15.03.2021, E. 2020/967, K. 2021/859, (Kazancı), Yargıtay 23. HD. T. 23.01.2018, E. 2016/9487, K. 2018/161, (Kazancı), “... *Yine Borçlar Kanununun 105. Maddesinde sözü edilen borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü asıl borç ve temerrüt faizi ile ödeme yükümlülüğünden. Farklı temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar zaman içinde artarak devam eden asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur. Asıl borcun hukukî sebebi kaideten haksız fiil, nedensiz zenginleşme veya sözleşme olduğu halde, bu borcun hukukî nedeni asıl alacağın temerrüde uğraması farklı bir anlatımla borcun ödenmemesi veya zamanında ödenmemesi gibi hukuka aykırılıktır. O nedenle bu hukukî niteliği ve karakteri itibari ile asıl alacak ve faizleri yönünden icra rakibinde bulunulması veya dava açılması ile sona ermeyeceği gibi icra takibi veya dava açılması sırasında asıl alacak ve temerrüt faizi yanında istenilmemiş olması halinde dahi BK. 105/2*

Öğreti de bazı yazarlar, aşkın zararın esas alacağa ilişkin açılan davanın hükme bağlanan alacağın faiziyle birlikte tahsil edildiği tarihte doğacağını, bu nedenle de on yıllık zamanaşımı süresinin paranın tahsil edildiği tarihten itibaren başlaması gerektiğini belirtmişlerdir.⁶³⁸ Her ne kadar bu görüş alacaklı lehine gözükse de hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabilir. Bu görüş, aşkın zarar tazminatının asıl alacağın tamamının tahsil edildiği tarihte başlayacağını bilen alacaklıyı zararı azaltma külfetine aykırı davranarak zararın artmasını beklemeye teşvik edebilir.⁶³⁹ Örneğin, alacaklı esas alacağa ilişkin davada ya da bu davadan bağımsız olarak aşkın zararın tazminini istemeyerek zararın artmasını ve maksimuma ulaştığı zaman talep edebilir.⁶⁴⁰

Aşkın zarar tazminatının asıl alacak ile aynı sürede zamanaşımına uğraması hakkaniyete uygun olmayacaktır. Çünkü borçlu alacaklıya asıl alacağını vadesi geldikten sonra uzun süre ödenmez ve alacaklı uzun süre dava ve icra takibi gibi nedenler ile alacağına çok geç kavuşur ise asıl alacağa bağlı olarak zamanaşımına uğrayan aşkın zarar tazminatı çok kısa sürede zamanaşımına uğrayacaktır.⁶⁴¹

---

takip veya davanın konusuna dahil bir borç olarak da kabul edilemez. Hal böyle olunca asıl alacağın faiz ile birlikte tahsiline yönelik icra takibinde ve davada munzam zarar hakkı saklı tutulmasına gerek yoktur. Aynı bir dava ile zamanaşımı süresi içinde her zaman istenmesi mümkündür. Bu bağlamda evleviyetle munzam zararın tabi olduğu zamanaşımı süresi ve başlangıç tarihi üzerinde durulmalıdır. BK'nun 105. Maddesindeki hak, esas itibari ile bir alacak hakkıdır ve anılan yasa maddesinde zamanaşımı yönünden ayrık özel bir hüküm getirilmemiştir. O nedenle başka kanunlarda alacak haklarına ilişkin zamanaşımı süresi belirtmemiş ise BK'nu 125. Maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı uygulanacaktır. Sürenin başlangıcı da az yukarıda açıklanan munzam zararın yapısından hareket edilerek, genel hüküm uyarınca alacağın muaccel olduğu zamandan başlatılacaktır...” Yargıtay 13. HD. T. 01.06.1995, E. 1995/267, K. 1995/5451, (Kazancı)

⁶³⁸ Yıldız, **a.g.e.**, s. 152, Kartal, **a.g.e.**, s. 514, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1094, Çelik Ahmet Çelik, **Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı**, 1. Bası, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2004, s. 73, Aynı yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 15. HD, T. 06.03.2006, K. 2005/7100 K. 2006/1234, (Kazancı), “... Davacı daha önce açtığı 984/160 esas sayılı davada kur farkından doğacak fazlaya ilişkin talep hakkını saklı tutarak 14.595,55 \$ mal bedelinin o davanın açıldığı tarihteki döviz kuru üzerinden karşılığı olan 4.560.000.- TL.nin tahsiline dair hüküm istihsal etmiş ve bu meblağı faiz ve masraflarla birlikte 6.6.1985 tarihinde icra yoluyla tahsil eylemiştir. Davacı bu davada ise önceki davada esas alınan döviz kuru ile alacağı tahsil ettiği 6.6.1985 gününde cari olan döviz kuru arasındaki farktan kaynaklanan munzam zararının BK.nun 105/f.II maddesi hükmü uyarınca tahsilini istemektedir. Davacının tazminini istediği zarar önceki davada hükme bağlanan alacağın tahsil edildiği 6.06.1985 tarihinde doğmuş olduğu ve bu tarihte miktar olarak muayyen ve muaccel hale geldiği cihetle zamanaşımı da ancak mezkûr tarihten itibaren işlemeğe başlar. ...” Yargıtay, 11. HD., T. 24.01.1989, E. 1988/4444, K.1989/202, (Kazancı),

⁶³⁹ Akçaal, **a.g.e.**, s. 1094.

⁶⁴⁰ Akçaal, **a.g.e.**, s. 1094.

⁶⁴¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 195, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240.

Kanaatimizce, aşkın zarar tazmini talebine ilişkin zamanaşımı da bu zararların doğduğu andan, bir diğer değiş ile tazminat talebinin muaccel hale geldiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.⁶⁴²

BÖLÜM 5

5. AŞKIN ZARAR KAPSAMINA GİREN KALEMLER

5.1. GENEL OLARAK

Alacaklı, para borcunda borçlunun temerrüde düşmesi sonucu çeşitli zararlara uğrayabilir. Alacaklının zararı, alacaklının özel durumuna, temerrüde düşülmüş borcun ifade edildiği para birimine ya da öteki etkenlere bağlı olarak çeşitlilik gösterebilir.⁶⁴³ Türk Borçlar Kanunu m. 122’de de hangi zararların aşkın zarar kapsamında değerlendireceği hakkında bir katalog ya da sınırlama bulunmamaktadır.⁶⁴⁴ Her somut olayda aşkın zarar şartlarının tamamen oluşup oluşmadığı incelenerek, TBK m. 122 uyarınca borçlunun aşkın zararı tazmin etme yükümlülüğünün doğup doğmadığı saptanmalıdır.⁶⁴⁵ Zararın temerrüt faiz ile karşılanmamış olması ve karşılanamamış olan zararın borçlu temerrüdü ile uygun bir illiyet bağı içerisinde bulunması bahsi geçecek tüm zarar kalemleri için aranacaktır.⁶⁴⁶ Her somut olayın özellikleri ve şartları içerisinde objektif açıdan bir değerlendirme yapılarak bahsi geçen masrafın temerrüt sonucu olduğunu, amaca uygun şekilde makul ve ölçülü olarak yapıldığı, dürüstlük kuralına uygun şekilde yapıldığı söylenebiliyorsa, alacaklı tarafından bu masraflar aşkın zarar kapsamında tazmin edilebilir.⁶⁴⁷

---

⁶⁴² Albaş, **a.g.e.**, s. 195, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 240, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 98, Yıldız, **a.g.e.**, s. 152, Karahasan, **a.g.e.**, s. 416, Barlas, **a.g.e.**, s. 226, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1904, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 262, Önderi, **a.g.e.**, s. 278, Aynı yönde Yargıtay Kararları için bkz. Yargıtay 11. HD., T. 30.10.2001, E. 2001/5381, K. 2001/8432, (Kazancı), Yargıtay 11 HD., T. 19.09.2011, E. 2011/5508, K. 2011/10442, (Kazancı).

⁶⁴³ Barlas, **a.g.e.**, s. 196.

⁶⁴⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139.

⁶⁴⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139.

⁶⁴⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81.

⁶⁴⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 197.

TBK m. 122 uyarınca bazı aşkın zarar kalemlerinin tazmin edilmesine sıkça rastlanmaktadır. Sık karşılaşılan aşkın zarar kalemleri, alacağın elde edilebilmesi için yapılan masraflar, alacaklının alacağına zamanında kavuşmaması sebebiyle diğer hukukî ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesinden kaynaklanan zararlar, zamanında ödenmemiş olan paranın ikamesi için yapılan masraflar, yoksun kalınan kazanç kayıpları, paranın alım gücünün azalması yüzünden oluşan zararlar, yabancı para borçlarında meydana gelen kur farkı olarak sıralanabilir.⁶⁴⁸ Önemle belirtilmelidir ki, TBK m. 122 uyarınca talep edilebilecek aşkın zarar kalemleri sayılan zarar kalemleri ile sınırlı değildir, daha önce üzerinde durulan aşkın zararın oluşması için gereken şartlar mevcut olduğu sürece bahsi geçen zarar kalemlerine dahil olmayan bir zarar da mütemerrit borçluya tazmin ettirilebilecektir.⁶⁴⁹

5.2. FİİLİ ZARARLAR

5.2.1. Alacağın Elde Edilebilmesi İçin Yapılan Masraflar

Bir para borcunun borçlusu borcunu zamanında ödemez ise alacağını elde etmek isteyen alacaklı bu amaç doğrultusunda birtakım harcamalar yapmak zorunda kalacaktır.⁶⁵⁰ Bu birtakım harcamalar borçlunun borcu olduğu bir miktar parayı zamanında ödeseydi, alacaklının alacağı elde etmeye yönelik masraf yapmasına gerek kalmayacaktı denilebiliyorsa ve bu masrafları tutarı temerrüt faizi ile tamamen karşılanamıyorsa, alacaklı bu masraflar için TBK m. 122'ye dayanarak borçludan talepte bulunabilecektir.⁶⁵¹ Alacaklının alacağını elde edilebilmek için yaptığı masrafları aşkın zarar tazminatı kapsamında talep edilebilmesi için aşkın zararın şartlarının tamamının yerine gelmiş olması gerekmektedir.⁶⁵² Alacağın elde edilebilmesi için yapılan masrafların borçlunun temerrüde düşmüş olması sebebiyle yapılan harcamalar olması, masraflar ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağının varlığı şartları aranmaktadır.⁶⁵³ Borçlunun para borcunda temerrüde düşmesinden önce yapılan

---

⁶⁴⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 80, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139.

⁶⁴⁹ Barlas, **a.g.e.**, s. 196.

⁶⁵⁰ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Albaş, **a.g.e.**, s. 197, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81.

⁶⁵¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Albaş, **a.g.e.**, s. 197, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81.

⁶⁵² Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Albaş, **a.g.e.**, s. 197, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81.

⁶⁵³ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Albaş, **a.g.e.**, s. 197, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 672-673.

masrafların TBK m. 122 anlamında değerlendirilmesi mümkün değildir.⁶⁵⁴ Alacağını elde etme yolunda yapılan masrafların temerrüt faizini aşan kısmı ancak aşkın zarar kapsamı ile değerlendirilebilir, eğer ki temerrüt faizi alacaklının alacağını elde etme yolunda yapılan masrafları karşılayabiliyorsa, bu noktada bu zarar kalemi bakımından aşkın zarar oluşmamıştır.⁶⁵⁵ Öğretide alacaklının alacağını elde edebilmesi için yapılan masraflar iki farklı başlık altında toplanır. Bunlar: Alacaklının alacağını elde edebilmek için mahkeme dışı yaptığı masraflar ve mahkemeye başvurulmasından sonra ortaya çıkan masraflardır.⁶⁵⁶

Para borcu kural olarak götürülecek bir borçtur, lakin tarafların para borcunu aranılacak borç olarak kararlaştırması durumunda, alacaklının ödemenin yapılacağı yere gitmesi ve borçlunun ödemedede bulunmaması üzerine yapılan yol masrafının aşkın zarar kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği gündeme gelmiş olabilir.⁶⁵⁷ Eğer borçlu borcu vadesinde ödemiş olsaydı da alacaklı bu yolculuğu yapacak ve bu masrafları üstlenecekti ise, alacaklının bu yol masrafı aşkın zarar kapsamında tazmin edilemeyecektir.⁶⁵⁸ Ancak eğer ki borçlu ilk yolculuk sonrası alacağına kavuşamayan alacaklıyı ikinci kez davet etti ve alacaklı da ödeme mahalline giderek alacağını tahsil ettiyse, bu yolculuğa ilişkin masraflar aşkın zarar teşkil edebilir.⁶⁵⁹ Bu noktada artık ikinci yol masrafının borçlunun temerrüde düşmesi ile arasında uygun illiyet bağı da mevcuttur.⁶⁶⁰ Borçlu alacaklıya ödemedede bulunmayacağını belirtmiş, alacaklı da bu beyan üzerine ödeme yerine gitmemiş ise, sonradan yaptığı ilk yolculukta alacağını tahsil etmiş ise, bu noktada alacaklının tazmin edeceği bir zarar bulunmamaktadır.⁶⁶¹ Lakin borçlunun temerrüdü boyunca yolculuk masraflarında bir artış meydana geldiyse, bu farkın aşkın zarar teşkil etmesi olasıdır.⁶⁶² Belirtilmelidir ki alacaklı sadece makul ve ölçülü

---

⁶⁵⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Albaş, **a.g.e.**, s. 197, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81.

⁶⁵⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 196.

⁶⁵⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 196, Albaş, **a.g.e.**, s. 197, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 81.

⁶⁵⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142, Albaş, **a.g.e.**, s. 199, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 83.

⁶⁵⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142.

⁶⁵⁹ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142, Albaş, **a.g.e.**, s. 200: "Alacaklının yapacağı yol masrafı konusunda haklı bir gerekçesi yoksa, örneğin önceki ilişkilerindeki uygulama veya bu yönde bir teamülün bulunması veya borçlunun daveti gibi bir husus söz konusu değilse, bu yönde yapılan masrafın munzam zarar olarak tazmin edilmesi düşünülemez."

⁶⁶⁰ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142.

⁶⁶¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142.

⁶⁶² Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142.

masrafların tazminini talep edebilir.⁶⁶³ Yapılan masraflar makul ve ölçülülük sınırını aşıyorsa zararın tespit edilmesi aşamasında makuliyet ve ölçülülük sınırını aşan kısma ilişkin talep reddedilmelidir.⁶⁶⁴ Alacaklının da ortak kusuru bulunuyor ise aşkın zarar tazminatının belirlenmesi safhasında tazminattan indirim yapılmalıdır.⁶⁶⁵ Örneğin, alacaklı, borçlunun temerrüde düştüğü alacağa kavuşmak için İzmir’den İstanbul’a tarifeli uçakla gitmeyip özel uçak kiralayıp giderse alacaklı sadece tarifeli uçak bileti parası kadar bir tutarın tazminini talep edebilecektir.

Mahkeme dışı alacağın teminine yönelik masraflar bakımından işlenmesi gereken önemli bir husus borçluya yapılan ihtarla ilgili masraflardır. Alacaklı borçluyu temerrüde düşürmek amacıyla ihtarla bulunuyorsa bu ihtar için yapılan masraf aşkın zarar kapsamında değerlendirilemez.⁶⁶⁶ Bu ihtarın borçlunun temerrüde düşmesinden önce yapılması sebebi ile mantıken borçlu temerrüdü sebebi ile ortaya çıkmış ve temerrüt faiz ile karşılanamamış olan bir zarar kapsamında değerlendirmek mümkün olmayacaktır.⁶⁶⁷ Bu nedenle de alacaklının borçluyu temerrüde düşürmek için yaptığı ihtarın borçlu temerrüdü ile uygun illiyet bağı içerisinde olduğu söylenemez.⁶⁶⁸ Alacaklının borçluyu temerrüde düşürmek için yaptığı ihtarını herhalde, borçlu temerrüdü sebebiyle sahip olacağı hakları kullanabilmek için yapacağı için bu masraf kalemi aşkın zarar kapsamında değerlendirilemeyecektir.⁶⁶⁹

Alacaklı, borçlunun temerrüde düşmesinden sonra borçluya borcunu hatırlatmak amacıyla öğretide “*hatırlatıcı ihtar*” olarak adlandırılan ihtar çekerse, bu ihtarın masrafları aşkın zarar kalemlerinden biri olarak borçludan talep edilebilecektir.⁶⁷⁰ *Albaş*, alacaklının hatırlatıcı ihtar konusunda haklı sebepleri bulunmadığı hallerde, yapılan ihtar masraflarının doğrudan doğruya borçlu temerrüdü ile illiyet bağı içinde kabul edilmeyeceğini ve yapılan masrafların alacaklının iradesi dışında gerçekleşmemesi

---

⁶⁶³ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 83.

⁶⁶⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 83.

⁶⁶⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142, Albaş, **a.g.e.**, s. 200.

⁶⁶⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 198, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142.

⁶⁶⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 198, Yıldız, **a.g.e.**, s. 142.

⁶⁶⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 198, Albaş, **a.g.e.**, s. 198, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 656.

⁶⁶⁹ Alacaklının borçluyu temerrüde düşürmek için yaptığı ihtarın da aşkın zarar kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunan görüş için bkz. Bilgen, **a.g.e.**, s. 313, Öçal, **a.g.e.**, s. 152.

⁶⁷⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 198, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82.

sebebiyle teknik anlamda zarar olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı görüşündedir. ⁶⁷¹ Kanaatimizce, alacaklının borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ivedilikle dava ya da icra takibine başvurma yolunu izlemesindense, yeni bir ihtar ile borçluya borcunu hatırlatması normal, hatta borçlunun dava ya da takip halinde çok daha fazla masrafla karşı karşıya kalacağı gözetildiğinde de borçlunun lehine bir durumdur.⁶⁷² Bu nedenlerle alacaklının haklı sebepleri bulunmasa bile ikinci ihtar için yaptığı masraflar aşkın zarar kapsamında değerlendirilmelidir.

Alacaklı, borçlunun temerrüde düşmesinden sonra ödememe olgusunu noter veya mahkeme aracılığı ile tespit ettirmiş ise bu tespitten doğan masrafların temerrüt faizi ile karşılanmayan kısmı borçludan tahsil edilemez.⁶⁷³ Borçlunun temerrüdünden sonra yapılan bu tespit temerrüt sonrası yapılması alacağın tahsil edilmesi amacına hizmet etmeyen alışılmışın dışında bir işlemdir.⁶⁷⁴

Hukuk bilgisi olmayan bir alacaklının, borçlu temerrüdü sonrası ne tür haklara sahip olduğunu bilmesinin mümkün olmaması nedeniyle bilgi edinmek için bir avukata danışması olağandır. Alacaklının bilgi edinmek için avukata ödediği ya da avukatın müdahalesi sonucunda borçlunun borcunu ödemesi durumunda, alacaklının avukatına ödeyeceği danışmanlık ücreti temerrüt faizi ile karşılanamıyor ise aşkın zarar kapsamında değerlendirilebilecektir.⁶⁷⁵ Ancak bu noktada ödenecek danışma ücretinin haklı, gerekli ve ölçülü olması şartları aranmalıdır. ⁶⁷⁶ Avukatlık Kanunu m. 169'a göre "*Yargı mercilerince karşı tarafa yükletilecek avukatlık ücreti, avukatlık ücret tarifesinde yazılı miktardan az ve üç katından fazla olamaz.*" hükmü ile belirtilen ölçü aşkın zarar tazminatına konu edinilmelidir.⁶⁷⁷

Alacaklının alacağını elde etmek maksadıyla mahkeme ya da icra yoluna başvurması sebebiyle masrafta bulunması olağandır. HMK m. 323 ile mahkemeye

---

⁶⁷¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 199.

⁶⁷² Barlas, **a.g.e.**, s. 199, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139, Özdemir, **a.g.e.**, s. 22, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82, Koca, **a.g.e.**, s.96.

⁶⁷³ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139.

⁶⁷⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 197, Yıldız, **a.g.e.**, s. 139.

⁶⁷⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 199, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82, Barlas, **a.g.e.**, s. 197.

⁶⁷⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 199, Kartal, **a.g.e.**, s. 509, Arslan ve Kırmızı, **a.g.e.**, s. 673, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82.

⁶⁷⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 199.

başvurma yolu ile alacağın elde edilmesi konusunda yapılması yargılama masraflarının nelerden oluştuğu belirtilmiştir.⁶⁷⁸ Bahsi geçen masrafların kim tarafından üstlenileceği HMK m. 326 ve devamı hükümlerce hâkim tarafından tespit edilecektir. Bahsi geçen hükümde “*Kanunda yazılı haller dışında, yargılama giderlerinin, aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verilir.*” şeklinde ifade edildiği üzere davada söz konusu olabilecek masrafı kural olarak davayı kaybeden tarafın ödeyeceği düzenlenmiştir.⁶⁷⁹ Hâkim esasa ilişkin kararını verirken, HMK m. 323’te belirtilen yargılama giderlerinin kimin tarafından ödeneceğini de kararında belirtmek zorundadır.⁶⁸⁰ İcra harç ve giderleri ile takip masrafları ayrıca bir hükme ihtiyaç duyulmadan borçludan talep edilebilecektir.⁶⁸¹

Her ne kadar HMK m. 323 içerisinde vekalet ücreti de yer almış olsa da yargılama ve takip masrafları içerisinde vekalet ücretinin ayrı bir konumu bulunmaktadır. Öyle ki, genellikle alacaklı mahkemenin kararlaştırdığı vekalet ücretinden daha yüksek meblağla avukatıyla vekalet sözleşmesi düzenlemektedir. Vekalet ücreti ile ilgili problem, alacaklı mahkeme kararındaki vekalet ücreti miktarı ile avukatlık sözleşmesi çerçevesinde ödenecek olan miktar arasındaki farkı borçludan aşkın zarar olarak talep edip edemeyeceğidir.

Öğreti de bazı yazarlar, herhangi bir ayırım yapmaksızın ancak geçerli, açıklayıcı bir gerekçe de belirtmeden alacaklının avukatına ödeyeceği vekalet ücretini de aşkın zarar olarak borçluya tazmin ettirebileceği yönünde görüş bildirmektedirler.⁶⁸² Bazı yazarlar ise, vekalet ücretinin ancak yargılamada hükmedilmemiş miktarının aşkın zarar oluşturacağını kabul etmektedirler.⁶⁸³ Bu konu hakkında peşin bir yargıya düşmemek gerektiği, her olayın somut şartlarına göre değerlendirilmesi gerektiği ve olayın şartlarına göre karar verilmesi gerektiği yönünde de görüş bildiren yazarlar da vardır.⁶⁸⁴

---

⁶⁷⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 200.

⁶⁷⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 200, Barlas, **a.g.e.**, s. 200.

⁶⁸⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 200, Barlas, **a.g.e.**, s. 200.

⁶⁸¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 200.

⁶⁸² Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201, Öçal, **a.g.e.**, s. 152.

⁶⁸³ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201, Koca, **a.g.e.**, s. 96.

⁶⁸⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201.

Bizim de katıldığımız görüşe göre, alacaklının mahkeme kararındaki vekalet ücreti miktarından fazla olan avukatlık sözleşmesi çerçevesinde ödenecek ücretin aşkın zarar kapsamında değerlendirilmesi usul hukuku esaslarına aykırılık teşkil eder.⁶⁸⁵ Avukatlık ücretinin zarar olarak ne kadarının borçludan tazmin edilebileceğinin mahkeme kararı ile belirtilmiştir, mahkeme kararı ile belirtilen miktardan daha fazla avukatlık ücretinin ayrıca kabulü, kesin hüküm esasına aykırılık teşkil edecektir.⁶⁸⁶ HMK m. 323'te yargılama giderleri arasında sayılan ve mahkeme tarafından belirlenen vekalet ücretini aşan ve alacaklı ile avukatı arasındaki sözleşmede kararlaştırılmış olan vekalet ücreti, HMK' da yargılama giderleri ile ilgili düzenlemenin TBK m. 122'deki düzenlemeye göre özel bir hüküm olması neticesi ile, aşkın zarar olarak değerlendirilmeyecektir.⁶⁸⁷ HMK m. 329/1, kötünietli borçluya karşı uygulama alanı bulacağı için, mahkemenin belirlediği miktarın ötesinde bir miktarın ayrıca talep edilememesinin kötünietli borçluyu koruduğu söylenemeyecektir.⁶⁸⁸

5.2.2. Borçlunun Temerrüdünün, Alacaklının Taraf Olduğu Başka Bir Hukukî İlişkiyi Olumsuz Etkilemesi Sebebiyle Oluşan Zararlar

Alacaklı, borçlunun temerrüde düştüğü para borcu için haklı olarak zamanında ifa beklentisi nedeniyle planlar kurmuş ve bu planlar doğrultusunda üçüncü kişilere karşı taahhütler altına girmiş olabilir. Borçlunun borcunu ödemediği temerrüde düşmesi nedeniyle alacaklı, üçüncü kişilere bulunduğu bu taahhütleri yerine getiremeyebilir. Mesela, alacaklı asıl edimi yerine getirememesi sebebiyle borçlu sıfatında olduğu ilişkide borçlu temerrüdüne düşebilir, temerrüt faizi ve varsa faizle karşılanmayan zarar için aşkın zarar tazminatı ödemek zorunda kalabilir veya alacaklısına cezai şart ödemek zorunda kalabilir ya da elde edeceğini düşündüğü parayı bir üçüncü kişi ile aralarında akdettikleri sözleşmede semen olarak kullanamaması nedeni ile borcunu yerine getirmemenin diğer sonuçlarına katlanmak zorunda kalabilir.⁶⁸⁹ Keza, alacaklı borcunu zamanında ödeyebilmek için yüksek faizle kredi çekmiş veya alacağını zamanında elde edememesi

---

⁶⁸⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201, Yıldız, **a.g.e.**, s. 91.

⁶⁸⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201, Yıldız, **a.g.e.**, s. 91.

⁶⁸⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201, Yıldız, **a.g.e.**, s. 91, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82.

⁶⁸⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 201, Barlas, **a.g.e.**, s. 201, Yıldız, **a.g.e.**, s. 91, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 82.

⁶⁸⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 203, Barlas, **a.g.e.**, s. 203, Yıldız, **a.g.e.**, s. 93, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 84.

sebebi ile borcunu ödemiş bu sebeple aleyhine yapılan icra takibi sonucunda malları haczedilmiş ve düşük bedellerle satılmış ya da iflas etmiş de olabilir. İşte bahsi geçen bu tip borçlu temerrüdünün alacaklının taraf olduğu başka bir hukukî ilişkiyi olumsuz etkilemesi nedeni ile oluşan zararlar daha üzerinde çokça durulan aşkın zarar tazmin edilme şartlarını gerçekleştirdikten sonra borçludan talep edilebilir.⁶⁹⁰

Bu yöndeki zararlar aşkın zarar kapsamı içerisinde değerlendirilirken en çok dikkat edilmesi gereken nokta uygun illiyet bağının varlığının somut olayda mevcut olup olmadığıdır. Bahsi geçen zararlar ile borçlu temerrüdü arasında uygun illiyet bağının var olduğunun söylenebilmesi için, alacaklının üçüncü kişilerle olan hukukî ilişkisinden doğan borcunu ödeme konusunda ikame edebileceği bir başka imkânın olmaması gerekmektedir.⁶⁹¹ Bu demektir ki, eğer alacaklı borçlu sıfatına sahip olduğu hukukî ilişkilerde borcunu ödemekte güçlük çekmeyecek ekonomik güce sahipse veya borcunu ödemek maksadı ile kolayca kredi çekebiliyor ise alacaklının ile borçlu temerrüdü arasında illiyet bağı kesilmiştir.⁶⁹² Borçlu temerrüdü ile alacaklının taraf olduğu bir diğer hukukî ilişkinin olumsuz etkilenmesi arasında mantıkî bir illiyet bağı kurulsa da uygun illiyet bağının varlığından bahsedilemeyeceği için alacaklının aşkın zarar tazmini talebi kabul edilemeyecektir.⁶⁹³ Özetle, alacaklı borçlu sıfatına sahip olduğu bir başka hukukî ilişkide para borcunu, borçlunun borcunu zamanında ifa etmediğini, zamanında ifa edilmemiş bu para borcunu ikame etmenin bir başka yolunun olmadığını, ekonomik gücünün yetersiz kaldığını ve kredi kullanma imkanının da olmadığını ispatlamakla yükümlüdür.⁶⁹⁴ Bu durum alacaklının bir başka hukukî ilişkide cezai şart ödemesi,

---

⁶⁹⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 203, Barlas, **a.g.e.**, s. 203, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 84.

⁶⁹¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 203, Barlas, **a.g.e.**, s. 203, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 84.

⁶⁹² Albaş, **a.g.e.**, s. 203, Barlas, **a.g.e.**, s. 203, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 84, Önderi, **a.g.e.**, s. 295.

⁶⁹³ Yargıtay 15. HD. T. 03.03.2008, E. 2007/6046, K. 2008/1345, (Kazancı) “*Davacı bu alacağının geç tahsili nedeniyle uğradığı munzam zararının ödenmesini istemektedir. Alacağına zamanında kavuşamadığından aleyhinde icra takipleri bulunduğunu, SSK primlerini zamanında ödeyemediği için icra takibatına maruz kaldığını yine vergi dairesine ve bankaya borçlarını ödeyemediği için cezalı duruma düştüğünü iddia etmiş ve bu konuda delillerini dosyaya sunmuştur. Kural olarak alacaklının dışarı olduğu zarar geçmiş günlük faizinden fazla olduğu surette borçlu kendisine hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe bu zararın tazmini ile yükümlüdür. (BK.105/II.md.) O halde mahkemece, davacının dosyaya sunduğu delilleri toplanmalı aleyhine yapılan takipler nedeniyle ve almış olduğu krediler için fazladan ödemek durumunda kaldığı faiz, ceza gibi somut olarak uğradığı zararlar gerektiğinde davacının defter ve kayıtları da bilirkişiye incelettirilmek suretiyle varsa munzam zararı Yargıtay denetimine elverişli biçimde hesaplatılmalı, sonuca göre hüküm kurulmalıdır.*”

⁶⁹⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 203, Barlas, **a.g.e.**, s. 203, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 84.

aleyhine yapılan icra veya iflas yoluyla takip sonucunda malları haczedilip ya da iflas etmesi yoluyla düşük bedele satıldığı durumlarda da söz konusu olacaktır.⁶⁹⁵

Belirtilmelidir ki, borçlu bu zarar kalemleri açısından sorumluluktan kurtulabilmek adına karşı ispat faaliyetine girebilir. Borçlu alacaklının ispat için ileri sürdüğü vakıaların gerçekleşmediğini, aşkın zarar tazminatı şartlarının bulunmadığının ya da şartların sonradan ortadan kalktığını ispat ederse sorumluluktan kurtulacaktır.⁶⁹⁶ Mesela borçlu, alacaklı ile üçüncü kişi arasında borç ilişkisinin bulunmadığı veya varolan ilişkinin gösterilen kapsam ve nitelikte bulunmadığını, alacaklı ile üçüncü kişi arasındaki borç ilişkisinin muvazaalı olduğu; borçlunun temerrüde düşmesi nedeniyle alacaklının üçüncü kişiye bir temerrüt faizi, aşkın zarar, tazminat veya cezai şart ödemek zorunda kalmadığı ya da temerrüt faizi, aşkın zarar, tazminat veya cezai şartın ileri sürülen kapsam ve miktarda olmadığı; alacaklının borçlu sıfatına haiz olduğu hukukî ilişkide borçlu temerrüdüne düşmediği gibi hususları ispat ederek aşkın zarar tazminatından kurtulabilir ya da ödeyeceği tazminat miktarını karşı ispat faaliyetini yerine getirebildiği ölçüde indirebilir.⁶⁹⁷

5.2.3. Zamanında Ödenmemiş Olan Paranın İkamesi İçin Yapılan Masraflar

Alacaklı tahsil beklentisi içerisinde olduğu belli bir miktar parayı borçlunun temerrüdü sebebiyle elde edemediğinde bu ihtiyaç duyduğu para meblağı ikame etmek için üçüncü şahıslara veya kredi kurumlarına başvurmak durumunda kalmış olabilir. Alacaklı borçlunun temerrüde düşmesi sebebiyle kavuşamadığı meblağda borç para temini edebilmek için bazı harcamalara katlanmak zorunda kalabilir, bu bağlamda komisyon, ana para faizi, kredi dosya masrafı gibi masraflarda bulunabilir.⁶⁹⁸ Alacaklı, temerrüt faizi ile karşılanmayan bu yönde yapmak zorunda kaldığı masrafları aşkın zarar tazminatının şartları gerçekleştiği takdirde TBK m. 122 uyarınca mütemerrit borçludan talep edebilir.⁶⁹⁹

---

⁶⁹⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 203, Barlas, **a.g.e.**, s. 203, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 84.

⁶⁹⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 204, Barlas, **a.g.e.**, s. 204, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 85.

⁶⁹⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 204, Barlas, **a.g.e.**, s. 204, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 85.

⁶⁹⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 204, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 86, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s.677.

⁶⁹⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 204, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 86, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s.677, Domaniç, **a.g.e.**, s. 65, Nomer, **a.g.e.**, s. 419, Bilgen, **a.g.e.**, s. 314.

Alacaklı borçlunun temerrüdü nedeniyle kavuşamadığı alacağını ikame etmek amacı ile borçlunun temerrüdünden sonra üçüncü şahıs veya kurumlara başvurduğunu, bu yolda temerrüt faizini aşan komisyon ve faiz gibi birtakım masraflara katlandığını, bu masraflar ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağının varlığını ispatla yükümlüdür.⁷⁰⁰ Alacaklı borçlunun temerrüde düştüğü meblağı ikame edebilecek ekonomik güçte olmasına rağmen haklı bir sebebi bulunmazken kredi başvurusunda bulduysa veya alacaklı kredi başvurusuna borçlu temerrüde düşmeden önce başvurduysa ya da borçlu temerrüdünden sonra başka ödemeler için kredi başvurusunda bulduysa, artık borçlunun temerrüde düşmesi ile alacaklının kredi başvurusunda bulunması arasında uygun illiyet bağının varlığından söz edilemeyecektir.⁷⁰¹ Alacaklın zararı ve borçlunun temerrüdü ile meydana gelen zarar arasındaki uygun illiyet bağını ispat etme faaliyetine karşılık borçlu, alacaklının masraflarının gerçekte alacaklının belirttiği miktarda olmadığını, üçüncü şahıs ve kurumlardan alınan kredi veya borç ile temerrüt arasında uygun illiyet bağının bulunmadığını ispat edebilir.⁷⁰²

Alacaklının borçlu temerrüdü sebebiyle zamanında ödenmemiş olan para borcunu ikame ederken, borçlunun yükünü ağırlaştırıcı davranışlardan kaçınması ve makul surette hareket etmesi gerekir.⁷⁰³ Öncelikle, alacaklının zamanında ödenmemiş olan paranın ikamesi için ödeme taahhüdü altına girdiği faiz oranının piyasa koşullarına göre en uygun faiz oranı olması için gerekli özeni gösterip göstermediğine bakılmalıdır.⁷⁰⁴ Bir örnek ile ifade etmek gerekirse, alacaklı %10 faiz oranı ile kredi kullanabilme ihtimali olmasına rağmen, %20 faizli bir kredi veren bir başka bankayı tercih etmesi durumunda %10'luk faiz oranı farkının aşkın zarar kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışılmalıdır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, alacaklının daha yüksek oranlı faiz oranı tercih etmesi malvarlığında kendi iradesi ile azalmaya yol açacağından zarar olarak

---

⁷⁰⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 204, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 86, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s.677, Domaniç, **a.g.e.**, s. 65, Nomer, **a.g.e.**, s. 419, Bilgen, **a.g.e.**, s. 314.

⁷⁰¹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 13. HD. T. 12.11.2020, E. 2019/319, K. 2020/1260,(Kazancı) “...dava dışı şirketin işletmesel sermaye miktarı itibarıyla kredi çekmesinin gerekip gerekmediği, gerekiyorsa hangi bankadan hangi tarihte, ne miktar kredi çekildiği, kredi için ne miktar kim tarafından ödeme yapıldığı, bunun sonucu temerrüt faiziyle karşılanmayan davacı zararının olup olmadığı açıklattırılıp...”

⁷⁰² Albaş, **a.g.e.**, s. 207, Barlas, **a.g.e.**, s. 205, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 88, Bilgen, **a.g.e.**, s. 314.

⁷⁰³ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 205, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 86.

⁷⁰⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 205, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 86.

değerlendirilemeyecektir; meğerki alacaklının bu tercihi haklı bir gerekçeye dayanıyor olsun. ⁷⁰⁵ Bir diğer deyişle, alacaklı haklı bir neden olmadan makul olan orandan daha yüksek bir faiz oranı tercih ettiği takdirde aşkın zarar tazminatı makul olan oran üzerinden hesaplanacaktır.

Bir diğer değerlendirilmesi gereken husus, alacaklının ikame ettiği meblağın borçlunun temerrüde düştüğü meblağdan yüksek olması durumunda ikame edilen meblağın tamamının ve bu tutar üzerinden belli bir yüzde şeklinde hesaplanan komisyon, dosya masrafı, vs. gibi kalemlerin aşkın zarar kapsamında tazmin edilip edilemeyeceğidir. ⁷⁰⁶ Bizim de katıldığımız görüş uyarınca, bu tarz masrafların aşkın zarar kapsamında borçludan tazmin edilmesi mümkün değildir, meğer ki alacaklının haklı bir gerekçesi olsun. Borçlu ancak, alacaklının ikame etmesi gereken meblağ kadar kredi almış olsaydı, bu kredi miktarını ve bu kredi miktarı sebebiyle oluşan masrafların temerrüt faizi ile karşılamayan kısmını tazmin etmekle yükümlüdür. ⁷⁰⁷ Alacaklı somut olayın özellikleri çerçevesinde alacaklının kredi sağladığı kredi kurumundan başka bir yerden kredi alma gibi bir imkânının bulunmaması veya kredi kuruluşlarının zamanında ödenmemiş olan paranın ikamesi tutarı kadar kredi kullandırmaması gibi haklı sebeplere dayanarak daha yüksek meblağ da kredi kullanmış ise, fazla olan meblağ ve alacaklıya sağladığı yararlar yapılan masraftan düşürülmesi sonucu aşkın zarar tazmininin miktarının kapsamı belirlenmelidir. ⁷⁰⁸

Alacaklının ikame edeceği paranın ülke parası veya yabancı para olması kural olarak fark yaratmamaktadır. Lakin, ülke parası ya da yabancı para ile ikame edilen alacak arasında yapılan seçimde, alacaklı haklı bir gerekçesi olmadan masrafın artmasına neden olacak şekilde yabancı parayı tercih ettiyse, alacaklı ülke parası tercih edilmiş olsaydı katlanılması gereken masraf kalemlerini esas almak gerekecektir. ⁷⁰⁹ En başta alacaklı seçim yapma hakkını elinde bulundurduğu için alacaklının kendi iradesi ile bir eksilme yaratmasının zarar olarak nitelendirilememesidir. ⁷¹⁰ Son olarak belirtilmelidir ki,

---

⁷⁰⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 205, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 86.

⁷⁰⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 205, Barlas, **a.g.e.**, s. 205, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 87.

⁷⁰⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 206, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 87.

⁷⁰⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 206, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 87.

⁷⁰⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 206, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 87.

⁷¹⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 206, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 87.

borçlunun tazmin yükümlülüğünün sadece temerrüt süresinde alacaklı aleyhine doğan masraflar ve kredi faizleri ile sınırlıdır.⁷¹¹

5.2.4. Yabancı Para Borçlarında Meydana Gelen Kur Farkı

Borçlunun temerrüde düştüğü para borcu, taraflarca yabancı para birimi ile ödenmesi kararlaştırılmış bir borç olabilir.⁷¹² Borçlunun yabancı para borcunu vadesinde ödememesi sebebiyle temerrüde düşmesi sonucu, temerrüt süresi içerisinde yabancı para birimi ile ülke parası arasındaki parite değişebilir.⁷¹³ Bu yabancı para borcu kurunda meydana gelen değişim alacaklının zarara uğramasına yol açabilir, bu zararlara “kur kaybı” zararı denilmektedir.⁷¹⁴ Eğer borçlunun yabancı para borcunda temerrüde düşmesi sebebiyle alacaklının malvarlığında bu tür bir zarar meydana geldiyse ve bu zarar temerrüt faizi ile karşılanamayacak miktarda ise alacaklının aşkın zarara uğradığından bahsedilmektedir.⁷¹⁵

Hemen belirtelim ki, borcun doğduğu an ile muacceliyet kazandığı an arasındaki kur değişiklikleri ile, muacceliyet anı ile temerrüt anı arasındaki kur değişiklikleri bahsedilen dönemlerde aşkın zarar tazminatının şartlarından biri olan borçlu temerrüdü olgusu oluşmadığı için aşkın zarar kapsamı içerisinde değerlendirilemeyecektir.⁷¹⁶ Alacaklı ancak borçlunun temerrüdü sürecindeki kur değişikliklerini aşkın zarar tazminatı kapsamında talep edilebilir.⁷¹⁷

Belirtilmelidir ki, hukukumuz da yabancı paranın ülke parasına çevrilmesinde vade günü kuruna bağlanması esaslı yıllar boyu uygulanmış ve böylelikle kur farkının

---

⁷¹¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi ile uygun illiyet bağı içerisinde bulunan ve temerrüt faiz ile karşılanamayan zararların bir zaman sınırlaması olmadan aşkın zarar tazminatına konu teşkil etmelidir görüşü için bkz. Albaş, **a.g.e.**, s. 206.

⁷¹² Hakan Pekcanitez, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, Ankara, Yetkin Yayınları, 1998, s. 119, Ercüment Yanık, **Yabancı Para Borçları**, Ankara, Yetkin Basım Yayım, 2020, s. 155, Albaş, **a.g.e.**, s. 213, Barlas, **a.g.e.**, s. 214, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 92, Domaniç, **a.g.e.**, s. 66.

⁷¹³ Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214.

⁷¹⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214.

⁷¹⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214.

⁷¹⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 92.

⁷¹⁷ Yargıtay HGK, T. 03.06.1988, E. 1998/11-299, K. 1998/380, (Kazancı) “*Munzam zararın bir türü olan kur farkı davalarında, borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü, asıl borç ve temerrüt faizi ödeme yükümlülüğünden farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur.*”

gerçekleşme ihtimali dar kapsamlı kılınmaya çalışılmıştır. Lakin, 818 sayılı Borçlar Kanun'una, 3678 sayılı Kanunun 29. Maddesiyle ek bir fıkra konuşmak suretiyle sistem değiştirilmiştir.⁷¹⁸

818 sayılı Borçlar Kanunu m. 83/2'e dayanarak yabancı para borcunda borçlu temerrüde düştüğü takdir de aynen ifa şartı öngörülmemiş ise, borçlu yabancı para borcu seçimine göre vade günündeki rayice göre ya da ödeme günündeki rayice göre ödeyebiliyordu.⁷¹⁹ Lakin, bu maddenin kendi kusuru ile temerrüde düşen borçluyu koruması sebebi ile, 3678 sayılı Kanunun 29. maddesi ile 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 83'ye "Yabancı para borcunun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı, bu borcu vade veya fiilî ödeme günündeki rayice göre Türk parası ile ödenmesini isteyebilir." hükmü ile ek 3. fıkra eklenmiştir. Bu değişim ile 3678 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile 3095 sayılı Kanun'un 4. maddesine 4/a maddesi "Sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranının uygulanacağı..." eklenmiştir.⁷²⁰ Yürürlükte olan, 6092 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 99 fıkra 2 ve 3 aynı sonucu doğuracak şekilde düzenlenmiştir.

5.2.4.1. 3678 Sayılı Kanun'dan Önceki Durum

Yabancı paranın piyasa değeri, borçlunun temerrütte olduğu süre boyunca Türk lirası karşısında temerrüt faizi ile karşılanmayacak ölçüde değer kaybetmiş ya da değer kazanmış ise, alacaklı kur değişikliklerinden kaynaklanan zararını aşkın zarar olarak borçludan talep edebilecektir.⁷²¹ Edim konusunun yabancı para olarak karşılaştırılması

---

⁷¹⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 217, Koca, **a.g.e.**, s. 90.

⁷¹⁹ Koca, **a.g.e.**, s. 90.

⁷²⁰ Bu kanun ancak 23.11.1990 tarihinden sonraki uyuşmazlıklar için uygulanabilecektir. Koca, **a.g.e.**, s. 90; Yargıtay HGK, T. 07.04.1993, E. 1993/13-41, K. 1993/145 "... davacı Markın aynen iadesi ile birlikte ihtar tarihinden itibaren faize de hükmedilmesini istemiştir. Gerek Borçlar Kanunu'nda gerekse 3095 sayılı Kanunda sadece Türk Parası borçlarında temerrüt faizi öngörülmüştür. 23.11.1990 tarihinde yürürlüğe giren 3678 sayılı Kanunun 30. Maddesi ile 3095 sayılı Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanunun 4. Maddesinden sonra gelmek üzere 4/a maddesi eklenerek: "Sözleşmede daha yüksek akdi veya gecikme faizi kararlaştırılmadığı hallerde, yabancı para borcunun faizinde Devlet Bankalarının o yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranının uygulanacağı" hükmü getirilmiş ise de, aynı Kanunun geçici 1. Maddesi gereğince bu hükmün 23.11.1990 tarihinden önceki ilişkilerden doğan ve halen görülmekte olan yabancı para ve faiz alacaklarına ilişkin davalarda uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle davada ayrıca yabancı paranın temerrüt faizine hükmedilemez."

⁷²¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 92, Pekcanitez, **a.g.e.**, s. 136.

durumunda iki ihtimal söz konusudur, birincisi yabancı para borcunun aynen efektif olarak ödenmesi, ikinci olarak borçlunun yabancı para borcunu vade veya fiilî ödeme günündeki kuru üzerinden TL ile ödenmesidir.⁷²²

Birinci ihtimalde, yabancı para ile ödenmesi kararlaştırılan para borcunda borçlu temerrüde düştüğü esnada yabancı paranın kuru Türk Lirası karşısında değer kaybetmiş ise, temerrüt sonrası tahsilatta alacaklı değer kaybı sebebi ile Türk Lirası bazında daha düşük bir meblağ elde edecektir. Alacaklının vadesinde yabancı para borcuna kavuşmasıyla elde edebileceği Türk Lirası ile alacaklının borçlunun temerrüdü sonucu elde edebileceği Türk Lirası arasındaki fark eğer temerrüt faiziyle karşılanmıyorsa, bu miktar alacaklı tarafından aşkın zarar tazminatına konu edilebilir.⁷²³

İkinci ihtimalde ise, borçlunun temerrütte düştüğü süreç boyunca yabancı para kuru Türk Lirası karşısında yükselmiş ve ödeme Türk Lirası ile gerçekleştirmiş ise, artık alacaklı elde ettiği Türk Lirası ile ödenen meblağ ile borçlu temerrüde düşülen yabancı para borcu miktarını tedarik edemeyecektir. Bu halde alacaklının elde ettiği Türk Lirası ve ona uygulanacak olan temerrüt faiziyle borçlanılmış olan yabancı para miktarına ulaşamıyorsa, alacaklı bu eksik kalan kısım için aşkın zarar tazminatı talebinde bulunabilir.⁷²⁴

Bu iki olasılık haricinde 3678 sayılı Kanun'dan önce alacaklının kur kaybı nedeniyle aşkın zarara uğraması mümkün olmayacaktır. Öyle ki, borçlu borcunu Türk Lirası olarak ödeyeceği dönemde yabancı para kuru borçlu temerrüdü sırasında değer kaybetmiş ise alacaklı herhangi bir zarara uğramamış olacaktır. Eğer borçlu yabancı para ile ödeme yapacağı dönemde yabancı para kuru yükselmiş ise bu ihtimalde de alacaklının uğradığı bir zarardan söz edilemeyecektir.

5.2.4.2. 3678 Sayılı Kanun'dan Sonraki Durum

Bahsedildiği üzere 3095 sayılı Kanun 4/a maddesi tarafların daha yüksek akdî faiz ya da gecikme faizi kararlaştırmadığı halde, yabancı para borcuna Devlet Bankalarının o

---

⁷²² Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 92.

⁷²³ Albaş, **a.g.e.**, s. 214, Barlas, **a.g.e.**, s. 214, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 92.

⁷²⁴ Koca, **a.g.e.**, s. 91.

yabancı para ile açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faizin uygulanacağı hükme bağlamıştır.

Yabancı para borçlarına kur farkından doğan zararların aşkın zarar tazminatı olarak istenmesi mümkünken, TBK m. 99/3'te "*Ülke parası dışında başka birimiyle belirmemiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine, alacaklı bu alacağının aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini isteyebilir.*" hükmü ile artık ender rastlanan bir durum haline gelmiştir.⁷²⁵ Bu hüküm ile borçlu yabancı para borcunda temerrüde düştüğü takdirde, alacaklı ödemenin aynen yapılmasını ya da yabancı paranın vade veya fiilî ödeme günündeki Türk lirası karşılığı üzerinden talep etme hakkına sahiptir.⁷²⁶ Alacaklı kendi seçiminin sonucu olarak ödemenin yabancı para borcunun vade ya da fiilî ödeme günündeki kur üzerinden ülke parası şeklinde yapılmasını tercih etmesi sebebi ile kur farkına uğrarsa artık alacaklının seçimi ile kur farkında kaynaklanan zarar ile borçlu temerrüdü arasındaki uygun illiyet bağı kesilmiş olacaktır.⁷²⁷ Alacaklının seçimlik hakkını akıllıca kullanarak kur kaybı zararına maruz kalmayacak şekilde yapması beklenmektedir.⁷²⁸

Belirtilmelidir ki, yabancı para Türk lirası karşısında borçlunun temerrüdü sırasında düşmüş ise alacaklının artık Türk lirası üzerinden yapılmasını isteyerek kur belirleme hakkı bulunmayacaktır, ödeme yabancı para ile yapılmalıdır.⁷²⁹ Lakin bu durumda alacaklının elde edeceği Türk Lirası borçlunun ödemeyi vaktinde yapması ihtimaline oranla daha az olacağı için, artık aşkın zarar tazminatının şartları gerçekleşirse borçlu tarafından tazmin edilebilecektir.⁷³⁰

Son olarak belirtmekte fayda vardır ki, 4949 sayılı Kanun'un 12. Maddesi ile İcra ve İflas Kanunu m. 58/2 b.3 hükmünde değişikliğe gidilmiş "*Alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı*

---

⁷²⁵ Cem Baygın, **Yabancı Para Üzerinden Borçlanmalar ve Hukukî Sonuçları**, Kazancı Kitap Ticaret A.Ş., 1997, s. 135, Pekcanitez, **a.g.e.**, s. 213, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 186, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 536.

⁷²⁶ Koca, **a.g.e.**, s. 91, Barlas, **a.g.e.**, s. 217, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 92, Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Yıldız, **a.g.e.**, s. 143.

⁷²⁷ Koca, **a.g.e.**, s. 91, Barlas, **a.g.e.**, s. 217, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 92, Eren, **a.g.e.**, s. 1108, Yıldız, **a.g.e.**, s. 143.

⁷²⁸ Koca, **a.g.e.**, s. 91, Barlas, **a.g.e.**, s. 217, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 92, Yıldız, **a.g.e.**, s. 143.

⁷²⁹ Yıldız, **a.g.e.**, s. 143.

⁷³⁰ Yıldız, **a.g.e.**, s. 143.

gün, alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi” şeklinde ifade edildiği üzere alacaklının takip talebinde alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihindeki kur üzerinden talep edildiğini gösterme hakkın sahip olması sebebi ile borçlu bir takip sonucu olarak yabancı para borcunu ve temerrüt faizini ödemiş olması durumunda kur kaybı zararının meydana gelme ihtimali de artık ortadan kalkmıştır.⁷³¹

5.2.5. Paranın Alım Gücünün Azalması

Yasal ödeme aracı olarak tedavülde bulunan ülke parası olarak adlandırdığımız paranın değeri gerek o ülkedeki iç piyasada oluşan gerekse uluslararası alandaki ekonomik parametrelerde oluşan dalgalanmalardan doğrudan doğruya etkilenir ve bu duruma paralel olarak artma veya azalma eğilimleri gösterir.⁷³² Paranın tedavülde bulunduğu ülkenin iç piyasadaki alım gücünün azalması, diğer deyişle iç değerinin düşmesi çeşitli sorunlara yol açmaktadır. İşte bu durumun yol açtığı sorunlardan biri borçlunun para borcunu ifada temerrüde düşmesi ve temerrüdün devam ettiği süre boyunca değerinin azalmasının borçludan aşkın zarar olarak tazmin edilip edilemeyeceğidir.⁷³³

Bir borç ilişkisinde tarafların edimi belirli bir meblağ para birimi ile ifade etmelerinin anlamı, alacaklının ifa zamanında bir madde olarak görünen parayı elde etmek değildir. Alacaklının edimi belirli bir meblağ para birimi olarak belirlemesinin anlamı ifa tarihinde belirlenen meblağ sahip olduğu soyut mali gücü elde etmektir.⁷³⁴ Ülkemizdeki ekonomik parametreler göz önünde tutularak borçlunun ifayı zamanında yapması ile para borcunun borçlusu temerrüde düştükten sonra ödeme yapması karşılaştırıldığında borca uygulanacak temerrüt faizi oranı ülke parasının değer kaybı oranından düşük olduğu hallerde alacaklının, borçlunun temerrüde düştükten sonra ödeme yapması halinde daha az satın alma gücü elde etmesi kaçınılmazdır.⁷³⁵ Farklı bir ifadeyle, borçlu para borcunda temerrüde düştüğü hallerde alacaklının borçlu zamanında

---

⁷³¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 692, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95.

⁷³² Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 210

⁷³³ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 210

⁷³⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 222

⁷³⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 211

ifa etseydi elde etmesi gereken soyut mali güçten daha az bir güç elde etmesi sonucu ortaya çıkacaktır.⁷³⁶

Para borcunun amacı, ifa zamanında taraflarca belirlenen bir mali gücün alacaklıya temin edilmesidir. Borçlunun borcunu vaktinde ifa etmediği ve para borcunda temerrüde düştüğü hallerde ilgili kanundaki borçlu temerrüdüne ilişkin hükümler soyut mali gücü alacaklıya devretmeyi sağlamıyor ise sistemde veya sistemin uygulanmasında bir arıza söz konusudur.⁷³⁷ Çünkü; kanun koyucunun borçlu temerrüdüne bağlanan sonuçları hükme bağlamasının amacı kararlaştırılan edimi sağlamanın yanı sıra borçlu temerrüdü ile uygun illiyet bağı içerisinde olan zararları tazmin etmektir. Velez ki bu amaç gerçekleşmez ise, Borçlar Hukukunu da içine alan Medeni Hukuk anlamında birçok ilkenin ihlali sonucu doğmuş olacaktır.⁷³⁸

Para borçlarında temerrüde düşülmesi sebebi ile alacaklının uğradığı paranın alım gücü zararı hukukumuzda temerrüt faizi ile tazmin edilmeye çalışılmıştır. Lakin, ülkemizdeki enflasyon oranı ile 3095 sayılı Kanun ile getirilen temerrüt faizi düzenlemesi arasında alacaklının zararını tazmin edebilecek ölçüde bir yakınlık bulunmamaktadır. Buna karşı yabancı para borçları bakımından 3095 sayılı Kanun ve Borçlar Kanunu'nda öngörülen düzenlemenin yabancı para borçlarında kur kaybını önlemek amacı ile çözüm getirdiği ortadadır. Bir ülkenin hukuk sistemi alacaklının uğradığı yabancı para borçları bakımından kur kayıplarını temin etmek amacı ile çözüm getirmesinin yanı sıra ülke parası ile borç ilişkisi içerisine girmiş alacaklıların paranın değerinin kaybı sebebi ile uğradığı zararı temin etmemesi o ülkede yaşan alacaklıların girecekleri borç ilişkilerinde para borcunu ülke parası olarak belirlemekten uzaklaştıracaktır. *Albaş* bu durumu şöyle değerlendirmektedir: *“Bir ülkede hukuk sisteminin böyle bir sonucu öngörmesi o ülkede yaşan alacaklıları, girdikleri borç ilişkilerinde para borcunu yaban para cinsinden kararlaştırmaya özendirir. Bunun yanında böyle bir sistem, ülke parası ile borç ilişkisine giren borçluları ise borçlarını ödememe konusunda özendirerek iş hayatında gereksiz sorunlara sebep olacaktır. bu durum bir açıdan ülke parasının tedavülünde sıkıntılar yaratacak, diğer taraftan, borçluların borçlarını ödememeleri sebebiyle*

---

⁷³⁶ Albaş, a.g.e., s. 222

⁷³⁷ Albaş, a.g.e., s. 222

⁷³⁸ Albaş, a.g.e., s. 226

mahkemelerin iş yükünü arttıracaktır."⁷³⁹ Alacaklının borçlu temerrüdü sebebi ile uğradığı paranın değer kaybı zararının hukukumuzda giderilmemesi Anayasa m. 35 ile belirtilen mülkiyet hakkının özüne aykırılık taşıması ile birlikte Anayasa'da belirtilmiş devletin iktisadî yaşamı kolaylaştırıcı tedbirleri alma ödevine de aykırılık teşkil edebilecektir.

Öğretide de paranın değer kaybı sebebi ile alacaklının uğradığı zararı borçludan aşkın zarar tazminatı ile talep edilebileceği yönündeki görüşler baskındır. İleri de detaylıca işleneceği üzere, Yargıtay da kural olarak paranın değer kaybının bir aşkın zarar kalemi oluşturduğu yönünde kararlar vermektedir, ancak çoğunlukla da zararın somut biçimde ispat edilmesini şart olarak aradığı görülmektedir.⁷⁴⁰

5.3. YOKSUN KALINAN KAR

TBK m. 122 ve devamı maddeler de aşkın zarar tazmini kapsamı içerisinde talep edilebilecek zarar kalemleri belirtilmemiştir. Lakin, TBK m. 114/2' de "*Haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümleri kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hallerine de uygulanır.*" hükmü ile haksız fiil hükümlerine doğrudan bir atıf yapılmış haksız fiillerde tazminata konu olabilecek her türlü zarar kalemi aşkın zarar kapsamında değerlendirilecektir.⁷⁴¹ Öyle ki, alacaklı, aşkın zarar tazminatı kapsamında fiilî zararlarının tazminini talep edebilirken aynı zamanda borçlunun para borcunu ödemekte temerrüde düşmesi sebebi ile kazanç kaybına uğradı ise bu zararın temerrüt faizini aşan kısmını da talep edebilecektir.⁷⁴²

Yoksun kalınan kar, zarar verici eylem sebebiyle hayatın olağan akışı içerisinde ve genel hayat tecrübeleri nazarında kişinin malvarlığında meydana gelebilecek kazanç artışının meydana gelememesi veya bu artıştaki eksilmeleri ifade etmektedir.⁷⁴³ Yoksun

---

⁷³⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 226

⁷⁴⁰ Barlas, **a.g.e.**, s. 212, bkz. Beşinci Bölüm 1.A. I.

⁷⁴¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 205 Albaş, **a.g.e.**, s. 208, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 89, Bilgen, **a.g.e.**, s. 314, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 673, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 535, Kartal, **a.g.e.**, s. 509-510.

⁷⁴² Albaş, **a.g.e.**, s. 208, Yıldız, **a.g.e.**, s. 146.

⁷⁴³ Eren, **a.g.e.**, s. 605, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 397, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 417, Hatemi, Gökyayla, **a.g.e.**, s. 134, Murat Topuz, İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddî Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul,2011, s. 47.

kalınan kazanç iki şekilde; alacaklının malvarlığının aktif bölümünün artmaması ya da pasif bölümünün azalmasının engellenmesi olarak görülebilir.⁷⁴⁴ Aşkın zarar kapsamında yoksun kalınan kar, borçlu temerrüde düşmeden, vadesinde borcunu ifa etmiş olsaydı, alacaklının varolacağı durum ile, borçlunun vadesinde borcunu ifa etmemesi sebebi ile alacaklının malvarlığında herhangi bir artış ya da borçlarında bir eksilme olmaması arasındaki farktır.⁷⁴⁵ Bir örnek ile somutlaştırmak gerekirse, alacaklı borçlunun temerrüde düştüğü paraya borçlu temerrüde düşmeden kavuşsaydı, temerrüt faizinden daha yüksek faiz getirisi olan bir vadeli mevduat hesabında değerlendirebilecek olması aşkın zarar tazminatı kapsamında talep edebileceği yoksun kaldığı kardır.

Aşkın zarar tazminatının tüm şartları gerçekleşirse alacaklı yoksun kalınan kar dolayısıyla uğradığı zararın temerrüt faizi ile karşılanamayan kısmını borçludan talep edebilir.⁷⁴⁶ Bu noktada alacaklı borçlunun temerrüde uğraması sebebiyle uğradığı zararın varlığını, miktarını ve temerrüt faizi ile giderilemediğini ispat etmelidir.⁷⁴⁷ Öyle ki, alacaklı temerrüt süresinin tamamı ya da bir bölümü boyunca paranın temerrüt faizinden daha yüksek kazanç getiren bir yerde değerlendirileceğini ispat ederek aşkın zarar tazminatını talep edebilir.⁷⁴⁸

Alacaklı yoksun kaldığı kazanç dolayısıyla uğradığı zararı ve miktarını, bu zarar ile temerrüt arasında uygun illiyet bağıını ispat edebiliyorsa bir sorun yoktur, bu noktada bu zarar kalemi aşkın zarar tazminatı olarak talep edilebilecektir. Ancak alacaklının bu zarar kalemini ispat etmesi genellikle çok güçtür, bu sebeple alacaklının yoksun kaldığı kar miktarının gerçek ve somut biçimde ispat edildiği istisnaî haller dışında yoksun kalınan kâr zararlarının doğası gereği miktarı hesaplanırken birtakım varsayımlara dayanılması gerekmektedir. Çünkü, alacaklının ispat etmesi gereken husus, borçlu para borcunda temerrüde düşmüş olmasaydı, malvarlığının gerçekleşebileceği farazî durumu ile mevcut durumu arasındaki olumsuz farktır.

---

⁷⁴⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 90.

⁷⁴⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 90.

⁷⁴⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 90.

⁷⁴⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 90.

⁷⁴⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 90.

Alacaklının yoksun kaldığı kârını ve bunun miktarını kural olarak somut olarak ispatlaması gerekmektedir; lakin yoksun kalınan kazancın tazminini talep eden alacaklı zararını tam olarak belirleyemiyorsa bu noktada alacaklının fiilî karinelere dayanması ve alacaklı için bazı ispat kolaylıkları getirilebilir.⁷⁴⁹ Bu demektir ki, alacaklı fiilî karinelere dayanarak yoksun kalınan kar zararını ortaya koyabildiği takdirde, zararın varlığını ve miktarını ispat etme zorunluluğu kalmayacak, varsayılan hususların aksini artık borçlu ispat etmek zorunda kalacaktır.⁷⁵⁰ Borçlu artık alacaklının aşkın zarar tazmini yükümlülüğünden fiilî karineyi çürüterek veya meydana gelen yoksun kalınan kâr zararın fiilî karineye dayanılarak hesaplanmasından daha az bir meblağ da olduğunu ispatlamakla tazminat yükümlülüğünden kurtulabilecektir.⁷⁵¹

Anlaşılacağı üzere, çalışmamızın daha sonraki bölümlerinde detaylıca ele alınan hem öğretilerde hem de yargı mercileri tarafından verilen kararlar üzerinde bir görüş birliği sağlanmamış olan somut yöntem-soyut yöntem ikilemi burada da ortaya çıkmaktadır.⁷⁵² Bu yönde, Yargıtay bazı kararlarında alacaklının tacir sıfatına haiz olduğu durumlarda, tacir alacaklının alacağına zamanında kavuşması durumunda, bu alacağı ticari işlerinde kullanacağını esas almış ve alacaklının temerrüt süresi boyunca bu kavuşmadığı paradan mahrum kalmasının kazanç kaybına yol açtığını fiilî bir karine olarak kabul etmiştir.⁷⁵³

Yargıtay, bir kararında, “...hayat olaylarında çıkan eylemleri bir karinenin varlığı tartışmasızdır. Özellikle dar gelirli bir memurun, ... Eline geçecek 1.200.000 lirayı vadeli banka hesabına veya benzer gelir getiren yerlere yatırarak yararlanması beklenen bir davranıştır. Bu toplumumuzun içinde bulunduğu ekonomik- sosyal yaşantısına uygun düşer. Bu nedenle davacının yasal faiz üzerinde bir ek zararının bulunmadığı davalı tarafından ispat edilmelidir...” şeklinde ifade ettiği edildiği üzere alacaklının alacağına

---

⁷⁴⁹ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 90.

⁷⁵⁰ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 91.

⁷⁵¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 210, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 91.

⁷⁵² Bkz. Beşinci Bölüm I.A.

⁷⁵³ Albaş, **a.g.e.**, s. 211, Barlas, **a.g.e.**, s. 207, Bu yönde Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay, 4. HD., T. 06.03.1958, E. 1958/ 8762, K. 1958/ 1191,(Lexpera), Yargıtay 15. HD., T. 11.04.1979, E. 1979/730, K. 1979/805,(Lexpera).

zamanında kavuşması durumunda alacağı gelir getirecek bir yatırımda kullanacağı karinesine dayanarak delil ikame yükünün yer değiştiği sonucuna varmıştır.⁷⁵⁴

Yargıtay, bazı başka kararlarında ise, alacaklının yoksun kaldığı karın miktarının belirlenmesine ilişkin olarak, ödeme yerinde geçerli banka iskonto oranlarının asgarî zarar olarak esas alınması ve tazmin edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁷⁵⁵ Yargıtay'ın bahsi geçtiği üzere kararlarında yoksun kalınan kâr zararının varlığı ve miktarının belirlenmesinde fiilî karinelere hareketle alacaklıyı delil ikame yükünden kurtarması, böylelikle bazı ispat kolaylıklarını kabul etmesi neticesinde borçlunun tazmin yükümlülüğünün oluşması çoğu zaman somut ispat yükünün zorlukları ile karşı karşıya kalan ve somut olaylarda korunmaya muhtaç durumda olan alacaklı menfaatine bir sonuç ortaya çıkarmaktadır.⁷⁵⁶

Alacaklının üzerinde olan ispat yükünün her somut olay da fiilî karineler ile alacaklı lehine ispat kolaylıkları sağlama çabası içerisine girilmesi, bir diğer deyişle aşkın zarar kalemlerinden yoksun kalınan kar konusunda her somut olaya uygulanabilecek genel geçer bir fiilî karinenin varlığından bahsedilmesi hakkaniyetli olmayacaktır.⁷⁵⁷ Hayatın, olağan akışı, para borcunun kaynağı olan işlemin niteliği, alacaklının ve borçlunun icra ettikleri meslekleri, temerrüde düşülmüş olan para borcunun miktarı, ekonomik koşullar her somut olayda ayrıca değerlendirilmeli ve fiilî karineler somut olaylara uygun biçimde kullanılmalıdır.⁷⁵⁸ Aksi halde, alacaklının yoksun kaldığı gerçek kar, fiilî karine ile hesaplanan meblağdan daha düşük çıkarsa ve borçlu da ispat yükünün zorluğu sebebi ile bu durumu ispat edemez ise, bu sefer alacaklı lehine haksız bir zenginleşme sağlanmış olacaktır.⁷⁵⁹ Mesela, 1.000.000 TL'lik bir alacak için, bir tacirin, bir memurun, bir köylünün veya bir esnafın bahsi geçen meblağ üzerinde benzer veya farklı şekillerde davranacağı sonucuna varmak doğru olmayacaktır, her somut olayın

---

⁷⁵⁴ Yargıtay 4. HD., T. 02.04.1986, E. 1986/685, K. 1986/2012, (Lexpera).

⁷⁵⁵ Yargıtay 11. HD., T. 02.04. 1981, E. 1981/1100, K. 1981/ 1453,(Lexpera), Yargıtay 11. HD., T. 24.09.1985, E. 1985/ 3533, K. 1985/4757, (Lexpera)Yargıtay 11. HD., T. 25.02.1982, E. 1982/413, K. 1982/740, (Lexpera).

⁷⁵⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 212.

⁷⁵⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 212, Bilgen, **a.g.e.**, s. 314, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 91.

⁷⁵⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 212, Bilgen, **a.g.e.**, s. 314, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 91.

⁷⁵⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 212.

özelliklerinin dikkate alınarak değerlendirme yapılmasıyla daha hakkaniyetli bir sonuç ortaya çıkaracaktır.⁷⁶⁰

Yoksun kalınan kar sebebi ile uğradığı zararın varlığını ispat alacaklıya düşmektedir.⁷⁶¹ Alacaklı uğradığı zararın varlığını ispat etmekte güçlük çekmemekte ancak zararın miktarını ispatlamakta güçlük çektiği takdirde TBK m. 114/2 hükmünün doğrudan atfı ile TBK m. 50/2 “*Uğranılan zararın miktarı tamam olarak ispat edilemiyorsa hâkim, olayların olağan akışını ve zarar görenin aldığı önemleri göz önünde tutarak, zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler*” hükmü uygulanmak suretiyle hâkime belirli esaslar dahilinde zararın miktarını tespiti görevini yüklemektedir.⁷⁶² Bu noktada hâkim olayların normal akışını, hayat tecrübelerini ve zarar gören alacaklının zararın oluşmaması için aldığı tedbirleri göz önünde tutarak zarar miktarını belirlemede takdir yetkisini kullanacaktır.⁷⁶³ Eğer hâkim zararın miktarını hesaplamakta güçlük geçiyor ise bilirkişilerden yardım alması da mümkündür.⁷⁶⁴

Hâkim takdir yetkisini kullanırken somut olayın bütün şartlarını, tarafların içinde bulunduğu sosyal ve mesleki durumu, özellikle ülkede geçerli olan ekonomik koşulları değerlendirdikten sonra olayların normal akışına uygun düşüyor ve genel hayat tecrübeleri karşısında muhtemel ve makul sayılabiliyor ise, alacaklının yoksun kalınan karı aşkın zarar olarak tazmin edilmelidir.⁷⁶⁵

Bu yönde, dayanağı bulunmayan, abartılı kazanç iddiaları veya gerçekleşme olasılığı düşük beklentiler, aşkın zarar kalemlerinden yoksun kalınan kazanç olarak değerlendirilemeyecektir.⁷⁶⁶ Mesela, alacaklı borçlu para borcunda temerrüde düşmeseydi bu para ile o hafta birinci gelen ata oynayacağını ve kazanacağını, sayısal

---

⁷⁶⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 212, Barlas, **a.g.e.**, s. 208.

⁷⁶¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 212.

⁷⁶² Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 716, Özdemir, **a.g.e.**, s. 35, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 90, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98.

⁷⁶³ Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 90, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98.

⁷⁶⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 90, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98.

⁷⁶⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 90, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98.

⁷⁶⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98, İlarşlan, **a.g.e.**, s. 91.

loto oynayacağını ve kazanacağını veya Milli Piyango bileti alacağını ve büyük ikramiyeyi tutturacağını ileri sürerek aşkın zarar talebinde bulunamayacaktır.⁷⁶⁷

Alacaklının hukuka ve ahlâka aykırı yollar ile elde edeceği kazanç aşkın zarar tazminatına konu teşkil edemeyecektir. Örneğin, alacaklı borçlu para borcunu vaktinde ödeseydi bu para ile yurtdışından kaçak mal alıp kara borsada kâr ile satacağını veya yasaklı madde ticareti yaparak kâr elde edeceğini iddia ederek aşkın zarar tazminat talebinde bulunamayacaktır.⁷⁶⁸

Alacaklı yoksun kaldığı kârı tam olarak ispat edemezse, uğradığı zararın hesabında Yargıtay asgarî kazancın esas alınması gerektiği yönünde kararlar vermiştir.⁷⁶⁹ Düşüncemize göre, alacaklı yoksun kaldığı kârı tam olarak ispat edemez ise bu noktada uğradığı zararın hesabında hâkim, TBK m. 50/2’de belirtilen hâkimin takdir yetkisini kullanırken dikkat etmesi gereken hakkaniyet ölçüsüne de uygun düşecek şekilde alacaklının elde edebileceği en yüksek kazanç miktarını değil, asgarî kazancını değil, kazanabileceği ortalama miktarın esas alınması gerekmektedir.⁷⁷⁰

5.4. YARGILAMANIN GECİKMESİ SEBEBİYLE OLUŞAN AŞKIN ZARAR

Yargılamadaki herhangi bir gecikme sebebi ile aşkın zararın doğmayacağı bir başka anlatımla alacaklının yargılamanın gecikmesini neden göstererek aşkın zararını tazmin ettiremeyeceği belirtilmiştir.⁷⁷¹ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi’nin 22.11.1994 tarihli, 1994/8904 Esas, 1994/10313 Karar sayılı kararında bu husus “*davacının bu alacağını tahsil etmesi yargılamanın uzamasından doğmakta olup bundan dolayı davalıya atfedilebilecek bir kusur bulunmamaktadır.*” şeklinde hükme bağlanarak

---

⁷⁶⁷ Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98, İlarslan, **a.g.e.**, s. 91.

⁷⁶⁸ Barlas, **a.g.e.**, s. 206, Albaş, **a.g.e.**, s. 209, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 674, İlarslan, **a.g.e.**, s. 91.

⁷⁶⁹ Yargıtay 4. HD., T. 06.03.1958, E. 1958/ 8762, K. 1958/119, (Kazancı).

⁷⁷⁰ Barlas, **a.g.e.**, s. 207, Albaş, **a.g.e.**, s. 211, Aynı yönde Yargıtay Kararları için bkz. Yargıtay Tic. D., T. 05.03, 1965, E. 1965/1115, K. 1965/752, (Kazancı). Yargıtay 4. HD., T. 18.04.1969, E. 1969/1487, K. 1969/3775, (Kazancı).

⁷⁷¹ Altaş, **a.g.e.**, s. 129, Öner, **a.g.e.**, s. 120, Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 260, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1079.

yargılamanın gecikmesinde borçlunun kusurunun bulunmaması sebebi ile aşkın zararın şartlarının oluşmadığını belirtilmiştir.⁷⁷²

Bu noktada, çalışma konumuz kapsamında trafik sigortalarından doğan uyuşmazlıklar için yargılamanın gecikmesi sebebiyle aşkın zararın oluşmasının ayrıca ele alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Daha önce de üzerinde durulduğu üzere, motorlu aracı işletenin üçünü kişilerin ölümüne, yaralanmasına ya da malının zarara uğramasına neden olan rizikolar trafik sigortası ile güvence altına alınmıştır. Özellikle, yaşamın yitiminden doğan zararlar ve bedensel bütünlüğün kısmen ve tamamen yitirilmesinden doğan zararların çok büyük bir kısmı sigorta şirketleri tarafından ödenmesine rağmen ödenmemesi halinde hukukî sürece taşınmakta ve ülkemizde uzun yıllar süren yargılamalar sebebi ile zarar görenler veya yakınları açısından olumsuz durumlar doğmaktadır. Yargılamanın gecikmesi sebebi ile diğer hukukî ilişkilerde aşkın zararın doğmayacağı hususuna katılmakla beraber, trafik sigortalarından kaynaklanan uyuşmazlıklarda yargılamanın gecikmesinin de aşkın zarar tazminatı olarak tazmin edilmesi gerektiği kanısındayız.

Sigorta hukukunun temelinde kişilerin karşılaşma ihtimali bulunan rizikolara karşı önlem alma gereksinimi vardır. Kişi, başına riziko olarak adlandırılan zarara sebep olan hadiseler veya kaza meydana geldiğinde sigortacının zararını karşılayacağına dair sigortacıya güven duymaktadır. Sigortacının, sigortalı veya zarar gören üçüncü kişiye sigorta tazminatını ödeme borcu riziko gerçekleştiğinde ortaya çıkacaktır. Bu anlamda, sigorta hukukundan kaynaklanan borçlar ile herhangi başka bir borç ilişkisine benzememektedir ki, kanun koyucu TMK m.2’te hükme bağladığı objektif iyiniyet kuralını, Sigortacılık Kanunu m. 32 ile tekrar düzenleme gereği duymuştur. TMK m. 2/1 ‘de “Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.” hükmü ile “haklarını kullanan” veya “borçlarını yerine getiren” herkesin dürüst, namuslu bir insandan beklenen davranışı sergilemesinin beklenildiği belirtilmiştir. Bu kural, kişilerin haklarını kullanırken veya borçlarını yerine getirirken dürüst, namuslu, makul ve yaptığı eylemlerin sonucunu bilebilen bir kimsenin benzer

---

⁷⁷² Yargıtay 13. HD., T. 22.11.1994, E. 1994/8904, K. 1994/10313, (Lexpera). Aynı yönde bkz. Yargıtay 13. HD., T. 27.06. 1994, E. 1994/4500, K. 1994/6339, (Lexpera).

olaylarda davranacağı şekilde hareket etmelerini sağlamaktır. Başlangıç hükümlerinde yer alan objektif iyiniyet kuralı, genel bir ilkedir, medenî hukuk dışındaki – sigorta hukuku- hukuk alanlarında uygulama alanı bulacaktır. Öyle ki, kanun koyucu sigorta hukukunda uygulama alanı bulan bir ilkeyi tekrar etmekte yarar görmüştür ki Sigortacılık Kanunu m. 32 “iyiniyet” başlıklı maddenin 3. Fıkrası “*Sigorta şirketleri, iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatının ödenmesini geciktiremez*” hükmü ile sigorta şirketlerinin sigorta tazminatını ödenmesini iyiniyet kurallarına aykırı olarak geciktiremeyeceğini emredici şekilde hükme bağlamıştır. Hatta, bu madde ile yetinmeyerek aynı kanunda m. 35/27 ile “*Bu Kanunun 32’nci maddesinin ikinci fıkrasına aykırı davrananlar ile üçüncü fıkrasına aykırı olarak iyiniyet kurallarını ihlâl edici şekilde sigorta tazminatı ödemesini geciktirenler üçyüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde ifade edildiği üzere, sigorta şirketlerinin iyiniyet kurallarına ayrılık teşkil edecek şekilde sigorta tazminatının ödenmesini geciktirenlere yaptırım uygulanması gerektiğini öngörmüştür.

Kanun koyucu, nasıl ki TMK m.2 ile hükme bağlanan objektif iyiniyet ilkesi sigorta hukukunu da kapsamına rağmen SK. m. 32/3’te sigorta hukukuna özgü ayrı bir düzenleme yapmış ise, aynı şekilde geçici ödemenin düzenlendiği TBK m. 76 hükmüne rağmen sigorta hukukunun farklı özellikler göstermesi sebebi ile geçici ödemenin bir türü olan avans ödemesi için ayrı bir düzenleme yapmıştır. Geçici ödeme TBK m. 76/1 ile “*Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanutlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir*” şeklinde düzenlenmiştir. Sigorta ilişkisinden doğan borçlar için avans ödemesi TTK m. 1427 “*Araştırmalar, 1446ncı maddeye göre yapılacak ihbardan başlayarak üç ay içinde tamamlanamamışsa; sigortacı, tazminattan veya bedelden mahsup edilmek üzere, tarafların mutabakatı veya anlaşmazlık hâlinde mahkemece yaptırılacak ön ekspertiz sonucuna göre süratle tespit edilecek hasar miktarının veya bedelin en az yüzde ellisini avans olarak öder.*” şeklinde hükme bağlanmıştır. Görüldüğü üzere, TBK m. 76 zarar görenin, talebini, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı deliller sunulmasını, ekonomik durumunu geçici ödeme yapılmasını gerektirmesini bu ödemenin yapılmasının şartları olarak belirtmiştir. Aynı hükümde geçici ödemenin yapılması hâkimin takdirine bırakılırken, TTK m. 1427, TTK m. 1446 göre yapılacak ihbardan başlayarak 3 ay içinde araştırmaların tamamlanmaması haricinde

herhangi bir şart öngörmemiş, avans ödemesini hâkimin takdirine bırakılmadan hasar miktarının veya sigorta bedelinin en az yüzde ellisinin ödenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Görülüyor ki, kanun koyucunun amacı zarar görenin bir an önce kendisine ödenmesi gereken tazminata kavuşmasıdır. Esas olan sigortacının en makul sürede zarar görene sigorta tazminatını ödemesidir; fakat aksi yönde objektif iyiniyet kuralına aykırı davranarak sigorta ödemesini geciktiren sigortacının bu noktada zarar görenin yargılamanın gecikmesi sebebi ile doğan aşkın zararını da tazmin etmesi gerektiği düşüncesindeyiz.

BÖLÜM 6

6. AŞKIN ZARAR TAZMİNATININ TALEP EDİLMESİ ve TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİNE İLİŞKİN ESASLAR

6.1. TAZMİNATIN TALEP EDİLMESİ BAKIMINDAN

Borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi sonucu alacaklı bir zarara uğrarsa ve bu zarar temerrüt faizi ile karşılanamıyor ise daha önceki bölümlerde belirtilen aşkın zararın tazmin edilme şartları gerçekleşmesiyle alacaklı aşkın zararı için tazminat talebine hak kazanacaktır. Aşkın zararın tazmin edilmesine yönelik bu talep hakkı temerrüde konu olan ana alacaktan tamamen bağımsız ve aslî nitelikte bir tazminat hakkıdır.⁷⁷³⁷⁷⁴

Aşkın zararın bu bağımsız niteliği sebebiyle tazminat talebi asıl alacak ile temerrüt faizinin tahsiline yönelik davada ileri sürülebileceği gibi bu davalardan bağımsız olarak ayrı bir davaya da konu edilebilir.⁷⁷⁵ Asıl alacağa ilişkin davada aşkın zarar talep

---

⁷⁷³ Albaş, **a.g.e.**, s. 233, Barlas, **a.g.e.**, s. 219, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 716, Özdemir, **a.g.e.**, s. 35, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95.

⁷⁷⁴ Yargıtay, T. 07.10.1976, E.1976/7724, K. 1976/8390, (Kazancı), Yargıtay 11. HD., T. 29.04.2019, E. 2018/1512, K. 2019/3201, (Kazancı), “*Munzam zarar borcunun hukukî sebebi, asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılıktır. O nedenle, borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü, asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur.*”

⁷⁷⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 233, Barlas, **a.g.e.**, s. 219, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 716, Özdemir, **a.g.e.**, s. 35, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95, Karahasan, **a.g.e.**, s. 255.

edilmemiş olması ve asıl alacağa ilişkin davanın kesin hükme bağlanmış olması alacaklının aşkın zarar için tazminat davasını daha sonra açmasına engel teşkil etmez.⁷⁷⁶ Borçlu asıl alacağa konu olan davada aşkın zarar talep edilmediğini ve bu davanın hükme bağlanmış olması gerektiğini ileri sürerek tazminat davasında kesin hüküm itirazında bulunamayacaktır.⁷⁷⁷ Öyle ki, alacaklının aşkın zarar tazminatı talebini saklı tutmasına da gerek yoktur.⁷⁷⁸

Belirtmekte fayda vardır ki, HMK m. 26’da belirtilen taleple bağlılık ilkesi sebebi ile alacaklı asıl alacak ve temerrüt faizinin uygulanmasının talep edilmiş olduğu bir davada, hâkim re’sen aşkın zarar anlamında bir zararın varlığını dosya muhtevsından anlasa dahi bunun tazmin edilmesine karar veremez.⁷⁷⁹

6.2. TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİ

6.2.1. Zarar Miktarının Belirlenmesi

Türk Borçlar Kanunu veya herhangi bir başka kanunda özel bir düzenleme ile aşkın zararın tazminatına ilişkin esaslar düzenlenmemiştir. TBK m. 114/2’de haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yolu ile sözleşmeye aykırılık hallerine uygulanabileceği belirtilerek, TBK m. 50- 52 hükümlerine yollama yapılmıştır.⁷⁸⁰

Tazminat miktarının belirlenmesi için önce zararın tespit edilmesi gerekmektedir. Türk hukukunda zarar tazminatın üst sınırını oluşturmaktadır, zira zarar görenin tazminatı zenginleşme aracı olarak kullanması mümkün değildir, bir diğer deyişle zararı aşan

---

⁷⁷⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 233, Barlas, **a.g.e.**, s. 219, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 716, Özdemir, **a.g.e.**, s. 35, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95, Altaş, **a.g.e.**, s. 121.

⁷⁷⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 233, Barlas, **a.g.e.**, s. 219, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 716, Özdemir, **a.g.e.**, s. 35, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95.

⁷⁷⁸ Yargıtay 15. HD. T. 28.11.2018, E. 2018/3499, K. 2018/4739, (Kazancı), “Asıl alacağın faiz ile birlikte tahsiline yönelik icra takibinde veya davada munzam zarar hakkının saklı tutulduğunu gösteren bir ihtirazi kayıt dermeyanına da gerek bulunmamaktadır.” Aşkın zarar talebinin saklı tutulmaması sebebi ile reddine ilişkin bkz. Yargıtay HGK T. 21.10.1987, E. 1987/11-244, K. 1987/752, (Kazancı).

⁷⁷⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 233, Barlas, **a.g.e.**, s. 219, Karahasan, **a.g.e.**, s. 255.

⁷⁸⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 233, Barlas, **a.g.e.**, s. 219, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95, Arslan, Kırmızı, **a.g.e.**, s. 716, Yıldız, **a.g.e.**, s. 148.

miktarda tazminata hükmedilemez.⁷⁸¹ Alacaklının mevcut ve meydana gelecek olan zararların varlığını ve miktarını ispat etmesi gerekmektedir.⁷⁸² Daha önce üzerinde durulduğu üzere, alacaklı eğer zararın varlığını ispat edebiliyor, lakin miktarını belirleyemiyor ise TBK m. 50/2 hükmünün belirttiği üzere hâkim zararın miktarını belirleyecektir.⁷⁸³

6.2.2. Zarar Miktarının Hesaplanma Anı

Yargıtay, haksız fiillerde zarar verici olayın meydana geldiği anı zararın hesaplamasında esas almaktadır; aşkın zarar için de aynı şekilde zararın meydana geldiği an olarak borçlu temerrüdüne girdiği anı zararın hesaplanmasında esas almaktadır.⁷⁸⁴ Bu esas kabul edildiği takdirde borçlu sadece temerrüde düştüğü anda meydana gelen zararlardan sorumlu olacak, ancak daha sonra meydana gelen zararlardan sorumlu tutulamayacaktır.⁷⁸⁵ Ancak bu temerrüt anının esas alınması, alacaklının sadece kendi taahhüdünü yerine getirememesi sebebi ile temerrüt faizi veya ceza koşulu ödemesi gibi tek ve süresiz bir zarar doğurması halinde zararlarını karşılayacak, paranın ikamesi için temerrüt süresinden daha uzun süreli ödemesi gereken bir kredi çektiği zaman uygulanamayacaktır.⁷⁸⁶

---

⁷⁸¹ Kayıhan, Ünlütepe, **a.g.e.**, s.269, Mustafa Tiftik, “Akit Dışı Sorumlulukta Maddî Tazminat”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1988, s. 68, Mine Ercevahir, “Bedensel Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Belirlenmesinde Özel Bir İndirim Sebebi: Zarar Veren Mali Durumunun Kötüleşmesi ve Hakkaniyet İndirimi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı 1, ss. 206-220, 2022, s. 209, Ayşenur Şahin, “Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 15, Sayı 2, ss. 123-165, 2011, s. 125, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 315, Koca, **a.g.e.**, s. 103, Gönül Koşar, “Haksız Fiil Hukukunun Amacı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 69, Sayı 3, ss. 1437-1473, 2020, s. 1440, Kurt, **a.g.e.**, s.801, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 533, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 315, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95, Arıslanlı, **a.g.e.**, s. 436, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 226.

⁷⁸² Albaş, **a.g.e.**, s. 234, Barlas, **a.g.e.**, s. 220, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95, Barlas, **a.g.e.**, s. 191, Albaş, **a.g.e.**, s. 187, Eren, **a.g.e.**, s. 1108, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 500, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s.707, Altaş, **a.g.e.**, s. 123, Başıtuğ, **a.g.e.**, s. 277, Saymen/Elbir, **a.g.e.**, s. 747, Zeyinoğlu, **a.g.e.**, s. 259, Arap, **a.g.e.**, s. 66, Furrer, Müller-Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 637, Yıldız, **a.g.e.**, s. 147, Koca, **a.g.e.**, s. 98.

⁷⁸³ Albaş, **a.g.e.**, s. 234, Barlas, **a.g.e.**, s. 220, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 95.

⁷⁸⁴ Yargıtay 4. HD., T. 23.12.1982, E. 1982/7190, K. 1982/11637, (Kazancı), Yargıtay 4. HD, T. 19.11.1979, E. 1979/10740, K.1970/12706, (Kazancı)

⁷⁸⁵ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 236, Barlas, **a.g.e.**, s. 205.

⁷⁸⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 205, Albaş, **a.g.e.**, s. 206.

Öğretide bir başka görüş, zararın hesaplanması bakımından dava anının esas alınması gerektiği, alacaklının sadece temerrüt anından dava anına kadar meydana gelen zararların tazmini talep edebileceği yönündedir.⁷⁸⁷

Bir başka görüşe göre, zararın hesaplanmasında hüküm anının esas alınması gerekmektedir.⁷⁸⁸ Zararın hesaplanması anı olarak hüküm anının esas alınması durumunda hâkim hüküm anına kadar her türlü maddî olguyu değerlendirmek zorunda kalacaktır.⁷⁸⁹ Hüküm anından bahsedilen ilk derece mahkemelerinin kararı tefhim ya da tebliğ ettiği gündür, lakin aşkın zarar niteliği itibariyle hükmün verilmesinden sonra da büyük artışlar gösterebilmektedir.⁷⁹⁰ Özellikle hüküm anı ile kararın kesinleştiği an arasında alacaklının aşkın zararı artabilir, bu durumda da alacaklının zararı tamamen tazmin olmayacaktır.⁷⁹¹ Bizim de katıldığımız görüşe göre, aşkın zarar fiilî ödeme gününde hesaplanmalıdır ki, alacaklının tüm zararı ancak o zaman giderilebilecektir.⁷⁹²

6.3. TBK m. 122/2 HÜKMÜNÜN ANLAMI VE FONKSİYONU

TBK m. 122/2’de belirtilen “*Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder*” hükmün taşıdığı anlam şudur: Hâkim gerçekleşmiş bulunan aşkın zarar tazminatını karara bağlamış, ancak temerrüt durumu karardan sonra da devam ettiği takdirde alacaklı için yeni zararların meydana gelmesi bekleniyor ve doğacak zararların miktarı esas hakkında karar verirken de saptanabiliyorsa, hâkim yalnızca mevcut zararın miktarını değil, artması veya doğması kuvvetle muhtemel ve müstakbel zararların da tespitine karar verebilir.⁷⁹³ Böylelikle, TBK m. 122/2 hükmü alacaklının hüküm tarihinden fiilî ödeme gününe kadar meydana gelecek zararları için

---

⁷⁸⁷ Uygur, **a.g.e.**, s. 105, 325, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 236: Yargıtay 13. HD., T. 29.06.1988, E. 1998/1143, K. 1998/3586.

⁷⁸⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 235, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 319, İnan, **a.g.e.**, s. 265, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 813, Tandoğan, **a.g.e.**, s. 265.

⁷⁸⁹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 237.

⁷⁹⁰ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 237.

⁷⁹¹ Ayrancı, **a.g.e.**, s. 237.

⁷⁹² Ayrancı, **a.g.e.**, s. 237.

⁷⁹³ Barlas, **a.g.e.**, s. 224, Karahasan, **a.g.e.**, s. 415, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 944, Yıldız, **a.g.e.**, s. 150.

ayrı bir dava açmak zorunda kalmamasını sağlamaktadır.⁷⁹⁴ Belirtmekte fayda vardır ki hâkim, ancak temerrütle uygun illiyet bağı içinde olan gelecekte doğacak zararlara hükmedebilecektir.⁷⁹⁵

Hükmünden “...esasa dair...” ibaresi asıl alacağa yönelik karar değil, sadece aşkın zararın tazminine ilişkin karar olduğunu belirtmektedir. Bunun nedeni alacaklı asıl alacağa dair açılmış olan davada aşkın zararı tazminatını talep etmemişse, taleple bağlılık ilkesi uyarınca alacaklı lehine ne mevcut ne de ileride doğacak aşkın zarar tazminatı için tazminata hükmedebilir.⁷⁹⁶

Hükümde belirtilen “... davacının istemi üzerine...” ifadesine EBK m. 105/2’de ve mehz İsviçre Borçlar Kanunu m. 106’da yer verilmemiştir. TBK m. 122/2’de bu ifadeye vurgu yapılmasından ne anlaşılması gerektiği veya davacının istemini ne şekilde dava içerisinde ileri süreceği medenî usûl hukuku bakımından net değildir. 818 sayılı mülgâ Borçlar Kanunu’nun 105. maddesinin ikinci fıkrasına göre, “*munzam zarar derhal takdir olunabilirse hâkim, esasa dair karar verirken bu zararın miktarını dahi tayin edebilir*” Mehz İsviçre Borçlar Kanunu’nun 106. maddesinin ikinci fıkrasına göre “*Lasst sich dieser grössere Schaden zum voraus abschätzen, so kann der Richer den Ersatz schon in Urteil über den Hauptanspruch festsetzen*” – “*aşkın zarar karardan önce belirlenebiliyorsa, mahkeme esas hakkında kararıyla birlikte aşkın zarara da hükmeder*” Hükümde ifade edildiği üzere hakim, aşkın zararın şartları olduğu takdirde kararında aşkın zarara da hükmedebilmektedir.⁷⁹⁷ Görülmektedir ki, madde metninde özellikle tarafların talebine vurgu yapılmamıştır; çünkü bu zararın karşılanması için tarafların talepte bulunması halin icabı ve İsviçre hukukunda tazminat hukukunun önemli ilkelerinden biri olarak kabul edilmiş “*öngörülebilir zararın tazmini*” (*antizipierte Schandesfestsetzung*) ilkesinin gereğidir.⁷⁹⁸ Uğradığı zararın tazminini isteyen kişinin bu

---

⁷⁹⁴ Barlas, **a.g.e.**, s. 224, Karahasan, **a.g.e.**, s. 415, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 944, Yıldız, **a.g.e.**, s. 150, bu hükmün sadece para borçlarında temerrüt halinde doğan zararlar açısından değil tüm zararlar talepleri bakımından uygulanması gerektiği konusunda bkz. Barlas, **a.g.e.**, s. 224.

⁷⁹⁵ Barlas, **a.g.e.**, s. 224, Yıldız, **a.g.e.**, s. 150.

⁷⁹⁶ Barlas, **a.g.e.**, s. 225, Yıldız, **a.g.e.**, s. 150.

⁷⁹⁷ **Weber**, Rolf H.; **Emmenegger**, Susan: Berner Kommentar, Titel Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, 2. Aufl., Bern 2020, Art. 106 OG, Rdnr. 47-48; **Widmer Lüchinger**, Corinne; **Oser**, David: Basler Kommentar, Obligationenrecht I, 7. Aufl., Basel 2020, Art. 106 OG, Rdnr. 5.

⁷⁹⁸ **Widmer Lüchinger/Oser**, Art. 106 OG, Rdnr. 5; **Furrer**, Andreas; **Wey**, Rainer: CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht- Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR, 3. Aufl., Zürich 2016, Art. 106 OG Rdnr. 13.

hususla talepte bulunması gerektiği son derece açık ve doğaldır ki bu talebi davanın açılması ile birlikte dava dilekçesinde bulunabilecektir. Öte yandan aynı kişi aşkın zararını ayrı bir dava ile de ileri sürebilir ki bu durumda da hükme bağlanmış bir husus bulunduğu başka bir ifade ile kesin hüküm savunması ile karşılaşmayacaktır.⁷⁹⁹ Anılan hüküm kapsamındaki aşkın zarar farklı bir dava sebebi oluşturmaktadır.

Hukukumuz bakımından TBK m. 122/2 değerlendirildiğinde hükümde “davacının istemi üzerine” vurgu yapılması iki yönden eleştiriye açıktır. Öncelikle hukukumuzda hali hazırda tasarruf ilkesi (HMK m. 24) geçerlidir ve bu ilkenin sonuçlarından biri de taleple bağıllık ilkesidir (HMK m. 26) ki hâkim tarafların talepleri ile bağılıdır, talepten fazlaya hükmedemeyecektir. Dolayısıyla zarar görenin talepte bulunmaması halinde hâkimin tazminata hükmetmesi zaten düşünülemez.

İkinci olarak belirtilmelidir ki TBK m.122/2 hükmü gerek mehz Borçlar Kanunu'nun 106. maddesinin ikinci fıkrası ile gerekse de bu hükmle neredeyse birebir örtüşen 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 105. maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemeyle örtüşmemektedir. Bahsi geçen her iki düzenlemede de TBK m. 122/2 hükmünün aksine davacının talebi aranmamaktadır ve bu hususa özellikle vurgu yapılmamaktadır. Kanaatimizce, mehz İsviçre Borçlar Kanunu'nun 106. maddesinin ikinci fıkrası ile 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun 105. maddesinin ikinci fıkrası, mevcut Türk Borçlar Kanunu'nun 122.maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenlemeden daha isabetlidir. Kanaatimizce, söz konusu hükmün gerekçesi madde metninin tekrarından ibaret olması ve TBK m. 122/2 hükmünü gerek tarihsel gerek mehz kanunu dikkate alarak gerekse konuluş amacını ortaya çıkacak şekilde amaçsal yoruma tabi tuttuğumuzda davacının ıslah yoluna (HMK m. 176 vd.) başvurmadan aşkın zararını talep edebilmesi gerekmektedir. Zira TBK m. 122/2 hükmünün lafzı, getiriliş amacına uygun yorumu ve içeriği uğranılan zararın bir an evvel tazmin edilmesi doğrultusunda olup, temel haklarla bağılantılı ve olası hak kayıplarının bir an evvel hukuken giderilmesi yönündedir. Hak arayan davacıya ayrıca ıslah yoluna başvurma zorunluluğunun getirilmesinin hiçbir mantıklı izahı yoktur. Yeniden harç yatırmak suretiyle davacıyı aşkın zarar için mutlaka dava açmaya yöndelendirmek, hatta onu zorunlu kılmak, hak arama hürriyetiyle bağdaşmaz. Burada hâkime tanınan geniş bir takdir yetkisi mevcuttur.

---

⁷⁹⁹ **Widmer Lüchinger/Oser**, Art. 106 OG, Rdnr. 5; **Furrer/Wey**, Art. 106 OG Rdnr. 13.

Hâkim burada taleple bağılı olsa da hukukumuzda hâkimin talepten başka edimlere dahi hükmedebildiği istisnai durumlar dikkate alındığında, burada da benzer bir durumun mevcut olduğu anlaşılacaktır. Kanaatimizce, TBK m. 122 hükmünün şartları gerçekleştiği takdirde, bu zarara hâkimin tarafın dava dilekçesinde aşkın zararını talep ettiği takdirde bir daha davacının ayrı bir talebi olmadığı halde de hükmedebilmesi gerekmektedir.

Hukukumuz bakımından TBK m. 122/2 değerlendirildiğinde hükümde “*davacının istemi üzerine*” ifadesine vurgu yapılması iki yönden eleştiriye açıktır. Öncelikle hukukumuzda hali hazırda tasarruf ilkesi (HMK m. 24) geçerlidir ve bu ilkenin sonuçlarından biri de taleple bağılılık ilkesidir (HMK m. 26). Nitekim hâkim tarafların talepleri ile bağılıdır, talepten fazlaya hükmedemez. Dolayısıyla zarar görenin talepte bulunmaması halinde hâkimin tazminata hükmetmesi zaten düşünülemez.

Davacının ıslah hakkını kullanmasına gerek yoktur. Islah hakkını kullanması için mevcut olması gereken hukukî yarar mevcut değildir. Zira hali hazırda maddî hukuk hâkime, zararın tutarının belirlenmesi için bir yetki tanımıştır. Bu yetki tasarruf ilkesinin de istisnasını teşkil eden bir durumdur; hâkim talep sonucunda talepten farklı bir miktara veya alternatif bir edime hükmedebilir. Bu husus talep sonucunu aslında ayrıntılı hâle getiren ve somutlaştıran bir durumdur. Hâkim TBK m. 122/2 kapsamında davacının dava dilekçesinde belirlediği tutara davacının ıslah hakkını kullanmasına gerek olmadan karar verebilmelidir. Bu durum hukukumuzda hâkimin alternatif edime hükmettiği durumlara benzemektedir. Örneğin, boşanma talebinde ayrılığa, gâbin talebinde sözleşmenin geçersiz sayılması yerine tutarının orantılı hale getirilmesine veya dönme talebine karşılık bedelde indirim yapılmasına karar verilmesine ilişkin hükümler böyledir. Öte yandan, mevcut davada aşkın zarara hiç hükmedilmediği takdirde, TBK m. 122/2 hükmünden doğan aşkın zararın talebi, farklı bir dava sebebi oluşturmaya elverişi vakıalar içerdiğinden, kesin hüküm itirazıyla karşılaşılmadan ayrı bir dava ile talep edilebilecektir. Kanaatimizce, enflasyonun yüksek ve ekonominin hassas olduğu bir ortamda döviz dalgalanmalarının yaşandığı ve paranın sürekli değer kaybettiği bir ekonomide aşkın zarar sürekli artmakta olan bir zarar türüdür ve bu sebebi ile farklı vakıaların oluşturduğu farklı bir dava sebebine vücut veren hayat olayının mevcut olduğu kabul edilmelidir.

Bu noktada kanaatimizce TBK m. 122/2 hükmü kapsamında aşkın zarar bakımından belirsiz alacak davası ancak istisna olarak gündeme gelebilir. Bu durum bizce ancak söz konusu zararın ayrı bir taleple ileri sürüldüğü hallerde söz konusu olabilir.

Trafik sigortalarına ilişkin sigorta bedelinin ödenmesine ilişkin açılacak davada objektif dava yığılması (HMK m. 110) şeklinde ileri sürülen aşkın zarar talebi bakımından, belirsiz alacak davasının istisnâ niteliği de gözetildiğinden, bu davanın işlerlik kazanmayacağı kanaatindeyiz. Zira belirsiz alacak davası şartlarından olan hukukî yarar hâkime tanınan aşkın zarara hükmetme hakkı ile ortadan kalkmaktadır. Başka bir ifade ile hâkimin doğrudan ortaya çıkan aşkın zarara da asıl hükümle birlikte hükmetme olanağı mevcutken, belirsiz alacak davası açmaya ihtiyaç yoktur ki şüphesiz bu durumda hukukî yarar da yoktur.

Sadece asıl alacağın ve bu alacağa bağlı olarak temerrüt faizinin dava dilekçesinde talep edildiği bir davada, dilekçeler teatisi aşaması tamamlandıktan sonra davacının aşkın zararı meydana gelirse, kanaatimizce meydana gelen yeni vakıalar nedeniyle davacının bir iradesi olmaksızın talep sonucunda bir değişiklik meydana gelmiş olur ve davacı serbestçe talep sonucunu bu sebep ile değiştirebilmelidir. Öyle ki aşkın zarar artık davanın açılmasından sonra borçlunun temerrüdü sebebi ile meydana gelen yeni bir vakıa olduğu için iddia ve savunmanın genişletilme yasağına tabi olmaksızın devam eden yargılama sırasında ileri sürülebilir. Çünkü bu vakıa dava açıldığı tarihte henüz meydana gelmemesi sebebi ile sukut tesirine tabi değildir, başka bir ifadeyle bu vakıa sonradan ıslah hakkı kullanılmadan davaya dahil edilebilmelidir. Nitekim bu noktada alacaklının iradesi söz konusu olmaksızın ortaya çıkmış yeni bir vakıa meydana gelmiştir ki bu durumda davacının talep sonucunu genişletmesi veya değiştirmesi serbest olmalıdır. Öyle ki öğretide, talep sonucunda meydana gelen değişiklikte tarafın bilgisi, fiilî veya kusuru var ise talep sonucunu ıslahla ya da karşı tarafın açık muvafakati ile değiştirebilir ve genişletebilir denmiştir.⁸⁰⁰ Buna karşılık davacının bilgisi, fiilî veya kusuru olmadığı halde talep sonucu değişiyor ise bizce taraf bu sonradan ortaya çıkmış yeni vakıaya dayalı olarak talep sonucunu genişletebilir veya değiştirebilir.⁸⁰¹ Kanaatimizce dilekçeler teatisi aşamasından sonra ortaya çıkmış yeni vakıalara dayalı olarak talep sonucunun genişletilmesine veya değiştirilmesine izin verilmemesi yeni davalara yol açacaktır ki bu

---

⁸⁰⁰ Muhammet Özkes, **Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 1492-1493.

⁸⁰¹ Alpet Tunga Küçük, “Medeni Usul Hukukunda Davacının Talep Sonucunu Genişletmesi veya Değiştirmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 18, ss. 213-252, 2021, s. 225.

da mahkemenin iş yükünü gereksiz şekilde arttıracığı için usul ekonomisi ilkesine aykırılık meydana getirecektir.⁸⁰²

6.4. TAZMİNAT MİKTARININ BELİRLENMESİ

Alacaklının borçlunun para borcunda temerrüdü sonucu uğradığı zarar belirlendikten sonra ikinci aşama tazminat miktarının belirlenmesidir. Tazminat miktarının belirlenebilmesi için alacaklının ispat ettiği veya varlığı ispat edildiği ancak miktarı ispat edilemediği için hâkim tarafından belirlenen zarar miktarından temerrüt faizinin çıkarılması gerekmektedir.⁸⁰³ Aşkın zarar borçlunun para borcunda temerrütte düşmesi sonucu uğradığı zararın temerrüt faizi ile karşılanmayan kısmını ifade ettiği için alacaklının zarar miktarından temerrüt faizi miktarının düşülmesi gerekmektedir.⁸⁰⁴

Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, alacaklı asıl alacağa ilişkin davada temerrüt faizi talep etmemiş veya temerrüt faizi talep edilmiş ancak karar kesinleşmiş lakin temerrüt faizi tahsil edilmemiş olsa bile belirlenen zarar miktarından temerrüt faizi miktarının düşülmesi gerektiğidir.⁸⁰⁵ Alacaklı temerrüt faizi talep etme hakkını saklı tutması ya da alacaklı temerrüt faizi talep etmekten açıkça feragat edilmesi sebebiyle ortadan kalkmış olsa bile aynı şekilde aşkın zarar tazminatının hesap edilmesinde alacaklının zarar miktarı temerrüt faizi miktarı düşülmelidir, aksi halde TBK m. 131/2 hükmü isabetsizce daraltılmış olacaktır.⁸⁰⁶

Temerrüt faizinin alacaklının zararı miktarından çıkartıldığı takdirde eğer alacalı ve borçlu arasında para borcu bir sözleşme ilişkisinden doğmuş ve bu sözleşme ilişkisinde cezaî koşul kararlaştırılmışsa, kararlaştırılan bu cezaî koşulu tutarı alacaklının zarar miktarından düşülmelidir.⁸⁰⁷ Ceza koşulu borçlunun, asıl borcunu vadesi geldiğinde hiç ya da gereği gibi ifa etmediği takdirde alacaklıya karşı ifa etmeyi önceden taahhüt ettiği edimdir. Ceza koşulunun amacı borçluyu ifaya zorlamanın yanı sıra borcun ifa

---

⁸⁰² Bilge Umar, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 445.

⁸⁰³ Albaş, **a.g.e.**, s. 235, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 96.

⁸⁰⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 235, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 96, Yıldız, **a.g.e.**, s. 148.

⁸⁰⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 235, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 96, Karahasan, **a.g.e.**, s. 226, Barlas, **a.g.e.**, s. 222, Öçal, **a.g.e.**, s. 157, Yıldız, **a.g.e.**, s. 148.

⁸⁰⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 235, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 96, Karahasan, **a.g.e.**, s. 226, Barlas, **a.g.e.**, s. 222, Öçal, **a.g.e.**, s. 157, Yıldız, **a.g.e.**, s. 148.

⁸⁰⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 235, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 96, Yıldız, **a.g.e.**, s. 148.

edilmemesinden doğacak zararı önceden ve götürü şeklinde tespit etmektedir.⁸⁰⁸ Temerrüt faizi de kanun koyucu tarafından öngörölmüş bir götürü tazminat olması bakımından ceza koşulu ile benzerlik göstermektedir. Kanun koyucu tarafından öngörölmüş götürü tazminat niteliğini haiz temerrüt faizinin alacaklının zararın miktarından düşölmesi ancak taraflarca mutabık kalınarak öngörölmüş götürü tazminat niteliğini haiz ceza koşulunun alacaklının zarar miktarından düşölmemesi hukuk mantığına aykırı olacaktır.⁸⁰⁹ Öyle ki, eğer alacaklının uğradığı zarar, tarafların ifaya eklenen bir ceza koşul şartından daha düşük ise alacaklının aşkın zararın tazmin edilmesi gerektiği söylenemez.⁸¹⁰ Lakin aksine, alacaklının ceza koşulunu aşan aşkın zararı varsa alacaklı bu ceza koşulunu aşan kısmı borçludan tazmin edebilecektir.⁸¹¹

Öğretide, alacaklının borç ilişkisi nedeniyle TTK m. 783/3 ile düzenlenmiş çek ya da İİK m. 67/3 ile hüküm altına alınan icra inkâr tazminatının aşkın zarar miktarından indirilmesi hususunda görüş birliği yoktur. Öğretideki bir görüşe göre, söz konusu tazminatlar borçlunun temerrüde düşmesi sebebiyle değil, çekin karşılıksız çıkması ya da borçlunun takibe müdahalesinin haksız olduğu anlaşılması sebebiyle kanun koyucu tarafından alacaklı lehine bahsi geçen ödemelerin yapılması hükme bağlanmıştır.⁸¹² Bu noktada, bahsi geçen tazminatlar temerrüt süreci sonrasında alacaklının malvarlığına dahil edilmiş olsa da tazminatların niteliği borçlunun temerrüde düşmesi hususundan bağımsız olarak tazmin edilmiştir.⁸¹³ Bu düşünceye karşılık bizim de katıldığımız adı geçen tazminatların aşkın zarar miktarından indirilmemesi gerektiğini iddia eden görüşe göre, söz konusu tazminatların temerrüt faizi ve ceza koşulunda olduğu gibi borçlunun borç ilişkisine aykırı davranması sonucunda alacaklının elde ettiği menfaatler olarak değerlendirilerek aşkın zarar tazminatından indirilmelidir.⁸¹⁴ Bahsi geçen tazminatlar borçlu temerrüdü sebebiyle doğmasa da borçlunun temerrüde düşmüş olması nedeniyle cezalandırma amacını taşımaktadırlar. Bu noktada alacaklının borçlunun borca aykırı bir eylem sebebi ile bir yarar sağlamışsa ve bu yarar alacaklının talep ettiği aşkın zarar

---

⁸⁰⁸ Bkz. İkinci Bölüm F. 1.

⁸⁰⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, Barlas, **a.g.e.**, s. 223, Oğuzman, Öz, **a.g.e.**, s. 526, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97.

⁸¹⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, Barlas, **a.g.e.**, s. 223, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97, Yıldız, **a.g.e.**, s. 149.

⁸¹¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, Barlas, **a.g.e.**, s. 223, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97, Yıldız, **a.g.e.**, s. 149.

⁸¹² Barlas, **a.g.e.**, s. 223.

⁸¹³ Barlas, **a.g.e.**, s. 223.

⁸¹⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, Domaniç, **a.g.e.**, s. 66, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97, Aynı yönde bkz. Yargıtay 13. HD. T. 11.06.1987, E. 1987/ 3021, K. 1987/3475, (Kazancı).

miktarında düşülmez ise alacaklı yararı miktarında sebepsiz zenginleşmiş olacaktır.⁸¹⁵ Şayet, tazminat hukukunun temel amacı zarar görenin zarar verici olay sonucunda meydana gelen gerçek zararı tazminat ödeme suretiyle telafi etmek, zarar görenin kaybolan değeri yerine aynı nitelik ve nicelikte bir değer koymak zarar gören lehine zenginleşme sağlamak değildir.⁸¹⁶

Uğranılan zarar miktarından düşülmesi gerektiğini belirttiğimiz temerrüt faizi, varsa ceza koşulu, çek tazminatı veya icra inkâr tazminatı gibi değerler aşkın zarar miktarından düşüldükten sonra kalan kısım artık aşkın zarar tazminatına konu teşkil edecek azami miktardır.⁸¹⁷ Kanun koyucu zararın tamamının tazmin edilmesinin her zaman hakkaniyete uygun olmayacağı düşüncesi ile TBK m. 52 hükmü ile tazminatın indirilmesi sebeplerini öngörmüştür. Konuya ilişkin düzenleme şu şekildedir: “(1) Zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirilebilir veya tamamen kaldırabilir. (2) Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü tazminatı ödendiğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir.” Eğer ki maddede belirtilen durumlar somut olayda meydana geldi ise, hâkim bunun gerekçesinde belirterek zarar miktarının indirilmesine karar verecektir.

Üzerinde durulması gereken en önemli tenkis sebebi alacaklının kusurudur. Alacaklının kusuru dürüstlük kuralından kaynaklanan alacaklının zararı azaltma görevini yerine getirmemesinden kaynaklanmaktadır.⁸¹⁸ Alacaklının zararı azaltma görevinin hukukî niteliği külfettir ve alacaklının bu külfeti yerine getirmemesi ortak kusur teşkil etmektedir.⁸¹⁹ Alacaklı bu külfeti yerine getirmez ise bazı haklarını kaybedecektir, aşkın zarar bakımından engel olabileceği halde zararın meydana gelmesine veya artmasına engel olmaz ise engel olmadığı bu oranı borçluya tazmin ettiremeyecektir.⁸²⁰ Bir örnek ile somutlaştırmak gerekir ise borçlu temerrüde düştükten sonra alacaklı ihtiyacı olmasına rağmen o anda düşük faiz ile kredi çekebilme imkanı varken bu imkanı kullanmayarak

---

⁸¹⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97.

⁸¹⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 227.

⁸¹⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 236, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 97, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 227.

⁸¹⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 238, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 231.

⁸¹⁹ Albaş, **a.g.e.**, s. 238, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 231.

⁸²⁰ Albaş, **a.g.e.**, s. 238, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 231, İnan, **a.g.e.**, s. 45.

daha sonra düşük faiz ile kredi sözleşmesi yapabilme imkanı kaybaldığı için yüksek maliyetli kredi sözleşmesi yaptıysa şayet artık burada alacaklının dürüstlük kuralından kaynaklanan zararı azaltma külfetine aykırı davranması sebebi ile iki kredi masrafı arasındaki fark artık borçlu tarafından tazmin edilemeyecektir.⁸²¹

6.5. TAZMİNAT BİÇİMİNİN BELİRLENMESİ

TBK m. 51 hükmünde hâkimin tazminat kapsamını ve ödenme biçiminin, durumun gereği ve özellikle kusurun ağırlığını göz anına alarak belirleyeceği hükme bağlanmıştır. Hâkimin tazminatın aynen ya da irat biçiminde ödeneceği konusunda takdir yetkisi vardır; fakat aşkın zarar tazminatı sadece borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi sebebi ile oluşabilen bir tazminat türü olması bakımından aşkın zarar sadece bir para birimi olarak kararlaştırılabilir.⁸²²

Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus yabancı para borçlarında kur farkı sebebi ile oluşan zararların tazmininde hangi para birimi ile tazminata hükmedileceğidir. Diğer hallerde, ülke parası ile tazminatın kararlaştırılacağı şüphesizdir. Aşkın zarar kalemlerinden kur farkından doğan zararların tazmin edileceği davalarda hükme esas alınacak para biriminin ülke parası olması gerektiği Yargıtay'ın bazı kararlarında belirtilmiştir.⁸²³ Buna karşı, *Pekcanitez*, ülke ekonomisinin bulunduğu durum sebebiyle kur farkından doğan zararların tazmininin Türk Lirası olarak talep edildiği takdirde dava süresi boyunca yabancı paranın değer kazanması nedeniyle alacaklının zararı tam olarak karşılanmayacaktır ki alacaklı tekrar tekrar aşkın zararını tazmin edebilmek için dava açmak zorunda bırakılacaktır, bu sebeple de yabancı para biriminde tazminata hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁸²⁴

Albaş, *Pekcanitez*'in bu görüşünün dayanağının yabancı para biriminin değer itibari ile stabil bir mahiyet taşıması nedeniyle Türk Lirası karşısında sürekli değerini koruduğu varsayımı olduğunu ileri sürmektedir.⁸²⁵ *Albaş*, dikkat edilmesi gerekenin

---

⁸²¹ Albaş, **a.g.e.**, s. 238.

⁸²² Albaş, **a.g.e.**, s. 238.

⁸²³ Yargıtay 11. HD., T. 31.03.1997, E. 1997/1706, K. 1997/2221, (Kazancı), Yargıtay, 19. HD. T. 27.11.1997, 1997/7417, K. 1997/10115, (Kazancı).

⁸²⁴ *Pekcanitez*, **a.g.e.**, s. 140 vd., Aynı yönde bkz. Aykonu, **a.g.e.**, s. 164.

⁸²⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 239.

alacaklının var olan veya gelecekte var olacak zararın temin edilmesi olduğu bu sebeple soyut mali gücün hangi para birimiyle ifade edildiğinin büyük bir öneminin olmadığı kanısındadır.⁸²⁶Aynı yönde, her para birimi için geçerli olmayacak bir varsayımın tüm somut olaylara uygulanmasının yanlış olduğu bu sebeple de her para biriminde dikkate alınması gereken tek bir kural konulmasının doğru olmadığı somut olaya göre karar verilmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmiştir.⁸²⁷

BÖLÜM 7

7. AŞKIN ZARARIN İSPATI

Aşkın zarara uğradığını iddia eden alacaklı aşkın zararını ve miktarını ispat etmekle yükümlüdür.⁸²⁸ Alacaklı aşkın zararın varlığını ispat ederken, “*iddia edenin, geç ödemenin sonucunda zararın meydana geldiği, doğan zarar ile geç ödeme arasında uygun sebep sonuç ilişkisi bulunduğunu*” ortaya koyması gerekmektedir.⁸²⁹ Bu noktada aşkın zararın ispatı hususundaki en önemli mesele borçlunun temerrüde düştüğü tarihten borcun ödendiği tarihe kadar para değerindeki kaybın temerrüt faizinden fazla olduğu durumlarıdır. Yukarıda paranın değer kaybının tek başına aşkın zarara konu teşkil edeceği hususu incelenmiştir, lakin burada tartışmalı olan husus enflasyon veya devalüasyon gibi nedenlerin varlığının alacaklının paranın değer kaybı sebebi ile aşkın zarar tazmin etmesine yeterli olup olmadığıdır.

7.1. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

7.1.1 Somut Yöntem

Aşkın zararın somut yöntem ile tespitinde alacaklı meydana temerrüt faizini aşan zararı ve aşkın zarar ile borçlu temerrüdü arasındaki illiyet bağının varlığını somut

---

⁸²⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 238.

⁸²⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 238.

⁸²⁸ Zeytinoğlu, **a.g.e.**, s. 259, Barlas, **a.g.e.**, s. 191.

⁸²⁹ Yargıtay, 15. HD., T. 24.01.1994, E. 1993/5843, K. 1994/229, (Kazancı).

vakıalarla ispat etmelidir.⁸³⁰ Bu görüşe göre, her somut olayın niteliğine uygun olarak somut vakıalar ve deliller, alacaklının iddia ettiği aşkın zararın varlığını ve aşkın zarar ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağının bulunduğunu kanıtlamaya elverişli olmalıdır.⁸³¹ Bu yöntemde alacaklının fiilî karinelere yola çıkarak zararı ispatlaması mümkün olmayacaktır.⁸³² Somut yöntem, alacaklının ispat yükü altında olduğu aşkın zarar tazminatının bir zenginleşme aracı olarak görülmemesi amacına ve alacaklının zararının şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya çıkmasıyla hukukî öngörülebilirlik ilkesine hizmet etmektedir.⁸³³ Bu görüşe göre, alacaklının borçlu temerrüdü sürecinde enflasyon nedeniyle meydana gelen paranın değer kaybı sebebi ile uğradığı zararın aşkın zarar olarak değerlendirilmesi için aşkın zararın şartlarının bulunmasına bağlıdır.⁸³⁴ Kanun koyucu ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumu ve oluşabilecek olumsuzlukları öngörerek temerrüt faizi ve oranını yasa hükmü ile belirtmişken aynı olgular, aşkın zarar hükmü ile bilinen olgulardan yararlanarak talep edilemeyecektir.⁸³⁵

Alacaklı öncelikle temerrüt faizi sebebiyle karşılanmayan bir zarara uğramış olduğunu ve bunun miktarını ispat etmelidir. Ancak aynı zamanda alacaklının aşkın zarar tazminatı talep edebilmesi için borçlunun temerrüde düştüğü meblağı, zamanında elde etmiş olsaydı değer kaybından etkilenmeyecek şekilde değerlendirebileceğini ispat etmelidir.⁸³⁶ TBK m. 144/2’de, TBK m. 50/1’e yapılan atıf sebebiyle zararın ispatını

---

⁸³⁰ Keser, **a.g.e.**, s. 488, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 78, Arap, **a.g.e.**, s.66, Altaş, **a.g.e.**, s. 124-125, Zeyinoğlu, **a.g.e.**, s. 260, Öner, **a.g.e.**, s. 120.

⁸³¹ Öner, **a.g.e.**, s. 120; “Zararların kanıtlanması işleminin tek bir ispat vakıasına bağlanması; hakim, delilleri serbestçe takdir edip vicdani kanaatine göre hüküm kurmasını öneren yasal kuralı sınırlandıracağı gibi hukukun zaman içinde gelişimini de önleyebilecektir.” (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, T. 08.10.1999, E. 1997/2, K. 1999/1).

⁸³² Keser, **a.g.e.**, s. 488, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 78, Buz, **a.g.e.**, s. 405, Altaş, **a.g.e.**, s. 124, Öner, **a.g.e.**, s. 120.

⁸³³ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 78.

⁸³⁴ Koca, **a.g.e.**, s. 83.

⁸³⁵ Koca, **a.g.e.**, s. 83: “...Kanun koyucu para borcunun geç ödenmesi halinde bir zarar mevcut olduğunu kural olarak benimsemiştir. Bu zararın tazmini iki bölümde düşünülmüştür. Birinci bölüm, ispat edilmeden tahsili talep edilecek zarar miktarıdır ki bu temerrüt faizidir. Diğer bir deyişle temerrüt faizi miktarınca alacaklının zarara uğradığı yasal bir karine olarak kabul edilmiştir. Bunun dışında davacının herhangi bir karineden istifade etmek olanağı yasal olarak mevcut değildir. Davacı temerrüt faizini aşan bir zararının mevcut olduğunu kanıtlamamıştır. Yüksek Enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu davacıyı ispat yükünden kurtarmaz. Zira, davacının para alacağını zamanında tahsili halinde ne şekilde kullanacağını ispat etmemiştir. Açıklanan durum karşısında somut olarak ispat edilen bir zarar mevcut olmadığından Yargıtay Genel Kurulunca benimsenen Dairemizin uygulamasına paralel olarak davanın reddi yerine...” (5. HD., T. 08.02.2000, E. 1999/19708, K. 2000/1451)

⁸³⁶ Akçaal, **a.g.e.**, s. 108, Barlas, **a.g.e.**, s. 191, Altaş, **a.g.e.**, s. 122, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 300, Koca, **a.g.e.**, s.83.

zarar gören, bu durum da alacaklı, ispatlayacak ve bu ispat faaliyetinde herhangi bir ispat kolaylığından, fiili karinelere yararlanamayacaktır.⁸³⁷ Bu nokta da örneğin, alacaklı para alacağına zamanında kavuşsaydı, bir başkası ile arasındaki sözleşme ilişkisinde temerrüde düşmesi sebebiyle temerrüt faizi ödemek zorunda kaldığını somut olarak ispat etmeli ise borçlunun temerrüdü esnasında enflasyon nedeniyle meydana gelen ve paranın alım gücünün azalması sebebiyle uğradığı zararı somut delillerle ispat etmelidir.⁸³⁸ Elde edilen paranın değer kaybına uğramasının engelleneceğine dair bir fiili karine yoktur, aksine para zamanında elde edilseyi, para alacaklının elindeyken de meydana gelen değer kaybının engellenmesine yönelik hareket edilmeseydi, aynı değer kaybına uğrayacaktı.⁸³⁹

Alacaklının fiilen yaptığı işin ve faaliyet alanının, ileri sürdüğü zararın oluşabileceğine ilişkin iddia ile somut olarak örtüşmesi aranmaktadır.⁸⁴⁰ Bir örnek ile somutlaştırmak gerekir ise, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 09.12.2014 tarihli, 2014/731 Esas, 2014/19357 Karar numaralı kararında, davacı kuyumcunun pos cihazı ile yaptığı satışta davalı banka haksız bloke koymuştur. Davacı alacağını tahsil etmiştir, lakin altın fiyatlarındaki artış sebebi ile temerrüt faizini aşan zararı olduğu iddiası ile aşkın zararın tahsili amacıyla dava açmıştır.⁸⁴¹ Yargıtay, davacı kuyumcunun, alacağına zamanında kavuşması durumunda hayatın olağan akışı ve davacının mesleğinin kuyumcu olması gereğince altın alacağının kabulü gerektiği sonucuna vararak, davacı kuyumcunun alacağını davalı bankadan geç almasından dolayı açılan aşkın zarara ilişkin ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.⁸⁴²

---

⁸³⁷ Akçaal, **a.g.e.**, s. 1082, Barlas, **a.g.e.**, s. 191, Altaş, **a.g.e.**, s. 122.

⁸³⁸ Altaş, **a.g.e.**, s. 124, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1081, Aynı yönde bkz. “Soyut anlatımlar, muhtemel kar kayıpları, elde edilmesi tahmin edilen gelir kalemleri munzam zararın ispatı için yeterli değildir. Yine yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu gibi hususlar davacıyı ispat yükünden kurtarmaz (HGK 2000/5-1611 E. ve 2000/1636 K. ilamı). 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 105. maddesinde karşılanması öngörülen, faizi aşan zararın, genel ekonomik olumsuzlukların (ülkede cari enflasyon oranı, yüksek ve değişken döviz kurları, mevduat faizleri) dışında, davacının durumuna özgü, somut vakıalarla ispatlanması gerekir (HGK'nın 31.10.2007 tarih ve 2007/11-668 E.-2007/798 K. ilamı). Davacı tarafca munzam zararın varlığına ilişkin herhangi bir somut delil ibraz edilmemiş olup bu haliyle davacı tarafca munzam zararın varlığı ispat edilememiştir” (Yargıtay 17. HD., T. 01.11.2016, E. 2014/13329, K. 2016/9629), (Kazancı)

⁸³⁹ Akçaal, **a.g.e.**, s. 1082.

⁸⁴⁰ Zeytinoglu, **a.g.e.**, s. 259.

⁸⁴¹ Yargıtay 11. HD, T. 09.12.2014, E. 2014/731, K. 2014/19357, (Lexpera).

⁸⁴² “Davacının davalılardan tahsil ettiği ana para ve faiz toplamının, davacının sattığı malı yeniden tedarik etmesi için ödemesi gereken bedelle kıyaslayıp arada davacı aleyhine bir fark varsa davacının munzam

Öğretide paranın değer kaybından doğan zararların somut biçimde ispat edilmesi gerektiğini ileri süren görüş, Medeni hukukumuzun mehazı niteliğinde olan Alman ve İsviçre hukukunda kabul edilen görüşten yola çıkmaktadır.⁸⁴³ Şöyle ki, bahsi geçen hukuk sistemlerinde borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi esnasında meydana gelen paranın alım gücünün azalması sebebi ile alacaklının uğradığı zarar sadece belirli bir çerçevede değerlendirilebilecektir.⁸⁴⁴ Alacaklı ancak borçlunun temerrüde düştüğü parayı vaktinde elde etmiş olsaydı onu değer kaybından etkilenmeyecek biçimde değerlendireceğini ispat edebildiği takdirde bu zararının tazmini talep edebilir.⁸⁴⁵ Alacaklı bahsi geçen hukuk sistemlerinde kural olarak herhangi bir ispat kolaylığından ya da fiilî karineden yararlanamayacaktır.⁸⁴⁶ Alacaklı borçlunun temerrüde düştüğünü paraya vaktinde kavuşsa dahi para değer kaybına uğrayacaktı.⁸⁴⁷ Öyle ki, alacaklının vadesinde ödenmiş parayı hemen değer kaybını önleyecek şekilde değerlendireceğine dair bir hayat tecrübesi de mevcut değildir ki fiilî karinelere dayanarak yararlanabilsin. Alacaklı ancak paranın değer kaybı sebebi ile zarara uğradığını ispat eden tüm somut delilleri ibraz ederek ve borçlu zamanında para borcunu ödemiş olsaydı değer kaybını önleyebilecek davranışlarda bulunacağını ispat ederek tazminata hak kazanabilmelidir.⁸⁴⁸

7.1.2. Soyut Yöntem

Öğretide ve yargı kararlarında, paranın değer kaybettiği ve söz konusu değer kaybının temerrüt faizi ile karşılanamıyor olduğu ekonomik sistemlerde uygulanması gereken yöntem olarak soyut yöntem öngörülmüştür.⁸⁴⁹ Öyle ki, soyut yöntemde, borçlunun temerrüde düşmüş olduğu tarihle ödemenin yapıldığı tarih arasında paranın değer kaybının meydana geldiğini gösteren delilleri ibraz etmesi yeterli sayılmaktadır.⁸⁵⁰ Bu yöntemin kullanılması ile söz konusu zararın varlığı öncelikle enflasyon ve yaşanmış

---

zararının bu olduğun kabulü ile sonucuna göre karar vermektir.”, (Yargıtay 11. HD, T. 09.12.2014, E. 2014/731, K. 2014/19357), (Lexpera)

⁸⁴³ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 212.

⁸⁴⁴ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 212.

⁸⁴⁵ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 212.

⁸⁴⁶ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 212.

⁸⁴⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 212.

⁸⁴⁸ Albaş, **a.g.e.**, s. 222, Barlas, **a.g.e.**, s. 212.

⁸⁴⁹ Keser, **a.g.e.**, s. 494, Akçaal, **a.g.e.**, s.1080, Evren, **a.g.e.**, s. 137, Tekinay, Akman, Burcuoğlu, Altop, **a.g.e.**, s. 943-944, Arap, **a.g.e.**, s. 67, Buz, **Munzam Zarar**, s. 406.

⁸⁵⁰ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 73.

olması durumunda devalüasyon ile döviz kurları yahut altın fiyatlarındaki veya tüketici ya da üretici fiyat endekslerindeki artış ya da asgarî ücret artış oranı gibi bilinen olaylardan yola çıkarak ispat edilebilir.⁸⁵¹

Soyut yöntemi savunan görüşe göre, paranın değer kaybından doğan zararın temerrüt faizi ile karşılanamaması sebebiyle alacaklının temerrüde düşmüş olan borçludan karşılanamayan zararlarının tazmini talep edebilmesi gerekir.⁸⁵² Öyle ki, soyut ispat yönetiminin dayandığı en önemli husus, borçlunun borcunu ödemeyerek kazanç sağlamasının hukuk düzeni tarafından korunmaması gerektiğidir.⁸⁵³

Soyut yöntem fiilî karineye dayanmaktadır.⁸⁵⁴ Fiilî karineler, bir hukuk kuralına dayanmaksızın, tarafların vakıa iddialarının doğruluğu ya da bir delilin değeri hakkında hâkimde kanaat oluşturulmasına yardım eden, yaşam tecrübesi kurallarına dayanan değer yargılarıdır.⁸⁵⁵ Varlığı bilinen bir vakıadan yola çıkarak tecrübe kurallarına dayanan bir değerlendirme sonucu gerçekleştiği tartışmalı olan vakıaların gerçekleşmiş olduğu kanaatine varılır.⁸⁵⁶ Aşkın zarar için fiilî karine, enflasyonist bir piyasa ortamında paranın değer kaybedeceği bilindiği için eğer alacaklıya borçlu tarafından borcun konusunu oluşturan miktar vadesinde ödenmiş olsaydı, paranın değer kaybından etkilenmemek ya da daha az etkilenmek için bankaya miktarın yatırılması, repo yapılması, döviz alınması gibi kazanç getirisi sağlama faaliyetleri içerisine gireceği kabulüne yaslanmaktadır.⁸⁵⁷

---

⁸⁵¹ Keser, **a.g.e.**, s. 494, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 73, Furrer, Müller- Chen, Çetiner, **a.g.e.**, s. 637.

⁸⁵² Keser, **a.g.e.**, s. 494, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 73.

⁸⁵³ Keser, **a.g.e.**, s. 494.

⁸⁵⁴ Keser, **a.g.e.**, s. 494.

⁸⁵⁵ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Muhammet Özekes, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022 s. 381, Hakan Pekcanitez, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt III, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 1655, Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 466, Sülha Tanrıver, **Medeni Usul Hukuku**, Cilt 1, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 806, Seyfullah Edis, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, 7. Bası, Ankara, 1997, s. 365, Fatma Tülay Karakaş, "Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar", **AÜHFD**, Cilt 62, Sayı 3, ss. 729-760, 2013, s. 744, Bilge Umar, **Hususi Hukukta Karineler (Ord. Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay'ın Hatırasına Armağan)**, Ankara, s.181- 195, 1964, s. 183, Sema Taşpınar, "Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü", **AÜHFD**, Cilt 45, Sayı 1-4, ss. 533-572, 1996, s. 536, Abdurrahim Karlı, **Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 520, Ejder Yılmaz, Ramazan Arslan, Sema Taşpınar Ayvaz, Emel Hanağası, **Medeni Usul Hukuku**, 8. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, s. 387, Baki Kuru, Burak Aydın, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 7. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 239, Gökçen Topuz, **Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat**, 6. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 139.

⁸⁵⁶ Pekcantez, Atalay, Özekes, **a.g.e.**, s. 329, Kuru, **a.g.e.**, s. 239, Topuz, **a.g.e.**, s. 139, Umar, **a.g.e.**, s. 183.

⁸⁵⁷ Albaş, **a.g.e.**, s. 187, İlaraslan, **a.g.e.**, s. 75.

Borçlunun temerrüde düşme anı ile alacaklının temerrüt faizi ile alacağını aldığı tarih arasındaki altın, gümüş fiyatlarında ya da döviz kurunda oluşan değişiklikler, TFE, TFÜ, TİK tarafından açıklanan enflasyon oranları veya asgari ücrette yapılan artış oranı gibi herkesçe bilinen ve erişilebilen vakıaların, aşkın zararın varlığının ispatlanmasında ve aşkın zararın miktarının hesaplanmasında kullanılması mümkündür.⁸⁵⁸ Hatta bir önceki cümlede bahsi geçen herkesçe bilinen vakıaların 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "İspat konusu" başlıklı 187/2. maddesinde çekişmeli sayılmayacağı belirtilmiştir.⁸⁵⁹ Bu hükümden yola çıkarak enflasyon oranının, artan fiyatların, döviz kurlarındaki artış veya altın ve gümüş alış fiyatlarındaki değişiklikler gibi benzeri vakıalar herkesçe bilinen vakıalar olması sebebi ile bu vakıaları aşkın zarar talebinde bulunan alacaklının somut olarak ispat etmesine gerek olmadığı söylenebilir.⁸⁶⁰ Borçlu borcunu vadesinde ödemiş olsaydı alacaklı bu para alacağı ile belirli yatırımlar yaparak enflasyondan veya paranın değer kaybından etkilenmemek yahut asgarî seviyede etkilenmeye çalışacağı da fiili karine olarak görülmektedir.⁸⁶¹

---

⁸⁵⁸ İlarşlan, **a.g.e.**, s. 75.

⁸⁵⁹ HMK m. 187/2 "Herkesçe bilinen vakıalarla, ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmaz."

⁸⁶⁰ İlarşlan, **a.g.e.**, s. 75, Karşıt görüş için bkz. Altaş, **a.g.e.**, s. 128 "*HUMK.mad. 238'de "meşhur ve maruf olan hususlar münazaalı sayılmaz" hükmü yer almaktadır. Söz konusu kuralı davacının iddia ettiği gibi anlamak mümkün değildir. Gerçekten de, HUMK. mad. 238'deki hükmün ne anlama geldiği konusunda Kuru/Arşlan/Yılmaz aynen şunları söylemektedirler: "...Maruf ve meşhur vakıalar, genel olarak herkesin bildiği veya öğrenmesinin mümkün olduğu vakılardır. Bunlar daha çok, önemli tarihi olaylardır: İkinci Dünya Savaşı, genel seçimlerin yapıldığı gün; belli bir tarihin haftanın hangi gününe rastladığı gibi..."*. Görüldüğü gibi, munzam zararda genellikle davacı tarafın iddia ettiği şekilde, bir ülkede yüksek enflasyonun olması, munzam zararın ispatında alacaklıyı, ispat yükünden kurtarmamaktadır. Bu nedenle, temerrüt faizi dışında bir zararının olduğunu ispat edemeyen davacının iddiasını dayandırdığı HUMK.m. 238 de kendisine bu konuda destek olamamaktadır."

⁸⁶¹ Yargıtay 15. HD. T. 15.03.2021, E. 2009/15074, K. 2011/7765, (Kazancı) Yargıtay 15. HD. T. 28.11.2018 E. 2018/3499, K. 2018/4739, (Kazancı), Yargıtay 11. HD, T. 27.06.2011, E. 2009/15074, K. 2011/7765,(Kazancı), "*Davacı, Ülkemizde yıllardır yüksek oranda seyreden enflasyonun yıllıkortalamasının %80-90, hatta bazı yıllar daha fazla olduğu bilinen bir gerçektir. Böyle bir ortamda, alacağını zamanında elde eden ticari hayatın içinde bulunan alacaklının bunu bir an önce mal veya hizmet yatırımlarına yöneltmesi veya en azından banka mevduat faizine veya devlet tahviline yatırması veya dövize dö nüştürmesi yaşanan hayat gerçeklerine uygun bir davranış olur. Enflasyonun yıllar itibarıyla yüksek oranlarda devam ettiği müddetçe buna bağlı olarak para değerinin düşmesi, alım gücünün azalması nedeniyle alacağını geç alan alacaklının zarar gördüğü %30 temerrüt faizinin bu zararı karşılamaya yetmeyeceği tartışmasız bir gerçektir. Bu hal zararın varlığı için fiili karine oluşturur. Bu nedenle enflasyon nedeniyle paranın alım gücünün azalması ile ortaya çıkan zarar istemlerinin BK'nin 105. maddesi kapsamında yorumlanması kaçınılmazdır. Hal böyle olunca fiili karine karşısında davacının ayrıca zararını ispat etmesi gerekmez. Bu vakia sabit sayılır ve davalı ise bu karinenin aksini ve kusursuzluğunu da kanıtlayamamıştır.*" (Yargıtay 13. HD. T. 13.02.1997, E. 1996/9985, K. 1997/810), (Kazancı).

Lakin, alacaklının para borcunu teşkil eden miktara kavuştuğu anda değer kaybını önlemek amaçlı ya da değer kaybını en aza indirmek amaçlı değerlendireceğine dair bir hayat tecrübesi kuralının bulunmadığı ve bu nedenle böyle bir fiilî karineye dayanılmasının isabetli olmayacağı somut yöntemin savunucuları tarafından ileri sürülen bir savdır.⁸⁶²

Mal ve hizmetlerin fiyatlarının genel anlamda sürekli olarak artma eğiliminde olduğu bir toplumda yaşayan makul, normal bir kişinin parasını yatırım faaliyeti göstermeden elinde tutmasının mümkün olmaması sebebi ile gelir getiren bir yatırıma dönüştürmek için bir çaba içerisine gireceği bilinen, insan yapısının ve menfaatlerini koruma içgüdüsünün doğal bir sonucu olarak enflasyonist ekonominin olumsuz etki ve sonuçlarının hissedildiği ve sonuçlarının herkesçe bilindiği bir toplum içerisinde yaşadığımız için enflasyon oranının, artan fiyatların, döviz kurlarındaki artış veya altın ve gümüş alış fiyatlarındaki değişiklikler gibi benzeri vakaların “maruf ve meşhur” vakıalar olarak kabul edilmesi gerekmektedir ki bu sebeple de ispatına gerek olmadığı ifade edilmektedir.⁸⁶³ Artık kusursuzluğunu ve sorumsuzluğunu borçlu ispat edecektir.

Aksi görüşteki, somut ispat yöntemini savunan yazarlar, fiilî karinelerin ispat yükünü terse çevirme gibi bir sonucunun olmayacağını, fiilî karinelerin hâkimin insanlar ve hayat konusundaki tecrübelerden yararlanarak, belli olmayan olgular karşısında sonuç çıkarması olduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple temerrüt faizini aşan bir zararı olduğunu iddia eden alacaklı bunu ispatla hala yükümlüdür ve kural olarak bu zararın somut olarak ispatı gereklidir.⁸⁶⁴ Öyle ki bu görüşe göre, borçlunun para borcunun ifasında temerrüde düşmesi durumunda alacaklının herhangi bir hususu ispat etmeden

---

⁸⁶² Barlas, **a.g.e.**, s. 211, İlarıslan, **a.g.e.**, s. 76, Aynı yönde bkz. “Yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu davacıyı ispat yükünden kurtarmaz. Alacaklının alacağını zamanında alması halinde ne şekilde kullanacağı kanıtlanması gereken bir husustur. Maruf ve meşhur vakıaların ispatına gerek bulunmamakta ise de her alacaklının zamanında tahsil edeceği parayı, mevduat faizi, altın, yabancı para, serbest piyasada yüksek faiz karşılığı değerlendirilmesi düşünülemeyeceğinden burada maruf ve meşhur bir vakıadan söz etmek mümkün değildir.” (Yargıtay HGH T. 13.06.2012, E. 2011/18730, K. 2012/373, Kararın hükmündeki karşı oy yazısı), (Kazancı)

⁸⁶³ Yargıtay 11. HD. T. 06.12.2016, E. 2016/15144, K. 2016/935, (Kazancı), Yargıtay HGK, T. 10.11.1999, E. 1998/13-539, K. 1999/929, (Kazancı), Yargıtay 11. HD., T. 04.02.2010, E. 2008/4799, K. 2010/1264, (Kazancı).

⁸⁶⁴ Buz, **a.g.e.**, s. 267, Albaş, **a.g.e.**, s. 127.

enflasyon oranında aşkın zarar tazminatını talep edebilmesini kabul etmek hukuk tekniği bakımından mümkün değildir.⁸⁶⁵

Aksi görüşteki yazarlar, aşkın zarar iddiasında bulunan alacaklının herhangi bir zarara uğradığını somut olarak ispat etmeksizin bir zarara uğradığını kabul etmenin enflasyon, bu enflasyonun, tüketim ürünleri fiyatlarına yansımaları, banka mevduat oranları, döviz kurundaki artış, işçi ücretlerinde yapılan artış veya sayılan benzer göstergeleri temerrüt faizi oranına çıkartmak anlamına geldiğini iddia etmektedirler ve nitekim bu yetkinin sadece kanun koyucuya ait olduğunu da ifade etmektedirler. Aksi görüşe göre, Yargının soyut yöntemi uygulayarak temerrüt faizi oranı gibi bir aşkın zarar tazmin yoluna gitmesi yargının yasamanın yerini alması anlamına gelecektir ve güçler ayrılığı ilkesi ile bağdaşmayacaktır.⁸⁶⁶

Kanaatimizce, soyut ispat yönteminin uygulanması yasamanın yetki alanına yargı kararları aracılığı ile girilmesi anlamını taşımamaktadır.⁸⁶⁷ Alacaklı bakımından fiilî bir karineye dayanmak suretiyle ispat kolaylığı sağlanmış olsa da borçlunun ödemeyi yapmış olsaydı dahi alacaklının zarara uğrayacağını ispatlayarak alacaklının iddia ettiği aşkın zararını tazmin etme sorumluluğundan kurtulabilir.⁸⁶⁸

Belirtmekte fayda vardır ki, bir vakıanın mevcudiyetinin kabul edilip ilgili hukuk normundaki hukuki sonucun doğduğuna hükmedilebilmesi için hâkimde oluşması gereken kanaatin derecesine ispat ölçüsü denilmektedir.⁸⁶⁹ İspat ölçüsü tam ispat ve yaklaşık ispat olarak ikiye ayrılmaktadır. Tam ispat ölçüsünde bir vakıanın mevcudiyeti ve doğruluğu hakkında hâkimde oluşması gereken kanaatin kesinlik ya da kesinlik

---

⁸⁶⁵ Buz, **a.g.e.**, s. 405.

⁸⁶⁶ Buz, **a.g.e.**, s. 405, İlaraslan, **a.g.e.**, s.78, Altaş, **a.g.e.**, s. 128.

⁸⁶⁷ İlaraslan, **a.g.e.**, s.78.

⁸⁶⁸ İlaraslan, **a.g.e.**, s.78, Ayrancı, **a.g.e.**, s. 144, Buz, **a.g.e.**, s. 404, Keser, **a.g.e.**, s. 490, Sermet Akman, “Karşılaştırmalı Olarak Alman ve İsviçre Hukuklarında Yüksek Oranlı Enflasyonun Para Borçlarına Etkisi ile Bu Konudaki Yargıtay Kararları”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 63, Sayı 10-12, ss. 624-636, 1989, s. 635, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1081, Aydın Zevkliler, Şeref Ertuş, Ayşe Havutçu, Murat Aydoğdu, Emre Cumalıoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Borç İlişkileri Ana İlkeler**, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2013, s. 332, Reisoğlu, **a.g.e.**, s. 378.

⁸⁶⁹ Oğuz Atalay, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakaların İspatı**, 1. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001, s. 38, Hakan Albayrak, **Medeni Usul Hukukunda Yaklaşık İspat**, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 38, Ahmet Başözen, **Medeni Usul Hukukunda İlk Görünüş İspatı**, 1. Bası, Adalet Yayıncılık, İstanbul, s. 112, Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792.

sınırında muhtemel görme derecesinde olmalıdır.⁸⁷⁰ Yaklaşık ispat ölçüsünde, hâkim vakıanın mevcut olma ihtimalini kesinlik derecesinde olmasa bile yüksek görüyorsa, söz konusu vakıayı ispatlanmış kabul eder.⁸⁷¹ Dikkat etmek gerekir ki medeni usul hukuku bakımından bir vakıanın ispatı söz konusu ise kural olarak aranan ispat ölçüsü tam ispattır.⁸⁷² Hâkimin bir vakıanın ispatında yaklaşık ispat ölçüsü ile yetinilebilmesi için bunun bir kanun hükmüyle açıkça belirtilmiş olması gerekmektedir.⁸⁷³ Soyut ispat yönteminin ispat yöntemi olarak kullanılması demek hâkimin aşkın zararın ispatında ispat ölçüsü olarak yaklaşık ispat ile yetineceği anlamına gelmeyecektir.⁸⁷⁴

7.2. YARGI KARARLARI

7.2.1. Anayasa Mahkemesi'nin 21.12.2017 tarihli ve 2014/2267 Başvuru Numaralı Kararından Önce Yargıtay'ın İçtihadı

Yargıtay kararları incelendiği zaman, somut ispat yönteminin uygulandığı birçok kararda görülmektedir.⁸⁷⁵ Yargıtay, aşkın zararın somut olgular ile ispat edilmesi gerektiği, enflasyon ya da devalüasyonun tek başına aşkın zararı ispat etmekte yetersiz ve soyut kalacağı görüşündedir.⁸⁷⁶ Enflasyonun veya devalüasyon artışının varlığı Yargıtay

---

⁸⁷⁰ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792, Başözen, **a.g.e.**, s. 112, Atalay, **a.g.e.**, s. 38, Karlı, **a.g.e.**, s. 521.

⁸⁷¹ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792, Başözen, **a.g.e.**, s. 112.

⁸⁷² Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Tanrıver, **a.g.e.**, s. 792, Atalay, **a.g.e.**, s. 38.

⁸⁷³ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Atalay, **a.g.e.**, s. 38, Başözen, **a.g.e.**, s. 112.

⁸⁷⁴ Atalı, Ermenek, Erdoğan, **a.g.e.**, s. 481, Atalay, **a.g.e.**, s. 38, Başözen, **a.g.e.**, s. 112.

⁸⁷⁵ Keser, **a.g.e.**, s. 489: “*Kamulaştırma Kanunu uyarınca belirlenen bedele faiz uygulanması şeklinde bir çözüm getirildiğinden, artık munzam zarar talebinin değerlendirilmesi söz konusu olamaz. Aksi düşünülse bile munzam zarar hükmedilebilmesi için davacı alacaklının zararının faizle karşılanmadığını, bunun üstünde zararının oluştuğunu, maddî vakıalarla ve belgelerle kanıtlanması gerekir.*”, (Yargıtay 5. HD. T. 13.11.2014, E. 2014/10900, K. 2014/1895), “...Her ne kadar davacı, döviz faizini aşan bir zararı olduğu iddiasıyla dava açmış ise de zararın ne şekilde oluştuğunu somut olarak ispat etmiş değildir. Bu sebeple davanın reddi gerekirken yazılı gerekçe ile reddi isabetli değil ise de sonucu itibariyle doğru olan kararın...” (Yargıtay 11. HD. T. 10.12.2014, E. 2014/13418, K. 2014/19400),

⁸⁷⁶ Yargıtay 15. HD. T. 26.10.2016, E. 2016/3742, K. 2016/4383, (Kazancı), Yargıtay, 15.HD., T. 17.09.2014, E. 2014/17, K. 2014/5253,(Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 14.01.2015, E. 2014/1682, K. 2015/93, (Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 12.05.2016, E. 2016/1049, K. 2016/2737, (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 03.03.2016, E. 2015/8570, K. 2016/2363, (Kazancı), Yargıtay 17. HD., T. 28.01.2016, E. 2013/6380, K. 2016/1111, (Kazancı), Yargıtay 19. HD., T. 24.10.2016, E. 2016/5099, K. 2016/13893,(Kazancı),Yargıtay 15. HD. T. 12.04.1994, E. 1994/4957, K. 1994/7947, (Kazancı), Yargıtay 18. HD. T. 14.12.2015, E. 2015/5164, K. 2015/18416, (Kazancı), “... Bu durumda Borçlar Kanunu'nun 105. Maddesinde karşılanması öngörülen faizi geçen zararın, ülkede varlığı Kabul edilen genel ekonomik olumsuzlukların “maruf ve meşhur” olgular olarak kabulü ile deyip, bunlar dışında somut ve davacının durumuna özgü, somut vakıalarla kanıtlanması gerekir. Zararın varlığı ileri sürülerek somut olgular ile

kararlarına göre aşkın zararın ispatlandığı anlamına gelmemektedir, alacaklı kendisinin borçlunun temerrüdü sebebiyle şahsen enflasyon ve devalüasyondan etkilendiğini somut delillerle ispat etmelidir.⁸⁷⁷ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 30.05.2019 tarihli, 2016/10665 Esas, 2019/6982 Karar sayılı kararında “Ülkede yaşanan ekonomik kriz nedeniyle paranın döviz karşısında hızlı değer kaybı, yüksek enflasyon gibi genel afaki ve doğrudan davacının zararını ifade etmeyen umumi ekonomik konjonktürel olgular BK'nın 105. Maddesinde sözü edilen munzam zararın varlığını göstermez” şeklinde belirtildiği üzere, paranın döviz karşısında değer kaybı ya da enflasyonun salt olarak alacaklının zararı olduğuna delalet etmeyeceği, alacaklının zararının somut olarak ispatlanması gerektiği belirtilmiştir.⁸⁷⁸

Ancak bazı kararlarda bu görüşün aksine, temerrüt faizi ile karşılanmayan zararın varlığını başta enflasyon, devalüasyon, altın fiyatlarındaki artış, tüketici fiyat endeksi, üretici fiyat endeksi ve asgari ücret artış oranlarındaki artış dikkate alınarak alacaklı soyut

---

kanıtlandıktan sonra zararın miktarının belirlenmesinde, yukarıda açıklandığı gibi zamanında ödeme yapılmadığı için alınmak zorunda kalınan borca ödenen yüksek faiz oranının, mal varlığında meydana gelen oranın, mal varlığında meydana gelen azalmanın veya dövize ödenen yüksek kurun ve ülkede cari diğer ekonomik göstergelerin dikkate alınacağı tabiidir. Olayda açıklandığı biçimde somut biçimde vakıflara dayanılarak bir zarar gerçekleştiği ileri sürülüp kanıtlanmış bulunmadığı cihetle BK'nun 105. Maddesi hükmünce tazminata hükmedilemeyeceği kuşkusuzdur.” (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu T. 19.06.1996, E. 1996/5-144, K. 1996/503), (Kazancı), “...para değerinin...enflasyon sonucu %77,2 oranında düşmüş olduğu iddiası, davacının munzam zararı olarak kabul edilemez... Yalnız toptan eşya fiyat endeksine göre belirlenen enflasyon olgusu, para borçlarında alacaklının munzam zarara uğradığını ispata yeterli sayılamaz...” (Yargıtay 13. HD. T. 12.04.1994, E.1994/2506, K. 1994/3157), (Kazancı).

⁸⁷⁷ İlaraslan, **a.g.e.**, s. 78, Akçaal, **a.g.e.**, s. 1083, Aynı yönde bkz., *Dava konusu somut olaydaki çözümlenmesi gereken hukukî sorun; temerrüt faizini aşan bir zararın mevcut olup olmadığıdır. Yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu davacıyı ispat yükünden kurtarmaz. Zira; davacı para alacağını zamanında alması halinde ne şekilde kullanacağını kanıtlaması gerekir. Ayrıca alacaklı, uğra- dığı zararın kendisine ödenen temerrüt faizinden fazla olduğunu ispat etmek zorundadır. So- yut enflasyonun ya da bankalarda mevduat için ödenen faizin temerrüt faizinden yüksek oranda olması, munzam zararın gerçekleştiği ve kanıtlandığı anlamına gelmez. Burada dava- cının kanıtlanması gereken husus enflasyon ve mevduat faizinin yüksekliği gibi genel olgular değil, kendisinin şahsen ve somut olarak geç ödemedi dolaylı zarar gördüğü keyfiyettir. Örneğin alacağını zamanında tahsil edememeden ötürü, başkasına olan borcunu ödemek için daha yüksek oranda faizle borç aldığını, alacaklı olduğu parayı zamanında alsa idi yabancı para ile ödemek durumunda olduğu borcunu, geçen süre içinde gerçekleşen bu fark sebebiyle daha yüksek kurdan ödemek zorunda kaldığını kanıtlamak durumundadır. Ülkede yaşanan ekonomik kriz sebebiyle paranın döviz karşısında hızlı değer kaybı, yüksek enflasyon gibi ge- nel afaki ve doğrudan davacının zararını ifade etmeyen umumi ekonomik konjonktürel olgu- lar BK'nın 105. (TBK. m. 122.) maddesinde sözü edilen munzam zararın varlığını göstermez” (Yargıtay 15. HD. T. 12.05.2016, E. 2016/1049, K.2016/2737), (Kazancı).*

⁸⁷⁸ Yargıtay 13. HD. T. 30.05.2019, E. 2016/10665, K. 2019/6982, (Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 24.01.1994, E. 1993/5843, K. 1994/229, (Kazancı), Yargıtay 15. HD., T. 12.05.2016, E. 2015/8570, K. 2016/ 2737, (Kazancı), Yargıtay 15 HD. T. 12.05.2016, E. 2016/1049, K. 2016/2737, (Yargıtay Karar Arama), Yargıtay 17. HD. T. 01.11.2016, E. 2014/13329, K. 2016/9629, (Yargıtay Karar Arama), Yargıtay 11. HD., T. 03.03.2016, E. 2015/8570, K. 2016/2363, (Yargıtay Karar Arama).

olarak zararını ispatlamasına imkân vermektedir.⁸⁷⁹ Örneğin, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 13.06.2012 tarihli, 2011/18730 Esas, 2012/373 Karar sayılı kararında, davacıların kamulaştırma bedelinin geç ödenmesinden doğan aşkın zararı iddiasının, tahsil edilemeyen kamulaştırma bedeli ile dava tarihindeki satın alma gücü arasındaki fark dikkate alındığında ispat edilmiş olduğuna karar vermiştir. Bahsi geçen kararda, alacaklının zararını ispatlarken yüksek enflasyon gibi bilinen vakıalara dayanabileceği ve bu şekilde üzerine düşen ispat külfetini yerine getirebileceği, böylelikle kamulaştırma bedelinin geç ödenmesinden doğan aşkın zarar iddiasını soyut yöntemlere dayanarak ispat edilebileceği belirtilmiştir.⁸⁸⁰

Aynı yönde, yakın tarihli Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de 06.12.2016 tarihli 2016/15144 Esas, 2002/534 Karar sayılı kararında, bireyin parasının değerini düşürmemek ya da değerini sabit tutmak ya da kazanç sağlamak için çaba ve yatırımlarda bulunmasının, asgarî olarak vadeli mevduat veya kurları devamlı yükselen döviz yatırımlarında değerlendirilmesinin, enflasyonun günden güne artan bir ekonomide, hayatın olağan akışına ve genel hayata tecrübelerine uygun bir karine olduğuna kanaat getirmiştir.⁸⁸¹

Lakin, Yargıtay'ın aşkın zararın enflasyon artışı ya da döviz artışı gibi soyut ve genel piyasa koşulları ile ispat edilemeyeceği, bahsi geçen durumların alacaklının bireysel nitelikteki zararına etkisinin somut deliller ile ispatı gerektiği yönünde kararlar çoğunluktadır.⁸⁸²

---

⁸⁷⁹ Yargıtay 11. HD. T. 04.02.2010, E. 2008/4799, K. 2010/1264, (Kazancı), Yargıtay HGK, T. 10.11.1999, E. 1998/ 13-353, K. 1999/929, (Kazancı), Yargıtay 11. HD., T. 24.09.1985, E. 1995/267, K. 1995/5451, (Kazancı), Yargıtay 13. HD. T. 22.05.1997, E. 1997/2555, K. 1997/4658, (Kazancı), Yargıtay 13. HD., T. 01.01.1995, E. 1995/ 267, K. 1995/ 5451, (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 23.05.1996, E. 1996/1416, K. 1996/3723, (Kazancı).

⁸⁸⁰ Yargıtay GHK, T. 13.06.2012, E. 2011/18-730, K. 2012/373, (Kazancı).

⁸⁸¹ Yargıtay 11. HD. T. 06.12.2016, E. 2016/15144, K. 2016/935, (Kazancı).

⁸⁸² Yargıtay HGK, T. 19.06.2002, E. 2011/13-569, K. 2002/534, (Kazancı).

7.2.2. Anayasa Mahkemesi'nin 21.12.2017 Tarihli ve 2014/2267 Başvuru Numaralı Kararı

Anayasa Mahkemesi tarafından bireysel başvuru üzerine verilen 21.12.2017 tarihli, 2014/2267 başvuru numaralı kararından sonra alacaklının aşkın zararın varlığında somut ispat şartını katı olarak uygulamamaya başlayan Yargıtay Özel Hukuk Daireleri vardır. Bahsi geçen karara konu olan somut olayda, davacı ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti., bir kamu kurumu olan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nden para alacağını zamanında alamadığı için dava açmış, açtığı dava kısmen lehine sonuçlanarak, davacıya 62.969,69 TL asıl alacağı yanında 348.027,70 TL tutarında faiz ödemesi yapılmıştır.⁸⁸³ Davacı ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti., temerrüt faizi ile karşılanmayan zararı olduğu iddiası ile aşkın zararın tazmini davası açmıştır. Davacının aşkın zarara ilişkin davası mahkemece reddedilmiş ve Yargıtay'ca da onanan bu hüküm, karar düzeltme istemi reddedilerek kesinleşmiştir. Başvurucu ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti., başvuru kanun yollarından sonuç alamadıkdan ve karar kesinleştikten sonra mahkemece hükmedilen alacağın değer kaybına uğratarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi kararında vurgulanan hususlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. *“Anayasa'nın 35. Maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır.”*

2. *“Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vererek bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır.”*

---

⁸⁸³ AYM, BB, Ano İnşaat ve Ticaret Ştd. Şti, B. No: 2014/2267, 21.12.2017.

3. *“Ekonomilerde bir değişim vasıtası olan para; çeşitli ticari, sınai, zirai vs. faaliyetlerde kullanılmakla sahibine kazanç, kira, nema gibi yararlar sağlayan ekonomik bir değerdir. Paranın sahibi dışındaki kişi ve kuruluşlarca kullanılması, sahibinin bu ekonomik değerden mahrum bırakılması sonucunu doğurması yanında enflasyon etkisinde olan ekonomilerde değerini yani alım gücünü enflasyon oranına bağlı olarak yitirmesine neden olur.”*

4. *“Enflasyon ve buna bağlı olarak oluşan döviz kuru, mevduat faizi, Hazine bonusu ve devlet tahvili faiz oranlarının sabit yasal ve temerrüt faiz oranlarının çok üstünde gerçekleşmesi; borçlunun yararlanması, alacaklının ise zarara uğraması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle borçlu borcunu süresinde ödememekte, yargı yoluna başvurulduğunda da yargı süresini uzatma gayreti göstermekte; böylece yargı mercilerindeki dava ve takipler çoğalmakta, yargıya güven azalmakta, kendiliğinden hak almak düşüncesi yaygınlaşarak kamu düzeni bozulmakta, kişi ve toplum güvenliği sarsılmaktadır.”*

5. *“Mülkiyet hakkı kapsamında alacağın geç ödenmesi durumunda arada geçen sürede enflasyon nedeniyle paranın değerinde oluşan hissedilir aşınma ile mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da bulunmamaktadır. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır.”*

6. *“Anayasa Mahkemesi ayrıca, mahkemelerce hükmedilen tazminatın yargılamada geçen süre nedeniyle enflasyon karşısında değer kaybettiğinin tespit edildiği bir başvuruda da ölçülülük yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir”*

Bahsi geçen başvuruda *“... konu uyuşmazlıkta, başvurunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratarak ödendiği anlaşıldığından başvurucuya şahsi ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu tespite rağmen derece mahkemelerinin başvurunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamu yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adli dengenin başvuru aleyhine değerlendirilip mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ve yeniden yargılanmanın yapılmasına karar verilmiş olup munzam zararın soyut ispatının yeterli olduğu...”* yönünde bir değerlendirme yapılmış, mülkiyet hakkının ihlaline oy

çokluğu ile karar verilmiştir. Karşı oy, söz konusu davanın bir alacak davası değil tazminat davası olduğu dikkate alındığında mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiasının yersiz olduğu, başvurunun zarara uğradığını ayrıca ispat etmesi gerektiği gerekçe olarak belirtilmiştir.

7.2.3. Anayasa Mahkemesi Kararından Sonraki Yargıtay Kararları

Bahsi geçen Anayasa Mahkemesi kararı sonrası bazı Yargıtay Özel Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu da bu görüşü benimsemeye başlamış ve içtihat değişikliğine gitmiştir.⁸⁸⁴ Hatta, Yargıtay'ın bazı daireleri soyut ispata yönelik görüşlerinin değişmesinde Anayasa Mahkemesi'nin kararının etkili olduğu açıkça belirtilmiştir. Örneğin, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 6.12.2018 tarihli, 2018/3765 Esas, 2018/4907 Karar sayılı kararında *“Munzam zararın ispat sorununa ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru sonucunda vermiş olduğu 21.12.2017 gün ve 2014/2267 sayılı başvuru nolu kararına konu uyuşmazlıkla, başvurunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratarak ödendiği anlaşıldığından başvurucuya şahsi ve olağan dışı bir külfet yüklediği, bu tespite rağmen derece mahkemelerinin başvurunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamu yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine değerlendirilip mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ve yeniden yargılamanın yapılmasına karar verilmiş olup munzam zararın soyut ispatının yeterli olduğu yönünde bir değerlendirme yapılmıştır. Dolayısıyla munzam zarar alacaklısının alacağına geç kavuşması sebebiyle temerrüt faizini aşan zararını kalem*

---

⁸⁸⁴ Yargıtay 15. HD. T. 06.12.2018, E. 2018/3765, K. 2018/4907, “Öncelikle munzam zarar talep edilen alacakla ilgili temerrüt tarihinden tahsil tarihine kadar geçen süredeki enflasyon verilerini gösterir TEFE, TÜFE-ÜFE oranları, banka vadeli mevzuat faiz oranları, döviz kurları, devlet tahvil faiz oranları, işçi ücretleri ve diğer yatırım araçları ile ilgili getiri bilgilerinin resmi kurumlardan sorulup tespit edildikten sonra, yeniden oluşturulacak munzam zarar hesabı konusunda uzman bilirkişi kurulundan, tahsiline karar verilen davacılar alacağının temerrüt tarihinde bu yatırım araçlarından oluşacak sepete yatırılması ve değerlendirilmesi halinde tahsil tarihlerinde asıl alacakla birlikte getirisinin ulaşabileceği miktar ile tahsiline hükmedilen asıl alacak ve bu alacak için temerrüt tarihinden tahsil tarihlerine kadar davacıların tahsil edebilecekleri ve tahsil ettikleri faiz miktarı ve toplam miktar ve bu şekilde bulunacak toplam miktarlar arasındaki fark konusunda gerekçeli, mahkeme ve Yargıtay denetimine elverişli rapor alınıp değerlendirilerek faizle karşılanamayan zarar konusunda sonucuna uygun bir karar verilmesi yerine eksik inceleme ile davanın reddi doğru olmamış, kararın bozulması uygun bulunmuştur”(Yargıtay 15. HD., T. 04.03.2019, E. 2018/1494, K. 2019/932),(Kazancı)

kalem ispat etmesine gerek olmayıp, her yıl gerçekleşen enflasyon oranı, mevduat ve devlet tahvillerine uygulanan faiz oranları, döviz kurları ve diğer yatırım araçları ile ilgili belgeler resmi kurumlardan getirilerek, uzman bilirkişiden rapor alınmak suretiyle gerçek/aşkın zararın belirlenmesi yeterli olmaktadır. Nitekim, Yargıtay'ın güncel tarihli verdiği bir kararda munzam zararın varlığı için somut ispat yükümlülüğünün gerekmediği ifade edilmiştir. Dairemizce uzun yıllar munzam zararın varlığını davacı alacaklının somut delillerle kanıtlamak zorunda olduğu kabul edilip uygulanmış olmakla birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru sonucunda vermiş olduğu, 21.12.2017 gün ve 2014/2267 sayılı başvuru nolu kararına konu uyuşmazlıkta, başvurusunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratarak ödendiği anlaşıldığından başvurucuya şahsi ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu tesbite rağmen derece mahkemelerinin başvurusunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamu yararı ile başvurusunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine değerlendirilip mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiş olması karşısında, hak ihlâline neden olmamak düşüncesiyle munzam zararın somut delillerle kanıtlanması gerektiği uygulamasından vazgeçilmiş, gelişen ekonomik koşullar, mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki adil dengenin korunması Anayasa Mahkemesinin ihlâl kararlarının bağlayıcılığı göz önünde tutularak enflasyon ve buna bağlı olarak döviz kurları, mevduat faizleri, devlet tahvilleri ve diğer yatırım araçlarının faiz oranları ile birlikte getirilerinin temerrüt faizden fazla olması halinde munzam zararın varlığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği benimsenmiştir...” şeklinde görüş değişimini belirtmiştir.⁸⁸⁵

Söz konusu kararlarda, borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi sebebi ile temerrüt faizi ile karşılanmayan paranın değer kaybı sebebi ile alacaklının uğradığı zararın varlığı karine olarak kabul edilmelidir ve bu fiili karinenin aksini artık borçlu ispat etmelidir.⁸⁸⁶ Bu kararlar da Yargıtay enflasyonun zararın varlığına fiili karine

---

⁸⁸⁵ Yargıtay 15. HD. T. 06.12.2018, E. 2018/3765, K. 2018/4907, (Kazancı).

⁸⁸⁶ Akçaal, **a.g.e.**, s. 1087, Yargıtay 11. HD. T. 20.09.2018, E. 2016/12086, K. 2018/5488, (Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 15.03.2021, E. 2020/967, K. 2021/859, (Kazancı), Yargıtay 15 HD. T. 28.11.2018, E. 2018/3499, K.2018/4739, (Kazancı), Yargıtay 11. HD., T. 27.06.2019, E. 2018/193, K. 2019/4929, (Kazancı), Yargıtay 15. HD., T. 25.04.2018, E. 2017/2736, K. 2018/1742, (Kazancı), Yargıtay 15. HD. T. 04.03.2019, E. 2018/1494, K. 2019/932, Yargıtay 15. HD. T. 15.03.2021, E. 2020/967, K. 2021/859,

oluşturmasına yönelik yasal dayanak olarak HMK 187/2 “Herkesçe bilinen vakıalarla, ikrar edilmiş vakıalar çekilmiş sayılmaz” hükmüdür. Enflasyon veya devalüasyon gibi ekonomiyi olumsuz yönde etkileyen faktörler ve bu faktörlerin sonuçları herkesçe bilinen vakıalar olarak kabul edilecek bu noktada artık alacaklının zararını ayrıca ispat etmesine gerek kalmayacaktır.⁸⁸⁷

Zararın tespit edilebilmesi bilmesi yönünde, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 27.06.2019, 2018/193 Esas, 2019/4929 Karar sayılı kararında “*Munzam zararın tespit edilebilmesi için dava konusu senedin vade tarihinden, icra takibine konu alacağın temlik edildiği 07.06.2012 tarihine kadar geçen süre içerisinde her yıl itibarı ile gerçekleşen yıllık enflasyon artış oranı, bu oranın eşya fiyatlarına yansıma durumu, mevduat ve Devlet tahvillerine verilen faiz oranları, Türk Lirası karşısında döviz kurlarına ilişkin değişiklik listeleri davacıdan istenmek, gerektiğinde bunları ilgili resmi kurum veya kuruluşlardan araştırmak, bu sahada uzman bilirkişi görüşünden de yararlanılmak suretiyle bu süre içerisindeki para değerinin düşmesi, alım gücü azalması nedeniyle alacaklının maruz kaldığı zarar miktarının yukarıda değinilen unsurların toplanıp, ortalamaları bulunarak belirlenmek ve istenilen alacağın temel hukuki yapısı nedeniyle bir tazminat alacağı niteliğinde olduğundan ve bu zararın oluşmasında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal ortamın da etkili bulunduğu ve bundan ülkede yaşamını sürdüren gerçek veya tüzel kişilerin etkilenmemesinin kaçınılmaz olduğu ve nihayet her somut olayın özelliği de dikkate alınarak, bulunacak miktarın TBK'nun 51 ve 52. (mülga BK'nun 42 ve 43.) maddeleri çerçevesinde değerlendirmeye de tabi tutularak belirlenmesi...*” şeklinde hüküm kurmuştur. Kararda, enflasyon, devalüasyon, tüketici eşya fiyat endeksi, altın ya da gümüş kurlarındaki artış, memur maaş veya ücretlerindeki artış gibi çeşitli ekonomik etkenlerin ortalamalarının alınması için konuya ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiği öngörülmüştür.⁸⁸⁸ Bir başka Yargıtay 15. Hukuk Dairesi, 6.12.2018 tarihli 2018/3765 Esas, 2018/4907 Karar sayılı kararında da “*öncelikle temerrüt tarihleri ile tahsil tarihlerindeki enflasyon verilerini gösterir TEFE, TÜFE-ÜFE oranları, bankalardan mevduat faiz oranları, döviz kurları, devlet tahvil faiz oranları,*

(Kazancı), Yargıtay 15 HD. T. 28.11.2018, E. 2018/3499, K.2018/4739, (Kazancı), Yargıtay 15. HD., T. 06.12.2018, E. 2018/3765, K. 2018/4907, Yargıtay 15 HD. T. 25.04.2018, E. 2017/2736, K. 2018/1742.

⁸⁸⁷ Akçaal, a.g.e., s. 1088.

⁸⁸⁸ Yargıtay, 11. HD., T.27.06. 2019, E. 2018/193, K.2019/4929, (Kazancı).

işçi ücretleri ve diğer yatırım araçları ile ilgili bilgiler resmî kurumlardan sorulup tespit edildikten sonra tahsiline karar verilen alacağın tahsil edilip temerrüt tarihi itibarıyla bu yatırım araçlarından oluşacak sepete yatırılması halinde tahsil tarihlerinde ulaşabileceği miktar ile bulunacak bu miktardan davada kabul edilen alacağın tahsil tarihinde ulaştığı miktar hesaplattırılıp faizle karşılanmayan zarar ve miktarı konusunda yeniden oluşturulacak bilirkişi kurulundan gerekçeli ve denetime elverişli rapor alınıp sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekir.” şeklinde hüküm vererek bazı ölçütlerin alacaklının aşkın zararının hesaplanmasında uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Nitekim, Anayasa Mahkemesi'nin kararına rağmen bazı Yargıtay Hukuk Daireleri zararın enflasyon artışı ya da döviz artışı gibi soyut ve genel piyasa koşulları ile ispat edilemeyeceği, eski geleneğini sürdürerek bahsi geçen durumların alacaklının bireysel nitelikteki zararına etkisinin somut deliller ile ispatı gerektiği yönünde kararlar vermektedirler.⁸⁸⁹ Örneğin, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 02.04.2019 tarihli 2018/1690 Esas, 2019/2185 Karar sayılı kararında *“Mücerret enflasyon, döviz kurlarındaki yükselme veya bankaların uyguladığı faiz oranlarındaki artışlar tek başına munzam zararın gerçekleştiği veya kanıtlandığı anlamına gelmez. Alacaklının kanıtlanması gereken husus yukarıda açıklanan genel olgular değil, kendisinin şahsen ve somut olarak geç ödemediği dolaylı zarar gördüğü keyfiyettir. Mahkemece, açıklanan hususlar gözetilmeden eksik inceleme ile düzenlenen bilirkişi raporuna göre karar verilmesi doğru olmamıştır”*

---

⁸⁸⁹ Yargıtay 1. HD., T. 19.01.2022, E. 2020/1472, K. 2022/437, (Kazancı), Yargıtay 3. HD., T. 25.01.2021, E. 2020/75000, K. 2021/381, (Kazancı), Yargıtay 11. HD. T. 23.03.2011, E. 2020/3860, K. 2021/2759, (Kazancı), Yargıtay 19. HD. T. 2.4.2019, E. 2018/1690, K. 2019/2185, (Kazancı), Yargıtay HGK, T. 09.12.2021, E. 2017/18-2800, K. 2021/1629, Bölge İdare mahkemelerinin de aynı yönde içtihatları bulunmaktadır. Bkz., *“Aşkın-munzam zararın oluşabilmesi için uyumsuzluk konusu ekonomik arka planlı hukukî ilişkiden (ya da ihlalinden) dolayı davacının temerrüt faiziyle karşıla- namayan somut bir zararının oluşması gerekmektedir. İlk derece mahkemesince somut olayda, iddianın ileri sürülüş biçimine göre davacının iddiaları denetime elverişli şekilde açıklattırılıp (dava dışı şirketin işletmesel sermaye miktarı itibarıyla kredi çekmesinin gerekip gerekmediği, gerekiyorsa hangi bankadan hangi tarihte, ne miktar kredi çekildiği, kredi için ne miktar kim tarafından ödeme yapıldığı, bunun sonucu temerrüt faiziyle karşılanmayan davacı zararının olup olmadığı açıklattırılıp), davacının munzam zararının nasıl oluştuğu temerrüt faiziyle karşılanamayan bir zararının olup olmadığı yönünde bir inceleme yaptırılmadığı, bilirkişiye sadece munzam zarar hesabı yaptırıldığı, mahkeme gerekçesinde de munzam zararın nasıl oluştuğu ve davacının somut zararı kapsamında parasını geç almasından dolayı temerrüt faiziyle karşılanamayan bir zararının olup olmadığı yönünde bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır...”* İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. HD., T. 12.11.2020, E. 2019/319, K. 2020/1260, (Kazancı), İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 14. HD. T. 11.07.2018, E. 2018/132, K. 2018/742, (Kazancı).

şeklinde ifade edildiği üzere enflasyon, faiz oranlarındaki artışın soyut niteliklerde olduğu ve aşkın zararın somut ispat yöntemi ile ispat edilmesi gerektiğini belirtilmiştir.⁸⁹⁰

7.2.4. Değerlendirme

Öncelikle belirlemekte yarar vardır ki, aşkın zararın soyut ispat yöntemi ile ispatlanmasının yeterli sayıldığı görüşler Yargıtay'da bahsi geçen Anayasa Mahkemesinin kararından sonra artma yönünde eğilim gösterse de hala Yargıtay'ın farklı dairelerinde somut delille ispatın şart olarak arandığı görülmektedir. Ancak her iki durumda da borçlunun para borcunda temerrüde düşmesi sebebi ile oluştuğu göz önünde alındığında dairelerin bazılarının somut bazılarının soyut ispat yöntemini kabul etmesi uygun değildir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 08.10.1999 tarihli 1997/2 Esas, 199/1 Karar sayılı kararında *“Kaynağını değişik ve çok türlü maddî olaylardan alan munzam zararların kanıtlaması işleminin, içtihatların birleştirilmesi yolu ile tek bir ispat vasıtasına bağlanması; hâkimin delilleri serbestçe takdir etmesini öngören hükümleri sınırlandıracağı gibi hukukun gelişmesini de önleyecektir. Açıklanan nedenlerle içtihatların birleştirmesine gerek yoktur...”* ile içtihatların birleştirmesine gerek görülmemişse de aradan geçen 24 yıldan sonra hukukî öngörülebilirliği ve yeknesaklığı sağlamak üzere içtihadı birleştirme kararı ile bu konuya bir açıklık getirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Kanaatimizce temerrüt faizi borçlunun temerrüdü sonucu alacaklının enflasyon sebebi ile uğradığı zararı karşılamıyor ise aşkın zarar ile borçlunun bu enflasyon nedeni ile kaynaklanan zararının karşılanması gerekmektedir. Aksi halde alacaklının zararının tam olarak karşılanmaması tazminat hukukuna aykırılık teşkil edecek ve temerrüt sebebi ile borçlunun kazançlı hale gelmesi ile alacaklıyla borçlu arasındaki menfaat dengesi

---

⁸⁹⁰ Yargıtay 19. HD., T. 02.04.2019, E. 2018/1690, K. 2019/2185, (Kazancı), “Kanun koyucu para borcunun geç ödemesi ya da ödememesi halinde bir zararın mevcut olduğu kural olarak benimsenmiştir. Diğer bir deyişle temerrüt faizi miktarınca alacaklının zarara uğradığı yasal bir karine olarak kabul edilmiştir. Bunun dışında davacının herhangi karineden istifade etme olanağı yasal olarak mevcut değildir.” (Yargıtay 5. HD., T. 21.01.2019, E. 2017/ 1721, K. 2019/604), (Kazancı), “Ülkede yaşanan ekonomik kriz nedeniyle paranın döviz karşısında hızlı değer kaybı, yüksek enflasyon gibi genel afaki ve doğrudan davacının zararını ifade etmeyen umumi ekonomik konjonktürel olgular TBK m. 122’ de sözü edilen munzam zararın varlığını göstermez.” (Yargıtay 13. HD., T. 30.05.2019, E. 2016/10665, K. 2019/6982) (Kazancı).

zedelenecektir.⁸⁹¹ Alacaklının temerrüt faizi ile karşılanmayan paranın değer kaybı sebebi ile uğradığı zararın aşkın zarar olarak tazmin edebileceği hususunda bir şüpheye yer verilmemesi gerekmektedir.

Ülkemizde uygulanan temerrüt faizi bahsi geçen ülkelerdeki gibi paranın değer kaybı şeklinde ortaya çıkan aşkın zararı karşılamaya yetmemektedir. 3095 sayılı Kanun ile belirtildiği üzere borcunu ödemediği için yıllık %9 temerrüt faizi ödemek zorunda kalan borçlu neredeyse ülkemizdeki ekonomik şartlar göz önünde bulundurulduğunda en ucuz krediyi elde etmiş olacaktır. Bir nevi piyasa şartlarındaki en uygun krediyi kullanan borçlunun bu durumda temerrüdünü sürdürmeye devam etmeye çalışması olasıdır. Aynı zamanda alacaklının borçlunun temerrüde düşmesi sebebi ile yargıya başvurması ve senelerce süren yargı süreci içerisinde borçlu kârlı çıkmaktadır. Denilebilir ki, ülkemizdeki enflasyon verileri göz önüne alındığında %9'luk yasal faiz oranı, borçluyu zamanında ifada bulunmamayı tercih etmeye yönlendirmektedir. Temerrüt faizi oranının borçluyu zamanında ifaya zorlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Lakin, paranın değer kaybından doğan zararların çözümü için bazı yazarlar⁸⁹², temerrüt faizinin oranlarının arttırılması gerektiğini öngörmektedirler. Kanaatimizce temerrüt faizi oranının borçluyu zamanında ifada bulunmayı cazip hale getirecek şekilde arttırılması gereklidir; lakin ülkemizde enflasyonun oluşturduğu zararı kapsayacak kadar temerrüt faizi oranının yükseğe çıkarılması pratik olarak mümkün değildir. Bu noktada ispat faaliyetine yönelik görüşlerden yola çıkarak daha makul bir yol izlenmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Soyut ispatın yeterli olduğuna ilişkin görüşler alacaklının ispat faaliyetinde fiilî karinelere yararlanabileceğini öngörmektedirler. Aşkın zarar tazminatı bakımından fiilî karinelere varlığı uğranılan zarar ve uygun illiyet bağına ilişkin olabilir.

Kanaatimizce, aşkın zarar tazminatı bakımından uğranılan zararın ispatlanması için fiilî karinelere alacaklının ihtiyacı yoktur; öyle ki borçlu temerrüdü sürecinde paranın değer kaybını saptamak için Devlet İstatistik Enstitüsü'nün her ay düzenli yaptığı

---

⁸⁹¹ Barlas, **a.g.e.**, s. 211, Buz, **Munzam Zarar**, s. 372-370, Kılıçoğlu, **a.g.e.**, s. 708.

⁸⁹² Akçaal, **a.g.e.**, s. 1093.

hesaplamalar çerçevesinde ispatlamak mümkündür. Öyle ki alacaklının uğradığı zararı ispatlamak için borçlunun temerrüde düştüğü tarih ile tahsil tarihlerindeki TEFÉ, TÜFE-ÜFE oranları, bankalardan mevduat faiz oranları, döviz kurları, devlet tahvil faiz oranları, işçi ücretleri, asgari ücret farklarını delil olarak sunabilmektedir. Ancak, kanaatimizce, alacaklının aşkın zararı ile borçlunun temerrüdü arasında aranan uygun illiyet bağıını ispatlarken fiilî karinelere yararlanabilir.

Somut ispat yönteminin kullanılması gerektiğini savunan görüş, kaynağını Alman ve İsviçre hukukundan almaktadır. Öyle ki bu görüşe göre, borçlu vadesinde borcu ödeseydi de para alacaklının elinde iken aynı değer kaybına uğrayacaktır. Bu nedendir ki, alacaklı, parayı zamanında elde etmiş olsaydı parayı değer kaybından etkilenmeyecek biçimde değerlendireceğini ispat etmelidir. Çünkü, alacaklının eline vadesinde geçen paranın eline geçer geçmez değerini kaybetmeyeceğine ilişkin davranışlarda bulunacağına dair fiilî bir karine yoktur.⁸⁹³ Bahsi geçen ülkelerden İsviçre hukukunda enflasyon sebebi ile para değeri değişikliklerinin yıllık %1 ve %3 arası olması sebebi ile mevcut değer kayıpları temerrüt faiziyle karşılanmaktadır ki aşkın zarardan söz edilmemektedir. Kaldı ki aynı yönde Almanya hukukunda da enflasyonun çok düşük oranlarda seyretmesi hemen hemen %5'i aşmaması nedeni ile alacaklının vadesinde elde edeceği paranın değer kaybına uğramayacak mal veya hizmet edimlerine yatırımında bulunma şekilde değerlendirmesine ihtiyacı kalmaması nedeni ile bahsi geçen hukuklarda böyle bir karinenin oluşmaması doğaldır. Bu yönde, eğer ki alacaklı aşkın zarar talebinde bulunuyorsa paranın satın alma gücündeki azalmaların alacaklının malvarlığına olan etkisini ispatlaması gerekmektedir.

Her ne kadar yakında verilen bir kararda Yargıtay⁸⁹⁴ kırılğan bir yapıya sahip olan Türkiye ekonomisinde piyasa şartlarının öngörülebilir olduğunu belirtmişse de TEFÉ-

---

⁸⁹³ Buz, **Munzam Zarar**, s. 372-370.

⁸⁹⁴ "Somut olayda da davacı kendi özgür iradesi ile TL üzerinden ve kredi faizi ödemek su- retiyle konut kredisi kullanabileceken, JPY üzerinden kredi kullanmış, döviz artışlarının baş lamasına kadar yaklaşık üç buçuk yıl sözleşmeyi benimseyerek taksitlerini ödemiştir. Taraflar arasındaki sözleşmenin 6. maddesinde "Dövizde endeksli kredide yıl içindeki kur riski borçluya aittir." şeklinde açıklama mevcuttur. Davacı döviz üzerinden on yıl vadeyle kredi kullanırken JPY'de değer azalması söz konusu olduğunda TL karşılığı ödemelerinde de azalma olabileceğini değerlendirerek tercih hakkını kullandığı gibi, günümüz ülke koşullarında ilerleyen yıllar- da dövizde ödeme güçlüğü doğuracak dalgalanmalarla karşılaşabileceğini de öngörebilir du- rumdadır. Sözleşmenin imzalanmasından sonra değişen koşulların ödeme güçlüğü doğurması yukarıda izah edildiği üzere tek başına sözleşmenin uyarlanması için yeterli olmadığından,

ÜFE- TÜFE oranları bunun tam tersi yönünde bir resim çizmektedir. Yargıtay'ın bahsi geçen ülkelerdeki oranlardan yola çıkarak alacaklının paranın değer kaybına uğramayacak şekilde değerlendireceği karinesini yok sayması ülkemizdeki enflasyon oranı ile bağdaşmamaktadır. Bahsi geçen bu ülkelerde ileri sürülen düşüncelerin, bizim açımızdan da kabul edilebilmesi için, ülkemizde de ekonomik olarak benzer koşulların bulunması gerektiği hususu gözden uzak tutulmamalıdır. Ülkemizdeki ekonomik sistemde, borçlunun temerrüde düşmesi, alacaklının paranın değer kaybını önleyici birçok aracı kullanmasını veya objektif bakımından alacaklının malvarlığını korumaya yönelik tedbir almasını engellemektedir. Ülkemizde enflasyonun yıllık ortalama %48- 50 arasında seyretmektedir ki, böyle bir ekonomi de alacaklının Türk hukukunda satın alma gücünün azalması olarak ortaya çıkan aşkın zararını giderme amacıyla vaktinde kavuştuğu parayı bir an önce değer kaybı önleyici biçimde değerlendirmesi şeklinde hayat tecrübelerine uygun düşen fiilî bir karinenin varlığı kabul edilmelidir. Öyle ki borçlu borcunu zamanında ödese dahi alacaklının bu parayı değer kaybını önleyici biçimde değerlendirmeyeceği bu yüzden de temerrüt ile illiyet bağı içerisinde bir zarar oluşmayacağını ispatlayarak aşkın zararını ödeme borcundan kurtulabilir.

7.3. TRAFİK SİGORTALARI ile AŞKIN ZARAR İLİŞKİSİ

Birinci bölümde detaylıca ifade edildiği üzere sigortacının trafik sigortası sözleşmesi kapsamında temel borcu, sözleşme koşulları çerçevesinde sigorta ettirenin prim ödeme borcu karşılığında riziko gerçekleşmeden önce durağan halde olan, rizikonun gerçekleştiği anda dinamik hale gelen rizikoyu taşıma yükümlülüğüdür. Sigortacı, riziko gerçekleştiği ve sigorta tazminatının muaccel olduğu tarihten itibaren sigorta tazminatını sigorta poliçesinde belirtilen sigorta bedelini aşmamak kaydı ile sigorta tazminatını ifa etmelidir. Sorumluluk sigortalarında sigortacının sorumlu olacağı azamî bedel olan sigorta bedelinin poliçede gösterilmesi zorunludur. Trafik sigortalarında – zarar sigortalarında- sigorta tazminatı, poliçede gösterilen bedeli aşamaz.

Mahkemeye uyarılma için aranan öngörülemezlik koşulunun somut olayda gerçekleştiğinin kabul edilemeyeceğinin gözetilmemesi hatalıdır” (Yargıtay HGK, T. 14.09.2021, E. 2017/13-2308, K. 2021/994), (Kazancı).

Çokça üzerinde durulduğu üzere temerrüde düşen alacaklının borçlunun borcunu temerrüt faizi ile ifa etmesine rağmen karşılanamayan zararı var ise TBK m. 122 ile bunu talep edebilir. Alacaklı aşkın zarar talep etme şartları yerine geldiği takdirde isterse asıl alacağı talep ettiği dava içerisinde ya da ayrı bir davada da ileri sürebilecektir. Ancak sigortacı sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşer ve temerrüt devam ettiği sürede aşkın zararı doğar ise, sigortalının alacağı toplam meblağ sigorta bedelini aşabilir. Böyle bir durumda sigortacı sigorta bedeli ile sorumlu olduğunu ve bunu aşan meblağ ile sorumlu olmayacağı savunmasını yapabilir. Kanaatimizce, HMK m. 110 ile haksız fiilden kaynaklanan sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü ile borca aykırılık sebebi ile aşkın zarar tazminatının aynı dava dilekçesinde ileri sürüldüğü ya da ayrı bir dava olarak aşkın zarar talebinin ileri sürüldüğü durumlar fark etmeksizin, sigorta şirketi sigorta tazminatını ödeme borcunu vaktinde ödememesi ile aşkın zarar meydana gelmektedir, burada aşkın zararın kaynağı sigorta sözleşmesi değil borca aykırılık olması sebebi ile sigorta şirketi sigorta limiti itirazında bulunamayacaktır.

Daha önce belirtildiği gibi, riziko gerçekleştiği hallerde zarar gören kişi tedavi giderlerini, geçici iş görmemezlik nedeni ile iş ve kazanç kaybını, eğer kalıcı sakatlık meydana geldi ise bu sebepten doğan iş ve kazanç kaybı ve ekonomik geleceğin sarsılması sebebi ile doğan kayıplarını sigortacıdan teminat limitleri ve belirlenen koşullar dahilinde talep edebilmektedir. Belirtilmelidir ki, trafik kazası sonucu zarar gören üçüncü kişi kazanç kaybına uğrar ise, tazminat hesaplanırken eğer o kaza hiç yaşanmasaydı zarar gören hangi maddî durum içerisinde olacak ise o durumun temin edilmesi gerekmektedir. Öyle ki trafik kazası anı ile zarar gören kişinin muhtemel yaşam süresinin bitiş tarihine kadar olan zaman içinde uygun illiyet bağı çerçevesinde malvarlığındaki gelir kaybı hesaplanarak zarar gören kişiye tazmin edilmelidir. Bu hesaplama da KZSMSG Ek no 3'te belirtildiği üzere sürekli sakatlık tazminatı hesaplanmasında belgelendirilmiş olması kaydıyla hesaplamalarda ölen kişinin vergilendirilmiş gelirinin dikkate alınacağı, vergilendirilmiş gelir tutarı için herhangi bir belge sunulmaması durumunda hesaplamanın, asgarî ücret kullanılarak yapılacağı, kriterlerin pasif dönem hesaplamasında da geçerli olacağı belirtilmiştir. Ancak hesaplama yapıldıktan sonra asgarî ücret artmış olabilir, bu durumda asgarî ücret kamu düzeni ile ilgili olması sebebi ile davanın her aşamasında uygulanması gerekmektedir. Bu yönde, 2.11.2019 tarihli, 2016/21-1528 Esas, 2019/1169 Karar sayılı Yargıtay Hukuk Genel

Kurul kararında bu husus; “Ayrıca işçinin belli olan net ücreti ile asgari ücret kıyaslanarak asgari ücretin üzerindeki oran belirlenmek suretiyle zarar ve tazminat hesabı yapılmalıdır. Asgari ücret kamu düzeni ile ilgili olduğundan davanın her aşamasında uygulanması zorunludur. Bozmadan sonra dahi asgari ücrette artış olmuşsa, yeniden tazminat hesabı yapılması gerekir. Hakim, yargılamanın her aşamasında asgari ücret artışlarını doğrudan dikkate almakla yükümlüdür. Davacı, bilirkişi raporuna itiraz etmemiş olsa dahi, sonradan yürürlüğe giren asgari ücretin uygulanması kamu düzeni gereği ve zorunlu olduğundan davalı yararına usuli kazanılmış hak oluşmaz (Çelik, A.Ç.: Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk, 2. Baskı, Ankara 2016, s. 223). Asgari ücretin artışının, yargılamanın her aşamasında gözetilmesinin mümkün olduğunun kabulü halinde bunun usuli kazanılmış haktan söz edilip sınırlandırılabilirliğini ileri sürmek asgari ücretin kamu düzeni amacının boşa çıkarılmasına neden olacaktır. Söylenen hususlar Yargıtay tarafından kararlaştırılarak uygulanmaktadır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 28.02.1996 tarihli ve 1995/21-1059 E., 1996/104 K., 17.09.1997 tarihli ve 1997/10-474 E., 1997/653 K., 17.12.1997 tarihli ve 1997/10-820 E., 1997/1074 K., 09.07.2003 tarihli ve 2003/21-465 E., 2003/472 K. sayılı kararları) şeklinde ifade edilmiştir. Nasıl ki asgarî ücret kamu düzeninden ve hâkimin bu ücretteki artışı kendiliğinden yargılamanın her aşamasında gözetilmesi gerekiyor ise, artık bu artışların sigorta limitine de takılı kalmaması gerekir. Bu husus denkleştirici adalet ilkesinin de bir gereğidir.⁸⁹⁵ Örneğin, sigortacı sigorta tazminatını ödemekte temerrüde düştüğü anda

---

⁸⁹⁵ “Bilindiği gibi ülkemizde yaşanan enflasyon uzun yıllar boyu yüksek oranlarda seyretmiş ve paranın değeri (alım gücü) de bununla ters orantılı olarak devamlı düşmüştür. Belli bir miktar paranın aradan geçen zamana bağlı olarak iade günündeki alım gücünün farklı ve çok daha az olduğu bir gerçektir. Uygulanan idare hukuku esaslarına göre yapılan bu sözleşme gereğince, davacının akit tarihinde verdiği paranın aynı miktarda iadesine karar verilmesi, gerçek hayatta büyük sıkıntılara, tutarsızlıklara, adalete karşı var olması gereken güvenin sarsılmasına neden olmuş, kamu vicdanında haklı eleştiri konusu yapılmıştır. Hukuk kuralları, gerçek hayata uygun olduğu, toplumun adalet ihtiyacına cevap verebildiği sürece hayatiyetini devam ettirip, saygınlık sağlar ve hukuk kuralı olma özelliğini korur. O nedenle hukuk kuralları gerçek hayata uygun olarak yorumlanıp uygulanmalıdır. Taraflar arasındaki hukuksal ilişki haksız iktisap kuralları uyarınca tasfiye edilirken denkleştirici adalet kuralı hiç bir zaman göz ardı edilmemelidir. Bu husus hem hakkaniyetin hem gerçek adaletin bir gereğidir. Bu bakımdan iadeye karar verilirken satış bedeli olarak verilen paranın alım gücünün ilk ödeme tarihindeki alım gücüne ulaştırılması gerekir. Aksi halde iade dışındaki zenginleşme iade borçlusu yedinde haksız zenginleşme olarak kalacaktır. Bunun dışında denkleştirici adalet kuralı gereğince davacının ödediği paranın çeşitli ekonomik etkenler nedeniyle azalan alım gücünün, enflasyon, tüketici eşya fiyat endeksi, altın ve döviz kurlarındaki artışlar, memur maaş ve işçi ücretlerindeki artışlar vs. ortalamaları alınarak ödediği tarihten dava tarihine kadar ulaşacağı alım gücünün değerinin ne olabileceği konusunda uzman bilirkişi kurulundan nedenlerini açıklayıcı denetime elverişli rapor alınarak kanun gereğince karşılanamayan zararı bulunduğu takdirde tahsiline karar verilmelidir. Belirtilen nedenlerle yeterli inceleme yapılmadan mahkemece yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” (Yargıtay, 3. HD, T. 30.10.2012, E. 2012/ 17495 K. 2012/22181)

sigorta bedelin nominal değeri 15 asgari ücret tutuyor, ancak aradan geçen 5 yıl sonra artık sigorta bedeli asgarî ücret arttığı için sigorta bedelinin nominal değeri 7 asgari ücret tutuyor ise, bu durumda SK m. 32/5'te belirtilen objektif iyiniyet kuralını göz önünde bulundurarak sigortacının sorumluluğunun temerrüt tarihinden önceki tarihteki gibi 15 asgarî ücret olması gerekir. Aksi halde sigortalının 8 asgarî ücret kaybı bulunmaktadır; çünkü burada hesaplama paranın nominal değer üzerinden değil, asgarî ücret üzerinden yapılmaktadır. Fiilî ödeme tarihindeki asgarî ücrette kadar sigorta limiti çıkmalıdır. Ancak fiilî ödeme tarihindeki asgari ücrete kadar sigorta limiti çıkarılsa da sigortalı şartlar oluştuğu takdirde paranın değer kaybı sebebi ile aşkın zarara ilişkin tazminatını sigortacıdan her hâlükârda talep edebilmelidir.

(Yargıtay Karar Arama). “Bu bakımdan, sebepsiz zenginleşmeye konu alacağın iadesine karar verilirken, taşınmazın satış bedelinin alım gücünün ilk ödeme günündeki alım gücüne ulaştırılması ve bu şekilde iadeye karar verilmesi gerekir. Bu güncelleme yapılırken, güncellemeye esas alınan somut veriler tek tek uygulanarak, ödeme tarihinden ifanın imkânsız hale geldiği tarihe kadar paranın ulaştığı değer her bir dönem için hesaplanmalı, sonra bunların ortalaması alınmalıdır. Başka bir deyişle, denkleştirici adalet kuralı gereğince iadeye karar verilirken, satış bedeli olarak verilen paranın alım gücünün, ifanın imkânsız hale geldiği tarihteki alım gücüne uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Mahkemece; ödenen satış bedelinin, ifanın imkânsız hale geldiği tarih itibarıyla (çeşitli ekonomik etkenlerin ... oranları, altın ve döviz kurlarındaki artışlar, memur maaş ve işçi ücretlerindeki artışlar, faiz ve benzeri ekonomik göstergelerin ortalamaları alınmak suretiyle) ulaşacağı alım gücü, yukarıda açıklanan ilke ve esaslar çerçevesinde, uzman bilirkişi heyetinden denetime elverişli rapor alınmak suretiyle belirlenmeli; bu yolla belirlenecek miktara hükmedilmelidir. Somut olayda; davacıların davalı ile aralarında yaptıkları 03.06.1986 tarihli harici taşınmaz satış sözleşmesi ile davaya konu edilen 15 no'lu bağımsız bölümü satın aldıkları ve bedeli olan 105.000.000TL(yüz beş milyon TL)'yi de ödedikleri; ancak, davalı tarafça söz konusu taşınmazın tapuda davacılara devrinin yapılmadığı sabit olmakla; davacılar tarafından davalılara ödenen bedelin yukarıda ifade edilen denkleştirici adalet ilkesine göre davalıdan talep edilmesinde herhangi bir isabetsizlik bulunmamaktadır. Mahkemece yapılan keşif sonrasında alınan 30.06.2014 tarihli 3'lü heyet raporunda taşınmazın rayiç değeri 450.000 TL olarak bulunmuş, daha sonra mahkemece farklı bir bilirkişiden alınan 12.02.2015 tarihli ikinci raporda ise, dava konusu taşınmazın değeri denkleştirici adalete göre 604.173,80TL olarak bulunmuş, mahkemece de davacıların yaptıkları ödemelerin denkleştirici adalet kuralına göre hesaplanan güncel değeri olan 527.087,40 TL hüküm altına alınmıştır. Ancak, mahkemece hükme esas alınan ve denkleştirici adalete göre hesaplama yapılan ikinci raporun yukarıda ifade edilen tüm ekonomik etkenlerin ortalaması alınmak suretiyle belirlenmediği, sadece ... dolarına göre hesaplandığı anlaşılmakla, söz konusu raporun hükme esas alınamayacağı kuşkusuzdur. Hal böyle olunca, mahkemece; yukarıda ifade edilen yasa hükümleri ve açıklamalar dikkate alınmak suretiyle, ‘denkleştirici adalete göre belirlenen değer rayiç değeri geçemeyeceği’ ilkesi de gözetilerek, alanında uzman ayrı bir bilirkişi heyetinden Yargıtay ve taraf denetimine elverişli rapor alınması suretiyle sonucuna uygun hüküm tesisi gerekirken, yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” (Yargıtay 3. HD, T. 17.09.2018, E. 2018/20984 K. 2018/8571), (Yargıtay Karar Arama).

SONUÇ

Trafik sigortasının bir diğer adı ile Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ilgili kanunlar gereği yapılması zorunlu kılınmış bir sigorta türüdür. Trafik sigortası iki amacı aynı anda barındırmaktadır: sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlar sebebiyle sigorta ettirenin malvarlığında azalmayı önlemek ve sigorta ettirenin fiilinden zarar gören üçüncü kişilerin zararlarını tazmin etmek. Sigorta ettiren trafik sigortası yaptırarak kendi fiilleri sonucu ile meydana gelen riziko sonucu mal varlığındaki eksilmeleri güvence altına alınmış olur ve sigortacı sigorta bedeli ile sınırlı halde sigorta ettirenin üçüncü kişilere verdiği maddi, bedensel ve ölüm sebebi ile doğan zararları tazmin eder. Trafik sigortası tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir ve iki tarafın da birbirine karşı hak ve sorumlulukları vardır. Sigortacı ve sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin taraflarıdır. Sigorta ettirenin prim ödeme borcu, beyan yükümlülüğü, bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü, zararı önleme ve azaltma yükümlülüğü ile hasar konusu yerde malda değişiklik yapmama yükümlülüklerinin karşılığında sigortacının poliçeyi düzenleme, rizikoyu taşıma, gider ve masrafları karşılama ve riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Trafik sigortası ile sigorta ettirenin üçüncü kişilere verdiği zararların giderilmesi amaçlandığı için sigortacı sigorta tazminatını zarar gören üçüncü kişiye yapacaktır. Trafik sigortalarında sigorta ettirenin zarar verdiği kişi sigorta sözleşmesinin bir tarafı olmamasına rağmen zarar göreninin doğrudan sigortacıya başvurma hakkı ile sigortacıya doğrudan doğruya başvurarak zararlarını giderme hakkı tanınmıştır. Trafik sigortası da bir tür zarar sigortası olduğundan, sigorta sözleşmesinde belirlenen bir rizikonun gerçekleşmesi sonucunda malvarlığında meydana gelen zararın sözleşmede öngörüldüğü şekilde, limitle bağlılık kuralı sebebiyle sigorta bedeliyle sınırlı olarak tazmin edilmesine yönelik bir sigortadır.

Sigorta tazminatı ödeme borcu haksız fiilin gerçekleştiği anda muaccel olmaz. KTK m. 99 uyarınca sigortacının hak sahibinin hükümde belirtilen belgeleri sigortacının

merkez veya kuruluşlarından birine iletildiği tarihten itibaren sekiz iş günü içerisinde tazminatın muaccel olacağı ve KTK m. 97’de sigorta kuruluşunun başvuru tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde başvuruyu yazılı olarak cevaplamaması veya verilen cevabın talebi karşılamadığına ilişkin uyuşmazlık olması hâlinde, zarar görenin dava açabileceği veya 5684 sayılı Kanun çerçevesinde tahkime başvurabileceği yönünde on beş günlük süre bittiği halde sigortacı *halde veya başvurudan sonra zarar görene herhangi bir cevap vermemesi halinde temerrüt durumu gerçekleşmiş olacağı belirtilmiştir*. KTK m. 99’da başvurudan itibaren sekiz iş günü içerisinde tazminatın muaccel olacağı, KTK m. 97 de ise 15, dikkat edilirse hükümde iş günü denilmemiş, gün içerisinde tazminatın talep ve dava edilebileceği belirtilmiştir ki, bu süreler hesaplandığında sürelerin bitiş günü büyük olasılıkla aynı tarihe denk düşmektedir. Sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcu bahsi geçen süreler geçtikten sonra muaccel olacaktır. Sigorta tazminatı ödeme borcu muaccel olduktan sonra sigortacı tarafından yerine getirmediği takdirde sigortacı sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşmüş olacaktır ki bunun sonucunda sigorta ettiren temerrüt faizi ve şartları gerçekleştiği takdirde aşkın zarar tazminatı talep edebilmektedir.

Aşkın zarar TBK m. 122’den çıkarılacağı üzere alacaklının para borcunda temerrüt sebebi ile uğradığı zararlar temerrüt faizi miktarı arasındaki farktır, bu demektir ki alacaklı ancak temerrüt faizinin karşılamaya yetmediği zararlar için aşkın zarar talep edebilir. Aşkın zarar borç ilişkisinden, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya herhangi bir nedenden kaynaklandığı fark etmeksizin sadece para borçlarının ödenmesinde temerrüde düşülmesi halinde doğabilir. Kanaatimizce zarar gören üçüncü kişi, sigorta tazminatını ödemeyen sigortacıya karşı şartları olduğu takdirde, HMK m. 110 ile haksız fiilden kaynaklanan sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü ile borca aykırılık sebebi ile aşkın zarar tazminatının aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir ya da ayrı bir dava kapsamında aşkın zarar talebinin ileri sürebilir. Aşkın zararın talep edilebilmesi için, borçlunun para borcunda temerrüde düşmüş olması ve temerrüt faizi ile karşılanamayan bir zararın meydana gelmesi gerekmektedir. Aşkın zarar sorumluluğunun doğması için para borcunda borçlunun temerrüde düşmesi ve bu borç sebebi ile temerrüt faizinin işlemiş olması, alacaklının zararını ve borçlunun temerrüde düşmesi ile aşkın zarar arasında uygun illiyet bağının bulunduğunu ispat etmesi, son olarak borçlu temerrüde düşmekte kusursuz olduğunu ispat edememiş olması gerekmektedir. Aşkın zarar asıl

alacak ve temerrüt faizi ile aynı davada talep edilebilirken, asıl alacak ve temerrüt faizinden tamamen bağımsız bir zarar olması sebebiyle ayrı bir davayla da talep edilebilmesi mümkündür.

Sık karşılaşılan aşkın zarar kalemlerin, alacağın elde edilebilmesi için yapılan masraflar, alacaklının alacağına zamanında kavuşmaması sebebiyle diğer hukukî ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesinden kaynaklanan zararlar, zamanında ödenmemiş olan paranın ikamesi için yapılan masraflar, yoksun kalınan kazanç, paranın alım gücünün azalması yüzünden oluşan zararlar, yabancı para borçlarında meydana gelen kur farkı olarak sıralanması mümkündür. Zararın temerrüt faiz ile karşılanmamış olması ve karşılanamamış olan zararın borçlu temerrüdü ile uygun bir illiyet bağı içerisinde bulunması tüm zarar kalemleri için aranacaktır. Çalışmamızda genellikle uygulamada sıkça karşılaşılan aşkın zarar kalemleri detaylıca incelense de her somut olayın özellikleri ve şartları içerisinde objektif açıdan bir değerlendirme yapılarak bahsi geçen masrafın temerrüt sonucu olduğunu amaca uygun şekilde, makul, ölçülü ve dürüstlük kuralına uygun şekilde yapıldığı söylenebiliyorsa, borçlu tarafından bu masrafların aşkın zarar kapsamında tazmin edilmesinin önünde bir engel yoktur. Yargılamanın gecikmesi sebebi ile doğan zararlar aslen aşkın zarar kapsamında tazmin edilemeyecektir. Ancak kanaatimizce, trafik sigortaları bakımından kanun koyucunun hali hazırda TMK m.2 ile düzenlenen objektif iyiniyet kuralını SK m. 32/3 ile tekrar ederek sigorta şirketlerinin iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatını geciktiremeyeceğini hükme bağlaması ve hatta bu hükme aykırılık halinde SK m. 35/27 ile adli para cezası öngörmüş olması nedeni ile kanun koyucunun zarar görenin bir an önce tazminatına kavuşma amacına aykırı olarak objektif iyiniyet kuralına aykırı davranıp sigorta tazminatını ödemeyi geciktiren sigortacının zarar görenin yargılama giderlerinden doğan aşkın zararını da tazmin etmesi gerekmektedir.

TBK m. 122/2’de “*Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder*” şeklinde ifade edildiği üzere hükümdeki “davacının istemi üzerine” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği veya davacının istemini ne şekilde dava içerisinde ileri süreceği usul hukuku bakımından net olarak belirtilmemiştir. Kanaatimizce “*davacının istemi üzerine*” ifadesi yersizdir; bu ifadeye ne mülgâ 8181

sayılı Borçlar Kanunu'nu m.105/2'de ne de mehz İsviçre Borçlar Kanunu'nu m. 106/2'de yer verilmiştir. Kanaatimizce, hükümde ifade edilmek istenen durum yetki tasarrufu ilkesinin istisnasını teşkil eden bir durumdur; hâkim talep sonucunu talepten farklı bir miktara veya alternatif bir edime hükmedebilir. Dava dilekçesinde aşkın zararın talep edildiği takdirde davacının ayrı bir talebi dahi olmadan hâkimin zararın miktarına da hükmedebilmesi gerekmektedir. Nitekim kanaatimizce, asıl alacağın ve bu alacağa bağlı olarak temerrüt faizinin dava dilekçesinde talep edildiği bir davada, dilekçeler teatisi aşaması tamamlandıktan sonra davacının aşkın zararı meydana gelir ise, meydana gelen yeni vakıalar nedeniyle davacının bir iradesi olmaksızın talep sonucunda bir değişiklik meydana gelmiş olur ve davacı serbestçe talep sonucunu bu nedenle değiştirebilmelidir. Borçlunun temerrüdü sebebi ile meydana gelen aşkın zarar davanın açılmasından sonra meydana geldiyse artık yeni bir vakıa olduğu için iddia ve savunmanın genişletilme yasağına tabi olmamalıdır.

Aşkın zarara uğradığını iddia eden aşkın zararını ve miktarını ispat etmelidir. Ancak borçlunun temerrüde düştüğü tarihten borcun ödendiği tarihe kadar para değerindeki kaybın temerrüt faizinden fazla olduğu durumlarda aşkın zararın ispatının yöntemi hususunda Yargıtay ve öğretide görüş ayrılıkları mevcuttur. Asıl olan Yargıtay'ın ilgili Dairelerinin bu konuda görüş birliği içerisinde olup tarafların hukuka ve adalete olan güvenini pekiştirmektir. Maalesef bazı kararlarda alacaklının paranın değer kaybı sebebi ile uğradığı zarar ile borçlu temerrüdü arasındaki uygun illiyet bağına ispat etmesi gerektiğini yüksek enflasyon, döviz kurundaki artış, mevduat faizlerinin yüksek oluşunu tek başına ispat için yeterli olmadığı ifade edilirken, bazı kararlarda paranın değer kaybına yol açan sebeplerin fiilî karine oluşturduğu ve bu aksinin borçlu tarafından ispatlanması gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 2014/2267 sayılı bireysel başvuru üzerine verdiği 21.12.2017 günkü hak ihlali kararından sonra bazı Yargıtay daireleri ülkemizin ekonomik koşullarından dolayı alacaklının parayı zamanında elde etseydi o parayı bu ekonomik koşullarda değerlendireceği karinesini kabul ederek temerrüt faizi oranının enflasyon oranının altında kaldığı hallerde, ayrıca bir zarara uğradığını ispat etmek zorunda olmaksızın temerrüt faizini aşan değer kaybı alacaklı tarafından istenebilmesi yönünde kararlar vermişlerdir. Biz de bu görüşe katılmakla beraber, bu ekonomik koşullarda yaşayan her normal zekâ seviyesine sahip bireyden beklenen elindeki parayı değer kaybına uğramayacak şekilde değerlendireceği

yönündeki fiilî karineyi alacaklıdan ayrıca ispat etmesini beklemenin, borçlunun borcunu ödememeyi kâr elde etme aracı olarak görmesine neden olması sebebi ile hem enflasyonun varlığının hem de alacaklının bu parayı değerlendireceği yönündeki fiilî karinenin kabul edilmesi gerektiğini belirtmekteyiz. Bahsi geçen fiilî karinelerin aksini borçlu ispatlayarak her halükârda borcundan kurtulması da pek tabii mümkündür.

Diğer sözleşmelerden farklı olarak aşkın zarar tazminatı sigorta sözleşmelerinde daha büyük bir önem arz etmektedir; çünkü kişinin sigorta yaptırmadaki amaç riziko gerçekleştiğinde muhtaçlığının giderilmesidir. Rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta ettiren/sigortalı zor duruma düşmüş ve sigorta şirketinin yardımına muhtaç hale gelmiştir. Bu noktada mal sigortalarında amaç malın riziko gerçekleşmeden önceki haline getirilmesi, sorumluluk sigortalarında ise pasifteki artışın engellenmesidir. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini akdetmesindeki bir diğer amaç riziko gerçekleştiğinde ortaya çıkan zararın bir an önce giderilmesidir; çünkü zamanında giderilmeyen zarar büyüyerek çoğalır ve beklenen faydayı sağlamaktan uzaklaşır. Öyle ki, kanun koyucu diğer sözleşmelerden farklı olarak sigorta sözleşmesinden beklenen amaçların gerçekleştirebilmesi için farklı düzenlemeler yapma gereksinimi duymuştur. Bunlardan birincisi geçici ödemenin düzenlendiği TBK m. 76 hükmüne rağmen sigorta hukukunun farklı özellikler göstermesi sebebi ile geçici ödemenin bir türü olan avans ödemesi için TTK m. 1427’de ayrı bir düzenleme öngörmesidir. Bir diğeri ise TMK m. 2 ile objektif iyiniyet kuralını düzenlemiş olmasına rağmen SK m. 32/3’te ayrıca sigorta şirketlerinin iyiniyet kurallarına aykırı olarak sigorta tazminatını geciktiremeyeceğini hükme bağlamasıdır. Hatta, kanun koyucu sigorta şirketlerinin SK m. 32/3’e aykırı davranışı halinde SK m. 35/27 ile adli para cezası da öngörmüştür. Öyle ki, sigortacının sigorta tazminatını ödememesi veya geç ödemesi sonucunda enflasyon veya devalüasyon gibi sebepler yüzünden sigorta tazminatı olarak ödenmesi gereken para değer kaybına uğrar ve bu zarar giderilmez ise sigorta sözleşmesinin amacına aykırılık ortaya çıkmış olacaktır. Çünkü sigorta ettiren/sigortalı artık değer kaybına uğrayan sigorta tazminatı ile zararını gidererek zarar gören şeyi riziko gerçekleşmeden önceki hale getirmesi mümkün değildir. Bu hususta sigorta ettiren/sigortalı, sigortacının sigorta tazminatını ödeme borcunu yerine getirmemesi sebebi ile doğan aşkın zararını tazmin etmek istediğinde zararını somut olarak ispat etmesine gerek yoktur. Şöyle ki, sigorta sözleşmesinin amacı zarar gören şeyi eski haline getirmek olduğu için sigorta ettiren/sigortalı, sigorta tazminatının zararını

gidermek amacı dışında bir başka şekilde kullanmasının mümkün olmaması sebebi ile tazminatına kavuştuğu anda kural olarak değer kaybına uğramayacak şekilde değerlendireceği aşıkardır. Bu noktada artık sigorta tazminatında temerrüde düşülmesi ile oluşan aşkın zarar tazminatı taleplerinde soyut yöntem dışında bir ispat yönteminin kullanılması sigorta sözleşmesinden beklenen faydayı sağlamayacaktır.

Alacaklı aşkın zarar tazminatı talep etme şartları yerine geldiği takdirde isterse asıl alacağı talep ettiği dava içerisinde ya da ayrı bir davada da ileri sürebilecektir. Ancak sigortacı sigorta tazminatı ödeme borcunda temerrüde düşer ve temerrüt devam ettiği sürede aşkın zararı doğar ise sigortalının alacağı toplam meblağ sigorta bedelini aşabilir. Bu hallerde sigortacı, sigorta bedeli ile sorumlu olduğunu ve sigorta bedelini aşan meblağ ile sorumlu olmayacağını savunma olarak ileri sürmesinin, aşkın zarar tazminatının kaynağının sigorta sözleşmesi değil borca aykırılık olması sebebi ile geçersiz olacağı kanısındayız. Son olarak belirtilmelidir ki; sigortacının ödeyeceği sigorta bedeli temerrüt öncesi eğer 15 asgarî ücret tutuyor ancak asgarî ücretin zaman içerisinde artması sebebi ile fiilî ödeme tarihinde ödenecek tazminat 7 asgarî ücrete tekabül ediyor ise, burada sigorta ettirenin 8 asgarî ücret kaybı bulunmaktadır; çünkü burada hesaplama paranın nominal değer üzerinden değil asgarî ücret üzerinden yapılmaktadır. Sigorta limitinin fiilî ödeme tarihinde sigortalıya ödenecek total asgarî ücret değerine kadar çıkarılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKÇAAL Mehmet, “Güncel İctihatlar Işığında Munzam Zarar”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 12, S. 2, (2022), ss. (1069-1099).

AKGÜN Evrim, **Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 2011.

AKINTÜRK Turgut, ATEŞ Derya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 29. Bası, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2020.

AKKURT Sinan, ERDOĞAN Sami, TOKAT Kemal Hüseyin, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler**, 5. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022.

AKMAN Sermet, Oranlı Enflasyon ve Ani Ekonomik Krizin Para ve Döviz Borçlarına Etkisi, Ek (Munzam) Zararın Tanzimi, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 68, S. 4-5-6,(1994) ss. (181- 194).

AKMAN Sermet, “Karşılaştırmalı Olarak Alman ve İsviçre Hukuklarında Yüksek Oranlı Enflasyonun Para Borçlarına Etkisi ile Bu Konudaki Yargıtay Kararları”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 63, Sayı 10-12, (1989), ss. (624-636).

AKSOY Hüseyin Can, “Ceza Koşulunun Borçlunun Borca Aykırı Davranıştaki Kusuru ile İlişkisi Nedir?”, **MÜHFHAD**, Cilt, 24, Sayı 2, (2018), ss.(999-1018).

ALBAŞ Hakan, **Paranın Değer Kaybından Doğan Zararın Tazmin Edilebilirliği (BK. m. 105)**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.

ALBAYRAK Hakan, **Medeni Usul Hukukunda Yaklaşık İspat**, 1. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

ALTAŞ Hüseyin, Munzam Zararda İspat Sorunu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 50, Sayı, 2001, ss. (121-130).

ANSAY Sabri Şakir, **Hukuk Yargılama Usulleri**, 1. Bası, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara, 1960.

ANTALYA O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt III**, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2021.

AKKANAT Halil, “**İfada Gecikme ve Borçlu Temerrüdü**”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020.

ARAP Saltoğlu Hatice Esra, **Tam İki Tarafa Borç Yüklenen Sözleşmelerde Borçlunun Temerrüdü**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

ARAZ Âdem, **Motorlu Araç İşletenin Hukukî Sorumluluğunun Trafik Sigortası Kapsamında Değerlendirilmesi**, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

ARKAN Sabih, **Ticari İşletme Hukuku**, 28. Bası, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2022.

AREN Sadun, **100 Soruda Para ve Para Politikası**, 1. Bası, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1991.

ARKAN Sabih, “Yeni Karayolları Trafik Kanunu’nun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3-4, 1983. ss. (255-291).

ARSEVEN Haydar, **Sigorta Hukuku**, 1. Bası, Beta Basım, İstanbul, 1987.

ARSLAN Çetin, KIRMIZI Mustafa, **Türk Hukukunda Faiz ve Munzam Zarar**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2010.

ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder, TAŞPINAR Ayvaz Sema, HANAĞASI Emel, **Medeni Usul Hukuku**, 8. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder, TAŞPINAR Ayvaz Sema, HANAĞASI Emel, **İcra ve İflas Hukuku**, 8. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

ARSLAN Zeynep, **Sorumluluk Sigortalarında Bedensel Tazminatlar**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yüksek Lisans, İstanbul, 2016.

AKYÜREK Beran Bahadır, **İcra ve İflas Hukukunda Borç İnkâr Tazminatı**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

AŞÇIOĞLU Çetin, **Trafik Kazalarında Hukukî Sorumluluk ve Tazminat Davaları**, 1. Bası, Ankara, 1989.

AŞIK İbrahim, ORUÇ Yakup, TOK Ozan, SAÇAR Faruk, **İcra ve İflas Hukuku**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

ATAMER Kerim, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, **BATİDER**, Cilt 27, Sayı 1, (2011), ss. (21-106).

ATAMER Yeşim M., “**Ceza Koşulu – Götürü Tazminat – Sorumsuzluk Anlaşması: Hangisi? Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Sözleşmelerin Yorumlanmasında bazı Tutamak Noktaları**”, **Uluslararası İnşaat Sözleşmelerinde Gecikme ve Temerrüt Değişmeyen Bir Soruna Yeni Yaklaşımlar**, Ed: Yeşim M. Atamer, Ece Baş Süzel, Elliott Geisinger, **İstanbul Uluslararası İnşaat Hukuku Konferansları- II**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

ATAMER Yeşim M., SANLI, Kerem Cem, “Borçlar Kanunu’ndaki Faiz Serbestisini Sınırlayan Hükümlerin Uygulama Alanı: Hukuk, Ekonomi ve Davranışsal Ekonomi Perspektifinden Bir İnceleme”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt 42, Sayı 3, (2016), ss. (397-460).

ATALAY Oğuz, **Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakaların İspatı**, 1. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001.

ATALI Murat, ERMENEK, İbrahim, Erdoğan, Ersin, **Medeni Usul Hukuku**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.

ATEŞ Derya, “Temerrüde Düşen Borçlunun Aynen İfadan Vazgeçme Hakkı ile Seçim Hakkı”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 12, Sayı 1, (2022), ss. (58-84).

Ateş Derya “Borçlunun Temerrüdünde Aynen İfa Kavramının Edimin Özellikleri Yönünde Değerlendirilmesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı 2, (2022), ss. (447-61)

ATEŞ Hüseyin, İşletme Halince Olmayan Motorlu Aracın Verdiği Zararlardan Doğan Sorumluluk”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 2, (2012), ss. (419-427).

ATEŞ Hüseyin, “Motorlu Araç İşletenin Sorumluluktan Kurtulması”, **TBB Dergisi**, Cilt 1, Sayı 100, (2012), ss. (343-362).

AYAN Mehmet, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. Bası, Adalet Yayınevi, İstanbul 2020.

AYAN Serkan, “**TBK m. 99**”, **İstanbul Şerhi**, Cilt 2,3, (Madde 83-206), Ed: **Turgut Öz, Faruk Acar, K. Emre Gökyayla, H. Murat Develioğlu**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

AYAN Serkan, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1530. Maddesi Gereğince Borçlunun Temerrüdü”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 12, Özel Sayı, (2010), ss. (717-793).

AYDEMİR Efrail, **Aşkın Zarar- Sözleşmenin Uyarlanması - Ceza Koşulu**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

AYDIN Gülşah Sinem, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Faiz İle İlgili Düzenlemeler Bakımından Getirilen Değişiklikler”, **İzmir Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3, (2014), ss. (223-231).

AYDOĞDU Murat, AYAN Serkan, **Türk Borçlar ve Türk Ticaret Hukuku’nda Yer Alan Faizler İle İlgili Düzenlemeler**, 1. Bası, Legal Yayıncılık, Ankara, 2013.

AYDOĞDU Murat, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanununda Faiz ile İlgili Düzenlemeler” **DEÜHFD**, Cilt 12, Sayı 1, 2011, ss. (85- 136).

AYHAN Rıza, ÇAĞLAR Hayrettin, ÖZDAMAR Mehmet, **Sigorta Hukuku**, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.

AYRANCI Hasan, “Para Borçlarında Temerrüt Faizi”, **Hukuk Gündemi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 5, (2006), ss. 100-105.

AYRANCI Hasan, **Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar**, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

AYKONU Mustafa, “Yabancı Para Borçlarında Munzam Zarar”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XIV, Bildiriler- Tartışmalar, (4-5 Nisan 1997), **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları**, Ankara, ss. 141-165, 1997.

BARLAS Nami, **Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Sonuçlar**, 1. Bası Kazancı Yayıncılık, İstanbul, 1992.

BAŞTUĞ İrfan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, İstiklal Matbaası, İzmir, 1977.

BAŞÖZEN, Ahmet **Medeni Usul Hukukunda İlk Görünüş İspatı**, 1. Bası, Adalet Yayıncılık, İstanbul, 2020.

BAYGIN Cem, **Yabancı Para Üzerinden Borçlanmalar ve Hukukî Sonuçları**, 1. Bası, Kazancı Kitap, İstanbul, 1997.

BERZEG Kazım, Kamulaştırma Borcunun Geç Ödenmesi Nedeniyle Oluşan ve Faizle Karşılanamayan Munzam Zararın Giderilmesi Konusunda Yargıtay Başkanlığına Sunulan İctihatların Birleştirilmesi" Başvurusu", **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 49, Sayı 2, 1992.

BELEN Herdem, “Borçlunun Temerrüdü”, Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları C. I, Anılar- Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri- Borçların İfası- Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları, 24-25 Mart 2012, **İstanbul Barosu Yayınları**, İstanbul, 2014.

BİLGİN Mahmut, Faiz **Hukuku Munzam Zarar ve İlgili Mevzuat**, 1. Bası, Alfa Yayınları İstanbul, 2001.

BİLGE Necip, **Cezai Şart**, Güzel İstanbul Matbaası, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1957.

BİLGE Umar, Hukuk **Muhakemeleri Kanunu Şerhi**, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

BİRSEL Mahmut, SEVİ Ali Murat, “3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun Madde 4/A Hükmünün Uygulanma Alanı”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Özel Sayı,(2009), ss. (1029-1070).

BOLATOĞLU Bolat, Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Motorlu Araçlar İşletenin Hukukî Sorumluluğu, 1. Bası, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1988.

BOZER Ali, Sigorta **Hukuku Genel Hükümler- Bazı Sigorta Türleri**, 2. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2009.

BOZKURT Tamer, Sigorta **Hukuku**, 11. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, , 2018.

BÖRÜ Şafak Parlak, “Götürü Tazminat Kavramına Bir Bakış”, **TBB Dergisi**, Cilt 1, Sayı 129, 2017, ss.(195-228).

BUZ Vedat, “Karşılaştırmalı Hukukta Munzam Zararın İspatı”, **Yargıtay Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, ss. (369-410), 1998.

BUZ Vedat, **Borçlunun Temerrüdünde Sözleşmeden Dönme**, 1. Bası, On İki Levha, İstanbul, 1998.

BUZ Vedat, “Yargıtay Kararları Açısından Munzam Zarar-Tartışmalar Kısmı”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XV, Bildiriler- Tartışmalar, (5 Haziran 1998), **Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları**, Ankara, 1999.

CAN, Mertol Türk **Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı I**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

CANSEL Erol, ÇAĞLAR Özel, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

CEYLAN Zeynep Şeyma, **Para Borçlarının İfasında Faiz**, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, İstanbul, 2020.

ÇELİK Ahmet, **Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı**, 1. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul,2004.

ÇELİKTAŞ Demir, **2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununda İşletenin Hukukî Sorumluluğu**, 1. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir,1987.

ÇEVİK Seda Öktem, “Ceza Koşulu- Bağlanma Parası- Cayma Parası”, Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları, C. III, Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri - Borç İlişkilerinde Özel Durumlar- Taraf Değişiklikleri - TBK Değerlendirmeleri ve İrdelemeleri , 26-27 Mayıs 2012, **İstanbul Barosu Yayınları**, İstanbul, (2014) ss. (97-112).

DEĞERLİYURT Canberk, “**Götürü Manevi Tazminat**”, **Sorumluluk Hukuku-Seminerler 2018**,(Ed: Başak Baysal), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, ss. (119-160),

DEMİR Mehmet, **Türk Borçlar Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler**, 1. Bası, Şeçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

DEMİR Şamil “Türk Borçlar Kanunu’nun Para Borçlarında Faize İlişkin Getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, (2012), ss. (207-234).

DEMİRKIRAN İhsan, **Munzam Zarar Davalarında Yargısal Uygulama**, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007.

DEMİRBAŞ Feride, **Kısmi İfa**, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

DİNÇMENT Nuray, “Munzam Zarar Kavramı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Munzam Zarara İlişkin Bazı Yeni Kararları”, **Sigorta Hukuku Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, (2003) ss. (479-489)

DİNLER Zeynep, **Mikro Ekonomi**, 1. Bası, Ekin Kitabevi,Bursa, 2013.

DİRİCAN Gökhan, **Eser Sözleşmelerinde Temerrüde Dayalı Cezai Şart ve Yargıtay Uygulaması**, 1. Bası,Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.

DOMANIÇ Hayri, **Faizle Karşılanmayan Zararların Giderilmesini Sağlayan BK. 105 ve Diğer Hükümler**, 1. Bası, Temel Yayınları, İstanbul, 1993.

DOĞAN Murat, ŞAHAN Gökhan, ATAMULU İsmail, Borçlar **Hukuku Genel Hükümler Ders Kitabı**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2021.

DOĞAN Öykü, **Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Para Borçlarında Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları**, 1. Baskı, İstanbul, 2019.

DOĞAN Gülmelihat, “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü”, **Ankara Barosu Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, (2014), ss. (386-413).

DOĞANAY İsmail, **Ticari Alım Satım Akdi ve Nevileri**, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2003.

DUMAN Özgür, “Enflasyon Karşısında Para Alacaklarının Korunması ve Mülkiyet”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 12, (2018), ss. (401-462).

DURMUŞ Abdullah, **Fıkhî Açından Günümüz Para Mübadelesi İşlemleri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008.

DÜZGÜN Ülgen Aslan, Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları ile Getirilen Yenilikler ve Değişiklikler, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 14, (2019), ss. (153-193).

DÜZGÜN Aslan, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı”, **BATİDER**, Cilt 29, Sayı 3, (2013), ss. (189- 216)

DERYAL Yahya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Güncellenmiş 4. Baskı Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

EDİS, Seyfullah, **Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, 7. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Ankara, 1997, s. 365.

EKİNCİ Hüseyin, **Doktrin ve Uygulamada Cezai Şart**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004.

EKİNCİ Hüseyin, “Cezai Şart İlişkisinde Kusur Sorunu”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 2, Sayı 8, (2007), ss. (21-28).

EKMEKÇİ Ömer, ÖZEKES Muhammet, ATALI Murat, SEVEN Vural, **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk**, 1. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2019.

ERCEVAHİR Mine, “Bedensel Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Belirlenmesinde Özel Bir İndirim Sebebi: Zarar Veren Mali Durumunun Kötüleşmesi ve Hakkaniyet İndirimi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 13, Sayı 1, (2022), ss. (206-220).

ERDEM Mehmet, “**m. 179- Ceza Koşulu**”, **İstanbul Şerhi, Cilt 2,3 (Madde 83-206)**, (Editör: Turgut Öz, Faruk Acar, Emre Gökyayla, H. Murat Develioğlu), Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

ERDEM Mehmet, “Tazminatın Götürü Olarak Belirlenmesi”, Gazi Üniversitesi Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, Ankara, (2009) ss. (97-124).

ERDEKLİOĞLU İrem Aral, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu, **İTİCU SBD**, Cilt 11, Sayı 22, (2012), s. (203 vd.).

EREN Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 10. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

EREN Fikret, **Hukukî Sorumluluk Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi**, 1. Bası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1975.

EREN FİKRET, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukukî Niteliği ve Unsurları”, **AÜHFD**, Cilt 32, Sayı 1, (1987) ss. (159-212).

ERHAN Adal, “Motorlu Taşıtların Kazalarına Karşı Mecburi Sorumluluk Sigortası”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 30, Sayı 3-4, (1964), ss. (861-896).

ERİŞİR Evrim, “Borçlar Kanunu m.83/3 ve Türk Borçlar Kanunu m. 99/3’e Göre Gerçek Olmayan Yabancı Para Alacağına Aynen veya Türk Lirası Üzerinden Tahsili”, **DEÜHFD**, Cilt 12, Özel Sayı, (2010), ss. (873- 893).

EVREN Mahmut Tevfik, **Faiz Hukuku**, Net Matbaacılık, İstanbul, 1. Bası, 1987.

FEYZİOĞLU Necmeddin Feyzi, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. II**, 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1977.

FURRER Andreas, MULLER- CHEN, Markus, ÇETİNER Bilgehan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Bası, 2021.

FURRER Andreas; Wey, Rainer: **CHK- Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht- Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR**, 3. Aufl., Zürich 2016.

GÖKCAN Hasan Tahsin, KAYMAZ Seydi, Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukukî Sorumluluk Tazminat – Sigorta – Rücu Davaları ve Trafik Suçları, 1. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.

GÖRGÜN Şanal, BÖRÜ Levent, KODAKOĞLU Mehmet, **İcra ve İflas Hukuku**, 3. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

GÜLERCİ Altan Fahri, **Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

GÜMÜŞ Mustafa Alper, **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Bası, 2021.

GÖNEN Doruk, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021.

GÜNDÜZ Şeyma Deren, **Olumlu Zarar**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

GÜNDÜZ Şefika Deren, “Türk Hukuku Bakımından Götürü Tazminat Kavramının Gerekliliği”, **BUHFD**, Cilt 14, S. 179- 180, (2019), ss. (1489-1510).

GÜNVER Osman, “Çağımızda Hukuksal Açıdan Para Kavramı”, **BATİDER**, Cilt 33, Sayı 2, (2017), ss. (143- 176).

GÜVEL Enver Alper, **Makroekonomi-1**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

İLARSLAN Mehmet, **Türk Borçlar Hukukunda Temerrüt Faizi ve Ceza Koşulunu Aşan Zarar**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2022.

İNAN Ali Naim, YÜCEL Özge, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 4. Bası, 2014.

HATEMİ Hüseyin, GÖKYAYLA Emre, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

HANÇERLİOĞLU Orhan, **Ekonomi Sözlüğü**, 1. Bası, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

HAMPSON Norman, “İsviçre Borçlar Kanunu/OR 2020’ye İlişkin Eleştirel Düşünceler”, çev. Ümmühan Kaya, **YBHD**, Cilt 2, Sayı 2, (2017), ss. (189-197).

HAVUTÇU Ayşe, GÖKYAYLA Emre, **Uygulamada 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukukî Sorumluluk**, 1. Bası, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1999.

HAVUTÇU Ayşe, “Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Olumlu Zararın Tazmini”, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:60, 1995.

HAVUTÇU Ayşe, **Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşmelerde Temerrüt ve Müspet Zararın Tazmini**, 1. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1995.

HELVACI İlhan, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları Çerçevesinde Munzam Zararın İspatı, Medeni Hukuk Hocalarına Saygı Günleri Medeni Hukukta Güncel Sorunlar ve Önemli Gelişmeler Sempozyumu, İstanbul, (2011), ss. (269-275).

HELVACI Mehmet, **Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı**, 1. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2000.

HİÇ Mükerrerem, **Para Teorisi**, 1. Bası, Ar Yayın Dağıtım, İstanbul, 1975.

KABAKLIOĞLU ARSLANYÜREK Yasemin, **Ceza Koşulu- Özellikle Zarar ve Tazminatla İlişkisi**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

KADYROVA Makhtabar, **Türk ve Kazak Hukukunda Motorlu Taşıt Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

KANER İnci Deniz, Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödeme Borcunda Temerrüdü ve Munzam Zarar Meselesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XVIII, Bildirimler-Tartışmalar 22 Haziran 2001, İstanbul, (2001) ss. (3-8),

KANER İnci Deniz, 4. Bası, **Sigorta Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.

KARA Hacı, **Sigorta Hukuku**, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

KARAHASAN Mustafa Reşit, Sorumluluk **Hukuku: Sözleşmeden Doğan Sorumluluk**, 1. Basım, Beta Yayıncılık, 2003, İstanbul.

KARA Doğan, DEVELİOĞLU Murat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler İle İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararlarından Örnekler**, 1. Bası, On İki Levha, İstanbul, 2020.

KARAKAŞ, Fatma Tülay, "Karine Kavramı, Kanuni Karineler ve Varsayımlar", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 62, Sayı 3,(2013) ss. (729-760).

KARASU Rauf, **Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında, Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)**, 1. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

KARTAL Bilal, "Faizi Aşan Zarar (Munzam Zarar) – BK'nun 105. Maddesiyle İlgili Kararlar", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyuu – XII, Bildiriler – Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, (1995), ss., (5-35).

KARSLI Abdurrahim, **Medeni Muhakeme Hukuku Ders Kitabı**, 4. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

KAPANCI Kadir Berk, "Götürü Tazminat Anlaşması ve Bunun Ceza Koşulundan Ayırt Edilmesi", **Prof. Dr. Mustafa Dural'a Armağan**, Filiz Kitapevi, İstanbul, (2013), ss. (655-683) (Götürü Tazminat)

KAPANCI Kadir Berk, “Dönme Cezası (TBK m. 179 f.3) ve Cayma Parası (TBK m. 178) Kavramları Arasında Kısa Bir Karşılaştırma”, **MÜHFHAD**, Cilt 22, Sayı 2, (2016), ss. (247 – 270),

KAPLAN İbrahim, **Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler**, 6. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2012.

KAYA Aslan, “Adi ve Ticari İşlerde Faiz”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 54, Sayı 1-4, (1994), ss. (347-366).

KAYA Esra Bahar: “Sözleşmeye Aykırılıkta Kusur Karinesi”, (Ed: Başak Baysal), **Sorumluluk Hukuku – Seminerler 2018**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

KAYA Zelal, **Trafik Sigortası Kapsamında Sigortacının Tazminat Ödeme Yükümlülüğü**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021.

KAYIHAN Şaban, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Şeçkin Yayıncılık, İstanbul, 2018.

KAYIHAN Şaban, “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçılarının Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvurmaları Durumuna İlişkin Hukukî Düşünceler”, **MÜHFHAD**, Cilt 22, Sayı 1,(2016) ss. (251-263).

KAYIHAN Şaban, **Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu**, 1. Bası, Şeçkin Yayınevi, Ankara, 2004. (Prim Ödeme Borcu)

KAYMAZ Mehmet Devran, Faiz Kavramı ve Ticari İşlerde Faiz, İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış, Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2016.

KENDER Rayegan, **Türkiye Huhusi Sigorta Hukuku**, 16. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

KENDER Rayegan, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, **YÜHFD**, Cilt 13, Sayı 1, (2016) ss. (8-46). (Genel Şartlar)

KENDİGELEN Abuzer, “Cezai Şart/ Faiz” Hukuk, **Mütalalar**, Cilt VIII: 2006, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, (2011), s. (344-357).

KESER Yıldırım, “Aşkın Zararın İspatı”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 11, Sayı 2, 2020, ss. (484-495).

KILIÇOĞLU Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 25. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

KILIÇOĞLU Ahmet M., “Yargıtay Kararları Açısından Munzam Zarar”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XV, Bildiriler- Tartışmalar**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, (1999), ss.(3-5).

KILIÇOĞLU Ahmet M., **Sorumluluk Hukuku - Sözleşme Dışı Sorumluluk Cilt 1**, 1. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.

KILIÇOĞLU Ahmet M., “Edim Dengesi”, **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan**, 1. Bası Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2020.

KIRKBEŞOĞLU Erdem, **Risk Yönetimi ve Sigortacılık**, 1. Bası, Gazi Kitapevi, Ankara, 2014.

KIRKBEŞOĞLU Nagehan, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ile Getirilen Faiz Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme”, **BATİDER**, Cilt 28, Sayı 4, (2012), ss. (145- 172).

KİZİR Mahmut, **Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara,2012.

KOCA Mehmet Reis, **Türk Hukukunda Munzam Zarar Uygulaması**, Kırkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırkkale, 2004.

KOCAAĞA Köksal, “İnşaat Sözleşmesinde İşi Zamanında Teslim Etmeyen Yüklenicinin Ödemesi Kararlaştırılan Meblağ Cezai Şart Mı Yoksa Götürü Tazminat Mıdır?”, **TBB Dergisi**, Cilt 1, Sayı 74, 2008, ss.(149-157).

KOCAAĞA Köksal, **Türk Özel Hukukunda Cezai Şart**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Bası, 2003.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip, HATEMİ Hüseyin, SEROZAN Rona, ARPACI Abdülkadir, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm: İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, 7. Bası **Filiz Kitabevi**, İstanbul, 2016.

KOÇHİSAROĞLU Cengiz, Objektif Sorumluluğun Genel Teorisi, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, (1984), ss. (175-305).

KORKMAZ Savaş, **İfaya Eklenen Ceza Koşulu**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

KORKUSUZ M. Halit, “Tehlike Sorumluluğunun Hukukumuzdaki Yeri”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 15-16, Sayı 22-23-24-25, (2010-2011), ss. (89- 99).

KOŞAR Gönül, “Haksız Fiil Hukukunun Amacı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 69, Sayı 3, (2020), ss. (1437-1473).

KUBİLAY Huriye, **Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku**, 1. Baskı, Fakülteler Kitabevi, İzmir, 2003.

KUNTALP Erden, Faiz ve Munzam Zarar, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, Özel Hukuk Bildirisi 1, (2000) ss. (195-205).

KURT Leyla Müjde, **Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1. Bası, 2012

KURU Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2. Bası, 2018.

KURU Baki, **İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası**, 1. Bası, Şeçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

KURU Baki, “Dava Şartları”, **Makaleler**, 6. Bası, Arıkan Yayıncılık, İstanbul,2006.

KURU Baki, Burak Aydın, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 7. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

KÜÇÜK Alper Tunga, “Medeni Usul Hukukunda Davacının Talep Sonucunu Genişletmesi veya Değiştirmesi”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Cilt 9, Sayı 18, (2021), ss. (213-252).

MAKARACI Aslı, “Para Borçlarının İfası (Ödeme)”, **Prof. Dr. İsmet Sungurbey’e Armağan, Borçlar Kanunu Genel Hükümler Konferansları C. I, Anılar - Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri - Borçların İfası - Borçların İfa Edilmemesinin Sonuçları**, 24-25 Mart 2012, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul, 2014. ss. (321-344).

MUŞUL Timuçin, **Medeni Usul Hukuku**, 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

NOMER Haluk Nami, Borçlar **Hukuku Genel Hükümler**, 3. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul,2022.

NOMER, Haluk Nami: Para Borcu Kavramı ve Para Borçlarının BK Md 115/I Anlamında Aynı Cinsten Kabul Edilip Birbirleriyle Takas Edilebilirliği Problemi, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 57, Sayı 1-2, (1999), ss. (241-264).

OĞUZMAN M. Kemal, Öz Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt -1, Vedat Kitapçılık, 19. Bası, İstanbul, 2021.

OĞUZMAN M. Kemal, Öz Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt -2**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 19. Bası, 2021.

OZANOĞLU Hasan, “İstisna ve Özellikle İnşaat Sözleşmelerinde Müteahhidin Eseri Teslim Zamanında Gecikmesine Bağlanan İfaya Eklenen Cezaya Koşulu Kayıtları”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1-2, (1999), ss. (60- 118).

ÖÇAL Akar, “Munzam Zarar”, **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, (1967), ss.(144-158).

ÖNCÜ Azim, “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Bakımından Sigortacının Sorumlu Olduğu Tazminatın Kapsamı”, **Fides Hukuk Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, (2018), ss. (47-81).

ÖNDERİ Gökhan, “Para Borçlarında Borçlu Temerrüdü Halinde Alacaklının Munzam Zararın Tazminini İsteyebilmesi Konusundaki Yargıtay Uygulaması”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 87, Sayı 2, (2013), ss. (274-300).

ÖZBİLEN Şevki, **Para'nın Kitabı**, 1. Bası, Gazi Kitabevi, Ankara, 2016.

ÖZBOLAT Murat, **Temel Sigortacılık**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2008.

ÖZKAYA Eraslan, **Özel Hukukumuza Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler**, 2. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

ÖZMEN Saba, AKTAŞ Türkan, “Türk Hukuku Açısından Para Borçlarında Temerrüt Faizi Yanında Ceza Koşulu Talep Edilebileceğine İlişkin Yargıtay Kararlarının Eleştirisi”, **Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 17, Sayı 1, (2018), ss.(39-54).

ÖZDEMİR Atalay, **Özel Hukukta Paranın Değer Kaybının Giderimi**, 1. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.

ÖZSUNAY Ergun, Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu Olarak “İşleten” Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar, **BATIDER**, Cilt 6, Sayı 1, (1971), ss. (83-110).

ÖZTÜRK KILIÇ Gizem, **Türk Borçlar Hukukunda Borçlunun Temerrüdü**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2015.

ÖZTÜRKLER Cemal, **Aşkın Zarar Sorunu**, Ankara Barosu Dergisi, Cilt 36, Sayı 4, 1979.

PEKCANITEZ Hakan, ATALAY Oğuz, ÖZEKES Muhammet, **Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı**, 10. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2022.

PEKCANITEZ Hakan, **Medeni Usul Hukuku Cilt III**, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

PEKCANITEZ Hakan, **Medeni Usul ve İcra İflas Hukukunda Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, 1.Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 1998.

POSTACIOĞLU İlhan, ALTAY Sümer, **İcra Hukuku Esasları**, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.

POSTACIOĞLU İlhan, İcra İnkâr Tazminatı, **BATİDER**, Cilt 11, Sayı 4, (1978), ss. (951-970)

REİSOĞLU Safa, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 23. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2012.

REMZİ Mehmet, AYDIN Sezer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

SAYMEN Ferit, ELBİR Halbid, **Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler**, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1966.

SEKMEN Fuat, **Para Teorisi**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

SEROZAN Rona, **Kocayusufpaşaoğlu/ Hatemi/ Serozan/ Arpacı Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, (İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme)**, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.

SEROZAN Rona, Para Alım Gücünün Düşmesine Bağlı Kayıpların Karşılanmasında Eşitsizlikler, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 20, Sayı 1, (1996), ss. (41-48).

SEROZAN Rona, Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu Değişikliklerinin, Özellikle Yabancı Para Borçlarına ve Bunların Teminat Altına Alınmalarına İlişkin Değişikliklerin Eleştirilmesi, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 65, Sayı 1-2-3, (1991) ss. (194 vd.).

ŞABAN Kayıhan, ÜNLÜTEPE Mustafa, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

ŞAHİN Ayşenur, “Vücut Bütünlüğünün İhlalinden Doğan Zarar ve Tazmini”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 15, Sayı 2, 2011, ss. (123-165).

ŞAHİN Turan, **Eser Sözleşmesinde Yüklenici Eseri Teslim Borcunu İfada Temerrüdü**, 1. Bası Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

ŞEN Mustafa Serhat, ŞEN, Mustafa Kâmil, “Türk Borçlar Kanunu’da Faiz Hükümleri ve Sınırları (Ticari ve Tüketici İşlemi Olmayan İşlerde Faiz)”, **TAAD**, Cilt 9, Sayı 35, s. (469-516), 2018.

ŞENGÜN Nezahat, **Motorlu Araç İşletenlerin Hukukî Sorumluluğu**, Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2021.

ŞENOCAK Kemal, “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, **AÜHFD**, Cilt 58, Sayı 1, (2008), ss. (189-229).

ŞENOCAK Kemal, Mal Sigortalarında Sigorta Ettirenin Zararı Önleme ve Azaltma Vecibesi, **AÜFHD**, Cilt 44, Sayı 1-4, 1995, ss. (365 vd.)

ŞİRİN Şerafettin, **Hukukumuzda Faiz Aşan Munzam Zarar ve Faiz**, 1. Bası, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 1996.

SİVRİ Ahmet, “Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Araç İşletenin Hukukî Sorumluluğu”, **İKÜHFD**, Cilt 15, Sayı 2, (2016), ss. (585- 634).

SÜRER Mukaddes Korkmaz, “Uluslararası Para Hukuku”, **İÜMÖHB**, Cilt 25, Sayı 1-2, (2005), ss. 213-228.

SÖNMEZ Mehmet Furkan, **Karayolları Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Teminat Kapsamı Dışında Kalan Haller**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2019.

TANDOĞAN Haluk, **Mesuliyet Hukuku**, 1. Bası, Ajans Matbaası, Ankara, 1961.

TANRIVER Süha, **Medeni Usul Hukuku, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması C.1**, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

TAŞKIN Zeynep Damla, “Borçlunun Kusurunun Ceza Koşulu Anlaşması Üzerindeki Etkisi”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 26, Sayı 2, (2020), ss. (1305- 1348)

TAŞPINAR Sema, “Fiili Karinelerin İspat Yükünün Dağılımındaki Rolü”, **AÜHFD**, Cilt 45, Sayı 1-4, (1996) ss. (533-572).

TEKİNAY Selahattin Sulhi, AKMAN Sermet, BURCUOĞLU Haluk, ALTOP Atilla, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

TERCIER Pierre, PICHONNAZ Pascal, DEVELİOĞLU H. Murat, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

TİFTİK Mustafa, **Akit Dışı Sorumlulukta Maddî Tazminat**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1988.

TİMUR Hıfzı, Paranın **Hukukî Mahiyeti**, **Ordinaryüs Profesör İbrahim Fazıl Pelin’in Hatırasına Armağan**, 1. Bası, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İstanbul , 1948.

TOPUZ Gökçen, **Medeni Usul Hukukunda Karinelerle İspat**, 6. Bası, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

TUNÇOĞLU Kenan, **Türk Borçlar Hukuku I. Cilt Genel Hükümler**, 1. Bası, Sermet Matbaası, İstanbul, 1976.

TUNÇOĞLU Kenan, **Türk Hukukunda Cezai Şart**, 1. Bası, İstanbul Hukuk Fakültesi Yayınları Baha Matbaası, İstanbul, 1963.

TURHAN Turgut, **Milletlerarası Sözleşmelerde Yabancı Para Kayıtları**, 1. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1996.

TUTUMLU Mehmet Akif, **Medeni Usul Hukukunda Islah**, 6. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara, 2022.

ULAŞ Işıl, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuk Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, Turhan Kitapevi, Ankara, 8. Bası, 2012.

ULAŞ Işıl, **Uygulamalı Sigorta Hukuku**, 1. Bası, Turhan Kitabevi Ankara, 2002.

ULAŞ Işıl, “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı Teminat Türleri ve Özellikleri Destek Teminatı”, **BATİDER**, Cilt 31, Sayı 2, (2015), ss. (5-36).

ULUKAPI Ömer, **İcra ve İflas Hukuku**, 1. Bası, Mimosa Basım, Konya,2015.

UYAR Mehmet, Temerrüt **Faizi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul, 2001.

UYAR Talih, “Munzamn Zarar Davasında Hükmedilecek Tazminat Miktarının Belirlenmesindeki Ölçütler”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt 71, Sayı 1-2-3, (1997).

UYGUR Turgut, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi Cilt 1**, Seçkin Yayınları, İstanbul, 2012.

ÜNAN Samim, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt II Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler Birinci Bölüm Zarar Sigortaları**, 1. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul,2016.

ÜNSAL Erdal M., **İktisada Giriş**, 5. Bası, BB101 Yayınları, Ankara, 2016.

ÜSTÜNDAĞ Saim, **Medeni Yargılama Hukuku**, 7. Bası, Nesil Matbaacılık, İstanbul, 2000.

WEBER Rolf H., EMMENEGGE Susan, Berner Kommentar, Titel Die Folgen der Nichterfüllung, Art. 97-109 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, 2. Aufl., Bern 2020.

WIDMER LUNCHINGER Corinne, OSER David, Basler Kommentar, Obligationenrecht I, 7. Aufl., Basel 2020

YAĞCI Kürşad, Anapara Faizi ve Temerrüt Faizine Üst Sınır Getiren TBK m. 88 ve TBK m. 120 Hükümlerinin Ticari Faizler (TTK m. 8 ve TTK m. 9 Bakımından Uygulanabilirliği, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt 71, Sayı 2, (2013), ss. (421-437).

YAĞCIOĞLU Burcu, **Türk ve İsviçre Hukukunda Ceza Koşulu (Cezai Şart)**, 1. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

YANIK Ercüment, **Yabancı Para Borçları**, 1. Bası, Yetkin Basım Yayım, Ankara, 2020.

YAKUPPUR Sendi, **Borçlar Kanunu'na Göre Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Eseri Teslim Borcu ve Teslim Borcuna Aykırılıkları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Bası, 2009.

YAZICIOĞLU Emine, ÖĞÜZ Zehra Şeker, **Sigorta Hukuku**, 5. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.

YAZICIOĞLU Emine, Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı), **Prof. D.r Rona Serozan'a Armağan**, Cilt 2, Sayı 1, (2010), ss.(1813-1852).

YENER, Mehmet Deniz: Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesinde Müteahhidin Temerrüdü ve Sonuçları, 1. Bası, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2011.

YEŞİLOVA Ecehan Aras, **Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)**, 1. Bası, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2013.

YILDIRIM Abdülkerim, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 13. Bası, Monopol Yayınları, Ankara, 2022.

YILDIRIM Ayça Akkayan, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, **İUHFM**, Cilt 20, Sayı 1, (2012), ss. (203-220).

YILDIRIM Mehmet Kâmil, YILDIRIM Nevhis Deren, **İcra ve İflas Hukuku**, 6. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.

YILDIRIM Uğur, **Cezai Şart**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.

YILDIZ Mustafa Göktürk, **Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçlar**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017.

YILMAZ Ejder, **Islah**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

YILMAZ Ejder, ARSLAN Ramazan, TAŞPINAR AYVAZ Sema, HANAĞASI Emel, **Medeni Usul Hukuku**, 8. Bası, Yetkin Yayınları, İstanbul, 2022.

YILMAZ Çiğdem Mine, **Mortgage Sisteminin Hukukî Niteliği ve Türk Hukuk Sistemindeki Yeri**, 1. Bası, Yetkin, Ankara, 2012.

YILMAZ Hamdi, **Karayolları Trafik Kanununa Göre Zararın Paylaştırılması**, 1. Bası, Şeçkin Yayıncılık, Ankara, 1995.

YILMAZ Hamdi, **Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuksal Sorumluluğu**, 1. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

YÜCE Melek Bilgin, “Karşılaştırmalı Olarak 818 Sayılı Borçlar Kanunu ile 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Faiz Uygulaması”, **YÜHFD**, Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, Cilt 8, Sayı 2, (2012), ss. 537- 554.

VELİDEDEOĞLU Hıfzı Veldet, ÖZDEMİR Refet, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Yargıtay Yayınları No: 19, Ankara, 1987.

ZEYTİNOĞLU Emin, Para Borçlarında Temerrüt Hallerinde Munzam Zarar, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 2, (2005), ss. (253-263)